

КОДЕКСИ МУРОФИАВИИ ЧИНОЯТИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2009, №12, мод. 815, мод. 816; с. 2010, №7, мод. 551; с. 2011, №3, мод. 159, №7-8, мод. 609; с. 2012, №4, мод. 259, №7, мод. 714, №8, мод. 815, №12, қ.1, мод. 1020, мод. 1025; с. 2013, №7, мод. 510, мод. 511; с. 2014, №3, мод. 142, №11, мод. 643; с. 2015, №11, мод. 950; с. 2016, №3, мод. 128, №5, мод. 357, №7, мод. 610, мод. 611; с. 2017, №1-2, мод. 4; с. 2018, №5, мод. 267; с. 2019, №1, мод. 3; с. 2020, №7-9, мод. 602, мод. 608; Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 январи соли 2021, №1755)

(Қонуни ҚТ аз 21.07.2010 № 618, аз 25.03.2011 № 692, аз 2.08.2011 № 755, аз 16.04.2012 № 809, аз 03.07.2012 № 864, аз 01.08.2012 № 878, аз 28.12.2012 № 927, аз 28.12.2012 № 932, аз 22.07.2013 № 982, № 983, аз 14.03.2014 № 1067, аз 27.11.2014 № 1134, аз 23.11.2015 № 1229, аз 15.03.2016 № 1275, аз 14.05.2016 № 1306, аз 23.07.2016 № 1332, № 1333, аз 24.02.2017 № 1381, аз 17.05.2018 № 1516, аз 2.01.2019 № 1556, аз 04.07.2020 № 1696, аз 04.07.2020 № 1702, аз 29.01.2021 № 1755, аз 20.04.2021 № 1777, аз 23.12.2021 № 1810, аз 23.12.2021 № 1811, аз 18.03.2022 № 1853, аз 19.07.2022 № 1900, аз 24.12.2022 № 1926, № 1927, аз 03.01.2024 № 2017)

ҚИСМИ I. ҚИСМИ УМУМӢ

ҲАСЛИ I. МУҚАРРАРОТИ АСОСӢ

БОБИ 1. ҚОНУНГУЗОРИИ МУРОФИАВИИ ЧИНОЯТӢ

Моддаи 1. Қонунгузорие, ки тартиби пешбурди парвандаи ҷиноятиро муайян мекунад

1. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби пешбурди парвандаи ҷиноятиро Кодекси муурофиавии ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон сарчашма мегирад, муайян мекунад (Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1381).

2. Тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории муурофиавии ҷиноятӣ барои суд, мақомоти прокуратура, тафтиши пешакӣ ва таҳқиқ, инчунин барои иштирокчиёни муурофияи ҷиноятӣ ҳатмӣ мебошад.

3. Санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, қисми таркибии меъёрҳои ҳуқуқие мебошанд, ки пешбурди муурофияи ҷиноятиро танзим менамоянд. Агар тибқи ин санадҳо нисбат ба муқаррароти Кодекси мазкур тартиби дигаре пешбинӣ гардида бошад, он гоҳ муқаррароти санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ амал мекунанд.

Моддаи 2. Вазифаҳои пешбурди муурофияи судии ҷиноятӣ

1. Вазифаҳои пешбурди муурофияи судии ҷиноятӣ аз инҳо иборатанд:

- муқаррар кардани тартиби пешбурди парвандаҳои ҷиноятӣ;
- ҳимояи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд;
- ҳимояи манфиати ҷамъият, давлат ва ташкилотҳо, ки аз ҷиноят зарар дидаанд;
- сари вақт ва пурра ошкор намудани ҷиноят;
- ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидани шахси ҷиноят содиркарда;
- ҳалли одилонаи масъалаҳои баррасишаванда дар суд;
- риоя намудани меъёрҳои муурофиавӣ ҳангоми татбиқи қонуни ҷиноятӣ;
- кафолати ҳимояи манфиати қонунии иштирокчиёни муурофияи судии ҷиноятӣ ва шахсони дигар.

2. Муурофияи судии ҷиноятӣ барои таҳкими қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ, пешгирии ҷиноят, эътироми қонун, ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд, ба амал баровардани адолати судӣ равона шудааст.

3. Тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур оид ба пешбурди парвандаи ҷиноятӣ инсон ва шаҳрвандро аз беасос айбдор ва маҳкум кардан, ғайриқонунӣ маҳдуд кардани ҳуқуқи озодиҳои ӯ ҳимоя мекунад ва дар ҳолати гунаҳгор доништан ё маҳкум намудани шахси бегуноҳ ӯро бетаъхир сафед менамояд.

Моддаи 3. Амали Кодекси муурофиавии ҷиноятӣ дар макон

1. Дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбурди парвандаи ҷиноятӣ мувофиқи Кодекси мазкур сураат мегирад.

2. Қоидаҳои Кодекси мазкур, инчунин ҳангоми пешбурди парванда оид ба ҷиноятҳое татбиқ мегарданд, ки дар ҳавопаймо, киштиҳои баҳрӣ ва дарёӣ, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар обҳои кушод ё фазои ҳавоӣ ва тахти парчам ё нишонаи фарқкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳаракат мекунанд, содир шудаанд.

3. Дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқ намудани қонуни мурофиавии ҷиноятӣ давлати хориҷӣ аз тарафи мақомоти тафтишот ва судҳои давлати хориҷӣ ва ё бо супориши онҳо аз тарафи мақомоти дахлдор дар ҳолате татбиқ мегардад, ки ин ҳолат дар санади ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, пешбинӣ шуда бошад.

Моддаи 4. Амали Кодекси мурофиавии ҷиноятӣ дар замон

Ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ қонуни мурофиавии ҷиноятӣ татбиқ карда мешавад, ки дар вақти таҳқиқ ва тафтиши пешакӣ ё баррасии парванда дар суд, амал мекунад.

Моддаи 5. Амали Кодекси мурофиавии ҷиноятӣ нисбат ба шахрванди хориҷӣ ва шахси бешаҳрванд

1. Пешбурди парванда оид ба ҷинояте, ки аз тарафи шахрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон содир карда шудааст, мутабоқи муқаррароти Кодекси мазкур анҷом дода мешавад.

2. Нисбат ба шахси дорои ҳуқуқи дахлнопазирии дипломатӣ танҳо бо хоҳиш ё ризои ӯ, ки тавассути Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон гирифта мешавад, амалиёти мурофиавии бо Кодекси мазкур пешбинишуда гузаронида мешавад.

Моддаи 6. Мафҳумҳои асосӣ

Мафҳумҳои асосие, ки дар Кодекси мазкур истифода шудаанд, дорои мазмунӣ зайланд:

- **айбдоркунандаи давлатӣ** - шахси мансабдори мақомоти прокуратура, ки аз номи давлат дар мурофиаи судӣ оид ба парвандаи ҷиноятӣ айбдоркуниро дастгирӣ менамояд;

- **айбдоркунандаи хусусӣ** - шахсе, ки бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ба суд ариза дода, дар суд айбдоркуниро дастгирӣ мекунад, инчунин ҷабрдидае, ки ҳангоми аз айбдоркунӣ даст кашидани айбдоркунандаи давлатӣ дар суд айбдоркуниро дастгирӣ мекунад;

- **вақти шабона** - фосилаи вақтест, ки аз соати **22.00 то 6.00** рӯзи дигарро дар бар мегирад;

- **иштирокчиёни мурофиаи ҷиноятӣ** - мақомот ва шахсоне, ки таъқиби ҷиноятӣ ва тақвияти айбдоркуниро дар суд анҷом медиҳанд, инчунин шахсоне, ки худро аз айбдоркунӣ ҳимоя намуда, ҳуқуқ ва манфиатҳояшонро муҳофизат менамоянд (прокурор-айбдоркунандаи давлатӣ, ҷабрдида-айбдоркунандаи хусусӣ, даъвогари граждани, намояндагони қонунӣ ва намояндагони онҳо, гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, намояндагони қонунии онҳо, ҳимоятгар, ҷавобгари граждани, намояндаи қонунӣ ва намояндаи ӯ)(Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755);

- **иштирокчиёни дигари мурофиаи ҷиноятӣ** - қоршинос (эксперт), мутахассис, шохид, шахси ҳолис, тарҷумон;

- **қарор** - санаде, ки аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор дар рафти пешбурди таҳқиқ ва тафтиши пешакӣ қабул карда шудааст, инчунин санаде, ки судияи суди марҳилаи якум танҳо қабул кардааст ё санаде, ки судияи суди марҳилаи назоратӣ оид ба ҳалли шикоят ё эътирози назоратӣ қабул кардааст ё санаде, ки раёсати суд дар вақти аз нав дида баромадани санадҳои эътибори қонунӣ пайдокардаи судҳои поёни қабул кардааст;

- **қонуни ҷиноятӣ** - Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- **лаҳзаи дастгиркунии воқеӣ** - лаҳзаи воқеан маҳдуд кардани озодии шахс, аз ҷумла имконияти озодона ҳаракат намудан, маҷбуран дар ҷои муайян нигоҳ доштан, маҷбуран овардан ба мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ё мамониат кардан ба анҷом додани дигар

ҳаракатҳои шахс тибқи иродаи худ новобаста ба расман додани ягон мақоми муурофиявӣ ба шахси дастгиршуда ё иҷро намудани дигар расмиёти муқарраршуда (*Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306*);

- **муурофияи судии ҷиноятӣ** - пешбурди тосудӣ ва муурофияи судӣ оид ба парвандаи ҷиноятӣ;

- **муфаттиш** - шахси мансабдори давлатӣ буда, дар доираи салоҳияти муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ваколатдор аст тафтиши пешакии парвандаи ҷиноятиро анҷом диҳад;

- **намояндагони қонунӣ** - падару модар, фарзандон, васиён, парасторони гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ё ҷабрдида, намояндагони муассиса ва ташкилот, ки гумонбаршуда, айбдоршаванда ё ҷабрдида таҳти парастории онҳо қарор дорад;

- **прокурор** - Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон, муовини якум ва муовинони ӯ, Сарпрокурори ҳарбии Тоҷикистон, прокурорҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, прокурори нақлиёти Тоҷикистон, муовини якум ва муовинони онҳо, сардорони раёсатҳо (шӯъбаҳо), муовини якум ва муовинони онҳо, ёрдамчиёни калон ва ёрдамчиёни Прокурори генералӣ, прокурорҳои калон ва прокурорҳои раёсатҳо (шӯъбаҳо), ёрдамчиёни калон ва ёрдамчиёни прокурорҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, прокурори нақлиёти Тоҷикистон, прокурорҳои калон ва прокурорҳои шӯъбаҳои прокуратураҳои вилоятҳо, прокурорҳои шаҳру ноҳияҳо ва прокурорҳои ба онҳо баробарқардашуда, ки прокурорҳои нақлиёт, ҳарбии гарнизонҳо ва назорати иҷроӣ қонунҳо дар муассисаҳои ислоҳиро дар бар мегиранд, муовини якум ва муовинони онҳо, ёрдамчиёни калон ва ёрдамчиёни онҳо, прокурор - криминалистҳои калон ва прокуроркриминалистҳо, ки дар доираи салоҳияташон ҷаъолият мекунад (*Қонуни ҚТ аз 04.07.2020 № 1702*);

- **раисикунанда** - судяе, ки дар маҷлиси суд ҳангоми дастаҷамъона ё танҳо баррасӣ намудани парвандаи ҷиноятӣ раисӣ мекунад;

- **сардори воҳиди тафтишот** - шахси мансабдоре, ки ба раёсат, шӯъба ва дигар воҳидҳои тафтишот дар доираи ҳуқуқи ваколатҳои худ сарварӣ менамояд;

- **суд** - мақомоти ҳокимияти судӣ, ки ба низоми судии Ҷумҳурии Тоҷикистон шомил буда, парвандаҳои ҷиноятиро ба таври дастаҷамъӣ ва ё танҳо баррасӣ мекунад (Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди ҳарбӣ, суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳия);

- **суди марҳилаи кассатсионӣ** - суде, ки парвандаро аз рӯи шикоят ва эътироз нисбат ба ҳукм, таъинот ва қарори эътибори қонунӣ пайдонакардаи суди марҳилаи якум баррасӣ мекунад;

- **суди марҳилаи назоратӣ** - суде, ки парвандаи ҷиноятиро аз рӯи шикоят, эътироз нисбат ба ҳукм, таъинот ва ё қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи суди марҳилаи якум ва ё таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ баррасӣ менамояд;

- **суди марҳилаи якум** - суде, ки ваколати моҳиятан баррасӣ ва қабул кардани қарори нахустинро оид ба парвандаи ҷиноятӣ дорад;

- **судя** - шахси мансабдоре, ки барои ба амал баровардани адолати судӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин ё интихоб гардидааст;

- **тарафи айбдоркунанда** - прокурор (айбдоркунандаи давлатӣ), ҷабрдида (айбдоркунандаи хусусӣ), даъвогари граждани, намояндагони қонунӣ ва намояндагони ҷабрдида ва даъвогари граждани;

- **тарафи ғимоя** - гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, намояндаи қонунӣ ва намояндаи ӯ, ғимоятгар, ҷавобгари граждани ва намояндаи қонунии ӯ (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

- **тарафҳо** - иштирокчиёни муурофия, ки дар муҳокимаи судӣ дар асоси мувоҳиша ва баробарҳуқуқӣ айбдоркуниро дастгирӣ мекунад ва ё ғимояро аз айбдоркунӣ анҷом медиҳанд;

- **тахқиқ** - шакли тафтиши тосудӣ буда, таҳқиқбаранда парвандаи ҷиноятиро, ки тафтиши пешакии он шарт нест, анҷом медиҳад;

- **таъинот** - қарори судие, ки (ғайр аз ҳукм) суди марҳилаи якум дар вақти муурофияи судӣ оид ба парвандаи ҷиноятӣ баровардааст, инчунин ҳама гуна санаде, ки судҳои марҳилаи кассатсионӣ ва назоратӣ, ғайр аз раёсати судҳо дар вақти аз нав дида баромадани санадҳои эътибори қонунӣ пайдонамудаи суд қабул кардааст;

- **таъқиби ҷиноятӣ** - ғаёлияти муурофиявиест, ки прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда бо мақсади муайян кардани кирдори бо қонуни ҷиноятӣ манъшуда ва шахсе, ки онро содир кардааст, ба сифати айбдоршаванда ҷалб кардани ӯ, ҳамчунин барои таъмин намудани татбиқи ҷазо ва ё дигар чораҳои маҷбурӣ нисбат ба ҷунин шахс анҷом медиҳад;

- **хешовандони наздик** - падару модар, фарзандон, фарзандхондагон, фарзандхондашудагон, бародарон ва ҳоҳарон, бобо, бибӣ (модаркалон), набера, инчунин ҳамсар;

- **ҳабс** - чораи пешгириест, ки бо қарори судя ё таъиноти суд танҳо нисбат ба шахсони гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда татбиқ карда мешавад;

- **ҳимоятгар** - шахсест, ки ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии дастгиршуда, гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва маҳкумшударо ҳифз намуда, ба онҳо бо ҳар восита ва усули манънакардаи қонун ёрии ҳуқуқӣ мерасонад;

- **ҳукм** - қароре, ки суди марҳилаи якум дар бораи гунаҳгор ё бегуноҳ будани судшаванда баровардааст.

БОБИ 2. ПРИНЦИПҲОИ ҚОНУНГУЗОРИИ МУРОФИАИ ҶИНОЯТӢ

Моддаи 7. Баамалбарории адолати судӣ

(Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755)

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон адолати судӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ танҳо аз ҷониби суд ба амал бароварда мешавад (Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755).

Моддаи 8. Ҳифзи судӣ

Ҳар кас кафолати ҳифзи судӣ дорад. Ҳар шахс ҳуқуқ дорад талаб намояд, ки парвандаи ӯро суди босалоҳият, мустақил ва бегараз, ки тибқи қонун таъсис ёфтааст, баррасӣ намояд.

Моддаи 9. Қонуният ҳангоми пешбурди парвандаҳои ҷиноятӣ

1. Суд, судя, прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда ҳангоми пешбурди парвандаҳои ҷиноятӣ вазифадоранд, ки муқаррароти Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси мазкур ва дигар қонунҳоро ба таври дақиқ, яхела риоя намоянд (Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1381).

2. Муқаррароти муурофияи судии ҷиноятӣ, ки дар дигар қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ мешаванд, бояд ба муқаррароти Кодекси мазкур мутобиқ бошанд.

3. Қарори суд, судя, прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда бояд қонунӣ ва асоснок бошад. Ҳангоми пешбурди парвандаҳои ҷиноятӣ риоя накардани талаботи қонун, сарфи назар аз он ки дар кадом асос роҳ дода шудааст, иҷозат дода намешавад ва боиси ҷавобгарии муқаррарнамудаи қонун гардида, санадҳои ғайриқонунӣ қабулшуда безътибор дониста, бекор карда мешаванд (Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 20.04.2021 № 1777).

Моддаи 10. Эҳтироми шаъну шарафи шахс

1. Эҳтироми шаъну шарафи шахс вазифаи шахсони мансабдор ва мақмотест, ки пешбурди парвандаи ҷиноятиро анҷом медиҳанд.

2. Ҳеҷ яке аз иштирокчиёни муурофияи ҷиноятӣ наметавонад таҳти зӯроварӣ, шиканҷа ва дигар муносибати бераҳмона ё пасткунандаи шаъну шарафи инсонӣ қарор гирад.

Моддаи 11. Дахлнопазирии шахсият

1. Ҳеҷ касро бе асоси қонунӣ дастгир ва ҳабс кардан мумкин нест.

2. Ба ҳабс гирифтани, маҷбурӣ дар муассисаҳои тиббӣ ё тарбиявӣ нигоҳ доштани шахс танҳо дар асоси қарори суд, судя ба иҷро расонида мешавад.

3. Шахсоро, ки нисбаташ чораи пешгирии дар ҳаёти нигоҳ доштан татбиқ шудааст, инчунин шахсе, ки дар содир намудани ҷиноят ҳамчун гумонбар дастгир шудааст, бояд дар ҷойҳое нигоҳ дошта шавад, ки шароиташон барои ҳаёт ва саломатӣ хавф надоста бошад.

4. Шахси ба ҳаёти гирифташуда ҳуқуқи шикоят карданро дорад.

5. Суд, судья, прокурор, муфаттиш ва таҳқиқбаранда ўҳдадоранд дар доираи ваколати худ шахси ғайриқонунӣ дастгиршуда ё аз озодӣ маҳрумшуда, ё ин ки ғайриқонунӣ дар муассисаҳои тиббӣ ё руҳӣ ё дар ҳаёти, ё ҳаёти хонагӣ зиёда аз муҳлати дар Кодекси мазкур пешбинигардида нигоҳ дошташударо фавран озод намоянд (*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*).

6. Қарори суд, судья дар бораи аз ҳаёти озод намудани шахс фавран иҷро карда мешавад.

Моддаи 12. Ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои шахс ҳангоми пешбурди парвандаҳои ҷиноятӣ

1. Суд, судья, прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда вазифадоранд ҳуқуқи озодиҳои шахсоро, ки дар муҳофизати судии ҷиноятӣ иштирок мекунанд, ҳимоя намуда, ҷиҳати татбиқи онҳо шароит фароҳам оваранд, барои қонеъ намудани талаботи қонунии иштирокчиёни муҳофизати судӣ сари вақт чораҳо андешанд.

2. Товони зараре, ки ба шахс ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ дар натиҷаи риоя накардани ҳуқуқи озодиҳои ӯ расонида шудааст, бояд тибқи муқаррароти қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯёнида шавад.

3. Ҳангоми мавҷуд будани маълумоти қофӣ дар бораи он ки ба ҷабрдида, шохид ё дигар иштирокчиёни муҳофизати судии ҷиноятӣ, инчунин аъзои оила ё ҳешовандони наздики онҳо бо қаштор, зӯрварӣ, несту нобуд кардан ё осеб расонидан ба молу мулк ё дигар амали ғайриқонунии хавфнок таҳдид мекунанд, суд, судья, прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда ўҳдадоранд дар доираи салоҳияти худ ҷиҳати муҳофизати ҳаёт, саломатӣ, шаъну шараф, обрӯ ва молу мулки ин шахсон чораҳои пешбининамудаи қонунро андешанд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

4. Тартиби муҳофизати ҳаёт, саломатӣ, шаъну шараф, обрӯ ва молу мулки иштирокчиёни муҳофизати қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳимояи давлатии иштирокчиёни муҳофизати судии ҷиноятӣ" ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд (*Қонуни ҚТ аз 04.07.2020 № 1702*).

5. Ҳеҷ кас ўҳдадор нест ба муқобили худ, ҳешовандони наздик, ки доираи онҳоро Кодекси мазкур муайян кардааст, нишондод диҳад.

Моддаи 13. Дахлнопазирии манзил

1. Манзили шахс дахлнопазир аст.

2. Ворид шудан ба манзил бе ризои шахсони маскунӣ он манъ аст.

3. Азназаргузаронӣ, қаштуқови манзил ва дарёфт кардан бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур амалӣ карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

Моддаи 14. Маҳрамияти мукотиба, сӯҳбатҳои телефонӣ, муросилот, муҳобирот, сирри шахсӣ ва оилавӣ

Сирри шахсӣ ва оилавиро қонун ҳифз мекунад. Ҳар шахс ба ҳифзи маълумоти шахсӣ, сирри амонат ва пасандоз, мукотиба, сӯҳбатҳои телефонӣ, муросилот, муҳобирот ва дигар ахборот ҳуқуқ дорад. Маҳдуд кардани ин ҳуқуқҳо дар рафти муҳофизати ҷиноятӣ танҳо бо қарори суд дар ҳолатҳо ва тартибе, ки қонунгузорӣ бевосита муқаррар кардааст, мумкин мешавад (*Қонуни ҚТ аз 04.07.2020 № 1702, аз 20.04.2021 № 1777*).

Моддаи 15. Эҳтимолияти бегуноҳӣ

1. Ҳеҷ кас то эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукми суд дар содир кардани ҷиноят гунаҳгор дониста намешавад.

2. Ўҳдадорӣи исботи айб ба зиммаи айбдоркунанда гузошта мешавад.

3. Гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшаванда ўҳдадор нестанд, ки бегуноҳии худро исбот намоянд (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1275*).

4. Ҳама гуна шубҳаҳои гунаҳгории айбдоршаванда, ки бо тартиби пешбиниамудаи Кодекси мазкур бартараф карда намешаванд, ба ғоидаи айбдоршаванда маънидод карда мешавад.

5. Ҳукми айбдоркуниро бо тахмин асоснок кардан мумкин нест.

Моддаи 16. Баробарӣ дар назди қонун ва суд

Ҳама дар назди қонун ва суд баробаранд. Давлат ба ҳар кас, қатъи назар аз миллат, нажод, чинс, забон, эътиқоди динӣ, мавқеи сиёсӣ, вазъи иҷтимоӣ, таҳсил ва молу мулк ҳуқуқу озодиҳоро қафолат медиҳад.

Моддаи 17. Мустақилияти судяҳо

1. Судяҳо дар ғайолияти худ мустақил буда, танҳо ба Конститутсия ва қонун итоат мекунанд.

2. Дахлат ба ғайолияти судяҳо манъ аст.

Моддаи 18. Забони мурофияи судии ҷиноятӣ

1. Мурофияи судии ҷиноятӣ ба забони давлатӣ баргузор мегардад.

2. Иштирокчиёни мурофияи судии ҷиноятӣ, ки забони мурофиаро наредонанд, ҳуқуқи ба забони модариашон ё забони дигаре, ки онро редонанд, арз кардан, нишондод додан, изҳори дархост кардан, шинос шудан бо маводи парвандаро дошта, бо тартиби муайяннамудаи Кодекси мазкур ба онҳо хизматрасонии тарҷумон таъмин карда мешавад ё мурофияи судии ҷиноятӣ бо забони аксарияти аҳолии маҳал гузаронида мешавад.

3. Ҳуҷҷатҳои мурофиявӣ, ки мутобиқи Кодекси мазкур ба гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, маҳкумшуда, инчунин дигар иштирокчиёни мурофияи судии ҷиноятӣ аз ҷониби мақомоти ин ҳуҷҷатҳоро таҳиянамуда дода мешаванд, бояд ба таври дахлдор тасдиқ карда шуда, ба забони давлатӣ ё забоне, ки онҳо редонанд, тарҷума шуда бошанд (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*)

Моддаи 19. Ошкоро будани муҳокимаи судӣ

1. Парвандаи ҷиноятӣ дар суд ба таври ошкоро муҳокима карда мешавад.

2. Муҳокимаи пӯшидаи судӣ танҳо дар ҳолатҳои дар моддаи 273 Кодекси мазкур зикргардида мумкин аст.

Моддаи 20. Мувоҳиса ва баробарии тарафҳо

1. Мурофияи судии ҷиноятӣ ба тарзи мувоҳиса ва дар асоси баробарии тарафҳо сурат мегирад.

2. Суд мақомоти таъкиби ҷиноятӣ нест ва тарафи айбдоркунанда ё ғимояро ҷонибдорӣ намекунад. Суд барои амалӣ намудани ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои мурофиявии тарафҳо шароит муҳайё мекунад.

3. Тарафи айбдоркунанда ва ғимоя дар мурофияи судии ҷиноятӣ баробарҳуқуқанд ва барои ғимояи мавқеи худ имкониятҳои баробар доранд.

Моддаи 21. Тафтиши ҳамаҷониба, пурра ва ҳолисонаи ҳолатҳои кор

1. Прокурор, муфаттиш ва таҳқиқбаранда вазифадоранд, ки барои ҳамаҷониба, пурра ва ҳолисона тафтиш кардани ҳолатҳои кор тамоми ҷораҳои пешбиниамудаи қонунро андешанд, ҳолатҳои ошкоркунанда, сафедкунанда, вазнинкунанда, сабуқкунанда ва ҷавобгарии айбдоршавандаро муайян намоянд.

2. Суд, судя, прокурор, муфаттиш ва таҳқиқбаранда ҳуқуқ надоранд, ки вазифаи исбот кардани бегуноҳиро ба зиммаи айбдоршаванда гузоранд.

3. Ҳамаи ҳолатҳои исботшаванда бояд ҳамаҷониба, пурра ва ҳолисона санҷида шаванд.

4. Ҳангоми ҳалли ҳама гуна масъалаҳое, ки аз парванда бармеоянд, бояд ҳам ҳолатҳои айбдоркунанда ва ҳам сафедкунандаи айбдоршаванда, инчунин ҳолатҳои ҷавобгарии ўро сабуқ ё вазнинкунанда муайян карда, ба инобат гирифта шаванд.

5. Суд, судя ҳолисӣ ва беғаразиро риоя намуда, дар таҳқиқи пурраи ҳолатҳои парванда барои амалӣ намудани ҳуқуқи тарафҳо шароити зарурӣ фароҳам меоварад.

Моддаи 22. Таъмини ҳуқуқи ғимоя ба гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва маҳкумшуда

1. Ҳар шахс аз лаҳзаи воқеан дастгир шуданаш метавонад аз ёрии Ҳимоятгар истифода кунад (*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*).

2. Дастгиршуда, гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва маҳкумшуда ҳуқуқ доранд барои Ҳимояи худ аз айбдоркунӣ ҳуқуқҳояшонро мутобиқи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур шахсан, инчунин тавассути Ҳимоятгар ё намояндаи қонуниашон истифода баранд.

3. Суд, судя, прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда вазифадоранд ба гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва маҳкумшуда ҳуқуқҳояшонро фаҳмонанд, ба онҳо имконият фароҳам оваранд, ки бо усул ва воситаҳои муқаррарнамудаи қонун худро Ҳимоя кунанд, инчунин ҳифзи ҳуқуқи шахсӣ ва молумулкии онҳоро таъмин намоянд.

4. Ҳуқуқи Ҳимоя инчунин ба шахсе таъмин карда мешавад, ки нисбат ба ӯ пешбурди парвандаи ҷиноятӣ оид ба татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ ҷой дорад.

5. Дар ҳолатҳои пешбиниамудаи қонун шахсоне, ки пешбурди парвандаи ҷиноятӣ ба зиммаашон гузошта шудааст, вазифадоранд иштироки Ҳимоятгари гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва маҳкумшударо таъмин намоянд.

Моддаи 23. Ҳуқуқи шикоят намудан аз амал ва қарорҳои муурофия

1. Иштирокчиёни муурофия, шахрвандон, намояндагони қорхона, муассиса ва ташкилотҳои ба пешбурди парвандаи ҷиноятӣ манфиатдор ҳуқуқ доранд мутобиқи тартиб ва мӯҳлатҳои муқаррарнамудаи Кодекси мазкур аз амали (беамалии) шахсони масъул ё аз болои қарори суд, судя, прокурор, сардори воҳиди тафтишотӣ, муфаттиш, сардори воҳиди таҳқиқ ва таҳқиқбаранда шикоят кунанд (*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*).

2. Шахси маҳкумшуда ё сафедкардашуда ҳуқуқ дорад бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур аз нав дида баромадани ҳукмро аз тарафи суди болоӣ талаб кунад.

БОБИ 3. АСОСҲОИ РАД ВА ҚАТЪ НАМУДАНИ ПЕШБУРДИ ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТИ

Моддаи 24. Парвандаҳои айбдоркунии хусусӣ, хусусӣ-умумӣ ва умумӣ

1. Вобаста ба хусусият ва дараҷаи вазнинии ҷинояти содиршуда айбдоркунӣ дар суд бо тартиби хусусӣ, хусусӣ-умумӣ ва умумӣ анҷом дода мешавад.

2. Парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои дар моддаҳои 112, 116, моддаи 156 қисмҳои 1 ва 2 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда парвандаҳои айбдоркунии хусусӣ эътироф гардида, бо аризаи шахси аз ҷиноят ҷабрдида, намояндаи қонунии ӯ оғоз карда мешавад ва пешбурди парванда дар ҳолати ошӣ шудани ӯ бо айбдоршаванда қатъ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 28.12.2012 № 927*).

3. Парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои дар моддаҳои 113 - 115, 118 қисми 1, 119, 120, 123 қисмҳои 1 ва 2, 124, 125 қисми 1, 126 қисми 1, 127 қисми 1, 128 қисми 1, 129 қисми 1 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда парвандаҳои айбдоркунии хусусӣ-умумӣ эътироф гардида, бо аризаи шахси аз ҷиноят ҷабрдида, намояндаи қонунии ӯ оғоз карда мешавад. Дар сурати ошӣ шудани шахси аз ҷиноят ҷабрдида бо айбдоршаванда ва барқарор намудани товони зарари ба ҷабрдида расонидашуда, пешбурди парванда қатъ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1332, аз 24.12.2022 № 1926*).

4. Прокурор дар ҳолатҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур ҳуқуқ дорад, сарфи назар аз мавқеи ҷабрдида, таъкиби ҷиноятиро оид ба айбдоркунии хусусӣ ва хусусӣ-умумӣ анҷом диҳад.

5. Даст кашидани прокурор аз айбдоркунӣ шахси аз ҷиноят ҷабрдидаро аз ҳуқуқи дастгирӣ қардани айбдоркунӣ маҳрум намекунад.

6. Парвандаҳои ҷиноятӣ, ба истиснои парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои дар қисмҳои 2 ва 3 моддаи мазкур пешбинишуда, парвандаҳои дорои хусусияти умумӣ доништа мешаванд.

Моддаи 25. Ҳуқуқи ҷабрдида ба иштирок дар таъкиби ҷиноятӣ

1. Ҷабрдида, дар сурати ғавтидани ӯ ё аз рӯи синну сол ё вазъи саломатӣ қобилияти изҳори иродаи худро надошта бошад, дар муурофияи судии ҷиноятӣ намояндаи қонунӣ ё намояндаи ӯ ҳуқуқ доранд бо тартиби пешбиниамудаи Кодекси мазкур дар айбдоркунии

айбдоршаванда иштирок кунанд, оид ба парвандаи айбдоркунии хусусӣ бошад, дорои ҳуқуқи пешниҳод ва дастгирӣ кардани айбдоркунӣ ба муқобили шахси дахлдор мебошанд.

2. Ҷабрдида, намояндаи қонунӣ ё намояндаи ӯ дар ҳар лаҳзаи мурофиаи ҷиноятӣ ҳуқуқ доранд аз дастгирӣ кардани айбдоркунӣ даст кашанд.

Моддаи 26. Ҷаҳдҳои ба амал баровардани таъқиби ҷиноятӣ

1. Прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда вазифадоранд дар доираи салоҳияти худ ҳангоми ошкор намудани ҳодисаи ҷиноят парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда, барои муқаррар намудани ҳодисаи ҷиноят шахси онро содиркарда бояд чораҳои пешбиниамудаи қонунро андешида, дар сурати мавҷуд будани далелҳои кофӣ маводи парвандаи ҷиноятиро ба баррасии суд пешниҳод намоянд.

2. Дар мурофиаи судии ҷиноятӣ прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда салоҳияти ҳудро тибқи талаботи Кодекси мазкур ва қатъи назар аз ҳар гуна мақомот ва шахси мансбдор анҷом медиҳанд.

3. Ҳар гуна фишороварӣ ба прокурор, муфаттиш ё таҳқиқбаранда бо мақсади ҳалал расонидан ба тафтиши ҳолисонаи парвандаи ҷиноятӣ тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонун боиси ҷавобгарӣ мегардад.

4. Иҷрои талаби прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда, ки мутобиқи Кодекси мазкур пешниҳод шудааст, барои ҳамаи корхонаю ташкилотҳо, муассисаҳо, сарфи назар аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ, шахсони мансбдор ва шахрвандон ҳатмӣ мебошад.

Моддаи 27. Ҳолатҳое, ки пешбурди парвандаи ҷиноятиро истисно мекунад

1. Дар мавридҳои зерин парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда намешавад ва парвандаи оғозшуда қатъ карда мешавад:

- ҳангоми мавҷуд набудани ҳодисаи ҷиноят;
- ҳангоми дар кирдори содиршуда мавҷуд набудани аломатҳои таркиби ҷиноят;
- ҳангоми гузаштани мӯҳлати ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан;
- ҳангоми қабули санади авф;
- ҳангоми ошӣ шудани ҷабрдида бо айбдоршаванда оид ба парвандаи ҷиноятии айбдоркунии хусусӣ;

- ҳангоми мавҷуд набудани аризаи ҷабрдида, агар парвандаи ҷиноятӣ маҳз тибқи аризаи ӯ оғоз гардад, ғайр аз ҳолатҳои пешбиниамудаи қисми 2 моддаи 147 Кодекси мазкур, ки ба прокурор ҳуқуқ дода шудааст бе аризаи ҷабрдида парвандаи ҷиноятӣ оғоз намояд;

- нисбат ба шахси ғавтида, ғайр аз ҳолатҳое, ки пешбурди парвандаи ҷиноятӣ барои муқаррар кардани бегуноҳии ӯ ё аз нав оғоз кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ оид ба ҳолатҳои нави ошкоршуда дар ҳаққи дигар шахсон;

- нисбат ба шахсе, ки дар ҳаққи ӯ аз рӯи ҳамаи айбдоркунӣ ҳукми эътибори қонунӣ пайдокарда ё таъиноти суд ва ё қарори суд, судя оид ба қатъи парвандаи ҷиноятӣ аз рӯи ҳамаи асос мавҷуд аст;

- нисбат ба шахсе, ки қарори бекорнашудаи таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор дар хусуси қатъ кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ ё қарор дар бораи радди оғози парвандаи ҷиноятӣ оид ба ҳамаи айбдоркунӣ вучуд дорад.

2. Агар ҳолатҳои дар сарҳатҳои якум ва дуҷуми қисми 1 ҳамаин моддаи пешбинигардида ҳангоми муҳокимаи судӣ ошкор гарданд, суд муҳокимаи судиро ба охир расонда, ҳукми сафедкунанда мебарорад.

3. Ба қатъ намудани парванда бо асосҳои дар сарҳатҳои сеҷум ва чоруми қисми 1 ҳамаин моддаи пешбинишуда иҷозат дода намешавад, ба шарте, ки айбдоршаванда дар ин бора норозигӣ баён кунад. Дар ин ҳолат пешбурди парвандаи мувофиқи талаботи Кодекси мазкур идома ёфта, ҳукми айбдоркунанда ё ҳукми сафедкунанда бароварда, шахс аз ҷазо озод карда мешавад.

4. Агар то эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукми ҷиноят ва сазовори ҷазо будани ин кирдор бо қонуни нави ҷиноятӣ бартараф карда шуда бошад, мутобиқи сарҳати дуҷуми қисми 1 ҳамаин моддаи пешбурди парвандаи ҷиноятӣ бояд қатъ карда шавад.

Моддаи 28. Рад ва қатъ намудани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ бо озод кардани шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ

1. Суд, судя, прокурор дар асоси моддаҳои 72, 73, 74, 75 ва 82 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин муфаттиш ва таҳқиқбаранда бо дастрас кардани моддаҳои зикршуда ва бо ризои прокурор ҳуқуқ доранд дар мавридҳои зерин оғози парвандаи ҷиноятиро рад кунанд ё пешбурди парвандаи ҷиноятиро бо озод кардани шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ қатъ кунанд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*):

- пушаймонӣ аз кирдор;
- ошtii шудан бо ҷабрдида ва барқарор кардани товони зарари расонидашуда;
- тағйир ёфтани вазъият;
- гузаштани мӯҳлати ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан;
- татбиқи санади авф (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

2. Қатъ кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ бо асосҳои дар қисми 1 ҳамин модда пешбиниғардида мумкин нест, ба шарте, ки гумонбаршуда, айбдоршаванда ба он розӣ набошанд. Дар чунин ҳолат пешбурди парвандаи ҷиноятӣ идома меёбад.

3. Дар бораи рад кардани оғози парвандаи ҷиноятӣ ё қатъ кардани пешбурди он ба ҷабрдида хабар дода, фаҳмонида мешавад, ки ӯ ҳуқуқ дорад дар давоми панҷ шабонарӯз аз таъиноти суд ё қарори прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда нисбат ба масъалаи зикршуда мувофиқан ба суди болоӣ ё прокурори болоӣ арз намояд.

Моддаи 29. Озод кардани шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ бо сабаби пушаймонӣ аз кирдори худ

1. Суд, судя, прокурор дар асоси моддаи 72 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин муфаттиш ва таҳқиқбаранда бо дастрас кардани моддаи зикршуда ва бо ризои прокурор ҳуқуқ доранд:

- бо сабаби пушаймонӣ аз кирдори худ дар ҳаққи шахсе, ки бори аввал ҷинояти начандон вазнин ё дараҷаи миёна содир кардааст, оғози парвандаи ҷиноятиро рад кунанд (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*);

- парвандаи ҷиноятиро бо озод кардани шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ қатъ кунанд.

2. Рад кардани оғози парвандаи ҷиноятӣ ё қатъ кардани пешбурди он бо асосҳои дар қисми 1 ҳамин модда пешбинишуда нисбат ба дигар ҷиноятҳо дар ҳолате қой дошта метавонад, ба шарте, ки он дар моддаҳои қисми махсуси Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шуда бошад.

3. Пеш аз рад кардани оғози парвандаи ҷиноятӣ ё қатъ кардани парвандаи ҷиноятӣ бо асосҳои пешбиниғардида қисмҳои 1 ва 2 ҳамин модда бояд ба шахс асосҳои қарори қабулғардида ва ба ин қарор ҳуқуқи норозигӣ баён кардани ӯ фаҳмонида шавад.

Моддаи 30. Озод кардани шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ бо сабаби ошtii шудан бо ҷабрдида

Суд, судя, прокурор дар асоси моддаи 73 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин муфаттиш ва таҳқиқбаранда мутобиқи моддаи зикршуда ва бо ризои прокурор ҳуқуқ доранд:

- дар асоси аризаи ҷабрдида ё намоёндаи қонунии ӯ нисбат ба шахси ҷинояти начандон вазнин ё дараҷаи миёна содиркарда, ба шарте, ки бо ҷабрдида ошtii шуда, товони зарари ба ӯ расонидаашро барқарор карда бошад, оғози парвандаи ҷиноятиро рад кунанд;

- парвандаи ҷиноятиро бо озод кардани шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ қатъ кунанд.

Моддаи 31. Озод кардани шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ бо сабаби тағйир ёфтани вазъият

Суд, судя, прокурор дар асоси моддаи 74 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин муфаттиш ва таҳқиқбаранда мутобиқи моддаи зикршуда ва бо ризои прокурор ҳуқуқ доранд:

- дар асоси аризаи шахси бори аввал ҷинояти начандон вазнин ё дараҷаи миёна содиркарда оғози парвандаи ҷиноятиро рад кунанд, ба шарте муқаррар гардад, ки бо

сабаби тағйир ёфтани вазъият ин шахс ва кирдори содирнамудаи ӯ дигар ба ҷамъият хавфнок нест;

- парвандаи ҷиноятиро бо озод кардани шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ қатъ кунанд.

Моддаи 32. Озод кардани шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ бо сабаби гузаштани мӯҳлати ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан

Суд, судя, прокурор дар асоси моддаи 75 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин муфаттиш ва таҳқиқбаранда мутобиқи моддаи мазкур ва бо ризои прокурор бинобар гузаштани мӯҳлати ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан вазифадоранд:

- оғози парвандаи ҷиноятиро рад кунанд;
- пешбурди парвандаи ҷиноятии оғозшударо қатъ намоянд.

ФАСЛИ II. ИШТИРОКЧИЁНИ МУРОФИАИ СУДИИ ҶИНОЯТӢ
БОБИ 4. СУД

Моддаи 33. Судҳое, ки адолати судиро оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ амалӣ мекунанд

Адолати судиро оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди ҳарбӣ, Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳия амалӣ мекунанд.

Моддаи 34. Ҳайати суд

1. Парвандаи ҷиноятӣ дар суди марҳилаи якум дастаҷамъона ва ё танҳо баррасӣ карда мешавад.

2. Баррасии дастаҷамъонаи парвандаи ҷиноятӣ аз ҷониби суд дар ҳайати судя ва ду нафар машваратчиҳои халқӣ анҷом дода мешавад.

3. Машваратчиёни халқӣ ҳангоми ба амал баровардани адолати судӣ аз тамоми ҳуқуқҳои судя истифода мебаранд.

4. Судя парвандаҳои ҷиноятиро, ба истиснои парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои махсусан вазнин, танҳо баррасӣ менамояд (*Қонуни ҚТ аз 16.04.2012 № 809*).

5. Парвандаи ҷиноятӣ бо тартиби кассатсионӣ ва назоратӣ дар ҳайати судяҳои муқарраркардаи моддаҳои 365 ва 410 Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 35. Салоҳияти суд

1. Танҳо суд ҳуқуқ дорад:

- шахсро дар содир кардани ҷиноят гунаҳгор дониста, ба ӯ ҷазо таъин кунад;
- нисбат ба ноболиғ ҷораҳои дорои хусусияти тарбиявиرو мутобиқи боби 44 Кодекси мазкур таъин кунад;
- нисбат ба шахс ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббиро мутобиқи боби 45 Кодекси мазкур таъин кунад;
- барои шахсро ҳаёс кардан ва ба ҳаёси хонагӣ гирифтани иҷозат диҳад ва ё мӯҳлати онро дароз кунад;
- санадҳои қабулкардаи судҳои марҳилаҳои поёнро бекор кунад ва ё тағйир диҳад;
- оид ба гузаронидани экспертизаи судӣ-тиббӣ ё судӣ-равонпизишкӣ барои дар беморхона ё табобатгоҳи равонпизишкӣ ҷой кардани гумонбаршуда ва айбдоршавандае, ки дар ҳаёс намебошад, иҷозат диҳад;
- барои азназаргузаронии манзил, дар сурати розӣ набудани шахсони маскунӣ он, иҷозат диҳад;
- барои кофтукови манзил иҷозат диҳад;
- ба ҳаёси молу мулк иҷозат диҳад;
- барои кофтуков, ёфта гирифтани ашё, ҳуҷҷатҳои дорои маълумоти пасандоз ва суратҳисоби маблағи бонкӣ иҷозат диҳад;
- барои ҳаёси маблағҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки дар суратҳисобҳо ва пасандозҳо ё дар нигоҳдории бонк ва дигар ташкилотҳои қарзии молиявӣ қарор доранд, иҷозат диҳад (*Қонуни ҚТ аз 19.07.2022 № 1900*);
- ба ҳаёси муросилот, азназаргузаронӣ, ёфта гирифтани онҳо дар муассисаи алоқа ва ё хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алоқавӣ барқӣ ва алоқавӣ почта интиқол мешаванд иҷозат диҳад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*);

- дар бораи муваққатан аз вазифа дур кардани айбдоршаванда мувофиқи моддаи 114 Кодекси мазкур қарор қабул кунад;

- ба ғӯш ва сабт кардани гуфтугӯи телефонӣ ва дигар гуфтугӯҳо иҷозат диҳад;

- дар ҳолатҳои пешбиниамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасии судии парвандаи ҷиноятиро оид ба айбдоркунии хусусӣ оғоз намояд ё маводи онро барои оғози парвандаи ҷиноятӣ ва гузаронидани таҳқиқ ва ё тафтиши пешакӣ аз рӯи тобеияти тафтишӣ ба мақомоти дахлдор ирсол кунад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*);

- дигар ваколатҳоеро, ки Кодекси мазкур пешбинӣ кардааст, амалӣ намояд.

2. Агар ҳангоми баррасии судии парвандаи ҷиноятӣ риоя накардани ҳуқуқ ва озодиҳои шаҳрванд, инчунин риоя накардани муқаррароти қонун, ки зимни пешбурди таҳқиқ, тафтиши пешакӣ, баррасии судӣ ошкор карда мешаванд, суд, судя ҳуқуқ доранд нисбат ба онҳое, ки ба камбудӣ роҳ додаанд, таъиноти (қарори) хусусӣ бароранд.

3. Суд, судя ҳуқуқ доранд дар дигар ҳолатҳо низ таъиноти (қарори) хусусӣ бароранд.

Моддаи 35(1). Тартиби баррасии мавод дар бораи маҳдуд кардани ҳуқуқҳои конституционии шаҳрвандон ҳангоми гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯӣ

(*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*)

Тартиби баррасии мавод дар бораи маҳдуд кардани ҳуқуқҳои конституционии шаҳрвандон ҳангоми гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯӣ мутобиқи ҳамин Кодекс ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ" муайян карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 20.04.2021 № 1777*).

Моддаи 35(2). Тартиби гирифтани иҷозати суд барои гузаронидани амали тафтишӣ

(*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*)

1. Дар ҳолатҳои пешбиниамудаи сархатҳои шашум-чордахуми қисми 1 моддаи 35 Кодекси мазкур таҳқиқбаранда, муфаттиш бо розигии прокурор ба суд дар бораи гузаронидани амали тафтишӣ дархост пешниҳод менамоянд, ки дар ин бора қарор бароварда мешавад.

2. Дархост дар бораи гузаронидани амали тафтиширо судя дар маҳалли пешбурди тафтиши пешакӣ ё гузаронидани амали тафтишӣ дар мӯҳлати на дертар аз 24 соат аз лаҳзаи гирифтани он танҳо баррасӣ менамояд.

3. Дар маҷлиси суд таҳқиқбаранда, муфаттиш ва прокурор ҳуқуқи иштирок карданро доранд.

4. Судя дархостро баррасӣ намуда, дар бораи иҷозат додан барои гузаронидани амали тафтишӣ ё рад кардани гузаронидани он бо нишон додани сабабҳои радкунӣ қарор мебарорад. Қарори суд ба мақомоти таъкиби ҷиноятӣ супорида мешавад.

5. Бо гирифтани маълумоти хаттӣ дар хусуси бе иҷозати суд гузаронидани кофтуков ва дарёфт кардан судя маводи ба он алоқамандро талаб намуда, дар мӯҳлати дар қисми 2 ҳамин модда пешбинишуда қонунӣ будани қарорро дар бораи гузаронидани амали тафтишӣ месанҷад. Аз рӯи натиҷаҳои санҷиш судя дар бораи қонунӣ ва ё ғайриқонунӣ будани қарори мақомоти таъкиби ҷиноятӣ қарори асоснок бароварда, нусхаи онро ба прокурор ва мақомоти таъкиби ҷиноятӣ ирсол менамояд.

6. Аз болои қарори суд (судя) дар бораи додани иҷозат барои гузаронидани амали тафтишӣ ё дар бораи рад кардани гузаронидани он ба суди болоӣ ба тариқи кассатсионӣ дар мӯҳлати се шабонарӯз шикоят ва ё эътироз овардан мумкин аст. Судяе, ки дархости мақомоти таъкиби ҷиноятӣ ё маълумотномаи хаттӣ онро дар бораи гузаронидани амали тафтишӣ баррасӣ кардааст, вазифадор аст дар давоми ду шабонарӯз аз лаҳзаи ворид шудани эътироз ё шикоят маводро ба суди марҳилаи кассатсионӣ ирсол намояд.

7. Суди марҳилаи кассатсионӣ оид ба шикоят ё эътироз дар давоми на дертар аз се шабонарӯз аз лаҳзаи ба суд ворид шудани мавод қарор қабул мекунад.

8. Агар судя ё суди марҳилаи кассатсионӣ қарор дар бораи гузаронидани амали тафтишӣ ва протоколи амали тафтиширо ғайриқонунӣ эътироф кунанд, тамоми далелҳои дар рафти чунин амали тафтишӣ бадастовардашуда мувофиқи талаботи моддаи 88(1) Кодекси мазкур ғайри қобили қабул ҳисобида мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

БОБИ 5. ИШТИРОКЧИЁНИ МУРОФИАИ СУДИИ ЧИНОЯТИЕ, КИ ТАЪҚИБИ ЧИНОЯТИРО АНҚОМ МЕДИҲАНД

Моддаи 36. Прокурор

1. Прокурор шахси мансабдори давлатӣ буда, дар доираи салоҳияти худ айбдоркуниро аз номи давлат ба амал бароварда, дар ҳамаи давраҳои мурофияи чиноятӣ таъқиби онро мутобиқи Кодекси мазкур таъмин менамояд.

2. Прокурор назорати риояи дақиқ ва иҷрои яххелаи қонунҳоро аз ҷониби мақомоти таҳқиқ ва тафтиши пешакӣ амалӣ менамояд.

3. Прокуроре, ки дар баррасии судии парвандаи чиноятӣ иштирок мекунад, айбдоркунандаи давлатӣ номида мешавад. Ҳангоми тақвияти айбдоркунии давлатӣ прокурор мавқеи худро оид ба масъалаҳои татбиқи қонуни чиноятӣ ва таъин намудани ҷазо нисбат ба судшаванда, тибқи талаботи қонун ва эътимоди ботинии хеш, ки бо натиҷаҳои таҳқиқи ҳамаи ҳолатҳои парванда асоснок шудааст, изҳор менамояд.

4. Прокурор ҳуқуқ дорад дар доираи салоҳияти муқаррарнамудаи Кодекси мазкур оид ба бекор кардан ё тағйир додани санади қабулкардаи суд ба суди болоӣ эътироз оварад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

5. Прокурор ҳуқуқ дорад бо асос ва тартиби пешбининамудаи Кодекси мазкур то лаҳзаи ба ҳонаи машваратӣ барои баровардани ҳукм даромадани суд аз таъқиби чиноятӣ ва айбдоркунӣ даст кашад.

Моддаи 37. Ваколати роҳбари мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия

Роҳбари мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия ҳуқуқ дорад барои тафтиши чинояти алоҳида ё якҷанд чиноят аз ҳисоби кормандони ҳамин мақомот гурӯҳи оперативӣ-тафтишотӣ таъсис диҳад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*).

Моддаи 38. Сардори воҳиди тафтишот

1. Сардори воҳиди тафтишот дорои ваколатҳои зерин мебошад:

- ба фаъолияти муфаттишон доир ба тафтиши чиноятҳо назорат кунад;
- барои пурра, ҳаматарафа ва ҳолисона тафтиш кардани ҳолатҳои парвандаи чиноятӣ чораҳо андешад;
- парвандаи чиноятӣ оғоз карда, ба пешбурди худ қабул кунад ё пешбурди тафтиши парвандаи чиноятиро ба муфаттиш супорад;
- пешбурди парвандаи чиноятиро аз як муфаттиш гирифта, ба муфаттиши дигар диҳад;
- муфаттишро аз пешбурди парвандаи чиноятӣ дур созад, агар муфаттиш талаботи Кодекси мазкурро вайрон карда бошад (*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*);
- ба прокурор дар бораи бекор кардани қарорҳои беасос қабулкардаи муфаттиш дархост пешниҳод кунад;
- аз тарафи муфаттишон риоя шудани мӯҳлати тафтиши пешакиро назорат кунад;
- аз тарафи муфаттишон иҷро шудани дастурҳои прокурорро таъмин намояд;
- пешбурди тафтиши пешакии парвандаи чиноятиро ба якҷанд муфаттиш супорад;
- иҷрои супоришҳои дигар муфаттишонро, ки Кодекси мазкур муқаррар намудааст, назорат кунад;
- дар тафтиши парвандаи чиноятӣ дар пешбурди муфаттиш қарордошта иштирок намуда, ҳамзамон аз ваколатҳои муфаттиш истифода барад.

2. Дастурҳои сардори воҳиди тафтишот оид ба парвандаи чиноятӣ мустақилияти муфаттиш ва ҳуқуқҳои бо моддаи 39 Кодекси мазкур муқарраршудаи ӯро маҳдуд карда

наметавонанд. Дастурҳо ба муфаттиш дар шакли хаттӣ дода мешаванд ва иҷрои онҳо хатмист.

Моддаи 39. Муфаттиш

1. Муфаттиш дорои ваколатҳои зерин мебошад:

- дар сурати мавҷуд будани асосҳои дар моддаи 140 Кодекси мазкур нишондодашуда парвандаи ҷиноятӣ оғоз намояд;
- парвандаи ҷиноятиро ба пешбурди худ қабул намуда, амалҳои тафтишӣ барад;
- оид ба парвандаи ҷиноятӣ мустақилона қарор қабул кунад, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки Кодекси мазкур гирифтани ризои прокурор ё иҷозати судро талаб мекунад;
- пешбурди парвандаи ҷиноятиро сари вақт анҷом диҳад;
- ба сифати айбдоршаванда кашидани шахс, бандубасти ҷиноят, андозаи айбдорӣ қарор қабул кунад;
- пешбурди парвандаи ҷиноятиро бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур қатъ кунад ё ба суд равон кунад;
- дар ҳолати розӣ набудан ба дастури прокурор ҳуқуқ дорад бо иҷзори хаттии норизоии худ парвандаро ба прокурори болоӣ ирсол намояд;
- бо маводи оперативӣ-ҷустуҷӯие, ки бо парвандаи тафтишшаванда алоқаманд аст, мутобиқи қонунгузорӣ шинос шавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*);
- ба кормандони мақомоти таҳқиқ барои гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯӣ ва пешбурди амалҳои тафтишӣ супоришу дастурҳои хаттӣ диҳад, ки иҷрояшон хатмӣ буда, мусоидати ин мақомотро дар пешбурди амалҳои тафтишӣ талаб намояд (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*);
- барои тафтиши ҳамаҷониба, ҳолисона ва воқеъбинонаи парвандаи ҷиноятӣ чора андешад;
- нисбат ба шахсоне, ки дар содир кардани ҷиноят далелҳои кофӣ тасдиқкунанда ҷамъоварӣ шудааст, айб эълон кунад;
- бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур чораи пешгирӣ интиҳоб кунад;
- барои барқарор намудани зараре, ки аз ҷинояти содиршуда расидааст, бо тартиби пешбиниамудаи қонунгузорӣ чораҳо андешад (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1275*);
- таъкиби ҷиноятиро анҷом диҳад ва парвандаро бо фикри айбдоркунӣ ба прокурор супорад.

2. Мутобиқи муқаррароти Кодекси мазкур иҷрои қарорҳои қабулкардаи муфаттиш оид ба парвандаи ҷиноятӣ, ки тахти пешбурди ӯ қарор дорад, барои ҳамаи шахсони ҳуқуқӣ новобаста ба шаклҳои ташкилию ҳуқуқӣ, шахсони мансабдор ва шахрвандон хатмӣ мебошад.

Моддаи 40. Мақомоти таҳқиқ

1. Мақомоти таҳқиқ инҳо ба ҳисоб мераванд:

- воҳидҳои мақомоти Вазорати қорҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- воҳидҳои мақомоти Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- воҳидҳои мақомоти Вазорати мудофияи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- воҳидҳои мақомоти Кумитаи ҳолатҳои фавқулодда ва мудофияи гражданин назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- сардорони муассисаҳои ислотӣ;
- воҳидҳои мақомоти назорати давлатии зидди сӯхтор;
- воҳидҳои Гвардияи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- воҳидҳои мақомоти гумрук;
- воҳидҳои мақомоти Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- воҳидҳои мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия.

2. Ба зиммаи мақомоти таҳқиқ вогузошта мешаванд:

- қабул, ба қайд гирифтани ва баррасӣ намудани аризаҳо ва маълумот дар бораи ҷинояти содиршуда ё ҷинояти нотамо;

- пешбурди таҳқиқ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ, ки нисбати онҳо тафтиши пешакӣ ҳатмӣ нест;

- иҷрои амалҳои таъхирнопазир оид ба парвандаҳое, ки барои онҳо пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмӣ мебошад;

- пешбурди тафтиши пешакӣ дар ҳолатҳое, ки Кодекси мазкур пешбинӣ намудааст.

3. Оғози парвандаи ҷиноятӣ бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 146 Кодекси мазкур ва иҷрои амалҳои тафтиши таъхирнопазир ба зиммаи инҳо вогузошта мешавад:

- сардорони дастаҳо ва гурӯҳҳои ҷустуҷӯи геологӣ зимистонгузаронӣ, ки аз маҳалли будубоши мақомоти таҳқиқӣ дар қисми 1 ҳамин модда номбаршуда дар масофаи дур ҷойгиранд - оид ба ҷиноятҳое, ки дар маҳалли будубоши дастаю гурӯҳҳои мазкури зимистонгузаронӣ содир карда шудаанд;

- роҳбарони намояндагӣҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон - оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ дар бораи ҷиноятҳое, ки дар ҳудуди намояндагӣҳо ва муассисаҳои мазкур содир карда шудаанд.

Моддаи 41. Сардори воҳиди таҳқиқ ва таҳқиқбаранда

1. Сардори воҳиди таҳқиқ шахси мансабдор буда, тибқи муқаррароти Кодекси мазкур нисбат ба таҳқиқбарандагони тобеи худ ваколатҳои зеринро дорост:

- гузаронидани санҷиши арзу шикоятҳоро дар бораи ҷиноят ба таҳқиқбаранда супорад;

- тибқи муқаррароти моддаи 145 Кодекси мазкур оид ба ҳалли арзу шикоят қарор қабул намояд;

- чорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯӣ ва амалҳои тафтиширо вобаста ба парвандаи ҷиноятӣ гузаронад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*);

- парвандаи ҷиноятиро аз як таҳқиқбаранда гирифта, ба дигар таҳқиқбаранда супорад;

- ба прокурор ҷиҳати бекор кардани қарори ғайриқонунӣ ё беасоси таҳқиқбаранда оид ба рад кардани оғози парвандаи ҷиноятӣ дархост пешниҳод намояд;

- парвандаи ҷиноятӣ оғоз намуда, пешбурди онро амалӣ намояд ва дар ҳаҷми пурра бо истифода аз ваколатҳои таҳқиқбаранда амалҳои таҳқиқӣ гузаронад;

- маводи парвандаи ҷиноятиро мавриди омӯзиш қарор диҳад;

- ба таҳқиқбаранда оид ба гузаронидани тафтиш, амалҳои алоҳидаи тафтишӣ, интиҳоби намуди чораи пешгирӣ нисбат ба гумонбаршуда, бандубасти ҷиноят ва андозаи айбдорӣ супоришҳо диҳанд.

2. Супоришҳои сардори воҳиди таҳқиқ оид ба парвандаи ҷиноятӣ дар шакли ҳаттӣ дода шуда, иҷрои онҳо аз тарафи таҳқиқбаранда ҳатмӣ мебошад. Дар сурати розӣ набудан бо супориш таҳқиқбаранда ҳуқуқ дорад ба прокурор арз намояд. Арз намудани шикоят иҷрои супоришҳоро бознамедорад.

3. Таҳқиқбаранда шахси мансабдор буда, тибқи муқаррароти Кодекси мазкур ваколатҳои зеринро дорост:

- амалҳои тафтишӣ ва дигар амалҳои муҳофизатӣ мустақилона анҷом диҳад, ба истиснои ҳолатҳое, ки бо Кодекси мазкур тасдиқи онҳо аз тарафи сардори воҳиди таҳқиқ, иҷозати прокурор ё суд пешбинӣ шудаанд;

- ҳангоми пешбурди тосудии парвандаи ҷиноятӣ, ки ба он тафтиши пешакӣ ҳатмӣ нест, қоидаҳои бо Кодекси мазкур барои тафтиши пешакӣ пешбинишударо, ба истиснои муқаррароти боби 20 Кодекси мазкур, ба роҳбарӣ гирад.

4. Таҳқиқбаранда вазифадор аст:

- бо супориши сардори мақомоти таҳқиқ дар ҳолатҳои таъхирнопазир парвандаи ҷиноятиро, ки нисбат ба он пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмист, оғоз намуда, амалҳои тафтиши таъхирнопазир ва чорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯӣ гузаронад ва дар ин бора дар мӯҳлати на дертар аз 24 соат ба прокурор ва мақомоти пешбурди тафтишоти пешакӣ хабар диҳад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*);

- супоришҳои суд, судя, прокурор, мақомоти тафтишоти пешакӣ, сардори мақомоти таҳқиқро дар бораи анҷом додани амалҳои алоҳидаи тафтишӣ, дар бораи татбиқи чораҳои таъмини амнияти шахсони дар муруфияи ҷиноятӣ иштироккунанда иҷро намояд.

5. Дастурҳои суд, судя, прокурор, мақомоти тафтишоти пешакӣ, сардори мақомоти таҳқиқ барои таҳқиқбаранда ҳатмӣ мебошанд.

6. Аз дастурҳои сардори мақомоти таҳқиқ ба прокурори назоратбаранда, аз дастурҳои прокурор бошад, ба прокурори болоӣ шикоят кардан мумкин аст.

7. Шикоят кардан иҷроӣ супоришхоро бознамедорад, ба истисноӣ дастурҳои бандубасти ҷиноят, андозаи айбдоркунӣ, ҳангоми ба прокурор супоридани парвандаи ҷиноятӣ ва минбаъд ба суд равон кардан ё қатъ кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ.

Моддаи 42. Ҷабрдида

1. Ҷабрдида шахсест, ки сарфи назар аз синну сол, ҳолати рӯҳӣ ва ҷисмонӣ ба ӯ аз ҷиноят зарари ҷисмонӣ, моддӣ, маънавӣ расонида шудааст, инчунин шахсе мебошад, ки ҳуқуқи манфиатҳои ӯ зери таҳдиди бевоситаи суиқасд ба ҷиноят қарор гирифтааст. Инчунин ҷабрдида шахси ҳуқуқие низ эътироф шуда метавонад, ки дар натиҷаи содир гардидани ҷиноят ба ӯ зарари моддӣ ё маънавӣ расидааст. Дар ин сурат ҳуқуқ ва ӯҳдадорихои ҷабридида ро намояндаи шахси ҳуқуқӣ татбиқ мекунад. Дар бораи ҷабрдида эътироф кардани шахси воқеӣ ё ҳуқуқӣ таҳқиқбаранда, муфаттиш ва прокурор баъди муқаррар кардани ҳодисаи ҷиноят ва воқеияти бар асари ҷиноят расидани зарар фавран қарор қабул карда, суд таъинот мебарорад.

2. Ҷабрдида, намояндаи қонунӣ ва намояндаи ӯ ҳуқуқ доранд:

- далелҳо пешниҳод кунанд;
- дархост ё раддия изҳор кунанд;
- бо забони модарӣ ё забони дигаре, ки медонанд, нишондод диҳанд;
- аз кӯмаки тарҷумон ройгон истифода баранд;
- намоянда дошта бошанд;
- бо протоколи амалҳои тафтишӣ, ки бо иштироки онҳо гузаронида шудаанд, шинос шаванд ва ба онҳо эродҳо баён кунанд;
- бо иҷозати муфаттиш ё таҳқиқбаранда дар амалҳои тафтишӣ, ки тибқи дархости ӯ ё дархости намояндаи қонунӣ ва намояндааш амалӣ мешаванд, иштирок кунанд (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

- пас аз анҷоми тафтиш бо ҳамаи маводи тафтишот шинос шаванд, аз онҳо ҳама гуна маълумотро ба андозаи гуногун барои худ рӯйнавис кунанд, дар суди марҳилаи якум дар муҳокима ва музокираҳои судӣ оид ба парванда иштирок кунанд;

- бо протоколи маҷлиси суд шинос шаванд ва нисбат ба он эродҳои худро изҳор кунанд;

- аз амал ё қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судя шикоят кунанд;
- аз ҳукм ё таъинот ё қарори суд шикоят намоянд;
- аз шикоят ва эътирозе, ки нисбат ба парванда баён шудааст, хабардор карда шаванд ва нисбат ба онҳо норозигӣ баён кунанд;

- дар баррасии судии эътирозу шикоятҳои пешниҳодгардида иштирок намоянд.

3. Ҷабрдида вазиғдор аст:

- бо даъвати таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судя ҳозир шавад, дар бораи ҳамаи маълумоте, ки доир ба парванда ба ӯ маълум аст, хабар дода, ба саволҳои пешниҳодшуда ҷавоб диҳад;

- маълумоти таҳқиқи ибтидоӣ ё тафтиши пешакиро, ки барояш маълуманд, фош накунад;

- ҳангоми пешбурди амали тафтишӣ ва маҷлиси суд тартиби муайяншударо риоя кунад.

4. Ҷабрдида ҳангоми ба даъват бе сабабҳои узрнок ҳозир нашуданаш маҷбуран оварда мешавад.

5. Ҷабрдида барои саркашӣ аз ҳозир шудан бо даъвати мақомоти таҳқиқ, тафтишот ё ба суд ё саркашӣ аз додани нишондод ва дидаю доништа додани нишондоди бардурӯғ тибқи моддаҳои 351 ва 352 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

6. Дар парвандаҳо оид ба ҷиноятҳое, ки оқибати онҳо боиси марги ҷабрдида гардидааст, ҳукуки пешбиниамудай ҳамин моддаро ҳешовандони наздики ӯ доранд.

7. Ҷабрдида инчунин дорой дигар ҳукуку ӯҳдадорихоӣ пешбиниамудай Кодекси мазкур мебошад.

8. Давлат ба ҷабрдида дастрас будани адолати судӣ ва ҷуброни зарари расонидашударо кафолат медиҳад.

Моддаи 43. Айбдоркунандаи хусусӣ

1. Айбдоркунандаи хусусӣ шахсест, ки бо тартиби муқаррарнамудай Кодекси мазкур ба суд ариза дода, дар суд айбдоркуниро дастгирӣ мекунад, инчунин ҷабрдидаест, ки ҳангоми аз айбдоркунӣ даст кашидани айбдоркунандаи давлатӣ дар суд айбдоркуниро дастгирӣ мекунад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Агар ҷабрдида ноболиғ ё ғайриқобили амал бошад, айбдоркунандаи хусусӣ намояндаи қонунӣ ӯ ба ҳисоб меравад, ки дархост, илтимос ё шикоят изҳор намудааст.

3. Айбдоркунандаи хусусӣ аз тамоми ҳукуқҳо ва ӯҳдадорихоӣ ҷабрдида, инчунин аз ҳукуқҳои дар қисмҳои 1 ва 2 моддаи 42 Кодекси мазкур пешбинишуда, ба истисноӣ ҳукуқҳои вобаста ба марҳилаи пешбурди тосудии парвандаи ҷиноятӣ истифода мебарад.

4. Айбдоркунандаи хусусӣ аз ҳукуқ ва ӯҳдадорихоӣ ба зиммааш гузошташуда шахсан ё ба воситаи намояндаи худ истифода мебарад.

Моддаи 44. Даъвогари граҷданӣ

1. Даъвогари граҷданӣ шахси воқеӣ ё шахси ҳукуқие эътироф карда мешавад, ки ба ӯ дар натиҷаи содир шудани ҷиноят зарари молумулкӣ расонида шуда, оид ба рӯёнидани он даъво пешниҳод кардааст. Даъвогари граҷданӣ оид ба рӯёнидани товони зарари маънавӣ низ метавонад даъвои граҷданӣ пешниҳод намояд.

2. Дар бораи эътироф кардани даъвогари граҷданӣ таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор қарор қабул мекунад ва суд таъинот мебарорад.

3. Барои ҳимояи манфиатҳои ноболиғон, инчунин шахсоне, ки бо тартиби муқарраргардида ғайриқобили амал эътироф шудаанд, даъвои граҷданӣ аз тарафи намояндагони қонунӣ онҳо метавонад пешниҳод шавад.

4. Даъвогари граҷданӣ ҳукуқ дорад:

- даъвои граҷданиро дастгирӣ кунад ё аз даъво даст кашад;
- далелҳо пешниҳод намояд;
- дархост ва ё раддия пешниҳод кунад;
- бо забони модарӣ ё забоне, ки медонад, баёнот ва нишондод диҳад;
- аз хизмати тарҷумон роӣгон истифода барад;
- намоянда дошта бошад;
- бо протоколҳои амалҳои тафтишӣ, ки бо иштироки ӯ сурат гирифтаанд, шинос шавад;
- бо иҷозати муфаттиш ё таҳқиқбаранда дар амалҳои тафтишии мутобики дархости ӯ ё намояндааш доиршаванда иштирок кунад;
- пас аз анҷоми тафтиш бо маводи оид ба даъвои граҷданӣ шинос шавад ва аз он маълумотҳои заруриро навишта гирад;
- дар муҳокимаҳои судии марҳилаҳои якум, кассатсионӣ ва назоратӣ иштирок намояд;
- дар муҳокимаҳо ва музокираҳои судӣ баромад кунад;
- бо протоколи маҷлиси суд шинос шуда, ба он эродҳо баён кунад;
- аз амал ва қарорҳои таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя шикоят намояд;
- аз ҳукм ва таъиноти суд, судя, қарори судя дар қисмати марбут ба даъвои граҷданӣ шикоят кунад;

- аз шикоят ва эътирозҳои вобаста ба парванда хабардор карда шавад ва нисбат ба онҳо норозигӣ баён кунад;

- дар баррасии судии шикоят ва эътирозҳои овардашуда иштирок намояд.

5. Даъвогари граждани ӯҳдадор аст:

- бо даъвати мақомоти пешбурди мурофияи судии ҷиноятӣ ҳозир шавад;

- ба суд пешниҳод кардани нусхаҳои аризаи даъворо мутобиқи шумораи ҷавобгарони граждани таъмин намояд;

- бо талаби мақомоти пешбурди мурофияи судии ҷиноятӣ ашё ва ҳуҷҷатҳои дошташро пешниҳод намояд;

- ба амри қонунии мақомоти пешбурди мурофияи судии ҷиноятӣ итоат намояд;

- маълумотро дар бораи ҳолатҳои, ки аз рӯи парвандаи ҷиноятӣ ба ӯ маълум гаштааст, фош насозад, ба шарте, ки ӯ дар ин бора аз тарафи мақомоти пешбурди мурофияи судии ҷиноятӣ ё суд огоҳ карда шуда бошад.

6. Барои фош кардани маълумоти таҳқиқи ибтидоӣ ва тафтиши пешакӣ бе иҷозати мақомоти пешбурди мурофияи судии ҷиноятӣ даъвогари граждани мутобиқи моддаи 361 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

7. Даъвогари граждани метавонад ба сифати шохид пурсида шавад.

8. Даъвогари граждани ҳуқуқҳояшро истифода бурда, ӯҳдадорҳои ба зиммааш гузашташударо шахсан ё ба воситаи намояндаи худ иҷро менамояд.

9. Аз даъво даст кашидани даъвогари граждани дар тамоми марҳилаҳои мурофиявӣ то ба ҳонаи машваратӣ барои баровардани ҳукм даромадани суд ҷой дошта метавонад. Аз даъво даст кашидан боиси қатъ гадидани пешбурди он мегардад.

Моддаи 45. Намояндагони ҷабрдида, даъвогари граждани ва

айбдоркунандаи хусусӣ

1. Намояндагони ҷабрдида, даъвогари граждани ва айбдоркунандаи хусусӣ хешовандони наздик ё дигар шахсоне эътироф карда мешаванд, ки мутобиқи қонун ҳуқуқ доранд ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ манфиатҳои қонунии ҷабрдида, даъвогари граждани ё айбдоркунандаи хусусиро намояндагӣ кунанд ва бо қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, таъиноти суд, судя барои иштирок дар парванда роҳ дода шаванд.

2. Барои ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии ҷабрдидагони ноболиғ ё онҳое, ки мутобиқи ҳолати ҷисмонӣ ва рӯҳии худ аз имконияти мустақилона муҳофизат кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонуниашон маҳруманд, барои иштироки ҳатмӣ дар баррасии парванда намояндагони қонунии онҳо ҷалб карда мешаванд.

3. Намояндагони қонунӣ ва намояндагони ҷабрдида, даъвогари граждани ва айбдоркунандаи хусусӣ баробари шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки онҳоро намояндагӣ мекунанд, ҳуқуқҳои мурофиявино истифода мебаранд.

4. Иштироки шахсии ҷабрдида, даъвогари граждани ва айбдоркунандаи хусусӣ дар баррасии парванда онҳоро аз ҳуқуқи доштани намояндаи худ ба ин парванда маҳрум намесозад.

БОБИ 6. ИШТИРОКЧИЁНИ МУРОФИАИ ҶИНОЯТИЕ, КИ ҲУҚУҚ ВА МАНФИАТҲОИ ХУД Ё НАМОЯНДАГИАШОНРО ҲИМОЯ МЕНАМОЯНД

Моддаи 46. Гумонбаршуда

1. Гумонбаршуда шахсест, ки нисбат ба ӯ бо асос ва тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур бинобар гумонбар шуданаш дар содир намудани ҷиноят парвандаи ҷиноятӣ оғоз гардида, дар ин бора ба ӯ муфаттиш ё таҳқиқбаранда хабар медиҳад ё ӯ дастгир карда шудааст ва ё дар ҳаққи ӯ то пешниҳод кардани айб ҷораи пешгирӣ татбиқ карда шудааст.

2. Гумонбаршуда аз лаҳзаи воқеан дастгир карда шуданаш ғавран, вале на дертар аз 24 соат, гумонбаршудаи ноболиғ бошад, на дертар аз 12 соат бояд пурсида шавад (*Қонуни ҚТ аз 23.12.2021 № 1811*).

3. Гумонбаршуда аз лаҳзаи воқеан дастгир шудан мутобиқи моддаи 49 Кодекси мазкур ҳуқуқи ҳимоя дорад (*Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306*).

4. Гумонбаршуда ҳуқуқ дорад:

- аз лаҳзаи воқеан дастгир шудан бетаъхир аз хизмати Ҳимоятгар истифода барад, бидуни мамониат бо Ҳимоятгар як ба як, аз ҷумла то оғози пурсиш, мулоқот кунад (*Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306*);

- бо қарор дар бораи оғози парвандаи ҷиноятӣ шинос шавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*);

- нишондод диҳад ё надихад ва дар ин бора пеш аз пурсиш хабардор карда шавад;
- донад, ки барои чӣ гумонбар шудааст;
- нусхаи протоколи дастгиршавӣ ё қарорро оид ба татбиқи чораи пешгирӣ гирад;
- бо забони модарӣ ё забони дигаре, ки медонад, нишондод диҳад;
- аз хизмати тарҷумон ройгон истифода барад;
- далелҳо пешниҳод кунад;
- дархост изҳор кунад;
- бо протоколҳои амали тафтишӣ, ки бо иштироки ӯ гузаронида шудаанд, ҳамчунин бо маводе, ки ба суд барои татбиқи ҳаёс нисбат ба ӯ чун чораи пешгирӣ раво карда шудааст, шинос шавад;
- раддия изҳор намояд;
- аз амалу қарори суд, прокурор, муфаттиш ва шахси таҳқиқбаранда шикоят намояд.

Моддаи 47. Айбдоршаванда

1. Айбдоршаванда шахсе мебошад, ки нисбат ба ӯ қарор дар бораи ба ҷавобгарӣ кашидан ба сифати айбдоршаванда бароварда шудааст (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

2. Айбдоршаванда пас аз таъин кардани парванда ба маҷлиси суд судшаванда номида мешавад; судшавандае, ки нисбат ба ӯ ҳукми суд бароварда шудааст, маҳкумшуда номида мешавад, агар ҳукм пурра сафедкунанда бошад, сафедшуда номида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

3. Айбдоршаванда ҳуқуқ дорад манфиатҳои қонунии худро бо тамоми восита ва усулҳои, ки ҳилофи қонун ва Кодекси мазкур нестанд, ҳифз кунад ва барои омодагӣ ба Ҳимоя ба таври кофӣ вақт ва имконият дошта бошад.

4. Айбдоршаванда ҳуқуқ дорад:

- нишондод диҳад ё надихад ва дар ин бора пеш аз пурсиш огоҳ карда шавад;
- донад, ки барои чӣ айбдор карда шудааст ва нусхаи қарорхоро дар бораи ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан, оид ба татбиқ намудани чораи пешгирӣ, инчунин нусхаи фикри айбдоркуниро гирад;
- оид ба айби нисбат ба ӯ эълоншуда нишондод диҳад;
- далелҳо пешниҳод кунад;
- дархост ва раддия изҳор кунад;
- бо забони модарӣ ё забони дигаре, ки медонад, нишондод диҳад;
- аз хизмати тарҷумон ройгон истифода барад;
- аз лаҳзаи дастгир шудан Ҳимоятгар дошта бошад, аз ҷумла тибқи ҳолат ва тартиби пешбиниамудани Кодекси мазкур аз кӯмаки Ҳимоятгар ройгон истифода барад;
- аз лаҳзаи дастгир шудан бидуни мамониат бо Ҳимоятгар як ба як мулоқот кунад;
- дар амалҳои тафтишӣ, ки тибқи дархости ӯ ё дархости Ҳимоятгар гузаронида мешавад, иштирок намояд;
- бо протоколи амалҳои тафтишӣ шинос шавад ва нисбат ба он эҳоди худро изҳор кунад;
- бо қарори таъин кардани экспертиза ва ҳулосаи коршинос шинос шавад;
- пас аз ба охир расонидани тафтиш бо маводи парванда шинос шавад ва аз он ҳама гуна маълумоти заруриро рӯйнавис кунад;
- аз амал ва қарорҳои шахси таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судя шикоят кунад;
- оид ба қатъи пешбурди парванда норозигӣ изҳор намояд;
- дар муҳокимаи судӣ оид ба баррасии интиҳоби чораи пешгирӣ иштирок кунад.

5. Айбдоршаванда ӯҳдадор аст:

- бо даъвати мақомоти пешбурди тафтишот ҳозир шавад;
- ба амрҳои қонунии мақомоти пешбурди тафтишот итоат намояд;
- дар амали тафтишӣ ва дигари мурофиавӣ иштирок намояд, ба шарте, ки мақомоти пешбурди тафтишоти пешакӣ лозим донад.

6. Судшаванда ҳуқуқ дорад:

- дар муҳокимаи судии суди марҳилаи якум ва кассатсионӣ иштирок намояд;
- сухани охирин гӯяд;
- бо протоколи маҷлиси суд шинос шавад ва ба он эрод пешниҳод намояд;
- аз ҳукм, таъинот ва қарори суд, судя шикоят намояд;
- нусхаҳои қарорҳои шикоятшударо гирад;
- нусхаҳои шикоят ва пешниҳодҳои ба парвандаи ҷиноятӣ овардашударо гирад ва ба онҳо норозигӣ изҳор намояд;
- дар баррасии масъалаҳое, ки ба иҷрои ҳукм вобастаанд, иштирок намояд;
- аз дигар ҳуқуқҳое, ки Кодекси мазкур пешбинӣ намудааст, истифода кунад.

7. Маҳкумшуда аз ҳуқуқҳои дар моддаҳои 403 ва 410 Кодекси мазкур пешбинишуда метавонад истифода намояд.

Моддаи 48. Намояндаи қонунии ноболиғ

Дар парвандаҳо оид ба ҷиноятҳое, ки аз ҷониби ноболиғон содир шудаанд, ҷиҳати иштирок дар парванда ҳатман намояндагони қонунии онҳо бо тартиби муқарраркардаи Кодекси мазкур ҷалб карда мешаванд.

Моддаи 49. Ҳимоятгар

1. Ба сифати ҳимоятгар адвокатҳо роҳ дода мешаванд. Бо таъиноти суд, қарори судя, прокурор, муфаттиш ва таҳқиқбаранда ҳешовандони наздик ва намояндагони қонунии дастгиршуда, гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшаванда ба сифати ҳимоятгар ба пешбурди парванда роҳ дода мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1229*).

2. Ҳимоятгар ба баррасии парвандаи ҷиноятӣ ва ҷойҳои дар ҳабс нигоҳ доштани гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва маҳкумшуда бо пешниҳоди ордер ва шаҳодатномаи адвокатӣ роҳ дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

3. Як шахс наметавонад ҳимоятгари ду дастгиршуда, гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда бошад, ба шарте, ки манфиати яке аз онҳо хилофи манфиати дигаре бошад.

Моддаи 50. Даъват, таъин ва иваз кардани ҳимоятгар

1. Ҳимоятгар аз ҳисоби шахсоне, ки дар моддаи 49 Кодекси мазкур зикр шудаанд, аз ҷониби дастгиршуда, гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, намояндаи қонунии онҳо, инчунин бо супориш ё ризои онҳо аз ҷониби дигар шахсон даъват карда мешавад.

2. Мақомоти пешбурди мурофиаи судии ҷиноятӣ ҳуқуқ надорад, ки ба ягон кас даъвати ҳимоятгари муайянро тавсия намояд.

3. Иштироки ҳимоятгар бо дархости дастгиршуда, гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда ва намояндаи онҳо аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё суд, судя таъмин карда мешавад.

4. Агар иштироки ҳимоятгари интихоб ё таъиншуда дар давоми на камтар аз панҷ шабонарӯз имконнопазир бошад, таҳқиқбаранда, муфаттиш ва прокурор ва суд ҳуқуқ доранд ба дастгиршуда, гумонбаршуда ё айбдоршаванда даъват кардани ҳимоятгари дигарро пешниҳод кунанд ва дар сурати даст кашидани ӯ аз таъин намудани ҳимоятгар чораҳо андешанд.

5. Агар ҳимоятгари дар парвандаи ҷиноятӣ иштироккунанда дар давоми панҷ шабонарӯз дар амалиёти мурофиавӣ иштирок карда натавонад, гумонбаршуда, айбдоршаванда ҳимоятгари дигарро даъват накунад ва барои таъин намудани ҳимоятгар дархост пешниҳод накунад, таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ҳуқуқ доранд ҳамин амалиёти мурофиавиро бе иштироки ҳимоятгар гузаронанд, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки дар қисми 1 моддаи 51 Кодекси мазкур пешбинӣ гардидаанд.

6. Агар дар давоми 24 соат аз лаҳзаи дастгиркунии гумонбаршуда ё ба ҳабс гирифтани гумонбаршуда, айбдоршаванда таъин намудани ҳимоятгари интихобнамудаи онҳо имконнопазир бошад, таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор барои таъин намудани ҳимоятгари дигар бояд чораҳо андешанд.

7. Агар гумонбаршуда, айбдоршаванда аз ҳимоятгари таъиншуда даст кашанд, амалҳои тафтишӣ бо иштироки гумонбаршуда, айбдоршаванда мумкин аст бе иштироки ҳимоятгар гузаронида шаванд, ба истиснои ҳолатҳое, ки дар қисми 1 моддаи 51 Кодекси мазкур пешбинӣ гардидаанд. Даст кашидан аз ҳимоятгар аз ҷониби гумонбаршуда ва айбдоршаванда бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 52 Кодекси мазкур сурат мегирад.

8. Агар гумонбаршаванда ё айбдоршаванда аз ҳуқуқи гирифтани ҳимоятгар истифода накунад, прокурор ё муфаттиш ба ӯ ҳимоятгар таъин менамояд (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

9. Ҳимоятгар дар мурофияи судӣ мутобиқи талаботи қисми 2 моддаи 281 Кодекси мазкур иваз карда мешавад.

10. Музди меҳнати ҳимоятгар мутобиқи қонунгузории ҷорӣ пардохта мешавад.

11. Таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё суд, судья ҳуқуқ доранд, ки дастгиршуда, гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшавандаро аз пардохти музди ёрии ҳуқуқӣ пурра ё қисман озод кунанд. Дар чунин ҳолат музди меҳнати ҳимоятгар аз ҳисоби давлат пардохта мешавад.

12. Музди меҳнати ҳимоятгар, инчунин дар ҳолатҳои пешбинидамудаи қисми 4 ҳамин модда, ҳангоме ки ҳимоятгар тибқи таъинот бе бастанӣ шартнома бо мизоч дар пешбурди тафтиши пешакӣ ё суд иштирок намудааст, аз ҳисоби давлат пардохта мешавад. Дар ин ҳолат ҷуброни хароҷоти давлатро ба ӯҳдаи маҳкумшуда гузоштан мумкин аст.

13. Таъмини ҳимоятгар аз ҳисоби давлат ва пардохти ҳаққи хизмати ӯ дар ҳолатҳои пешбинидамудаи моддаи 50(1) бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ёрии ҳуқуқӣ" амалӣ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 04.07.2020 № 1696*).

Моддаи 50(1). Пардохти ҳаққи хизмати ҳимоятгар аз ҳисоби давлат

1. Пардохти ҳаққи хизмати ҳимоятгар аз ҳисоби давлат ба шахсони зерин кафолат дода мешавад:

- гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва маҳкумшудае, ки ба ёрии ҳуқуқӣ эҳтиёҷ доранд, вале имконияти пардохти чунин хизматрасониرو надоранд ва мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон гирандаи кумакҳои унвонии иҷтимоӣ мебошанд;

- гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ё маҳкумшудаи ноболиғи бепарастор ё ноболиғе, ки падару модар (шахсони онҳоро ивазкунанда)-и ӯ имконияти пардохти чунин хизматрасониرو надоранд ва мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон гирандаи кумакҳои унвонии иҷтимоӣ мебошанд;

- ветеранҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда, ветеранҳои амалиёти ҷангӣ дар ҳудуди давлатҳои дигар ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда, инчунин шахсоне, ки бар асари фалокати неругоҳи барқи атомии Чернобил зарар дидаанд ва ё дар рафъи оқибатҳои ин фалокат ширкат варзидаанд;

- шахсони дар сархатҳои сеюм, панҷум, шашум ва ҳафтуми қисми 1 моддаи 51 Кодекси мазкур пешбинигардида.

2. Ҳангоми таъмини ҳимоятгар аз ҳисоби давлат, таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва судья қарор, суд бошад, дар бораи таъини адвокат ҳамчун ҳимоятгар ва баъд аз ба анҷом расидани пешбурди парванда дар бораи пардохти ҳаққи хизмати адвокат таъинот мебароранд (*Қонуни ҚТ аз 04.07.2020 № 1696*).

Моддаи 51. Ҳатмӣ будани иштироки ҳимоятгар

1. Иштироки ҳимоятгар дар пешбурди парвандаҳо ҳатмист, ба шарте, ки:

- дар ин бора гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда дархост пешниҳод кунанд;
- гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда ноболиғ бошанд;

- гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда бинобар камбудихои ҷисмонӣ рӯҳӣ ҳуқуқи ҳудашонро оид ба ҳимоя мустақилона амалӣ карда натавонанд;

- гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда забони пешбурди мурофиаро надонанд;

- судшавандаи таҳти ҳабс қарордошта аз ҳозир шудан ба маҷлиси судӣ саркашӣ намояд (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*);

- айбдоршаванда берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дошта, аз ҳозир шудан ба тафтишот саркашӣ кунад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*);

- шахс дар содир намудани ҷинояте айбдор карда шавад, ки барои он ҷазои қатл ё ҷазои якумра аз озодӣ маҳрум сохтан пешбинӣ шуда бошад.

2. Таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судя ҳуқуқ доранд иштироки ҳимоятгарро оид ба дигар парвандаҳо низ зарур шуморанд, ба шарте онҳо чунин шуморанд, ки мураккабии парванда ва дигар ҳолатҳо метавонанд ба гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда амалӣ гардонидани ҳуқуқашонро барои ҳимоя мушкил намоянд.

3. Агар дар ҳолатҳои дар ҳамин модда зикршуда ҳимоятгар аз ҷониби ҳуди дастгиршуда, гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ё намояндаи қонунӣ онҳо, инчунин бо ризои онҳо аз ҷониби дигар шахсон даъват нашуда бошад, таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судя вазифадоранд иштироки ҳимоятгарро дар парванда таъмин намоянд. Дар ин сурат қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, судя ё таъиноти суд дар бораи ҷудо кардани ҳимоятгар барои Иттифоқи адвокатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳатмӣ аст (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1229*).

Моддаи 52. Даст кашидан аз ҳимоятгар

1. Гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда ҳуқуқ доранд дар ҳар лаҳзаи пешбурди парванда бо ташаббуси худ, ки дар шакли хаттӣ пешниҳод намудаанд, аз хизмати ҳимоятгар дар ҳузури ӯ даст кашанд.

2. Даст кашидан аз ҳимоятгар бинобар надоштани маблағ барои пардохти музди ёрии ҳуқуқӣ ё дигар ҳолатҳое, ки аз маҷбуран даст кашидан аз ҳимоятгар шаҳодат медиҳанд, иҷозат дода намешавад.

3. Дар ҳолатҳои пешбиниамудай қисми 1 моддаи 51 Кодекси мазкур ба даст кашидан аз ҳимоятгар иҷозат дода намешавад.

4. Даст кашидан аз ҳимоятгар гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшавандаро аз ҳуқуқи дар оянда изҳор кардани дархост доир ба роҳ додани ҳимоятгар барои иштирок дар пешбурди парвандаи ҷиноятӣ маҳрум намесозад. Роҳ додани ҳимоятгар тақроран доир намудани амалҳои мурофиавиро талаб намекунад.

Моддаи 53. Салоҳияти ҳимоятгар

1. Ҳимоятгар вазифадор аст бо мақсади ошкор ва пешниҳод намудани далелҳои сафедкунандаи гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ё сабуккунандаи ҷавобгарии онҳо ҳамаи восита ва усулҳои дар қонун ва Кодекси мазкур манънашударо истифода барад ва ба онҳо ёрии ҳуқуқии зарурӣ расонад.

2. Ҳимоятгар аз лаҳзаи ба парванда роҳ дода шуданаш ҳуқуқ дорад:

- донад, ки шахсе, ки ӯ манфиатхояшро ҳимоя мекунад, барои ҷӣ гумонбар ё айбдор карда мешавад, бо қарор дар бораи оғози парвандаи ҷиноятӣ ва ё дар бораи ба ҷавобгарӣ кашидан ба сифати айбдоршаванда шинос шавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*);

- бе мамониат бо шахси таҳти ҳимояташ буда як ба як, бе маҳдуд кардани шумора ва давомнокии сӯҳбат кунад (*Қонуни ҚТ аз 27.11.2014 № 1134*);

- далел ва маълумоти барои расонидани ёрии ҳуқуқӣ заруриро ҷамъ оварад ва пешниҳод кунад;

- бо тартиби муқаррарнамудай қисми 3 моддаи 225 Кодекси мазкур ҳангоми ба айбдоршаванда эълон кардани айб иштирок намояд;

- дар пурсиши гумонбаршуда ва айбдоршаванда, инчунин дигар амалҳои тафтишӣ, ки бо дархости ҳуди ҳимоятгар анҷом дода мешавад, иштирок кунад;

- бо протоколи дастгиркунӣ, қарори татбиқи чораҳои пешгирӣ, протоколи амали тафтишӣ, ки бо иштироки гумонбаршуда ё худ Ҳимоятгар гузаронида шудааст, бо ҳуҷҷатҳои, ки пешниҳод шудаанд ё бояд ба гумонбаршуда ё айбдоршаванда пешниҳод карда шаванд, шинос шавад;

- пас аз анҷоми таҳқиқ ё тафтиши пешакӣ бо тамоми маводи парванда шинос шуда, аз он ҳама гуна маълумотро дар ҳар ҳаҷме, ки хоҳад, рӯйнавис кунад;

- дархост изҳор кунад;

- дар муҳокимаи судии суди марҳилаи якум иштирок наояд;

- дар музокираҳои судӣ баромад кунад;

- дар маҷлиси суд, ки парвандаро бо тартиби кассатсионӣ ё назоратӣ баррасӣ мекунад ё ҳангоми аз нав оғоз кардани парванда оид ба ҳолатҳои нав ошкоршуда иштирок наояд ва оид ба шикоятҳо тавзеҳот диҳад;

- раддия арз кунад;

- аз амал ва қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судья шикоят кунад ва дар баррасии онҳо иштирок наояд;

- барои Ҳимоя ҳама гуна воситаҳо ва усули ҳилофи қонун набударо истифода барад;

- оид ба эътироз ва шикоятҳои ба парванда пешниҳодшуда маълумот дошта бошад ва нисбат ба онҳо изҳори норизогӣ кунад.

3. Ҳимоятгаре, ки дар пешбурди амалҳои тафтишӣ иштирок кардааст, ҳуқуқ дорад бо иҷозати муфаттиш ба шахсони пурсидашаванда саволҳо диҳад. Муфаттиш ё таҳқиқбаранда метавонад додани саволҳои раҳнамункунандаро рад кунанд, вале вазифадоранд онҳоро дар протокол сабт кунанд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

4. Ҳимоятгар ҳуқуқ дорад дар протоколи амали тафтишӣ дар бораи саҳеҳӣ ва пуррагии сабти он эродҳои хаттии худро инъикос наояд.

5. Ҳимоятгари дар баррасии парванда иштироккунанда метавонад ёрдамчӣ дошта бошад. Ёрдамчӣ бо ризои гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда дар ҳузури Ҳимоятгар ё бо ваколатномаи ӯ бо маводи парванда шинос шавад.

6. Ҳимоятгар ҳуқуқ надорад:

- маълумотеро, ки бинобар татбиқи Ҳимоя ё расонидани дигар кӯмаки ҳуқуқӣ барояш маълум гаштааст, фош кунад;

- аз ўҳдадорӣ худ дар бобати Ҳимояи гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда даст кашад;

- шахси таҳти Ҳимоятро қарордоштаре бар ҳилофи мавқеи ӯ ба кирдори барои ҷамъият хавфнок алоқадор ё дар содир кардани ҷиноят гунаҳгор эътироф наояд;

- бе супориши шахси таҳти Ҳимоятро қарордошта дар бораи оштии шудан бо ҷабрдида, эътироф кардани даъвои граҷданӣ ва баргардонидани шикоятномаи додаи ӯ арз наояд;

- худсарона ваколатҳояшро қатъ наояд ва бе ризои Ҳимоятшаванда ваколатҳояшро дар бобати Ҳимоя ба зиммаи дигар кас вогузорад.

7. Ҳимоятгар ўҳдадор аст:

- бо даъвати мақомоти пешбарандаи мурофияи судии ҷиноятӣ ва суд, судья барои Ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда ва ба онҳо расонидани ёрии ҳуқуқӣ ҳозир шавад;

- дар сурати ҳозир шуда натавоништан дар давоми 24 соат дар ин бора мақомоти пешбарандаи таъқиби ҷиноятӣ ва судро огоҳ наояд;

- ба амрҳои қонунии мақомоти пешбарандаи мурофияи судии ҷиноятӣ итоат наояд;

- маълумотро дар бораи ҳолатҳои, ки бо сабаби расонидани ёрии ҳуқуқӣ ба ӯ маълум гаштааст, инчунин маълумоти тафтиши пешакӣ ва маҷлиси пӯшидаи судиро фош насозад.

8. Ҳимоятгар барои фош кардани маълумоти таҳқиқӣ ибтидоӣ ё тафтиши пешакӣ бе иҷозати мақомоти пешбарандаи мурофияи судии ҷиноятӣ мутобиқи моддаи 361 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад, ба шарте, ки ӯ дар ин бора

аз тарафи мақомоти пешбарандаи таъқиби ҷиноятӣ ё суд, судя мутобиқи моддаи 177 Кодекси мазкур огоҳ карда шуда бошад.

Моддаи 54. Ҷавобгари граждани

1. Ба сифати ҷавобгари граждани шахси воқеӣ ва шахси ҳуқуқие, ки тибқи қонун барои зарари аз ҷиноятрасида масъулияти молӣ доранд, ҷалб карда мешаванд.

2. Таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва судя дар бораи ба ҷавобгариҳои граждани кашидани шахс қарор, судя бошад, таъинот мебароранд.

3. Ҷавобгари граждани ҳуқуқ дорад:

- моҳияти айбдоркунӣ ва даъвои гражданиро донанд;
- зидди даъво норозигӣ баён кунанд;
- оид ба моҳияти даъвои пешниҳодшуда нишондод диҳад;
- намоянда дошта бошад;
- далелҳо пешниҳод кунанд;
- дархост ва раддия диҳад;

- пас аз анҷоми тафтиш бо маводи парванда, ки ба даъвои граждани марбут аст, шинос шавад, маълумоти заруриро рӯйнавис кунанд;

- дар мурофияи судӣ иштирок намояд;
- дар музокираҳои судӣ баромад кунанд;
- аз амал ва қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя шикоят кунанд;
- бо протоколи маҷлиси суд шинос шуда, ба он эрод пешниҳод кунанд;
- аз ҳукм ва таъиноти суд дар бобати даъвои граждани шикоят кунанд, эътироз ва шикоятро, ки нисбат ба парванда пешниҳод шудааст, донанд ва ба онҳо изҳори норизой баён кунанд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*);

- дар баррасии судии эътироз ва шикоятҳо иштирок намояд.

4. Ҷавобгари граждани ўҳаддор аст:

- бо даъвати мақомоти пешбарандаи мурофияи судии ҷиноятӣ ва суд, судя ҳозир шавад;

- ба қарори қонунии мақомоти пешбарандаи мурофияи судии ҷиноятӣ ва суд, судя итоат намояд;

- маълумотро дар бораи ҳолатҳое, ки аз рӯи парвандаи ҷиноятӣ ба ӯ маълум гаштааст, фош насозад, ба шарте, ки ӯ дар ин бора аз тарафи мақомоти пешбурди мурофияи судии ҷиноятӣ ё суд, судя огоҳ карда шуда бошад.

5. Ҷавобгари граждани барои фош кардани маълумоти таҳқиқи ибтидоӣ ё тафтиши пешакӣ бе иҷозати мақомоти пешбурди мурофияи судии ҷиноятӣ мутобиқи моддаи 361 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

Моддаи 55. Намояндаи ҷавобгари граждани

1. Намояндаи ҷавобгари граждани ҳимояттар, ҳешовандони наздик ва дигар шахсоне эътироф карда мешаванд, ки мутобиқи қонун ва Кодекси мазкур ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ ҳуқуқ доранд манфиатҳои қонунии ҷавобгари гражданиро ҳифз кунанд ва бо қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, судя ё бо таъиноти суд барои иштирок дар парванда роҳ дода шудаанд.

2. Намояндаи ҷавобгари граждани дорои ҳуқуқҳое мебошад, ки ҷавобгари граждани дорад.

3. Иштироки ҷавобгари граждани дар парванда ўро аз ҳуқуқи дар ин парванда доштани намоянда маҳрум намекунад.

БОБИ 7. ИШТИРОКЧИЁНИ ДИГАРИ МУРОФИАИ СУДИИ ҶИНОЯТӢ

Моддаи 56. Шоҳид

1. Ба сифати шоҳид барои додани нишондод шахсе даъват карда мешавад, ки ба ӯ ягон ҳолати барои парвандаи ҷиноятӣ аҳамиятдошта маълум аст.

2. Ба сифати шоҳид шахсони зерин пурсида намешаванд:

- шахсоне, ки бо сабаби норасоии ҳисмонӣ ё рӯҳӣ қобилият надоранд, ки ҳолатҳои дар парвандаи ҷиноятӣ муқарраршавандаро дуруст дарк ва барқарор намоянд;

- адвокат ва ёрдамчиӣ ӯ барои аниқ намудани маълумоте, ки мумкин аст ба онҳо ба сабаби мурочиат барои расонидани ёрии ҳуқуқӣ ё расонидани чунин ёрӣ аён гардидааст;
- хешовандони наздики гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, ба шарте, ки онҳо барои пурсиш ба сифати шоҳиди парвандаи мазкур розӣ нашуда бошанд;
- судя, машваратчиӣ халқӣ оид ба ҳолатҳои муҳокимаи масъалаҳое, ки ҳангоми иштироки онҳо дар баррасии парванда маълум гаштааст.

3. Шоҳид ҳуқуқ дорад:

- бо забони модарӣ ё бо забони дигаре, ки медонад, нишондод диҳад;
- аз хизмати тарҷумон ройгон истифода барад;
- ба тарҷумоне, ки дар пурсиши ӯ иштирок мекунад, раддия изҳор намояд;
- бо дасти худ дар протоколи пурсиш нишондодашро сабт кунад;
- оид ба татбиқ намудани чораҳои ҳимояи ҳуқуқу озодиҳои худ тибқи муқаррароти моддаи 12 Кодекси мазкур дархост пешниҳод намояд;
- аз амали таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя шикоят кунад.

4. Шоҳид вазифадор аст:

- бо даъвати таҳқиқкунанда, муфаттиш, прокурор ва суд ҳозир шавад;
- ҳамаи он чизеро, ки оид ба парванда барояш маълум аст, саҳеҳ иттилоъ диҳад ва ба саволҳои гузошташуда дуруст ҷавоб диҳад;
- бе иҷзати пурсишкунанда маълумоти оид ба ҳолатҳои парванда ба ӯ маълумро фош накунад;
- тартиби муайяншудаи пешбурди амали тафтишӣ ва маҷлиси судро риоя кунад.

5. Шоҳид ҳангоми қасдан аз рӯи даъват ҳозир нашудан маҷбуран оварда мешавад ва бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

6. Шоҳид барои саркашӣ аз ҳозир шудан ва барои дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ ё нахостани додани нишондод мутобиқи моддаҳои 351 ва 352 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгар мебошад.

Моддаи 57. Мутахассис

1. Мутахассис шахсест, ки ба ҳалли парвандаи ҷиноятӣ манфиатдор набуда, дорои донишу таҷрибаи махсус аст ва барои мусоидат намудан ба таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судя дар ошкор ё дарёфт намудани далел, асоснок кардани он, инчунин дар татбиқи воситаҳои техникӣ мумкин аст ҷалб карда шавад.

2. Мутахассис барои иштирок намудан дар пешбурди амалҳои тафтишӣ ва муҳокимаи судии парвандаи ҷиноятӣ мутобиқи моддаҳои 179, 284, 305 Кодекси мазкур даъват карда мешавад.

3. Мутахассис ҳуқуқ дорад:

- сабаби даъват шуданашро донад;
- агар дорои донишу таҷрибаи соҳаи дахлдор набошад, аз иштирок дар пешбурди парванда даст кашад;
- бо иҷзати таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя ба иштирокчиёни амали тафтишӣ савол диҳад;
- бо протоколи тафтиш, ки дар он иштирок мекунад, шинос шавад ва арзу мулоҳизотеро пешниҳод намояд, ки бояд ба протокол дохил карда шаванд;
- аз амали таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя шикоят кунад.

4. Мутахассис ӯҳдадор аст:

- бо даъвати таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя ҳозир шавад;
- дар пешбурди амали тафтишӣ ва муҳокимаи судӣ донишу таҷрибаи худ ва воситаҳои илмию техниро истифода намуда, барои ошкор ё дарёфт намудани далел ва асоснок кардани он иштирок намояд;
- дар чараёни маҷлиси суд оид ба амалҳои анҷомдодааш тавзеҳот диҳад.

5. Мутахассис барои саркашӣ кардан аз ҳозиршавӣ ба даъвати мақомоти таҳқиқи ибтидоӣ, тафтишотӣ ва суд ё саркашӣ кардан аз иҷрои вазифаҳои худ мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

Моддаи 58. Коршинос (эксперт)

1. Коршинос дар ҳолатҳое даъват карда мешавад, ки барои пешбурди таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ё ҳангоми муҳокимаи судии парванда ба дониши махсус дар соҳаи илм, техника, фарҳанг ё касбу ҳунар зарурат ба миён ояд.

2. Ба сифати коршинос ҳар шахсе, ки барои пешниҳоди ҳулоса дониши махсус ва дар ҳолатҳои зарурӣ иҷозатномаи дахлдор дорад, даъват шуданаш мумкин аст.

3. Даъват кардани коршинос, таъин ва пешбурди экспертиза бо тартиби пешбининамудаи боби 24 Кодекси мазкур анҷом дода мешавад.

4. Коршинос ҳуқуқ дорад:

- бо маводи парвандаи ҷиноятӣ, ки ба мавзӯи экспертиза алоқаманд аст, шинос шавад;
- дар бораи ба ӯ пешниҳод намудани маводи иловагӣ, ки барои додани ҳулоса заруранд ё дар бораи таъини экспертизаи комплексӣ дархост кунад;
- бо иҷозати таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя дар пешбурди амали тафтишӣ иштирок карда, ба пурсишшавандагон ва дигар шахсон, ки дар ин амал иштирокдоранд, вобаста ба масъалаҳои мавзӯи экспертиза саволҳо диҳад;
- бо забони модарӣ ё дигар забоне, ки медонад, нишондод диҳад;
- аз хизмати тарҷумон ройгон истифода барад;
- аз амали таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя, ки ҳуқуқи ӯро ҳангоми пешбурди экспертиза маҳдуд мекунад, шикоят намояд;
- агар ҳаллу фасли масъалаи гузошташуда аз доираи дониши тахассусаш берун бошад ё маводи дар ихтиёраш буда барои додани ҳулоса нокифоя бошад, аз пешниҳоди ҳулоса даст кашад.

5. Коршинос ҳуқуқ надорад бе огоҳ намудани таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя бо дигар иштирокчиёни муҳофиза дар бораи масъалаҳои марбут бо экспертиза гуфтушунид кунад, барои тадқиқот мустақилона мавод ҷамъоварӣ намояд, агар барои он иҷозати махсуси таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судя мавҷуд набошад, тафтише гузаронад, ки боиси пурра ё қисман несту нобуд гардидани объектҳо ё тағйир ёфтани намуди зоҳирӣ ё ҳосиятҳои асосии онҳо гардад.

6. Коршинос ӯҳдадор аст:

- бо даъвати таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя ҳозир шавад;
- вобаста ба масъалаҳои тадқиқот ва саволҳои пешниҳодшуда ҳулосаи асоснок ва воқеъбинонаи ҳаттӣ пешниҳод намояд;
- маълумоти маводи парвандаро ғош накунад;
- ҳангоми пешбурди амали тафтишӣ ва маҷлиси суд тартиботро риоя намояд.

7. Коршинос барои дидаю доништа додани ҳулосаи бардурӯғ, инчунин барои саркашӣ кардан аз ҳозиршавӣ ё иҷрои вазифаҳои худ мутобиқи моддаҳои 351 ва 352 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 59. Тарҷумон

1. Тарҷумон шахсест, ки забонҳои барои тарҷума зарурро медонад ва барои иштирок дар амалҳои тафтишию судӣ дар ҳолатҳое, ки гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, ҷимоятгарони онҳо ё ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ё намояндагони онҳо, инчунин шохидон ва дигар иштирокчиёни муҳофиза забонеро, ки пешбурди парванда ба воситаи он анҷом дода мешавад, намедонанд, инчунин барои тарҷумаи маводи ҳаттӣ даъват карда мешавад.

2. Тарҷумон бо қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, судя ва таъиноти суд таъин карда мешавад.

3. Тарҷумон инчунин мутобиқи Кодекси мазкур шахсе ҳисоб меёбад, ки имову ишораи гунгонро мефаҳмад ва қодир аст бо қарҳо бо истифодаи аломатҳо сӯҳбат кунад.

4. Тарҷумон ҳуқуқ дорад:

- бо протоколи амали тафтишӣ, ки ҳангоми пешбурди он иштирок дошт, инчунин бо протоколи маҷлиси суд шинос шавад ва ба онҳо эрод гирад ва он бояд дар протокол дарҷ шавад;

- агар ӯ дониши барои тарҷума зарурӣ надошта бошад, аз иштирок дар парванда даст кашад;

- аз амали таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя шикоят кунад.

5. Тарҷумон ӯҳдадор аст:

- бо даъвати таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя ҳозир шавад;

- тарҷумаи матни ба ӯ супурдашударо дақиқ ва пурра ба ҷо орад, саҳеҳ будани тарҷума дар протоколи тафтиш, ки бо иштироки ӯ сурат гирифтааст, инчунин тарҷумаи матни ҳуҷҷатҳои мурофиавиро, ки ба иштирокчиёни мурофиа бо забони модарии онҳо ё дигар забоне, ки онҳо медонанд, додашударо бо имзои худ тасдиқ кунад;

- маълумоти маводи парвандаро фош накунад;

- ҳангоми пешбурди амали тафтишӣ ва маҷлиси суд тартиботро риоя кунад.

6. Тарҷумон дар ҳолати дидаю дониста нодуруст тарҷума кардан, инчунин ҳангоми саркашӣ кардан аз ҳозир шудан ба даъват ё аз иҷрои вазифаҳои худ бо тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 351 ва 352 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида мешавад.

Моддаи 60. Шахси ҳолис

1. Шахси ҳолис шахсест, ки ба ҳалли парвандаи ҷиноятӣ манфиатдор нест ва барои иштирок дар амали тафтишӣ ё дигар амали мурофиавӣ барои тасдиқи далели, пешбурди он, мазмун, чараён ва натиҷаҳои он аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя даъват шудааст.

2. Инҳо шахсони ҳолис буда наметавонанд:

- ноболиғон;

- шахсони номукаллаф;

- иштирокчиёни мурофиаи судӣ ва ҳешовандони онҳо;

- қоромӯзон, ёрдамчиёни ғайривоҳидӣ (ҷамъиятӣ) ва қормандони воҳидии мақомоти ҳифзи ҳуқуқ (*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*).

3. Шахсони ҳолисе, ки дар пешбурди амали тафтишӣ иштирок мекунамд, набояд қамтар аз ду нафар бошанд. Пеш аз оғози амали тафтишӣ таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ба онҳо ҳуқуқ ва ӯҳдадорихояшонро мефаҳмонанд.

4. Шахси ҳолис ҳуқуқ дорад:

- дар пешбурди амали тафтишӣ иштирок кунад;

- оид ба пешбурди амали тафтиши мулоҳизахояшро баён кунад, ба он эрод гирад ва ин мулоҳизаву эродҳо бояд дар протокол сабт шаванд;

- бо протоколи тафтиш, ки дар он иштирок кардааст, шинос шавад;

- аз амали таҳқиқбаранда, муфаттиш ва прокурор шикоят кунад.

5. Шахси ҳолис ӯҳдадор аст:

- бо даъвати таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд, судя ҳозир шавад;

- дар пешбурди амали тафтишӣ иштирок кунад;

- далели пешбурди ин амал, чараён ва натиҷаҳои онро дар протоколи тафтиш бо имзо тасдиқ намояд;

- маълумоти маводи тафтишро фош накунад;

- ҳангоми пешбурди амали тафтишӣ тартиботро риоя кунад.

6. Шахси ҳолис дар сурати саркашӣ кардан аз ҳозир шудан ё аз иҷрои вазифаҳои худ тибқи моддаи 352 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

7. Шахси ҳолис бояд тамоми амали дар ҳузури ӯ ба миёномадаро пурра ва саҳеҳ дарк карда тавонад.

БОБИ 8. ҲОЛАТҲОЕ, КИ ИМКОНИЯТИ ИШТИРОКРО ДАР МУРОФИАИ СУДИИ ЧИНОЯТИ ИСТИСНО МЕКУНАНД

Моддаи 61. Ҳолатҳое, ки иштироки судяро дар баррасии парвандаи ҷиноятӣ истисно мекунанд

1. Судя наметавонад дар баррасии парвандаи ҷиноятӣ иштирок намояд, агар:
 - тибқи қонун барои баррасии ҳамин парвандаи ҷиноятӣ ваколатдор набошад;
 - оид ба ҳамин парвандаи ҷиноятӣ ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ё шохид бошад;
 - дар ҳамин парвандаи ҷиноятӣ ба сифати коршинос, мутахассис, тарҷумон, шахси холис, таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, котиби маҷлиси суд, ғимоятгар, намояндаи қокунии ғумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, намояндаи ҷабрдида, даъвогари граждани ё ҷавобгари граждани иштирок карда бошад;
 - худ, ҳешовандони наздики ӯ бевосита ё бавосита ба ҳалли парванда манфиатдор бошанд;
 - ҳешованди айбдоркунандаи давлатӣ, айбдоркунандаи хусусӣ, муфаттиш, таҳқиқбаранда, айбдоршаванда, ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани, намояндаи онҳо, ғимоятгар бошад;
 - ҳолатҳое мавҷуд бошанд, ки беғаразии судяро таҳти шубҳа гузоранд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Дар ҳолатҳои пешбиниамудаи қисми 1 моддаи мазкур судя вазифадор аст аз иштирок дар парванда даст кашад.

Моддаи 62. Ҳолатҳое, ки иштироки такрории судяро дар баррасии парвандаи ҷиноятӣ истисно мекунанд

1. Судяе, ки қарори ба ҳабс гирифтани ё таҳти ҳабси хонагӣ қарор додани ғумонбаршуда ё айбдоршавандаро қабул намудааст, мӯҳлати дар ҳабс ё ҳабси хонагӣ нигоҳ доштани онҳоро дароз кардааст, дар баррасии ҳамон парванда дар судҳои марҳилаҳои якум, кассатсионӣ ва назоратӣ иштирок карда наметавонад (*Қонуни ҚТ аз 16.04.2012 № 809*).

2. Судяе, ки дар баррасии парвандаи ҷиноятӣ дар суди марҳилаи якум иштирок намудааст, ҳангоми баррасии ҳамон парванда ба тариқи кассатсионӣ ё назоратӣ, ҳамчунин дар сурати бекор шудани ҳукми ё қарор (таъинот) дар бораи қатъ намудани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ, ки бо иштироки ӯ қабул карда шудааст, ҳамзамон ҳангоми аз нав баррасӣ намудани парвандаи ҷиноятӣ дар суди марҳилаи якум иштирок карда наметавонад.

3. Судяе, ки дар баррасии парвандаи ҷиноятӣ дар суди марҳилаи кассатсионӣ иштирок намудааст, дар баррасии ҳамон парванда дар суди марҳилаҳои якум ё назоратӣ, ҳамчунин дар баррасии нави парванда дар суди марҳилаи кассатсионӣ баъди бекор шудани таъиноти бо иштироки ӯ баровардашуда иштирок карда наметавонад.

4. Судяе, ки дар баррасии парвандаи ҷиноятӣ дар суди марҳилаи назоратӣ иштирок намудааст, дар баррасии ҳамон парванда дар судҳои марҳилаҳои якум ва кассатсионӣ иштирок карда наметавонад.

Моддаи 63. Рад кардани судя

1. Ҳангоми мавҷуд будани ҳолатҳои пешбиниамудаи моддаҳои 61 ва 62 Кодекси мазкур судя ва машваратчи халқӣ вазифадор аст аз иштирок дар парванда даст кашад. Бо ҳамон асосҳо ба судя ва машваратчи халқӣ аз тарафи иштирокчиёни муурофияи судии дар моддаи 301 Кодекси мазкур нишондодашуда метавонад раддия арз намояд.

2. Раддия бояд асоснок карда, то оғози тафтиши судӣ арз шавад. Арзи дертари раддия танҳо дар ҳолатҳое иҷозат дода мешавад, ки асоси раддия ба суд ё ба шахси изҳоркунандаи раддия пас аз оғози тафтиши судӣ аён гардида бошад. Судя ё машваратчи халқие, ки ба ӯ раддия арз шудааст, ҳуқуқ дорад доир ба ин масъала баёнот диҳад.

Моддаи 64. Тартиби ҳалли раддияе, ки нисбат ба судя арз шудааст

1. Масъалаи рад намудани судя, инчунин дигар иштирокчиёни мурофиа, ки дар давраи мурофияи судӣ арз шудааст, аз ҷониби суд тавассути баровардани таъинот дар хонаи машваратӣ ҳал карда мешавад.

2. Раддияе, ки нисбат ба судя арз шудааст, аз тарафи судяҳои дигар дар ғайби ӯ ҳал карда мешавад. Радшаванда ҳуқуқ дорад то ба хонаи машваратӣ даромадани суд баёноташро дар бораи раддияи ба ӯ арзшуда изҳор намояд. Ҳангоми баробар будани овозҳо судя рад кардашуда ҳисоб меёбад.

3. Раддияе, ки ба якчанд судя ё ҳайати пурраи суд арз шудааст, аз ҷониби ҳайати пурраи ҳамаи суд бо аксарияти овозҳо ҳал карда мешавад.

4. Раддия нисбат ба судяе, ки парвандаро танҳо баррасӣ мекунад ё шикоятро оид ба татбиқи чораи пешгирӣ ва дигар чораҳои маҷбуркунии мурофиявӣ дида мебарояд, аз тарафи судя танҳо тавассути қабули қарор ҳал карда мешавад.

5. Дар ҳолати қонёе намудани арзи раддия парвандаи ҷиноятӣ, шикоят ё дархост барои баррасӣ ба дигар судя супорида мешавад.

6. Дар баробари аз ҷониби яке аз тарафҳо нисбат ба судя, котиби маҷлиси суд, тарҷумон, коршинос, мутахассис арз шудани раддия дар навбати аввал масъалаи рад кардани судя ҳал карда мешавад.

Моддаи 65. Рад кардани прокурор

1. Прокурор ҳангоми мавҷуд будани асосҳои пешбининамудани моддаи 61 Кодекси мазкур вазифадор аст аз иштирок дар баррасии парвандаи ҷиноятӣ даст кашад.

2. Прокурор дар пешбурди тафтиши пешакӣ ё таҳқиқ, инчунин дастгирӣ кардани айбдоркунӣ дар суд иштирок карда бошад, барои иштироки минбаъдаи ӯ дар парванда монеа шуда наметавонад.

3. Бо асосҳои пешбининамудани моддаи 61 Кодекси мазкур ба прокурор метавонанд гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, намояндаи қонунии онҳо, ҳимоятгар, инчунин ҷабрдида ва намояндагони ӯ, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ё намояндагони онҳо раддия арз кунанд.

4. Масъалаи рад кардани прокурор дар давраи пешбурди тосудии парванда аз ҷониби прокурори болоӣ, ҳангоми пешбурди судии парванда бошад, аз ҷониби суди баррасикунандаи парванда ҳал карда мешавад.

Моддаи 66. Рад кардани муфаттиш ва таҳқиқбаранда

1. Муфаттиш ва таҳқиқбаранда дар тафтиши парвандаи ҷиноятӣ ҳангоми мавҷуд будани асосҳои пешбининамудани қисми 1 моддаи 61 Кодекси мазкур иштирок карда наметавонанд. Иштироки онҳо дар таҳқиқ ё тафтиши пешакӣ, ки қаблан оид ба ҳамин парванда сурат гирифта буд, барои рад кардани онҳо асос шуда наметавонад.

2. Ҳангоми мавҷуд будани асосҳо барои рад кардани муфаттиш ё таҳқиқбаранда онҳо вазифадоранд аз иштирок дар парвандаи ҷиноятӣ даст кашанд.

3. Масъалаи рад кардани муфаттиш ё таҳқиқбаранда аз ҷониби прокурор ҳал карда мешавад.

Моддаи 67. Рад кардани котиби маҷлиси суд

1. Муқаррароти моддаи 61 Кодекси мазкур ба котиби маҷлиси суд низ дахл доранд. Иштироки қаблии ӯ дар парванда ба сифати котиби маҷлиси суд барои рад кардани ӯ асос шуда наметавонад.

2. Масъалаи рад кардани котиби маҷлиси суд аз ҷониби суд ё судяе, ки парвандаро баррасӣ менамояд, ҳал карда мешавад.

Моддаи 68. Рад кардани тарҷумон

1. Тарҷумон ҳангоми мавҷуд будани асосҳои дар моддаи 61 Кодекси мазкур нишондодашуда, ҳамчунин дар ҳолате, ки бесалоҳиятии ӯ ошкор мегардад, дар пешбурди парванда иштирок карда наметавонад.

2. Ҳангоми мавҷуд будани ин асосҳо гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, намояндаи қонунии ӯ, ҳимоятгар, айбдоркунанда, инчунин ҷабрдида ва намояндаи онҳо,

даъвогари граждaнӣ, ҷавобгари граждaнӣ ё намояндагони онҳо нисбат ба тарҷумон раддия арз карда метавонанд.

3. Дар ҳолати ошкор гардидани бесалоҳиятии тарҷумон шоҳиде, ки нишондодашро тарҷумон тарҷума кардааст, нисбат ба ӯ раддия арз карда метавонад.

4. Қаблан ба сифати тарҷумон иштирок кардани шахс дар парванда барои рад кардани ӯ асос шуда наметавонад.

5. Масъалаи рад намудани тарҷумон ҳангоми пешбурди таҳқиқ ё тафтиши пешакӣ мутаносибан аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор, дар мурофиаи судӣ аз ҷониби суд, судяе, ки парвандаро баррасӣ мекунад, ҳал карда мешавад.

Моддаи 69. Рад кардани коршинос

1. Коршинос дар ҳолатҳои заил наметавонад дар пешбурди парвандаҳо иштирок кунад:

- ҳангоми мавҷуд будани асосҳои дар моддаи 61 Кодекси мазкур зикргардида;
- агар ӯ таҳти вобастагии хизматӣ ё дигар вобастагии таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, судя, гумонбаршуда ё айбдоршаванда ё судшаванда, ҳимоятгар ё намояндагони қонунии онҳо, ҷабрдида, даъвогари граждaнӣ, ҷавобгари граждaнӣ ё намояндагони онҳо қарор дошт ё қарор дорад;

- агар ӯ оид ба ҳамин парванда санҷиш (ревизия) анҷом дода бошад;

- дар ҳолати ошкор гардидани бесалоҳиятии ӯ.

2. Иштироки қаблии коршинос дар парванда ба сифати мутахассис ва ё ба сифати коршинос барои рад кардани ӯ асос шуда наметавонад.

3. Масъалаи рад кардани коршинос бо тартиби пешбининамудаи қисми 5 моддаи 68 Кодекси мазкур ҳал карда мешавад.

Моддаи 70. Рад кардани мутахассис

1. Мутахассис ҳангоми мавҷуд будани асосҳои дар моддаи 61 Кодекси мазкур нишондодашуда дар пешбурди парванда иштирок карда наметавонад.

2. Иштироки қаблӣ дар парванда ба сифати мутахассис барои рад кардани ӯ асос шуда наметавонад.

3. Масъалаи рад кардани мутахассис бо тартиби пешбининамудаи қисми 5 моддаи 68 Кодекси мазкур ҳал карда мешавад.

Моддаи 71. Ҳолатҳое, ки иштироки ҳимоятгар, намояндаи ҷабрдида, даъвогари граждaнӣ ё ҷавобгари граждaниро дар парванда истисно мекунад

1. Ҳимоятгар, намояндаи ҷабрдида, даъвогари граждaнӣ ва ё ҷавобгари граждaнӣ ҳуқуқ надоранд дар баррасии парвандаи ҷиноятӣ иштирок кунанд, ба шарте, ки:

- қаблан дар парванда ба сифати судя, прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда, котиби маҷлиси суд, шоҳид, коршинос, мутахассис, тарҷумон ё шахси ҳолис иштирок карда бошанд;

- бо судя, прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда ё котиби маҷлиси суд, ки дар тафтиш ё баррасии судии ҳамин парванда иштирок мекунад ё бо шахси манфиаташ ба манфиати иштирокчиёни мурофиаи бо ӯ дар бораи расонидани ёрии ҳуқуқӣ созишномабаста муҳолифанд, муносибатҳои ҳешутаборӣ дошта бошанд;

- ба шахсе, ки манфиаташ ба манфиати айбдоршаванда ё гумонбаршудаи аз ҷониби ӯ ҳимояшаванда ё ҷабрдида, даъвогари граждaнӣ ва ҷавобгари граждaнӣ, ки онҳоро намояндагӣ мекунад, муҳолиф аст, ёрии ҳуқуқӣ мерасонад ё қаблан ёрӣ расонидааст.

2. Масъалаи рад кардани ҳимоятгар, намояндаи ҷабрдида, даъвогари граждaнӣ ё ҷавобгари граждaнӣ бо тартиби пешбининамудаи қисми 5 моддаи 68 Кодекси мазкур ҳал карда мешавад.

ФАСЛИ III. ДАЛЕЛҲО ВА ИСБОТ

БОБИ 9. ДАЛЕЛҲО

Моддаи 72. Далелҳо

1. Далелҳо оид ба парвандаи ҷиноятӣ маълумоти воқеие ба шумор мераванд, ки дар асоси онҳо суд, прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда бо тартиби муайяннамудаи Кодекси

мазкур мавҷуд будан ё набудани кирдори барои ҷамъият хавфнок, исбот гардидан ё нагардидани ҳолатро оид ба парвандаи ҷиноятӣ ва ҳолати дигари барои ҳалли дурусти парванда аҳамиятдоштаро муқаррар мекунамд.

2. Инҳо ҳамчун далел ҳисобида мешаванд:

- нишондоди шоҳид;
- нишондоди ҷабрдида;
- нишондоди гумонбаршуда;
- нишондоди айбдоршаванда;
- нишондоди судшаванда;
- хулоса ва нишондоди коршинос;
- хулоса ва нишондоди мутахассис;
- далелҳои шайъӣ;
- протоколҳои амалҳои тафтишӣ ва судӣ;
- сабтҳои пинҳонӣ;
- гуфтугӯи телефони гӯшкардашуда ва сабтгардида;
- мушоҳидаҳои электронӣ, видео ва магнитофонӣ;
- ҳуҷҷатҳои дигар.

Моддаи 73. Нишондоди шоҳид

Барои муқаррар намудани ҳамаи ҳолатҳои марбут ба парвандаи ҷиноятӣ, аз ҷумла дар хусуси шахсияти гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, ҷабрдида ва муносибатҳои байни онҳо бояд аз шоҳид пурсида шавад. Агар шоҳид сарчашмаи ин маълумотро нишон дода натавонад, маълумоти додаи ӯ далел шуда наметавонад.

Моддаи 74. Нишондоди ҷабрдида

1. Ҷабрдида оид ба ҳолате, ки нисбати ҳамин парванда бояд исбот карда шавад, инчунин оид ба муносибатҳои байни ӯ ва гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшаванда метавонад пурсида шавад.

2. Агар ҷабрдида сарчашмаи маълумоти додаашро нишон дода натавонад, он далел шуда наметавонад.

Моддаи 75. Нишондоди гумонбаршуда

Гумонбаршуда ҳуқуқ дорад дар хусуси ҳолатҳое, ки барои дастгир шудани ӯ ё интиҳоб кардани ҷораҳои пешгирӣ дар ҳаққи ӯ асос шудаанд, инчунин дар хусуси ҳолатҳои ба ӯ маълуми парвандаи ҷиноятӣ нишондод диҳад.

Моддаи 76. Нишондоди айбдоршаванда

1. Айбдоршаванда ҳуқуқ дорад дар бораи айби ба ӯ эълоншуда, инчунин дигар ҳолатҳои ба ӯ маълуми барои парванда аҳамиятдошта ва далелҳои нишондод диҳад.

2. Ба гуноҳи худ иқрор шудани айбдоршаванда барои гунаҳгор эътироф намудани ӯ асос шуда наметавонад, ба шарте, ки он бо маҷмӯи далелҳои дар парванда ҷамъоварда исбот нашуда бошад.

Моддаи 77. Хулоса ва нишондоди коршинос

1. Агар ҳангоми пешбурди тафтиш ва муҳокимаи судии парвандаи ҷиноятӣ дониши махсус дар соҳаи илм, техника, санъат ё касбу ҳунар зарур бошад, экспертиза таъин карда мешавад, ки тартиби гузаронидани онро боби 24 Кодекси мазкур муайян намудааст.

2. Хулосаи коршинос барои суд, судя ҳатмӣ нест, вале норизоии онҳо нисбати хулоса бояд асоснок бошад.

3. Коршинос оид ба ҳолатҳое, ки аз хулосаи ӯ бармеоянд, пурсида шуданаш мумкин аст.

Моддаи 77(1). Хулоса ва нишондоди мутахассис

(Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755)

1. Агар ҳангоми пешбурди амалҳои тафтишӣ ва муҳокимаи судии парвандаи ҷиноятӣ ба дониш ва таҷрибаи махсус зарурат пайдо шавад, мутахассис ҷалб карда мешавад.

2. Хулосаи мутахассис оид ба мусоидат дар ошкор ё дарёфт кардани далел ва асоснок кардани он, инчунин татбиқи воситаҳои техникӣ дар протоколи амали тафтишӣ, ки бо иштироки ӯ гузаронида шудааст, нишон дода мешавад. Хулосаи хаттии мутахассисе, ки дар амалҳои тафтишӣ ва муҳокимаи судӣ иштирок кардааст, ба протоколи амали тафтишӣ ва судӣ замима мешавад.

3. Мутахассис оид ба ҳолатҳое, ки аз хулосаи ӯ бармеоянд, метавонад пурсида шавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

Моддаи 78. Далелҳои шайъӣ

1. Далелҳои шайъӣ ашёе ба ҳисоб мераванд, ки:

- чун олоти ҷиноят истифода шудаанд;
- дар худ нишонаҳои ҷиноятро нигоҳ доштаанд;
- объекти содир шудани кирдори ҷиноятӣ будаанд;
- пул ва дигар арзишҳое, ки бо роҳи ҷиноятӣ ба даст оварда шудаанд;
- ашёи дигаре, ки барои ошкор намудани ҷиноят, муайян кардани ҳолатҳои воқеии парванда, пайдо намудани гунаҳгорон ё рад кардани айб ё сабук кардани ҷавобгарӣ восита шудаанд.

2. Далелҳои шайъӣ бояд дар протоколи азназаргузаронӣ муфасссал сабт гардида, ба қадри имкон аксбардорӣ карда, бо қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судья ба парванда илова карда шаванд.

3. Ҳангоми баровардани ҳукм, таъинот ё қарор дар бораи қатъ кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ бояд масъалаи далели шайъӣ бо чунин роҳҳо ҳал карда шавад:

- олоти ҷиноят, ки ба айбдоршаванда, судшаванда тааллуқ дорад, бояд мусодира карда ё ба муассисаи дахлдор супорида ё нобуд карда шавад;

- ашёе, ки муомилоти он манъ аст, бояд ба муассисаи дахлдор супорида ё нобуд карда шавад;

- ашёе, ки ҳеҷ арзиш надорад ва аз тарафи шахсе талаб карда нашудааст, бояд нобуд карда шавад ва ё онро дар ҳолати гирифтани дархости шахси манфиатдор ё муассиса ба онҳо додан мумкин аст;

- даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастовардашуда, сарфи назар аз он, ки қонунгардонӣ (расмиқунонӣ) шудаанд, бо ҳукми суд ба фоидаи давлат гузаронида шуда, ашёи дигар ба моликони қонунии онҳо баргардонидида мешавад, дар мавриде, ки соҳибони онҳо муайян нашуда бошанд, ба моликияти давлат гузаронида мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);

- дар сурати ба миён омадани баҳс оид ба мансубияти ашё баҳс бояд бо тартиби муурофияи судии граждани ҳал карда шавад;

- ҳуҷҷате, ки далели шайъӣ мебошад, ҳамроҳи парванда нигоҳ дошта ё ба муассисаи дахлдор супурда мешавад.

4. Таҳти ашё суд аҳамияти далели шайъиро фақат дар ҳолатҳои зайл эътироф мекунад, агар:

- бо тасвири мукаммали он, мӯҳргузорӣ ва дигар чунин амал, ки ғавран баъди ба даст овардани он анҷом дода, имконияти иваз кардани он, ба таври назаррас тағйир додани нишона, ҳосият, изҳои дар он мавҷуда бартараф карда шуда бошанд;

- он бевосита пеш аз таҳқиқ дар суд аз ҷониби гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҷабрдида ё шохид шинохта шуда бошад.

Моддаи 79. Нигоҳ доштани далелҳои шайъӣ

1. Далелҳои шайъӣ бояд яқоя бо парвандаи ҷиноятӣ нигоҳ дошта шаванд.

2. Агар далели шайъӣ бинобар калонҳаҷм буданаш ё бо сабаби дигар бо парвандаи ҷиноятӣ нигоҳ доштаниаш имконнопазир бошад, аксбардорӣ карда, мӯҳр зада, дар ҷое, ки таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судья нишон медиҳанд, нигоҳ дошта, дар ин бора дар парванда маълумоти дахлдор сабт карда мешавад.

3. Дар вақти аз мақомоти таҳқиқ ба муфаттиш ё аз як муфаттиш гирифта ба муфаттиши дигар супоридани парвандаи ҷиноятӣ, инчунин ба прокурор ва суд

супоридани он далели шайъй якчоя бо парвандаи ҷиноятӣ равон карда мешавад, ғайр аз мавридҳое, ки дар қисми 2 ҳамин модда, қисмҳои 3 ва 4 моддаи 185 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд (*Қонуни ҚТ аз 01.08.2012 № 878*).

4. Агар нигоҳдории далели шайъй бар зарари парванда набошад, он гоҳ ба нигоҳубини соҳибаш вогузор карда, ҳамзамон ӯ огоҳонида мешавад, ки дар сурати содир намудани ҳаракати ғайриқонунӣ нисбат ба далелҳои шайъй тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

Моддаи 80. Мӯҳлатҳои нигоҳ доштани далели шайъй

1. Далели шайъй, ҳамчунин намунаҳои далелҳои шайъии дар қисми 5 моддаи 185 Кодекси мазкур пешбинишуда то эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукм ё то тамом шудани мӯҳлати шикоят аз қарор ё таъиноти оид ба қатъ кардани парванда нигоҳ дошта мешаванд. Дар мавридҳое, ки баҳси ҳуқуқ доштан ба ашё бо роҳи мурофияи судии гражданий ҳал карда мешавад, далелҳои шайъй то эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд нигоҳ дошта мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 01.08.2012 № 878*).

2. Дар баъзе мавридҳо далели шайъиро то тамом шудани мӯҳлатҳое, ки дар қисми 1 ҳамин модда зикр ёфтаанд, ба соҳибонашон баргардонидан мумкин аст, ба шарте ки ин ба тафтиши парванда зарар нарасонад.

3. Агар далелҳои шайъй маҳсулоти зуднобудшаванда бошанд ва онҳоро ба соҳибаш баргардондан мумкин набошад, барои мақсаднок истифода бурдан онҳо ба муассисаҳои дахлдор супурда мешаванд. Агар зарур шавад, ба ҷои онҳо ба соҳибаш чизҳои дорои ҳамон гуна сифат ё арзишашон пардохта мешавад.

Моддаи 81. Протоколи амали тафтишӣ ва маҷлиси суд

Протоколи амали тафтишӣ, ки мувофиқи талаботи Кодекси мазкур тартиб дода шуда, ҳолатҳоеро тасдиқ мекунад, ки ҳангоми азназаргузаронӣ, шаҳодаткунонӣ, ёфта гирифтани, кофтуков, дастгиркунӣ, барои шиноختан, пешниҳод намудан, санҷиши нишондодҳо дар ҷои ҳодиса, озмоиши тафтишӣ, гӯш кардани гуфтугӯи телефонӣ ва дигар воситаҳои техникии алоқа ҷой доштанд, инчунин протоколи маҷлиси суд, ки мутобики талаботи Кодекси мазкур тартиб дода шудаанд, далелҳо оид ба парвандаи ҷиноятӣ ба шумор мераванд.

Моддаи 82. Ҳуччатҳои дигар

1. Ҳуччатҳои дигар ҳамчун далел эътироф мешаванд, ба шарте, ки маълумоти дар онҳо аз ҷониби корхонаю ташкилот, шахсони мансабдор ва воқеӣ инъикос ё тасдиқнамуда барои парвандаи ҷиноятӣ аҳамият дошта бошанд.

2. Ҳуччат метавонад маълумотеро дар бар гирад, ки хаттӣ ё ба тарзи дигар сабт шудааст. Ба ҳуччат маводи аккосӣ ва навори кино, сабти аудиою видео дохил мешаванд, ки аз сарчашмаҳои электронии иттилоот ва манбаъҳои дигар гирифта шудаанд ё бо тартиби пешбиниамудай моддаи 86 Кодекси мазкур пешниҳод ва ҳамчун далели парванда эътироф гардидаанд.

3. Агар ҳуччат дорои ҳамаи нишонаҳои дар моддаи 78 Кодекси мазкур зикргардида бошад, далели шайъй ба ҳисоб меравад.

Моддаи 83. Ба парванда ҳамроҳ кардан, нигоҳ доштан ва пасгардонидани ҳуччат

1. Ҳуччат ба маводи парвандаи ҷиноятӣ аз ҷониби мақомоте, ки мурофияи ҷиноятиро пеш мебарад, ҳамроҳ карда, дар тамоми давраи мавҷудияти он нигоҳ дошта мешавад.

2. Агар ҳуччати гирифта ва ба парванда ҳамроҳкарда ба соҳиби қонуниаш барои ҳисобгирӣ ё ҳисоботдиҳии ҷорӣ ё мақсадҳои дигари қонунӣ зарур шавад, ба ӯ имконият дода мешавад, ки ин ҳуччатро барои истифодаи муваққатӣ гирад ё нусхабардорӣ кунад.

3. Баъди як соли эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукми суд ё қарори мақомоти пешбурди мурофияи ҷиноятӣ дар бораи қатъи пешбурди парвандаи ҷиноятӣ ҳуччати аслии ба парванда ҳамроҳкардашуда тибқи дархост ба соҳиби қонуниаш баргардонидан мешавад. Ҳамзамон дар парванда нусхаи ҳуччате нигоҳ дошта мешавад, ки саҳеҳ будани он вобаста ба ҷойи нигоҳдошти парвандаи ҷиноятӣ аз ҷониби муфаттиш, прокурор ё суд, судя тасдиқ карда шудааст.

Моддаи 84. Истифодаи натиҷаҳои фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ

(Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692)

Натиҷаҳои фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯии ба даст овардашуда ба шарте далел эътироф карда мешаванд, ки бо риояи муқаррароти Кодекси мазкур ҷамъоварӣ шуда бошанд (Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692).

БОБИ 10. ИСБОТ

Моддаи 85. Ҳолатҳое, ки оид ба парвандаи ҷиноятӣ бояд исбот карда шаванд

1. Исбот кардан аз ҷамъ овардан, тафтиш ва баҳодихии далелҳо бо мақсади муқаррар кардани ҳолатҳое, ки дар қисми 2 моддаи мазкур пешбинӣ шудаанд, иборат мебошад (Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777).

2. Ҳангоми пешбурди таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ва муҳокимаи парвандаи ҷиноятӣ ҳолатҳои зерин бояд исбот карда шаванд (Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777):

- ҳодисаи ҷиноят (вақт, ҷой, тарз ва дигар ҳолатҳои содир намудани ҷиноят);
- ҳолатҳое, ки шахсияти айбдоршавандаро муайян мекунанд;
- ҳолатҳое, ки ҷиноят будани кирдорро истисно мекунанд;
- ҳолатҳое, ки метавонанд боиси аз ҷавобгариҳои ҷиноятӣ ва ҷазо озод кардани шахс гарданд;
- ҳолатҳое, ки гунаҳгории айбдоршавандаро дар содир кардани ҷиноят ва мусоидат намудан ба он, дараҷаи гуноҳ ва анғезаи онро муайян мекунанд;
- ҳолатҳои ба дараҷа ва хусусияти ҷавобгариҳои айбдоршаванда таъсиррасонанда, ки дар моддаҳои 61 ва 62 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд, инчунин дигар ҳолатҳое, ки шахсияти айбдоршавандаро арзёбӣ мекунанд;
- ҳолатҳое, ки хусусият ва андозаи зарари аз ҷинояти содиршуда расидаро муайян мекунанд;
- ҳолатҳое, ки боиси содиршавии ҷиноят гардидаанд.

Моддаи 86. Ҷамъ овардани далел

1. Ҷамъ овардани далел дар ҷараёни таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ва муҳокимаи судӣ бо тартиби пешбиниамудай Кодекси мазкур анҷом дода мешавад.

2. Таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, инчунин суд, судя бо дархости тарафҳо ҳуқуқ доранд:

- оид ба парвандаи таҳти пешбурд қарордошта бо тартиби муқаррарнамудай Кодекси мазкур ҳар шахсро барои пурсиш ва пешниҳод кардани хулоса ба сифати қоршинос ҷалб намоянд;
- азназаргузаронӣ, кофтуков ва амали дигари тафтишии пешбиниамудай Кодекси мазкурро анҷом диҳанд;
- аз қорхона, ташкилот, муассиса, шахсони мансабдор ва шахрвандон, инчунин мақомоти амаликунандаи фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ пешниҳод кардани ҳуҷҷатҳо ва ашёи барои парванда аҳамиятдоштаро талаб намоянд (Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692);
- пешбурди тафтиш ва санҷишро (ревизия) аз мақомоти ваколатдор ва шахсони мансабдор талаб кунанд.

3. Ҳимоятгаре, ки бо тартиби муқаррарнамудай Кодекси мазкур барои иштирок дар баррасии парванда роҳ дода шудааст, ҳуқуқ дорад:

- далелҳо пешниҳод кунад;
- маълумотеро, ки барои расонидани ёрии ҳуқуқӣ заруранд, ҷамъ оварад;
- маълумотнома, тавсифнома ва дигар ҳуҷҷатҳоро аз муассиса, ташкилот ва қорхонаҳои мухталиф, ки бо тартиби муқарраршуда ба додани ин ҳуҷҷатҳо ё нусхаи онҳо ӯҳдадоранд, талаб кунад;
- бо ризои ҳимояшаванда фикри мутахассисонро барои шарҳи масъалаҳое, ки вобаста ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ ба миён меоянд ва онҳо дониши махсусро талаб мекунанд, пурсад.

4. Маълумот ба тариқи шифоҳӣ, хаттӣ, сабти аудиою видео, инчунин ашё ва хуччатҳоеро, ки далел шуда метавонанд, гумонбаршуда, айбдоршаванда, Ҳимоятгар, айбдоркунанда, судшаванда, ҷабрида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳо, шахрвандон, шахсони мансабдори корхона, ташкилоту муассиса ҳуқуқ доранд пешниҳод кунанд.

Моддаи 87. Тафтиши далелҳо

Далелҳои аз рӯи парванда ҷамъовардашуда бояд ҳамаҷониба ва ҳолисона тафтиш карда шаванд. Тафтиш аз таҳлили далелҳои ба даст овардашуда, муқоисаи онҳо бо дигар далелҳо, далелҳои нави ҷамъовардашуда, манбаъҳои ба даст овардашудаи далелҳо иборат аст.

Моддаи 88. Баҳодихии далелҳо

(Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306)

1. Таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судья қонун ва дарки ҳуқуқиро ба роҳбарӣ гирифта, далелҳоро бо ақидаи ботинии худ, ки ба баррасии ҳамаҷониба, пурра ва ҳолисонаи ҳама ҳолатҳои парванда асос ёфтааст аз нигоҳи мансубият доштан, қобили қабул будан, саҳеҳ будан ва кифоя будани маҷмӯи ҳамаи далелҳои ҷамъовардашуда барои ҳалли парвандаи ҷиноятӣ баҳо медиҳад.

2. Далел ба парванда мансубиятдошта эътироф карда мешавад, агар аз маълумотҳои воқеае иборат бошад, ки онҳо ҳулосаҳо оид ба мавҷуд будани ҳолатҳои барои парвандаи мазкур аҳамиятдоштаро тасдиқ намоянд, рад кунанд ё таҳти шубҳа гузоранд.

3. Далел қобили қабул эътироф карда мешавад, агар он бо тартиби дар Кодекси мазкур пешбинишуда ба даст оварда шуда бошад.

4. Далел саҳеҳ эътироф карда мешавад, агар дар натиҷаи тафтиш маълум шавад, ки он ба ҳақиқат мувофиқ аст.

5. Маҷмӯи далелҳо барои ҳалли парвандаи ҷиноятӣ кофӣ эътироф карда мешавад, агар далелҳои ба парванда мансубиятдошта ва қобили қабуле ҷамъоварӣ шуда бошанд, ки ҳақиқатро оид ба ҳама ва ҳар як ҳолате, ки бояд бо парвандаи мазкур исбот карда шаванд, бе баҳс муайян намоянд.

6. Ягон далел барои таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судья қувваи пешақӣ муқарраршударо доро нест *(Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306)*.

Моддаи 88(1). Далелҳои ғайри қобили қабул

(Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306)

1. Далелҳо ғайри қобили қабул ҳисобида мешаванд, агар онҳо бо вайрон кардани талаботи Кодекси мазкур бо роҳи маҳрум кардан ё маҳдуд кардани ҳуқуқҳои иштирокчиёни мурофияи ҷиноятӣ, ки бо қонун қафолат дода шудаанд, вайрон кардани тартиби ҷамъоварии далелҳо ё дигар қоидаҳои мурофияи ҷиноятӣ ҳангоми пешбурди тосудӣ ё муҳокимаи судии парванда ба даст оварда шуда, ба саҳеҳияти маълумотҳои воқеаи бадастовардашуда таъсир расонида бошанд ё имкони таъсиррасонӣ дошта бошанд, аз ҷумла бо:

- истифодаи шиканча, муносибати бераҳмона, зӯроварӣ, таҳдид, фиреб ё дигар кирдори ғайриқонунӣ;

- истифодаи гумроҳшавӣ, ки дар натиҷаи нафаҳмонидан, нопурра ё нодуруст фаҳмонидани ҳуқуқ ва ўҳдадорҳои иштирокчиёни мурофияи ҷиноятӣ ба миён омадааст;

- гузаронидани амали мурофиявӣ аз ҷониби шахсе, ки ҳуқуқи анҷом додани пешбурдро бо парвандаи ҷиноятӣ мазкур надошт;

- гузаронидани амали мурофиявӣ бо иштироки шахсе, ки бояд рад карда мешуд;

- ба таври ҷиддӣ вайрон кардани тартиби гузаронидани амали мурофиявӣ;

- ба даст овардани маълумот аз сарчашмаи номаълум ё сарчашмаи дигаре, ки дар мурофияи ҷиноятӣ муайян кардани он ғайриимкон аст;

- истифода бурдани усулҳои ҳилофи донишҳои муосири илмӣ ҳангоми исботкунӣ.

2. Қобили қабул набудани далелҳо, инчунин маҳдуд кардани истифодаи онҳо дар муурофияи ҷиноятӣ, аз тарафи таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судья бо ташаббуси худ онҳо ё бо дархости тарафҳо муайян карда мешаванд. Маълумоти воқеӣ дар бораи истифода шудани шиканча ё муносибати бераҳмона нисбати гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда, новобаста ба ворида шудани аризаи онҳо ё дархости ғимоятгар аз нигоҳи қобили қабул будани нишондодҳои онҳо ҳамчун далел, мавриди тафтиш ва баҳодиҳӣ қарор дода мешаванд.

3. Таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судья ҳангоми ҳал кардани масъалаи ғайри қобили қабул будани далелҳо вазифадоранд дар ҳар як ҳолат маҳз дар ҷӣ зоҳир шудани қонунвайронкуниро муайян карда, қарори асоснок қабул намоянд. Ҳангоми ғайри қобили қабул ҳисобидани далел бо сабаби истифода намудани шиканча ё муносибати бераҳмона таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судья дар доираи салоҳияти худ оид ба ҷавобгарии дахлдори шахсони ба ин амалҳо роҳдода, ҷораҳо меандешанд.

4. Далелҳое, ки ғайри қобили қабул ҳисобида шудаанд, безътибор доништа шуда, ба асоси айбдоркунӣ гузошта намешаванд ва барои исботи ягон ҳолати дар моддаи 85 Кодекси мазкур зикрффта истифода шуда наметавонанд.

5. Маълумотҳои воқеие, ки бо қонунвайронкуниҳои дар қисми 1 моддаи мазкур пешбинигардида ба даст оварда шудаанд, ба сифати исботи ҳолати ҷой доштани қонунвайронкуниҳои дахлдор ва айбдоркунии шахсоне, ки ба онҳо дар рафти таъкиби ҷиноятӣ роҳ додаанд, истифода шуда наметавонанд (*Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306*).

Моддаи 89. Преюдитсия

1. Ҳукми эътибори қонунӣ пайдокарда оид ба парвандаи ҷиноятӣ барои суд, судья, прокурор, муфаттиш ва таҳқиқбаранда ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ нисбат ба ҳолатҳои муқарраркардашуда ва ҳам баҳодиҳии ҳуқуқии онҳо ҳатмӣ мебошад.

2. Ҳалномаи эътибори қонунӣ пайдокардаи суд оид ба парвандаҳои граҷданӣ, оилавӣ, иқтисодӣ ва қарори суд оид ба парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ барои суд, судья, прокурор, муфаттиш таҳқиқбаранда ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ танҳо оид ба масъалаи ҷой доштани худӣ ҳодиса ё кирдор ҳатмӣ буда, набояд пешакӣ гунаҳгорӣ ё бегуноҳии судшавандаро ҳал намояд (*Қонуни ҚТ аз 27.11.2014 № 1134*).

Моддаи 90. Ҳолатҳое, ки доир ба парвандаи ҷиноятӣ нисбат ба ноболиғон бояд муқаррар карда шаванд

1. Ҳангоми пешбурди тафтиши пешакӣ ва муҳокимаи судӣ доир ба парвандаи ҷиноятӣ нисбат ба ноболиғон ба муайян кардани ҳолатҳои зайл диққати махсус додан лозим аст:

- синну соли ноболиғ (рӯз, моҳ, соли таваллуд);
- шароити зиндагӣ ва таълиму тарбия (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*);
- сабаб ва шароитҳое, ки ба ҷиноят содир кардани ноболиғ мусоидат намудаанд;
- мавҷудияти таҳрикунандагон ва шарикони дигар.

2. Ҳангоми мавҷуд будани маълумот дар бораи камақлии ноболиғ, ки бо бемории рӯҳӣ алоқаманд нест, инчунин бояд моҳияти кирдори худро пурра дарк карда тавонистани ӯ ошкор карда шавад.

Барои муқаррар кардани ин ҳолат бояд падару модари ноболиғ, муаллимон, мураббӣҳои ӯ ва шахсони дигаре, ки маълумоти зарурӣ дода наметавонанд, пурсида, ҳамчунин ҳуҷҷатҳои лозима талаб карда, амалҳои дигари тафтишӣ ва судӣ анҷом дода шаванд.

ФАСЛИ IV. ҶОРАҲОИ МАҶБУРКУНИИ МУРОФИАВӢ

БОБИ 11. ДАСТГИР КАРДАНИ ШАХС

Моддаи 91. Дастгир кардани шахс

1. Дастгир кардани шахс, яъне ба мақомоти таъкиби ҷиноятӣ овардани ӯ ва ба мӯҳлати кӯтоҳ дар ҷойҳои махсус бо тартиби муқарраркардаи қонунгузорӣ ва Кодекси мазкур нигоҳ доштан аст.

2. Дастгир кардани шахс танҳо татбиқ мегардад:

- нисбат ба гумонбаршуда дар содир намудани ҷинояте, ки барои он ҷазо дар намуди маҳрум сохтан аз озодӣ ё нигоҳ доштан дар қисмҳои ҳарбии интизомӣ пешбинӣ шудааст;

- нисбат ба айбдоршаванда ва судшавандае, ки қоидаҳои ҷораи пешгирии нисбат ба ӯ татбиқшударо вайрон намудааст;

- нисбат ба маҳкумшудае, ки дар ҳаққи ӯ пешниҳоди мақомоти ваколатдор дар бораи бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо (моддаи 71 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон), шартан пеш аз муҳлат аз адои ҷазо озод кардан (моддаи 76 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон), мавқуф гузоштани адои ҷазо (моддаи 78 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон) мавҷуд аст.

3. Шахс танҳо дар ҳолатҳои зайл дастгир карда мешавад:

- дар асоси гумони бевосита дар содир намудани ҷиноят;

- дар асоси қарори мақомоти таъқиби ҷиноятӣ;

- дар асоси қарори (таъиноти) суд, судя дар бораи дастгир кардани маҳкумшуда то ҳалли масъалаи бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо, мавқуф гузоштани адои ҷазо ё шартан пеш аз муҳлат аз адои ҷазо озод кардан.

4. Дар китоби бақайдгирии овардани дастгиршуда сана ва вақти овардани дастгиршуда ба мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ва даъват кардани Ҳимоятгар нишон дода мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

Моддаи 92. Дастгир кардан дар асоси гумони бевосита дар содир намудани ҷиноят

1. Шахсро дар содир намудани ҷиноят ба шарте гумонбаршуда ҳисобидан мумкин аст, ки аз тарафи мақомоти пешбурди таъқиби ҷиноятӣ дар доираи салоҳияти худ ҳангоми мавҷуд будани яке аз асосҳои зерин дастгир карда шавад, агар:

- дар вақти содир кардани ҷиноят ё бевосита баъди содир кардани он боздошт шуда бошад;

- шохидони ҳодиса, аз он ҷумла, шахси аз ҷиноят ҷабрдида бевосита шахси содирнамудаи ҷиноятро нишон диҳанд ё бо тартиби пешбиниамудаи моддаи 94 Кодекси мазкур боздошт наоянд;

- дар бадан, либос, ашёи ҳамроҳи шахсбуда, дар чизҳои истифодакарда, манзил, ҷои қор ё воситаи нақлиёти ӯ осори бараълои ҷиноят ошкор карда шуда бошанд, ки аз шарик будани ӯ дар содир намудани ҷиноят дарак медиҳанд;

- агар асосҳои дигари кофии гумонбар шудани шахс дар содир намудани ҷиноят мавҷуд бошанд, ба шарте, ки вай қўшиши аз ҷои ҳодиса ё аз мақомоти таъқиби ҷиноятӣ пинҳон шуданро карда бошад ё ҷои зисти доимӣ надошта бошад ё дар маҳалли дигар зиндагӣ кунад ё шахсияташ муайян карда нашуда бошад.

2. Шахс мумкин аст бо асосҳои пешбиниамудаи қисми 1 ҳамин модда то оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ дастгир карда шавад. Дар айни замон масъалаи оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ аз тарафи мақомоти таъқиби ҷиноятӣ бояд дар давоми 12 соат аз лаҳзаи дастгир кардан ҳал карда шавад. Дар сурати рад кардан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ ё дар муҳлати муқарраршуда қабул накардани қарор дар бораи оғози парвандаи ҷиноятӣ дастгиршуда бояд озод карда шавад.

3. Шахсро бо асосҳои пешбиниамудаи қисми 1 ҳамин модда аз лаҳзаи боздошт зиёда аз 72 соат, шахси ноқобилро бошад, зиёда аз 48 соат боздоштан мумкин нест. Баъди гузаштани ин муҳлат дастгиршуда бояд аз ҳабс озод карда ё дар ҳаққи ӯ ҷораи дигари пешгирии дар Кодекси мазкур пешбинишуда татбиқ карда шавад, ба истиснои муқаррароти қисми 5 моддаи 111 Кодекси мазкур. Оғози муҳлати дастгиршавии шахс лаҳзаи воқеан дастгир кардани ӯ ҳисоб карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306, аз 23.12.2021 № 1811*).

Моддаи 93. Ҳуқуқи шахрванд ба дастгир кардани шахси ҷиноятсодиркарда

Ҳар як шахрванд ҳуқуқ дорад шахсро, ки ҷиноят содир кардааст ё баъди содир кардани ҷиноят қўшиши пинҳон шуданро дорад, дастгир карда, маҷбуран ба мақомоти ҳокимият супорад.

Моддаи 94. Тартиби дастгир намудани гумонбаршуда

1. Ҳангоми дастгир намудани шахси дар содир намудани ҷиноят гумонбаршуда корманди ваколатдори мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ё дигар шахси босалоҳият вазифадор аст дар ҷои дастгиркунии воқеӣ ба таври шифоҳӣ ба шахс эълон намояд, ки барои содир намудани кадом ҷиноят ӯ дастгир карда шудааст, ҳуқуқи ӯро ба занги телефонӣ, ё хабар додан ба адвокат ё ҳешованди наздик, доштани ғимоятгар ва даст кашидан аз додани нишондод ғайбониди, огоҳ намояд, ки нишондодҳои ӯ метавонанд ба сифати далел дар парвандаи ҷиноятӣ муқобили ӯ истифода шаванд.

2. Баъд аз ба мақомоти таъқиби ҷиноятӣ овардани дастгиршуда шахси мансабдори мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, муфаттиш дар давоми се соат протоколи дастгиркунӣ тартиб медиҳанд. Ҳангоми тартиб додани протоколи мазкур ба гумонбаршуда ҳуқуқҳои ӯ, ки бо моддаи 46 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд, ғайбониди шуда, дар ин бора дар протоколи дастгиркунӣ сабт карда мешавад. Дар протоколи дастгиркунӣ маълумотҳои зерин дарҷ карда мешаванд:

- сана, ҷой ва вақти тартиб додани протокол, рақами тартибии он;
- насаб, ном ва номи падар, вазифа ва рутбаи кормандони мақомоти таъқиби ҷиноятӣ, шахсони мансабдор ва шахсони дигар, ки дар анҷом додани амалиёти дастгиркунӣ иштирок кардаанд;
- дар сурати иштирок кардани шахсони ҳолис, тарҷумон ва дигар шахсон дар амалиёти дастгиркунӣ насаб, ном, номи падар, суроға ва дигар маълумотҳои, ки шахсияти онҳоро муайян мекунанд;
- асос ва вазъҳои дастгир намудан, ҷой ва вақти дастгиркунии воқеӣ, ба мақомоти таъқиби ҷиноятӣ овардани шахс (бо зикри сана, соату дақиқа);
- маълумот дар бораи ғайбонидани ҳуқуқҳои гумонбаршуда, ҳолисон ва шахсони дигар, ки дар амалиёт иштирок мекунанд;
- натиҷаҳои кофтукови шахсии дастгиршуда;
- сана ва вақти дастгиркунии шахс ва аз ҷои нигоҳдории ӯ хабардор кардани аъзои болиғи оила ё ҳешованди наздики шахси дастгиршуда, тарзи хабардоркунӣ (аз ҷониби кӣ ва ба кадом восита хабар расонида шудааст, агар хабари телефонӣ бошад, рақами телефон нишон дода мешавад, насаб, ном ва номи падари шахсе, ки аз дастгиркунӣ ва ҷои нигоҳдории дастгиршуда хабардор карда шудааст.

3. Протоколи дастгиркунӣ ба дастгиршуда эълон карда шуда, аз ҷониби шахси мансабдори онро тартибдода, дастгиршуда, ғимоятгари ӯ (агар ӯ иштирок дошта бошад) ва дигар шахсон, ки дар амалиёти мазкур иштирок кардаанд, имзо карда мешавад.

4. Ҳангоми ҷойгир кардани гумонбаршуда дар изолятори (тавқиғоҳи) нигоҳдории муваққатӣ барои муайян намудани вазъи умумии саломатӣ ва ё мавҷуд будани ҷароҳатҳои ҷисмонӣ аз ҷониби корманди тиб муоинаи тиббӣ ӯ гузаронида мешавад. Гумонбаршуда ё ғимоятгари ӯ ҳуқуқ доранд талаб намоянд, ки муоинаи тиббиро табиби мустақил ё коршиноси судӣ-тиббӣ гузаронад. Хулосаи муоинаи тиббӣ ба протоколи дастгиркунӣ ҳамроҳ карда мешавад.

5. Баъд аз ба мақомоти таъқиби ҷиноятӣ овардани дастгиршуда, ғайбонидани ҳуқуқҳои ӯ, тартаб додани протоколи дастгиркунӣ ва гузаронидани муоинаи тиббӣ шахси дастгиршуда бетаъхир дар изолятори (тавқиғоҳи) нигоҳдории муваққатӣ ҷойгир карда мешавад.

6. Дар бораи дастгир намудани гумонбаршуда мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда ё муфаттиш ӯҳдадоранд дар давоми 12 соат аз лаҳзаи дастгиркунии воқеии шахс ба прокурори дахлдор ба таври хаттӣ хабар диҳанд (Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306).

Моддаи 95. Дастгир кардани айбдоршаванда барои эълон кардани айб

1. Агар айбдоршаванда дар дигар маҳал бошад ё ҷои будубоши ӯ маълум набошад, мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ҳуқуқ дорад дар бораи дастгир кардани ин шахс қарор барорад. Қарор бояд аз тарафи мақомоти таҳқиқ иҷро карда шавад.

2. Аз ичро шудани қарори дастгиркунӣ мақомоти таъқиби ҷинояте, ки қарор баровардааст, ғавран хабардор карда мешавад.

3. Дастгиркунӣ бо асосҳои пешбиникардаи қисми 1 ҳамин модда аз 72 соат аз лаҳзаи дастгиркунии воқеӣ зиёд идома ёфта наметавонад.

4. Ба дастгиршуда мумкин аст дар мӯҳлати мазкур айб эълон карда шавад, ба шарте, ки то ба охир расидани 72 соат аз лаҳзаи дастгиркунӣ вай аз ҳабс бо татбиқи чораи пешгирӣ, ки бо дар ҳабс нигоҳ доштан вобаста нест ё бе татбиқи чораи пешгирӣ дар ҳаққи ӯ озод карда шавад.

Моддаи 96. Дастгир кардани айбдоршаванда то ба ҳабс гирифтани ӯ дар асоси қарори мақомоти пешбурди муҳофизаи ҷиноятӣ

1. Агар айбдоршаванда қоидаҳои чораи пешгирии дар ҳаққи ӯ татбиқшударо, ки ба нигоҳ доштан дар ҳабс вобаста нест ё ӯҳдадории хаттиашро дар бобати ҳозир шудан бо даъвати мақомоти пешбурди муҳофизаи ҷиноятӣ ё хабар додан, дар бораи ивази ҷои истиқомат риоя накунад, мақомоти пешбурди муҳофизаи ҷиноятӣ ҳуқуқ дорад дар бораи дастгир кардани ин шахс дар як вақт бо тартиби муқарраркардаи Кодекси мазкур ҳал намудани масъалаи татбиқи чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани қарор (таъинот) барорад.

2. Дастгир кардани айбдоршаванда бо тартиби пешбиникардаи қисми 1 ҳамин модда аз 72 соат аз лаҳзаи дастгир кардани воқеӣ зиёд буда наметавонад.

Моддаи 97. Дастгир кардани маҳкумшуда то ҳалли масъалаи бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо ё шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан ё мавқуф гузоштани адои ҷазо

1. Суд, судя дар бораи дастгир кардани маҳкумшуда то ҳалли масъалаи бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо ё шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан ё мавқуф гузоштани адои ҷазо қарор (таъинот) мебарорад, ба шарте, ки аз мақомоти ваколатдор пешниҳод бо маводе ворид шуда бошад, ки дар онҳо асосҳои аз ҷониби маҳкумшуда иҷро нагардидани ӯҳдадориҳои барои ӯ аз ҷониби суд муқарраршуда ё дигар шартҳои дар моддаҳои 71, 76 ва 78 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда шаҳодат диҳанд.

2. Суд, судя дар давоми ҳафт шабонарӯз аз лаҳзаи дастгиркунии воқеӣ пешниҳоди мақомоти ваколатдорро баррасӣ мекунад.

3. Суд, судя қарор (таъинот)-ро дар бораи дастгиркунии маҳкумшуда барои иҷро ба мақомоти таҳқиқ равои мекунад. Доир ба иҷрои қарор (таъинот) дар бораи дастгиркунӣ мақомоти онро иҷрокарда ғавран судро хабардор мекунад.

Моддаи 98. Тартиби дар ҳабс нигоҳ доштани гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда

Тартиб ва шароити дар ҳабс нигоҳ доштани гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 99. Озод кардани дастгиршуда

1. Дастгиршуда дар асоси қарори (таъиноти) мақомоти пешбурди муҳофизаи ҷиноятӣ дар ҳолатҳои зайл бояд озод карда шавад, агар:

- гумони аз тарафи шахс содир шудани ҷиноят тасдиқ нагардида бошад;
- асосҳои минбаъд дар ҳабс нигоҳ доштан аз байн рафта бошанд;
- муқаррар карда шуда бошад, ки дастгиркунӣ бо риоя накардани қоидаҳои муқаррарнамудаи Кодекси мазкур амалӣ шудааст;
- мӯҳлати дастгиркунӣ гузашта бошад.

2. Дар ҳолатҳои пешбиникардаи сарҳати ҷоруми қисми 1 ҳамин модда сардори муассисаи нигоҳдории муваққатӣ дастгиршударо пас аз огоҳ намудани мақомоти пешбурди муҳофизаи ҷиноятӣ, ки айбдорро дастгир кардааст, озод менамояд.

3. Мақомоти пешбурди муҳофизаи ҷиноятӣ, ки дар бораи озод кардани дастгиршуда қарор қабул кардааст, ба ӯ маълумотномае медиҳад, ки дар он аз тарафи кӣ дастгир

шудан, асос, ҷой ва вақти дастгиркунӣ, асос, сабаб ва вақти озодшавӣ нишон дода мешавад.

Моддаи 100. Хабар додан дар бораи дастгиркунӣ

1. Мақомоти пешбурди мурофиаи судии ҷиноятӣ, ки шахсро дастгир кардааст, вазифадор аст бетаъхир аз лаҳзаи дастгиркунии воқеӣ дар бораи дастгиркунӣ ва ҷои нигоҳ доштани дастгиршуда ё ивазкунии ҷои нигоҳдории дастгиршуда ягон аъзои болиғи оила ё хешовандони наздикро хабардор кунад ё ба худи дастгиршуда имконияти ҷунин хабардор карданро диҳад (*Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306*).

2. Мақомоти пешбурди мурофиаи судии ҷиноятӣ, ки шахрванди давлати хориҷиро дастгир кардааст, дар мӯҳлати пешбиниамудай қисми 1 ҳамин модда дар бораи дастгиркунӣ ба Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои огоҳ намудани сафоратхона ё консулгарии ин давлат хабар медиҳад.

БОБИ 12. ЧОРАҲОИ ПЕШГИРӢ

Моддаи 101. Чораҳои пешгирӣ

1. Чораҳои пешгирӣ амалҳои маҷбури мебошанд, ки дар ҳаққи гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда барои пешгирии аз тарафи онҳо содир шудани ҷиноят ё ҳаракатҳои ҳалалдоркунандаи пешбурди парвандаи ҷиноятӣ, инчунин барои таъмини иҷрои ҳукм татбиқ карда мешаванд.

2. Чораҳои пешгирӣ инҳоянд:

- забонхат дар бораи нарафтани аз маҳалли истиқомат;
- кафолати шахсӣ;
- супоридани хизматҳои ҳарбӣ таҳти назорати фармондеҳии қисми ҳарбӣ;
- таҳти назорат супоридани ноболиғ (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*);
- гарав;
- ҳабси хонагӣ;
- ба ҳабс гирифтани.

Моддаи 102. Асосҳои татбиқи чораҳои пешгирӣ

1. Мақомоти пешбурди мурофиаи ҷиноятӣ танҳо дар ҳолате чораи пешгириро татбиқ карда метавонанд, агар:

- далелҳои аз рӯи парвандаи ҷиноятӣ чамъ овардашуда асоси кофӣ диҳанд, ки гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда метавонанд аз мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ва суд пинҳон шаванд;

- гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ба тафтиши пешакии парвандаи ҷиноятӣ ё баррасии он аз тарафи суд мамониат кунанд, аз ҷумла маводи барои парванда аҳамиятдоштаро пинҳон ё сохтакорӣ кунанд ё бо роҳи ғайриқонунӣ ба шахсони дар мурофиаи ҷиноятӣ иштироккунанда таъсир расонанд, бе сабабҳои узрнок бо даъвати мақомоти пешбурди мурофиаи ҷиноятӣ ҳозир нашаванд, ҷинояти дигарро содир намоянд, ба иҷрои ҳукм монеъ шаванд.

2. Ҳангоми зарурати татбиқи чораи пешгирӣ дар ҳаққи гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда хусусияти гумонбаркунӣ ё айбдоркунӣ, шахсият, синну сол ва вазъи саломатии онҳо, намуди машғулият, вазъи оилавӣ ва молумулкӣ, мавҷудияти ҷои доимии истиқомат ва ҳолатҳои дигар ба инобат гирифта мешаванд.

Моддаи 103. Татбиқ ва мӯҳлати амали чораи пешгирӣ дар ҳаққи гумонбаршуда

Дар сурати мавҷуд будани асосҳо ва бо дарназардошти ҳолатҳои дар моддаҳои 101 ва 102 Кодекси мазкур пешбинишуда мумкин аст дар ҳаққи гумонбаршуда чораи пешгирӣ татбиқ карда шавад. Агар дар ин ҳолат гумонбаршуда дастгир гардида ва сипас нисбат ба ӯ чораи пешгирӣ дар намуди ҳабс татбиқ шуда бошад, ба ӯ бояд айбдоркунӣ дар мӯҳлати на дертар аз даҳ шабонарӯз аз лаҳзаи татбиқи чораи пешгирӣ, дар ҳамаи мӯҳлат аз лаҳзаи дастгиркунии воқеӣ эълон карда шавад. Агар дар ҳамаи мӯҳлат айб эълон карда нашавад, мақомоти пешбурди мурофиаи ҷиноятӣ бояд чораи пешгириро фавран бекор намояд.

Моддаи 104. Тартиби татбиқ намудан, тағйир додан ва ё бекор

кардани чораи пешгирӣ

1. Дар бораи татбиқ намудан, тағйир додан ва ё бекор кардани чораи пешгирӣ таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, судя қарор ва суд таъинот мебароранд, ки дар онҳо зарурати татбиқи чораи пешгирӣ, тағйир додан ва ё бекор кардани он нишон дода мешавад.

2. Ҳаёс кардан ва ба ҳаёси ҳонагӣ гирифтани ҳамчун чораи пешгирӣ бо қарори судя ё таъиноти суд татбиқ карда мешавад.

3. Мақомоти пешбурди муруфиаи ҷиноятӣ ба гумонбаршуда ва айбдоршаванда қарор ё таъиноти татбиқ намудан, тағйир додан ё ин ки бекор намудани чораи пешгириро эълон мекунад, тартиби шикоят намуданро фаҳмонида, нусхаи қарор ё таъинотро ба ӯ месупорад. Иҷрои амалҳои мазкур бо имзои гумонбаршуда ё айбдоршаванда ва шахси мансабдоре, ки қарор ё таъиноти татбиқи чораи пешгириро эълон намудааст, тасдиқ карда мешавад.

4. Агар ҳолатҳои парвандаи ҷиноятӣ талаб намоёнд, чораҳои пешгирӣ бекор карда ё тағйир дода мешаванд. Бекор кардан ва тағйир додани чораҳои пешгирӣ дар намуди ҳаёси ҳонагӣ ва ба ҳаёс гирифтани дар давраи тосудии парвандаи ҷиноятӣ аз тарафи муфаттиш ё таҳқиқбаранда бо розигии прокурор амалӣ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

Моддаи 105. Забонхат дар бораи тарк накардани маҳалли истиқомат

1. Забонхат дар бораи тарк накардани маҳалли истиқомат дар гирифтани ўҳдадории хаттӣ аз гумонбаршуда ё айбдоршаванда ё судшаванда дар бораи тарк накардани маҳалли истиқомати доимӣ ё муваққатӣ бе иҷозати мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ё суд, судя, монест нашудан ба тафтиши парвандаи ҷиноятӣ ва баррасии он дар суд, дар вақти таъиншуда ҳозир шудан бо даъвати мақомоти пешбурди муруфиаи ҷиноятӣ ифода меёбад.

2. Дар сурати аз ҷониби гумонбаршуда ё айбдоршаванда ё судшаванда риоя накардани талаботи забонхат дар ҳаққи ӯ чораи саҳттари пешгирӣ татбиқ карда мешавад, ки ин талабот ҳангоми гирифтани забонхат бояд ба ӯ эълон карда шавад.

Моддаи 106. Кафолати шахсӣ

1. Кафолати шахсӣ аз тарафи шахси ба боварӣ сазовор қабул кардани ўҳдадории хаттӣ аст, ки гумонбаршуда ё айбдоршаванда ё судшаванда ҳангоми дар озодӣ будан аз мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ва суд пинҳон намешавад, ба тафтиши парванда ё баррасии судии он монест намегардад ва бо фаъолияти ҷиноятӣ машғул намешавад.

Шумораи кафилон бояд аз ду нафар кам набошад.

2. Кафолати шахсӣ бо дарҳости хаттии кафилон ва ризои шахсе, ки ба ӯ кафолат дода мешавад, татбиқ мегардад.

3. Кафилон забонхат дода, тасдиқ мекунанд, ки моҳияти гумонбар ё айбдор кардани шахсе, ки ба вай кафолат медиҳанд ва масъулияти кафил ба онҳо фаҳмонда шудааст.

4. Дар сурати аз ҷониби кафил иҷро накардани ўҳдадориҳои ӯ мутобиқи моддаи 117 Кодекси мазкур ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

Моддаи 107. Таҳти назорати фармондеҳии қисми ҳарбӣ супоридани хизматчиин ҳарбӣ

1. Таҳти назорати фармондеҳии қисми ҳарбӣ супоридани хизматчиин ҳарбӣ маънои ба зиммаи фармондеҳии қисми ҳарбӣ, қўшун, сардори муассисаи ҳарбӣ, ки гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда дар он адои хизмат мекунанд ё барои таълими ҳарбӣ ҷамъ омадаанд, гузоштани вазифаи таъмини рафтори матлуби онҳоро дорад.

2. Нусхаи қарор ё таъиноти татбиқи чораи пешгирии мазкур ба ҳаёти фармондеҳӣ, ки гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда таҳти назорати он супорида шудааст, дода мешавад. Фармондеҳии қисми ҳарбӣ дар бораи муқаррар намудани назорат мақомотеро, ки ин чораи пешгириро татбиқ намудааст, огоҳ месозад.

3. Ҳаёти фармондеҳӣ барои иҷрои ўҳдадориҳои оид ба назорат кардани гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда ба ӯ тобеъ ҳуқуқ дорад чораҳои дахлдори пешбининамудаи Оинномаи интизомии Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистонро андешад, ки метавонанд рафтори дахлдори ин шахсон ва ҳозир шудани онҳоро бо даъвати мақомоти пешбурди муруфиаи ҷиноятӣ таъмин кунанд.

4. Дар сурати аз ҷониби гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда содир намудани амале, ки чиҳати пешгирии он ҳамин чораи пешгирӣ андешида шуда буд, фармондеҳии қисми ҳарбӣ бояд фавран дар ин бора ба мақомоте, ки чунин чораро татбиқ кардааст, хабар диҳад.

Моддаи 108. Таҳти назорат супоридани ноболиғи гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда

(Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755)

1. Таҳти назоратии падару модар, парасторон, васиён ё дигар шахсони сазовори эътимод, инчунин намояндагони муассисаҳои махсуси кӯдакон додани ноболиғон аз он иборат аст, ки яке аз шахсони номбаршуда ба зиммаи худ ӯҳдадории хаттӣ мегирад, ки ноболиғи дар озодӣ будаи гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда аз мақомоти пешбурди таъкиби ҷиноятӣ ва суд пинҳон намешавад, ба тафтиши парванда ва баррасии судии он монеъ намегардад ва бо ғаъолияти ҷинояткорӣ машғул намешавад *(Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755)*.

2. Супурдани ноболиғ таҳти назоратии шахсони дар қисми 1 ҳамин модда пешбинишуда бо дархости хаттии онҳо имконпазир аст. Дар аини замон онҳо доир ба хусусияти ҷиноят ва ҷавобгариашон дар сурати риоя накардани ӯҳдадориҳои назоратӣ огоҳ карда мешаванд *(Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755)*.

3. Шахсоне, ки ноболиғи гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда таҳти назоратиашон суприда шудааст, дар сурати аз ҷониби онҳо риоя накардани ӯҳдадорӣ мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Моддаи 109. Гарав

1. Гарав аз супоридани маблағ ба депозити мақомоти тафтишот ё судӣ аз тарафи ҳуди гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ё дигар шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои таъмини ҳозир шудани гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда бо даъвати мақомоти таъкиби ҷиноятӣ ва суд иборат аст *(Қонуни ҚТ аз 03.07.2012 № 864, а 29.01.2021 № 1755)*.

2. Таҳқиқбаранда ва муфаттиш гаравро бо розигии прокурор татбиқ мекунанд. Маблағи гаравро мақомоти пешбурди муҳофизати ҷиноятӣ ва судӣ вобаста ба вазнинии ҷиноят, шахсияти гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва вазъи молумулкии гаравгузор муқаррар менамоянд, ки он аз сесад нишондиҳанда барои ҳисобҳо нисбати ҷиноятҳои начандон вазнин, аз нӯхсад нишондиҳанда барои ҳисобҳо нисбати ҷиноятҳои дараҷаи миёна ва аз ду ҳазор нишондиҳанда барои ҳисобҳо нисбати ҷиноятҳои вазнин кам буда наметавонад *(Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755)*.

3. Ба гаравгузор, агар ӯ гумонбаршуда ё айбдоршаванда набошад, моҳияти гумонбарӣ ё айбдоркунии шахси нисбаташ ин чораи пешгирӣ татбиқшаванда фаҳмонида, бо имзои шахси нисбаташ ин чораи пешгирӣ татбиқшаванда, гаравгузор ва шахси мансабдори ин чораи пешгириро татбиқнамуда тасдиқ карда мешавад. Нусхаи қарор, таъинот барои супоридани гарав ба гаравгузор дода мешавад.

4. Дар сурати саркашӣ намудани гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда аз ҳозир шудан бо даъвати мақомоти таъкиби ҷиноятӣ ва суд чораи пешгирӣ иваз карда, маблағи гарав тибқи талаботи моддаи 118 Кодекси мазкур дар асоси қарори суд ба ғоидаи давлат гузаронида мешавад.

5. Дар дигар ҳолатҳо суд зимни ҳукм ё таъинот (қарор) баровардан дар бораи қатъ кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ масъалаи ба гаравдеҳ баргардонидани маблағи гаравро ҳал менамояд. Ҳангоми қатъ кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ дар давраи тафтиши пешакӣ маблағи гарав ба гаравдеҳ бо қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё муовини ӯ баргардонидани маблағи гарав дода мешавад.

Моддаи 110. Ҳабси хонагӣ

1. Ҳабси хонагӣ аз комилан ҷудо нигоҳ доштани гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшаванда аз ҷамъият бе таҳти ҳабс қарор додан, вале бо татбиқи маҳдудиятҳои ҳуқуқии муайянкардаи суд, судя иборат аст.

2. Ҳабси хонагиرو метавон бо чораҳои зерин дар алоҳидагӣ ва дар якҷоягӣ татбиқ кард:

- тамоман ё дар вақти муайян набаромадан аз манзил;
- манъи гуфтугӯи телефонӣ, мукотибот ва истифодаи воситаҳои алоқа, ба истиснои ҳолатҳои дар сархати панҷуми ҳамин қисм пешбинишуда;
- манъи робита бо шахсони муайян ва дар хонаи худ қабул кардани ягон шахс;
- истифодаи воситаҳои электроники назоратӣ, воғузориҳои ӯҳдадорӣ доир ба гирифта гаштани ин воситаҳо бо худ ва кори онҳоро таъмин намудан;
- ӯҳдадор кардан дар хусуси ҷавоб додан ба зангҳои назорати телефонӣ ё дигар ишораҳои (сигналҳои) назоратӣ, занг задан бо телефон ё шахсан ҳозир шудан дар вақти муайян ба мақомоти таҳқиқ ё дигар мақомоти назораткунандаи рафтори гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда;
- ба зер назорат гирифтани гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда ё ин ки манзил, инчунин муҳофизати манзил ё дигар ҷои ба ӯ чун манзил ҷудо кардашуда;
- чораҳои дигар, ки рафтори дахлдор ва аз ҷамъият ҷудо нигоҳ доштани гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшавандаро таъмин менамоянд.

3. Асосҳо ва тартиби ҳамчун чораи пешгирӣ татбиқ кардани ҳабси хонагӣ, муқаррар намудан ва дароз кардани мӯҳлати он, бекор кардани ҳабси хонагӣ бо меъёрҳои дахлдори марбут ба чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани танзим мегарданд.

4. Дар қарори судя ва таъиноти суд дар бораи ба ҳабси хонагӣ гирифтани маҳдудиятҳои мушаххасе, ки дар ҳаққи гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда татбиқ мегарданд, инчунин мақомот ё шахси мансабдоре нишон дода мешавад, ки чунин назоратро анҷом медиҳад.

Моддаи 111. Ба ҳабс гирифтани

1. Ба ҳабс гирифтани ба сифати чораи пешгирӣ бо қарори судя ё таъиноти суд танҳо дар ҳаққи гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшавандае татбиқ карда мешавад, ки барои ҷинояти содиркардашон қонуни ҷиноятӣ ҷазоро дар намуди маҳрум кардан аз озодӣ ба мӯҳлати зиёда аз ду сол пешбинӣ намудааст. Дар мавридҳои истисно ин чораи пешгирӣ, мумкин аст, нисбат ба гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда оид ба ҷиноятҳое, ки барояшон қонун ҷазои маҳрум кардан аз озодиро ба мӯҳлати камтар аз ду сол пешбинӣ намудааст, татбиқ карда мешавад, ба шарте, ки онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷои истиқомати доимӣ надошта бошанд ё шахсияташон муқаррар карда нашуда бошад ё ин ки онҳо аз мақомоти таъкиби ҷиноятӣ ё суд пинҳон шуда бошанд ё чораи пешгириро риоя накарда бошанд (*Қонуни ҚТ аз 04.07.2020 № 1702*).

2. Ҳангоми зарурати интиҳоби чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани прокурор, муфаттиш ва таҳқиқбаранда бо ризои прокурор дархости дахлдорро дар шакли қарор ба суд пешниҳод менамоянд. Дар қарор дар бораи пешниҳод кардани дархост оид ба интиҳоби чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани асос ва сабабҳое, ки аз рӯи он зарурати ба ҳабс гирифтани гумонбаршуда, айбдоршаванда ба миён омадааст ва интиҳоби дигар чораи пешгирӣ ғайриимкон аст, дарҷ карда мешавад. Ба қарор маводе, ки асоснок будани дархостро тасдиқ менамояд, ҳамроҳ карда мешавад. Агар дархост нисбат ба гумонбаршуда, ки бо тартиби муқарраркардаи моддаҳои 92 ва 94 Кодекси мазкур дастгир шудааст, оғоз карда шавад, қарор ва маводи номбурда ба судя на дертар аз 8 соат то ба охир расидани мӯҳлати дастгиркунӣ бояд пешниҳод карда шавад. Гумонбаршуда, айбдоршаванда ва ҷимоятгар бояд бо дархости мақомоти таъкиби ҷиноятӣ ва маводе, ки асоснокии дархостро тасдиқ менамоянд, то ба суд ирсол намудани он шинос карда шаванд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

3. Қарори оғоз кардани дархост дар бораи интиҳоб кардани чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани аз ҷониби судяи суди шахр ва ноҳия ё ин ки суди ҳарбии гарнизон бо иштироки гумонбаршуда, айбдоршаванда, прокурор, ҷимоятгар, ба шарте, ки ҷимоятгар дар парвандаи ҷиноятӣ иштирок намояд, аз рӯи маҳалли пешбурди тафтиши пешакӣ ё ин ки аз рӯи маҳалли дастгиршавии гумонбаршуда дар муддати 8 соат аз лаҳзаи

ба суд ворид шудани мавод баррасӣ карда мешавад. Гумонбаршудае, ки бо тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 92 ва 94 Кодекси мазкур дастгир шудааст, ба маҷлиси суд оварда мешавад. Дар маҷлиси суд инчунин намоёндаи қонунии гумонбаршуда ва айбдоршавандаи ноболиғ, муфаттиш, таҳқиқбаранда ҳукуки иштирок кардан доранд. Бе сабабҳои узрнок ҳозир нашудани тарафҳо, ки аз вақти гузаронидани маҷлиси суд сари вақт огоҳонида шудаанд, барои баррасии дархост монеъ шуда наметавонад, ба истиснои ҳолатҳои ҳозир нашудани гумонбаршуда ё айбдоршаванда.

Маҷлиси суд бо тартиби пешбиниамудаи моддаи 276 Кодекси мазкур, бо назардошти талаботи моддаҳои 273, 277, 278, 279, 281, 290, 293, 299, 301 ва 306 Кодекси мазкур гузаронида мешавад. Ҳамзамон, шахси дархостпешниҳоднамуда ё прокурор дархостро асоснок мекунад, сипас мавқеи тарафи Ҳимоя оид ба моҳияти дархост муайян карда мешавад. Ҳангоми баррасии дархости мақомоти таъқиби ҷиноятӣ, суд бо таҳқиқи мавод вобаста ба қонунӣ будани дастгиркунӣ ва мувофиқи мақсад будан ё набудани татбиқи чораи пешгирӣ, бо назардошти талаботи дар моддаи 102 Кодекси мазкур нишондодашуда маҳдуд мегардад. Иштирокчиёни маҷлиси суд ҳуқуқ доранд аз лаҳзаи эълони қарори суд дар муддати як шабонарӯз бо протоколи маҷлиси суд шинос шаванд ва ба он дар ҳамин мӯҳлат эрод пешниҳод намоёнд. Дар бораи шинос шудан дар протоколи маҷлиси суд шахсони шиносшуда имзо мегузоранд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

5. Судя дархостро баррасӣ карда, яке аз қарорҳои зеринро мебарорад:

- дар бораи ба сифати чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс, ҳабси хонагӣ гирифтани гумонбаршуда ё айбдоршаванда иҷозат медиҳад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*);

- дар бораи рад кардани дархост;

- дар бораи ба таъхир гузоштани қабули қарори дархост ба мӯҳлати на зиёда аз 72 соат барои пешниҳоди далелҳои асосноки дастгиркунӣ. Дар ин маврид судя дар қарор муқаррар менамояд, ки мӯҳлати дастгиркуниро то чанд рӯзу соат дароз мекунад.

6. Қарори суд, судя ба шахси дархостро пешниҳодкарда, прокурор, гумонбаршуда ё айбдоршаванда равои карда мешавад ва бояд фавран иҷро гардад.

7. Дар хусуси ба ҳабс гирифтани ҳамон як шахс аз рӯи ҳамон як парвандаи ҷиноятӣ пас аз баровардани қарори суд дар бораи рад кардани интиҳоби ин чораи пешгирӣ танҳо ҳангоми пайдо шудани ҳолатҳои нав, ки зарурати татбиқи ба ҳабс гирифтани шахсро ба миён меоваранд, такроран ба суд бо дархост муроҷиат кардан мумкин аст.

8. Агар масъалаи ба ҳабс гирифтани судшаванда дар муроғияи судӣ пайдо шавад, дар ин маврид судя ё суд бо дархости тарафҳо ё ин ки бо ташаббуси худ ин масъаларо ҳал намуда, дар ин бора қарор ё таъинот мебарорад.

9. Аз қарори судя дар бораи ба сифати чораи пешгирӣ ба ҳабс гирифтани ин ки рад кардани он ба суди болоӣ бо тартиби кассатсионӣ дар муддати 3 шабонарӯз аз рӯзи баровардани қарор шикоят ва эътироз кардан мумкин аст. Суде, ки чунин қарорро қабул кардааст, бояд на дертар аз рӯзи дигари ба охир расидани ин мӯҳлат шикоят ё эътирозро яққоя бо мавод ба суди марҳилаи кассатсионӣ ирсол намояд. Суди марҳилаи кассатсионӣ аз рӯи шикоят ва ё эътироз дар муддати на дертар аз 3 шабонарӯз аз лаҳзаи воридшавии мавод қарор қабул мекунад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 16.04.2012 № 809*).

10. Шахсе, ки дар пешбурди ӯ парвандаи ҷиноятӣ қарор дорад, вазирадор аст, ки барои татбиқи чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани ба шахсони дар моддаи 100 Кодекси мазкур нишондодашуда, дар хусуси хизматчиёни ҳарбӣ бошад, ба фармондеҳи қисми ҳарбӣ ҳабар диҳад.

Моддаи 112. Мӯҳлати нигоҳ доштан дар ҳабс ва тартиби дароз кардани он

1. Чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани ҳангоми тафтиши пешакии парвандаи ҷиноятӣ набояд аз ду моҳ зиёд бошад.

2. Мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан аз вақти ба ҳабс гирифтани гумонбаршуда, айбдоршаванда то рӯзи аз тарафи прокурор ба суд фиристодани парванда ҳисоб карда мешавад. Ба ин мӯҳлат вақти нигоҳ доштани шахс дар ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ (тавқиғҳои нигоҳдории муваққатӣ ва дигар ҷойҳои нигоҳдории маҳбусон дар мақомоти

корҳои дохилӣ ва дигар мақомоти пешбурди тосудӣ), инчунин мӯҳлати ба таври маҷбурӣ дар беморхона ё табобатгоҳи равонпизишкӣ будан ба ҳисоб гирифта мешавад.

3. Дароз кардани мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштани айбдоршаванда дар вақти тафтиши пешакӣ то шаш моҳ аз ҷониби судьяи суди ноҳия ва шаҳр ё суди ҳарбии гарнизон бо тартиби муқарраркардаи қисмҳои 2 ва 3 моддаи 111 Кодекси мазкур танҳо дар сурати ғайриимкон будани анҷом додани тафтиш дар мӯҳлати 2 моҳ ва дар сурати набудани асос барои нисбат ба айбдоршаванда татбиқ намудани чораи дигари пешгирӣ мумкин аст. Минбаъд дароз кардани мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан ба мӯҳлати зиёда аз шаш моҳ танҳо дар ҳаққи шахсони дар содир намудани ҷиноятҳои вазнин ё махсусан вазнин айбдоршаванда, инчунин дар ҳаққи шахсони дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиноят содирнамудае, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷои зисти доимӣ надоранд, мумкин аст, ба шарте, ки барои гумон кардан асосҳои кофӣ бошанд, ки онҳо аз тафтиш ва суд берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон пинҳон мешаванд. Дар ин сурат дароз кардани мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштанро судья ҳамон суд дар асоси дархости муфаттиш бо ризои прокурори Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, прокурори вилоят, нақлиёти Тоҷикистон, шаҳри Душанбе ва прокурорҳои ба онҳо баробаркардашуда, барои ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ бо ризои муовини Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Сарпрокурори ҳарбии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳодкарда ба мӯҳлати то 12 моҳ амалӣ менамояд.

4. Мӯҳлати зиёда аз 12 моҳ дар ҳабс нигоҳ доштан танҳо дар ҳолатҳои истисноӣ, нисбат ба шахсоне, ки дар содир намудани ҷиноятҳои махсусан вазнин айбдор карда мешаванд, аз ҷониби судьяҳои суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, шаҳри Душанбе ва коллегияи ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси дархости муфаттиш, ки бо ризои Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муовинони ӯ пешниҳод гардидааст, ба мӯҳлати то 18 моҳ дароз намудан мумкин аст. Мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан дар ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ аз ҷониби судьяи Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дароз карда мешавад.

5. Минбаъд ба дароз кардани мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан роҳ дода намешавад ва айбдоршаванда бояд фавран озод карда шавад, ба истисноӣ ҳолатҳои дар қисми 8 ҳамин модда пешбинишуда.

6. Маводи тафтиши анҷомёфтаи парвандаи ҷиноятӣ барои шиносшавӣ ба айбдоршаванда ва ҳимоятгари ӯ бояд дар мӯҳлати на дертар аз 30 шабонарӯз то анҷоми мӯҳлати ниҳии дар ҳабс нигоҳ доштан, ки қисмҳои 3 ва 4 ҳамин модда муайян кардаанд, пешниҳод гардад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

7. Агар баъд аз анҷом ёфтани тафтиши пешакӣ маводи парвандаи ҷиноятӣ ба айбдоршаванда ва ҳимоятгари ӯ дар муддати камтар аз 30 шабонарӯз то анҷоми мӯҳлати ниҳии дар ҳабс нигоҳ доштан пешниҳод шуда бошад, он гоҳ пас аз гузаштани ин мӯҳлат айбдоршаванда ҳатман озод карда мешавад. Дар ин маврид айбдоршаванда ва ҳимоятгари ӯ ҳуқуқ доранд минбаъд бо маводи парвандаи ҷиноятӣ шинос шаванд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

8. Агар баъд аз анҷом ёфтани тафтиши пешакӣ мӯҳлати пешбиникардаи қисми 6 ҳамин модда оид ба пешниҳоди маводи парвандаи ҷиноятӣ мазкур ба айбдоршаванда ва ҳимоятгари ӯ рӯя шуда бошад лекин 30 шабонарӯз барои шиносшавӣ бо маводи парвандаи ҷиноятӣ камӣ кунад, муфаттиш ҳуқуқ дорад на дертар аз 5 рӯзи то анҷом ёфтани мӯҳлати ниҳии дар ҳабс нигоҳ доштан бо ризои прокурорҳои дар қисмҳои 3 ва 4 ҳамин модда пешбинишуда мувофиқан ба судҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, шаҳри Душанбе, вилоятӣ, Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи дароз кардани мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан дархост пешниҳод намояд.

9. Судьяи суди дахлдор дар давоми 5 шабонарӯзи баъди қабул кардани дархост бояд яке аз қарорҳои зеринро қабул намояд:

- дар бораи дароз кардани мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан то лаҳзаи анҷом додани шиносшавии айбдоршаванда ва ҳимоятгари ӯ бо маводи парвандаи ҷиноятӣ ва аз ҷониби

прокурор ба суд фиристонидани парвандаи ҷиноятӣ, ба истиснои ҳолати дар қисми 7 ҳамин модда пешбинишуда;

- дар бораи рад кардани дархост ва аз ҳабс озод кардани айбдоршаванда.

10. Ба мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан ҳамчунин мӯҳлатҳои зерин ҳисоб карда мешаванд:

- муддати дастгир шудани шахс ба сифати гумонбаршуда;

- муддати дар ҳабси хонагӣ будан;

- муддати дар ҳабс будани шахс дар ҳудуди давлати хориҷа аз рӯи талаботи расонидани ёрии ҳуқуқӣ ё ин ки мутобиқи талаботи моддаи 481 Кодекси мазкур ба Ҷумҳурии Тоҷикистон додани ӯ (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*);

- муддати дар асоси қарори суд ба таври маҷбурӣ дар беморхона ё табобатгоҳи равонпизишкӣ будан;

11. Дар сурати такроран татбиқ намудани чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани дар ҳаққи гумонбаршуда, айбдоршаванда дар рафти тафтиши пешакии ҳамон як парванда, инчунин парвандаи ҷиноятӣ ба он ҳамроҳ ё аз он ҷудо кардашуда мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан бо ба ҳисоб гирифтани мӯҳлати пештар тахти ҳабс қарор доштани он ҳисоб карда мешавад.

12. Ҳангоми ба тафтиши иловагӣ баргардонидани парвандаи ҷиноятӣ, ки мӯҳлати бо қисми 1 ҳамин модда пешбинишудаи дар ҳабс нигоҳ доштани айбдоршаванда ба охир расидааст аз рӯи ҳолатҳои кор бошад, чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани таъйир додан мумкин нест, мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан бо тартиби муқарраркардаи қисмҳои 3 ва 4 ҳамин модда дароз карда мешавад. Дар ин маврид мӯҳлати дар суд будани парвандаи ҷиноятӣ ба инобат гирифта намешавад.

БОБИ 13. ЧОРАҲОИ ДИГАРИ МАҶБУРИИ МУРОФИАВӢ

Моддаи 113. Асосҳо барои татбиқи чораҳои дигари маҷбурии муурофиавӣ

1. Бо мақсади таъмини тартиби бо Кодекси мазкур пешбинишудаи тафтиш ва муурофиаи судӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ, иҷрои дахлдори ҳукм таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё суд, судя дар доираи салоҳияти худ ҳуқуқ доранд дар ҳаққи гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда чораҳои дигари зерини маҷбурии муурофиавиро татбиқ намоянд:

- муваққатан дур кардан аз вазифа;

- маҷбуран овардан;

- ҷарима таъин кардан;

- ҳабси молу мулк, аз ҷумла маблағи амонатҳо, суратҳисобҳои бонкӣ.

2. Дар ҳолатҳои пешбинишудаи Кодекси мазкур таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё суд, судя дар доираи салоҳияташон ҳуқуқ доранд дар ҳаққи ҷабрида ва дигар иштирокчиёни муурофиа чораҳои маҷбурии муурофиавии зайлро татбиқ намоянд:

- маҷбуран овардан;

- таъин кардани ҷарима.

Моддаи 114. Муваққатан дур кардан аз вазифа

1. Муваққатан дур кардан аз вазифа аз он иборат аст, ки ба айбдоршаванда иҷро намудани ваколат ё машғул шудан ба фаъолият, ки ӯ пештар анҷом медод, манъ карда мешавад.

2. Мақомоти пешбурди муурофиаи ҷиноятӣ бо ризои прокурор барои муваққатан аз вазифа дур кардани айбдоршаванда ба суд дархост пешниҳод менамояд. Ин дархост аз ҷониби судя бо тартиби пешбинишудаи моддаи 35(2) Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

3. Қарори муваққатан аз вазифа дур кардани айбдоршаванда ба роҳбари ҷои қарор равон карда мешавад ва ӯ вазифадор аст дар мӯҳлати се шабонарӯз баъди гирифтани қарор онро иҷро карда, дар ин бора ба шахси мансабдори мақомоти пешбурди таъкиби ҷиноятӣ ва суд, ки қарори дур карданро аз вазифа қабул кардааст, огоҳ кунад.

4. Айбдоршавандаи аз вазифа дуркардашуда ҳуқуқ дорад бо кўмакпулии ҳармоҳаи давлатӣ дар ҳаҷми на камтар аз ду нишондиҳанда барои ҳисобҳо таъмин карда шавад, ба шарт, ки ӯ дар натиҷаи ҳолатҳои ба ӯ новобаста ба кори дигар гузашта натавонад (*Қонуни ҚТ аз 03.07.2012 № 864*).

Моддаи 115. Маҷбуран овардан

1. Дар сурати бе сабабҳои узрнок ба даъват ҳозир нашудани гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, инчунин шохид ва ҷабрдида бо қарори асосноки таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё судя ва ё бо таъиноти суд онҳо аз ҷониби мақомоти қорҳои дохилӣ маҷбуран оварда мешаванд. Сабабҳои узрнокӣ ҳозир нашудан ба даъват ҳолатҳои дар қисми 2 моддаи 224 Кодекси мазкур нишондодашуда эътироф мешаванд. Дар бораи мавҷуд будани сабабҳои узрнок, ки ба ҳозир шудан дар мӯҳлати муайяншуда тибқи даъват монеа шуда метавонанд, гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, инчунин шохид ва ҷабрдида бояд мақомоти даъватнамударо огоҳ кунад.

2. Қарор (таъинот)-и маҷбуран овардан ба гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, инчунин шохид ва ҷабрдида қабл аз иҷрои он эълон карда, ин ҳолат бо имзои онҳо дар қарор тасдиқ карда мешавад.

3. Маҷбуран овардан ҳангоми шаб ба истиснои ҳолатҳои таъхирнопазир иҷозат дода намешавад.

4. Маҷбуран овардани ноболиғи то 14 - сола, зани ҳомила, инчунин беморе, ки бо вазъи саломатӣ наметавонанд ё набояд маҳалли будубоши худро тарк намоянд ва ин ҳолат аз ҷониби духтури муассисаи тиббӣ тасдиқ гардидааст, иҷозат дода намешавад.

Моддаи 116. Ҳабси молу мулк

1. Ҳабси молу мулк чораи маҷбурии мурофиавӣ буда, аз номнависи молу мулк ва ба молик ё соҳиби он манъ кардани ихтиёрдорӣ ва дар ҳолатҳои зарурӣ истифода бурдани ин молу мулк иборат аст.

2. Ҳабси молу мулк барои таъмини даъвои граждаӣ, иҷрои ҷазо дар намуди ҷарима ва ситонидани дигар пардохтҳои молумулкӣ ё эҳтимоли мусодирази молу мулк татбиқ карда мешавад. Мақомоти пешбурди парвандаи ҷиноятӣ бо ризои прокурор дар бораи ҳабси молу мулки гумонбаршуда, айбдоршаванда ё шахсоне, ки мувофиқи қонун барои кирдорашон аз ҷиҳати моддӣ ҷавобгаранд, ба суд дархост пешниҳод менамояд. Судя дар бораи ҳабси молу мулк қарор мебарорад. Дар муддати то се рӯзи қорӣ баъд аз қабул кардани санади судӣ мақоме, ки ба суд дархостро дар бораи ба ҳабс гирифтани молу мулк пешниҳод кардааст, нусхаи санади судиро ба мақоми ваколатдор барои ворид намудани маълумоти дахлдор ба Феҳристи ягонаи давлатии ўҳдадорихои таъминшуда ё Феҳристи ягонаи давлатии молу мулки ғайриманкул ва ҳуқуқҳо ба он ирсол менамояд (*Қонуни ҚТ аз 17.05.2018 № 1516, аз 02.01.2019 № 1556*).

3. Ҳабси молу мулк ва тартиб додани протокол тибқи қоидаҳои моддаҳои 35(2), 172 ва 173 Кодекси мазкур сурат мегирад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

4. Ҳабси молу мулке, ки мутобиқи замимаи Кодекси иҷрои ҷазои ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ашъи зарурати аввал ба ҳисоб меравад, мумкин нест.

5. Ҳабси молу мулк бо иштироки шахсони ҳолис ва дар ҳолатҳои зарурӣ бо иштироки мутахассисе, ки арзиши онро муайян менамояд, сурат мегирад.

6. Молу мулки ба ҳабс гирифтаре ситонидан ё бо салоҳияти шахсе, ки онро боздошт кардааст, барои нигоҳдошт ба намояндаи мақомоти худидоракунии маҳаллӣ, ташкилоти истифодаи манзил, молики ин молу мулк ё ба дигар шахсе, ки барои таъмини нигоҳдошти он мутассадӣ шудааст, супоридан мумкин аст, ки дар ин бора забонхат гирифта мешавад.

7. Ҳабси маблағи амонатҳо, суратҳисобҳои бонкӣ, коғазҳои қиматнок ҳама гуна амалиёти додугирифтро қатъ мекунад.

8. Ҳабси молу мулк бо қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор, таъиноти суд, судяе, ки парванда таҳти пешбурди онҳо қарор дорад, бекор карда мешавад, ба шарт, ки зарурат ба ин чора аз байн равад. Дар асоси қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё судя мақоми ваколатдор бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии

Тоҷикистон маълумотро дар бораи бекор кардани ҳабси молу мулк ба Феҳристи ягонаи давлатии ӯҳдадориҳои таъминшуда ё Феҳристи ягонаи давлатии молу мулки ғайриманқул ва ҳуқуқҳо ба он ворид менамояд. Тартиби ворид намудани маълумотро ба феҳристҳои зикршуда Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад (*Қонуни ҚТ аз 02.01.2019 № 1556*).

Моддаи 117. Ҷарима

Барои иҷро накардани ӯҳдадориҳои мурофиавӣ, риоя накардани тартибот дар маҷлиси суд ба иштирокчиёни мурофиаи судии ҷиноятӣ бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 118 Кодекси мазкур ба миқдори то даҳ нишондиҳанда барои ҳисобҳо ҷарима таъин карда мешавад.

Моддаи 118. Тартиби таъини ҷарима ва ба ғайри он давлат

гузаронидани маблағи гарав

1. Ҷарима дар ҳолатҳои пешбининамудаи моддаи 117 Кодекси мазкур аз ҷониби суд таъин карда мешавад.

2. Агар ӯҳдадориҳои мурофиавӣ иҷро нашуда, дар маҷлиси суд тартибот риоя нашуда бошад, қарори ҷарима таъин кардани суд, судяе, ки парвандаро баррасӣ мекунад, дар ҳама маҷлиси суд қабул карда, дар ин бора таъинот (қарор) бароварда мешавад.

3. Агар ҳуқуқвайронкуниҳои дар моддаи 117 Кодекси мазкур пешбинишуда дар давраи тосудии пешбурди мурофиаи судии ҷиноятӣ содир шуда бошанд, таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор дар ин ҳусус протокол тартиб дода, онро ба суд ирсол мекунад. Протокол аз ҷониби судя дар давоми панҷ шабонарӯз бо даъвати шахси протоколро тартибдода ва шахсе, ки дар бораи ӯ протокол тартиб дода шудааст, баррасӣ карда мешавад. Ҳозир нашудани ҳуқуқвайронкунада барои баррасии он монета шуда наметавонад.

4. Оид ба баррасии протокол судя дар бораи таъин кардан ё накардани ҷарима қарор мебарорад. Нусхаи қарор ба шахси протоколро тартибдода ва шахсе, ки нисбатан ҷарима таъин карда шудааст, фиристода мешавад.

5. Масъалаи ба ғайри он давлат гузаронидани маблағи гарав дар ҳолатҳои пешбининамудаи қисми 4 моддаи 109 Кодекси мазкур аз ҷониби суд, судя дар маҷлиси суд бо баровардани таъинот (қарор) ҳаллу фасл мешавад.

БОБИ 14. ШИКОЯТ ОВАРДАН АЗ АМАЛ (БЕАМАЛӢ) ВА ҚАРОРҲОИ ТАҲҚИҚБАРАНДА, МУФАТТИШ, РОҲБАРИ МАҚМОТИ ТАҒТИШОТ, ПРОКУРОР, СУД, СУДЯ ДАР МУРОФИАИ СУДИИ ҶИНОЯТӢ

(*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*)

Моддаи 119. Шикоят

1. Иштирокчиёни мурофиаи судии ҷиноятӣ, инчунин шахсони дигаре, ки манфиати онҳо ҳалалдор шудааст, метавонанд бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур аз амал (беамалӣ) ва қарорҳои таҳқиқбаранда, муфаттиш, роҳбари мақомоти тағтишот, прокурор, суд, судя шикоят оваранд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

2. Шикоят шифоҳӣ ва хаттӣ шуда метавонад. Шикояти шифоҳӣ дар протокол инъикос меёбад, ки ба он шикояткунанда ва шахси мансабдори шикоятро қабулкарда имзо мегузоранд.

3. Шикояти шифоҳии шахрванд, ки ҳангоми ӯро қабул кардани шахси мансабдори дахлдор арз шудааст, бо асосҳои умумӣ дар қатори шикоятҳои дар шакли хаттӣ пешниҳодгардида ҳал карда мешавад. Ба шикоят маводи иловагиро замима кардан мумкин аст.

Моддаи 119(1). Тартиби ирсол намудани шикояти шахси дастгиршуда ё тахти ҳабс қарордошта

(*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*)

1. Маъмурияти ҷойҳои дар ҳабс нигоҳ доштан ӯҳдадор аст ғавран ба мақомоти пешбурди муҳофизати ҷиноятӣ шикоятҳои шахси дастгиршуда ё тахти ҳабс қарордоштаро, ки ба унвони он ирсол гардидааст, супорад.

2. Маъмурияти ҷойҳои дар ҳабс нигоҳ доштан ӯҳдадор аст шикоятҳои шахси дастгиршуда ё тахти ҳабс қарордоштаро оид ба шиканҷа, дигар намудҳои муносибати бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиққунандаи шаъну шараф, инчунин оид ба амал ва қарори қарорҳои мақомоти таҳқиқ ва муфаттиш на дертар аз се шабонарӯз ба прокурор ё суд, шикоят оид ба амал ва қарори прокурорро ба прокурори болоӣ ё суд супорад. Дигар шикоятҳо бояд дар ҳамин муҳлат пас аз ворид шудани онҳо ба маъмурияти ҷойҳои дар ҳабс нигоҳ доштан ба шахс ё мақоме, ки парвандаи ҷиноятӣ дар пешбурди он қарор дорад, супорида шаванд (*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*).

Моддаи 120. Муҳлати пешниҳоди шикоят

1. Аз амал (беамалӣ) ва қарори таҳқиққаранда, муфаттиш, прокурор, суд, судья дар тамоми давраи пешбурди таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ва муҳокимаи судӣ шикоят қардан мумкин аст.

2. Шикоят аз қарори рад қардани оғози парвандаи ҷиноятӣ ва қатъ қардани парвандаи ҷиноятӣ, ҳукм ва таъиноте, ки судҳои марҳилаи якум баровардаанд, дар муҳлати муайянқардаи Кодекси мазкур оварда мешавад.

Моддаи 121. Боздоштани иҷроӣ қарор вобаста ба шикоят

Шикоят бо тартиби мақаррарқардаи Кодекси мазкур иҷроӣ қарореро, ки аз он шикоят оварда шудааст, бознамедорад, ба шарте ки дар Кодекси мазкур тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад.

Моддаи 122. Тартиби умумии баррасии шикоят

1. Баррасии шикоятро ба зиммаи прокурор ва судьяе, ки аз амали онҳо шикоят қардаанд ва инчунин ба зиммаи шахси мансабдоре, ки қарори аз он шикоятшударо тасдиқ намудааст, вогузоштан манъ аст.

2. Прокурор ё судья дар қараёни баррасии шикоят вазифадоранд, ки вазҳҳои дар он овардашударо ҳамаҷониба санҷад, ҳангоми зарурат маводи иловагӣ талаб намояд ва бо хоҳиши аризадиҳанда вобаста ба амал ва қарори аз он шикоятшуда аз вай тавзеҳот гирад.

3. Прокурор ё судьяе, ки шикоятро баррасӣ мекунад, вазифадор аст дар доираи вақлати худ барои барқарор намудани ҳуқуқи манфиатҳои қонунӣ поймолшудаи иштирокчиёни муҳофизати ҷиноятӣ, инчунин дигар шахрвандон, қорҳона, ташкилот ва муассисаҳо қорҳо андешад.

4. Агар аз амал ё қарори ғайриқонунӣ шикоятшуда ба шахрванд зарари маънавӣ, қисмонӣ ё моддӣ расида бошад, ба ӯ бояд ҳуқуқҳои дар бораи қуброн ё бартараф қардани зарар ва тартиби татбиқи ин ҳуқуқ, ки боби 47 Кодекси мазкур пешбинӣ қардааст, фаҳмонда шавад.

Моддаи 123. Шикоят аз амал (беамалӣ) ва қарори мақомоти таҳқиқ, таҳқиққаранда, муфаттиш ва прокурор

1. Аз амал (беамалӣ) ва қарори мақомоти таҳқиқ, таҳқиққаранда, муфаттиш ба прокуроре, ки иҷроӣ қонунҳоро ҳангоми пешбурди тафтиши пешакӣ ва таҳқиқ назорат мекунад, шикоят қардан мумкин аст. Аз амал ва қарори прокурор ба прокурори болоӣ ва ё суд шикоят қарда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Прокурор вазифадор аст, ки шикоятро дар давоми се шабонарӯз аз лаҳзаи гирифтани он баррасӣ кунад. Дар ҳолатҳои истисно, агар барои санҷиши шикоят зарурати талаб қарда гирифтани маводи иловагӣ ё андешидани қорҳои дигар пеш ояд, мумкин аст, ки шикоят дар муҳлати то ҳафт шабонарӯз баррасӣ гардад ва дар ин бора шахси шикоятқарда ва манфиатдор огоҳ қарда мешаванд.

3. Дар натиҷаи баррасии шикоят қарори қурра ё қисман қонеъ гардонидани шикоят ба воситаи бекор қардан ё тағйир додани қарори шикоятшуда ё ин ки дар бораи рад намудани қонеъ гардонидани шикоят қарор қабул қарда мешавад. Дар айни замон қарори

қаблан қабулгардида тағйир дода намешавад, ба шарте, ки он боиси бад шудани вазъи шахсе гардад, ки шикоят карда ё ба манфиати он шахс шикоят арз шуда буд.

4. Шахси шикояткарда ва шахсони манфиатдор бояд аз қарори доир ба шикоят қабулгардида огоҳ карда шаванд.

Моддаи 124. Тартиби судии баррасии шикоят аз қарори прокурор

1. Агар шикояти шахси воқеӣ ё ҳуқуқӣ аз ҷониби прокурор, прокурори болоӣ қонё нашуда бошад ва ё дар мӯҳлати муайянкардаи Кодекси мазкур ҳал нашуда бошад, онҳо ҳуқуқ доранд дар бораи рад кардани қабули аризаашон оид ба ҷиноят ё вайрон кардани қонун ҳангоми оғоз, боздоштан ё қатъ кардани парвандаи ҷиноятӣ ба суд шикоят кунанд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

2. Шикоятро ба суди маҳалли ҷойгиршавии мақомоти прокуратура дар давоми як моҳ аз рӯзи гирифтани огоҳиномаи прокурор дар бораи рад намудани қонёгардонии он ё аз рӯзи гузаштани мӯҳлати як моҳи баъди додани шикоят, ба шарте, ки ба он ҷавоб нарасида бошад, арз кардан мумкин аст.

3. Шикоят аз ҷониби судя дар давоми даҳ шабонарӯз аз лаҳзаи ворид шудани он бо огоҳ намудани шикояткунанда, таҳқиқбаранда ё муфаттиш ва прокурор аз вақти баррасӣ дида баромада мешавад. Ба маҷлиси суд ҳозир нашудани шикояткунанда, таҳқиқбаранда ё муфаттиш ва прокурор ба баррасии шикоят қонё шуда наметавонад, вале судя метавонад ҳозир шудани онҳоро ҳатмӣ шуморад. Прокурор ба суд маводи бо шикоят алоқамандро пешниҳод менамояд. Дар оғози маҷлиси суд судя эълон мекунад, ки кадом шикоят баррасӣ мешавад, ба шахсони ба маҷлиси суд ҳозиршуда ҳуқуқ ва ўҳдадорихои онҳоро мефаҳмонад. Пас аз ин шикояткунанда, агар дар маҷлиси суд иштирок дошта бошад, шикояти худро асоснок мекунад, сипас дигар шахсони ба маҷлиси суд ҳозиршуда ақидаҳои худро баён мекунанд. Ба шикояткунанда иҷозати бо лукмапартой баромад кардан дода мешавад. Иштирокчиён ҳуқуқ доранд пас аз эълон кардани қарори суд, судя дар мӯҳлати як шабонарӯз бо протоколи маҷлиси суд шинос шаванд ва ба он дар ҳамин мӯҳлат эродҳо баён намоянд. Шинос шудан бо протокол бо имзои шахсони шиносшуда дар ҳуди протоколи маҷлиси суд тасдиқ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

4. Судя шикоятро асоснок эътироф намуда, дар бораи қонё намудани шикоят ва бекор кардани қарор ё ин ки беқаноат мондани шикоят қарор мебарорад. Қарори судя дар бораи бекор кардани қарори рад кардани оғоз, боздоштан ё ин ки қатъ намудани парвандаи ҷиноятӣ барои иҷро ба прокурор равон карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

5. Судяе, ки шикоят аз қарори прокурорро баррасӣ кардааст, моҳиятан дар баррасии парванда ҳуқуқи иштирок кардан надорад (*Қонуни ҚТ аз 22.07.2013 № 982*).

Моддаи 125. Шикоят аз қарори суд ё эътироз ба он

1. Шикоят аз ҳукм, таъинот ва қарори суди марҳилаи якум, ки эътибори қонунӣ пайдо накардаанд ё эътироз ба он тибқи қоидаҳои боби 38 Кодекси мазкур оварда мешавад.

2. Шикоят ё эътирози аз нав дида баромадани ҳукм, таъинот ва қарори суди марҳилаҳои якум, кассатсионӣ ва назоратӣ, ки эътибори қонунӣ пайдо кардаанд, тибқи қоидаҳои бобҳои 42 ва 43 Кодекси мазкур пешниҳод карда мешаванд.

ФАСЛИ V. ДИГАР МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

БОБИ 15. ДАЪВОИ ГРАЖДАНӢ ДАР ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТӢ

Моддаи 126. Даъвои гражданӣ, ки дар парвандаи ҷиноятӣ баррасӣ карда мешавад

1. Дар парвандаи ҷиноятӣ даъвои граждании шахси воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ҳамчунин прокурор ва мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия оид ба рӯенидани зараре, ки дар натиҷаи содир кардани ҷиноят расонида шудааст, мавриди баррасӣ қарор мегирад.

2. Даъвогар ҳангоми пешниҳоди даъвои гражданӣ дар парвандаи ҷиноятӣ аз бӯҷи давлатӣ озод карда мешавад.

3. Тобеияти судии даъвои граждани, ки аз парвандаи ҷиноятӣ бармеояд, тибқи тобеияти судии парвандаи ҷиноятӣ, ки дар он пешниҳод гардидааст, муайян карда мешавад.

4. Даъвои граждение, ки аз парвандаи ҷиноятӣ бармеояд, тибқи қоидаҳои муайяннамудаи Кодекси мазкур исбот карда мешавад.

5. Агар муносибатҳои муурофиявие, ки аз даъвои граждани бармеоянд, дар асоси Кодекси мазкур танзим нашуда бошанд, меъёрҳои қонунгузории муурофиявии граждани истифода бурда мешаванд.

Моддаи 127. Пешниҳоди даъвои граждани

1. Шахсе, ки аз ҷиноят ё кирдори бо Кодекси ҷиноятӣ манъгардидаи шахси номукаллаф зарар дидааст ё намояндаи ӯ ҳуқуқ доранд аз лаҳзаи оғози парвандаи ҷиноятӣ то оғози тафтиши судӣ даъвои граждани арз кунад. Рад кардани қонёнагардони даъво, ки бо тартиби муурофияи граждани пешниҳод шудааст, даъвогарро аз ҳуқуқи дубора арз намудани ҳамон даъво оид ба парвандаи ҷиноятӣ маҳрум месозад.

2. Даъвои гражданиро ба таври шифохӣ ё хаттӣ арз кардан мумкин аст. Арзи шифохӣ бо тартиби пешбиниnamудаи қисми 2 моддаи 141 Кодекси мазкур дар протокол сабт мешавад.

3. Номалум будани шахсе, ки бояд ба сифати айбдоршаванда ҷалб шавад, ба пешниҳоди даъвои граждани дар парвандаи ҷиноятӣ монеъ шуда наметавонад.

4. Шахсе, ки дар муурофияи ҷиноятӣ даъвои граждани арз накардааст, инчунин шахсе, ки даъвои ӯро суд бе муҳокима гузоштааст, ҳуқуқ дорад бо тартиби муурофияи граждани даъво кунад.

5. Барои ҳифзи манфиати давлат прокурор ҳуқуқ дорад дар муурофияи ҷиноятӣ даъвои граждани пешниҳод намояд.

Моддаи 128. Эътироф намудани даъвогари граждани

1. Агар аз маводи парвандаи ҷиноятӣ муайян гардад, ки аз ҷиноят ё кирдори барои ҷамъият хавфноки шахси номукаллаф ба шахси воқеӣ ё шахси ҳуқуқӣ зарар расидааст, таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё суд ба онҳо ё намояндагони онҳо ҳуқуқашонро дар бораи пешниҳоди даъвои граждани мефаҳмонанд.

2. Шахси воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки даъво арз кардааст, бо тартиби муқаррарnamудаи қисми 1 моддаи 44 Кодекси мазкур даъвогари граждани эътироф мешавад. Ба шахси пешниҳодкардаи даъво ва намояндаи ӯ қарори (таъиноти) эътироф кардани даъвогари граждани эълон карда, ҳуқуқи ӯҳдадорихои пешбиниnamудаи қисмҳои 4 ва 5 моддаи 44 ва қисми 3 моддаи 45 Кодекси мазкур фаҳмонда мешавад.

Моддаи 129. Рад кардани эътирофи даъвогари граждани

Агар барои пешниҳоди даъвои граждани ба шахси воқеӣ ё шахси ҳуқуқӣ, ки даъво арз кардааст, асосҳои пешбиниnamудаи моддаи 127 Кодекси мазкур мавҷуд набошанд, ба эътирофи ӯ ба сифати даъвогари граждани ҷавоби рад дода, дар ин бора қарор ё таъиноти асоснок бароварда, ба ӯ ҳуқуқи шикоят кардан фаҳмонда мешавад. Дар тафтиши пешакӣ рад кардани эътироф ба сифати даъвогари граждани то оғози тафтиши судӣ ӯро аз ҳуқуқи пешниҳоди даъво дар суд маҳрум намесозад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 130. Ҷалб намудан ба сифати ҷавобгари граждани дар парвандаи ҷиноятӣ

Дар сурати пешниҳод намудани даъвои граждани ба парвандаи ҷиноятӣ ҳангоми муайян кардани шахсе, ки барои бо ҷиноят ё кирдори барои ҷамъият хавфноки шахси номукаллаф зарар расониданаш масъулият дорад, таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё суд ӯро бо тартиби муқаррарnamудаи қисми 1 моддаи 54 Кодекси мазкур ба сифати ҷавобгари граждани ҷалб менамояд. Ба ҷавобгари граждани ё намояндаи ӯ қарор (таъинот) дар бораи ба сифати ҷавобгари граждани ҷалб шудан эълон карда, ҳуқуқҳои пешбиниnamудаи қисми 2 моддаи 55 Кодекси мазкур фаҳмонда мешавад.

Моддаи 131. Татбиқи қоидаҳо дар бораи асосҳо, шартҳо, ҳаҷм ва тарзи рӯёнидани зарар

Ҳангоми баррасии даъвои граждани, ки дар парвандаи ҷиноятӣ пешниҳод шудааст, асос, шарт, ҳаҷм ва тарзи рӯёнидани зарар мутобики меъёрҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин тибқи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, муайян карда мешавад.

Моддаи 132. Даст кашидан аз даъвои граждани

1. Шахси воқеӣ ӯ ҳуқуқӣ аз даъвои граждани арзкардааш ҳуқуқи даст кашиданро дорад.

2. Аризаи даъвогар дар бораи даст кашидан аз даъво ба протоколи амали тафтишӣ ва маҷлиси суд дохил карда мешавад. Агар даст кашидан аз даъво аз ҷониби даъвогар хаттӣ пешниҳод шуда бошад, он ба парванда ҳамроҳ карда мешавад.

3. Даст кашидан аз даъво аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш ӯ прокурор дар ҳар лаҳзаи пешбурди таҳқиқи парвандаи ҷиноятӣ қабул гардида, дар ин бора қарор бароварда мешавад. Инчунин суд дар ҳар лаҳзаи муҳокимаи судӣ таъинот бароварда, то даромадани суд ба ҳонаи машваратӣ барои баровардани ҳукм аз даъво даст кашиданро қабул карда метавонад.

4. Қабули даст кашидан аз даъво боиси қатъ намудани пешбурди он гардида, даъвогари гражданиро дар мурофиаи ҷиноятӣ ӯ граждани аз ҳуқуқи тақроран пешниҳод кардани даъво ба ҳамон шахс ва бо ҳамон асос маҳрум месозад.

5. То даст кашидани даъвогар аз даъво таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ӯ суд вазифадоранд ба даъвогар оқибатҳои муқаррарнамудаи қисми 4 ҳамин моддаро фаҳмонанд.

6. Агар даст кашидани даъвогари граждани аз даъво ҳилофи қонун бошад ӯ ҳуқуқи манфиатҳои қонунан ҳифзшавандаи дигар шахсонро вайрон кунад, таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ӯ суд аз даъво даст кашидани даъвогарро қабул намеkunанд ва дар ин бора қарор ӯ таъиноти асоснок мебароранд.

Моддаи 133. Қарор оид ба даъвои граждани

1. Ҳангоми баровардани ҳукми айбдоркунӣ ӯ таъинот дар бораи чораи маҷбурӣ, ки хусусияти тиббӣ дорад, суд даъвои гражданиро пурра ӯ қисман қонъ мегардонад ӯ онро рад мекунад.

2. Ҳангоми қонъ гардонидани даъвои граждани суд, судя ҳуқуқ дорад аз доираи талаботи даъво берун барояд, ба шарте, ки ҳаҷми он ба бандубасти ҷиноят ва чораи ҷазои гунаҳгорон таъсир нарасонад.

3. Ҳангоми баровардани ҳукми сафедкунанда, ҳамчунин баровардани таъинот ва қарори қатъ намудани парванда дар бораи татбиқи чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ суд метавонад:

- қонъ гардонидани даъвои гражданиро рад кунад, ба шарте, ки ҳодисаи ҷиноят ӯ кирдори барои ҷамъият хавфнокӣ айбдоршаванда ӯ иштироки судшаванда ӯ шахсе, ки нисбати ӯ масъалаи татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ ҳал карда мешаванд, содир намудани ҷиноят ӯ кирдори барои ҷамъият хавфнок муайян ва исбот карда нашуда бошад;

- даъворо бе баррасӣ монад, дар сурати аз сабаби мавҷуд набудани таркиби ҷиноят судшаванда сафед карда шуда бошад ӯ ин ки қатъ намудани парванда барои набудани асоси татбиқи чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ, ки бо хусусияти кирдори аз ҷониби ӯ содиршуда ва вазъи худ барои ҷамъият хавфнок нест ва ба муолиҷаи маҷбурӣ мӯҳтоҷ намебошад;

- дар сурати имконнопазирии муайян кардани миқдори аниқи маблағи талаби даъво ба даъвогари граждани фаҳмонида мешавад, ки ӯ ҳуқуқ дорад, ба тариқи умумӣ бо даъвои граждани ба суд муроҷиат намояд.

4. Ҳангоми қатъ намудани парванда бо асосҳои, ки дар сархатҳои сеюм-нӯҳуми қисми 1 моддаи 27 ва моддаи 28 Кодекси мазкур зикр гардидаанд, суд даъвои гражданиро бе баррасӣ мемонад.

5. Агар тибқи асосҳои пешбининамудаи қисми 3 ҳамин модда парвандаи ҷиноятӣ дар давраи пешбурди тосудӣ қатъ гардида бошад, шахси воқеӣ ё ҳуқуқӣ ё намояндагони онҳо ҳуқуқ доранд бо тартиби мурофиаи граҷданӣ даъво пешниҳод кунанд.

Моддаи 134. Таъмини иҷрои ҳукм дар қисми даъвои граҷданӣ

Дар сурати қонё гардонидани даъвои граҷданӣ суд ҳуқуқ дорад то эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукм дар бораи қабули чораи таъмини даъво, ба шарте, ки ҷунин қарор қаблан бароварда нашуда бошад, қарор қабул кунад.

Моддаи 135. Иҷрои ҳукм ва таъиноти суд дар қисми даъвои граҷданӣ

Ҳангоми аз ҷониби суд қонё гардонидани даъвои граҷданӣ ҳукм, инҷунин таъинот дар бораи татбиқи чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ дар қисми даъвои граҷданӣ бо тартиби пешбининамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи истехсолоти иҷро" амалӣ карда мешавад.

БОБИ 16. МҶҲЛАТ ВА ХАРОҶОТИ МУРОФИАВӢ

Моддаи 136. Баҳисобгирии мҶҲлат

1. МҶҲлати муқаррарнамудаи Кодекси мазкур бо соат, шабонарӯз, моҳ ва сол ба ҳисоб гирифта мешавад. Дар ҳисоби мҶҲлат соат ва рӯзе, ки ҷараёни мҶҲлат оғоз мегардад, ба ҳисоб гирифта намешавад. Ин қоида ба ҳисоби мҶҲлати дастгиркунӣ дахл надорад. Ба ҳисоби мҶҲлат, инҷунин вақти ғайриқорӣ низ зам карда мешавад.

2. Дар ҳисоби мҶҲлат бо моҳ ё сол мҶҲлат дар рӯзи дахлдори моҳи охирин хотима меёбад, агар ин моҳ санаи дахлдор нашошта бошад, мҶҲлат дар рӯзи охирини ҳамин моҳ ба охир мерасад. Агар хатми мҶҲлат ба рӯзи ғайриқорӣ рост ояд, рӯзи охирини мҶҲлат рӯзи қорӣ баъди он рӯз фарорасанда ба ҳисоб меравад, ба ғайр аз ҳолатҳои ҳисоби мҶҲлат ҳангоми дастгиркунӣ, ба ҳабс гирифтани, ҳабси қонагӣ ва мҶҲлати дар муассисаи тиббӣ будан.

3. Ҳангоми дастгиркунӣ мҶҲлат аз лаҳзаи татбиқи воқеии ин қора ба ҳисоб гирифта мешавад.

4. МҶҲлат гузаронидашуда ба ҳисоб намеравад, ба шарте, ки шикоят ё дигар санад то гузашти мҶҲлат дар почта ва қарои шахсони ба ҳабс гирифташуда ва ё дар муассисаи тиббӣ қойдода бошад, агар шикоят ё дигар ҳуҷҷатҳо то гузашти мҶҲлат ба маъмурияти маҳалли баҳабсгирӣ ё муассисаи тиббӣ супурда шуда бошанд. Вақти супурдани шикоят ё дигар ҳуҷҷатҳо ба почта аз рӯи мҶҲри почта ва вақти супурдани он ба маъмурияти маҳалли нигоҳдории таҳти ҳабс ё муассисаи тиббӣ тибқи сабти дафтарқона ё шахси мансабдори ин муассисаҳо муайян карда мешавад.

5. Аз ҷониби шахси мансабдор қарои қардани мҶҲлати муайяншуда бо сабти дахлдор дар ҳуҷҷати мурофиавӣ тасдиқ карда мешавад. Гирифтани ҳуҷҷат, ки бояд ба иштирокчиёни мурофиаи судии ҷиноятӣ супурда шавад, бо забонхати ба қаранда ҳамроҳгардидаи онҳо тасдиқ мегардад.

Моддаи 137. Оқибатҳои гузаронидани мҶҲлат ва барқарор намудани он

1. Амалҳои мурофиавӣ, ки бо гузаштани мҶҲлат содир шудаанд, дар сурати барқарор карда нашудани мҶҲлат беъътибор қониста мешаванд.

2. Шахсе, ки ба барқарор намудани мҶҲлати гузаронидашуда манфиатдор аст, ба мақомоти пешбарандаи мурофиаи судии ҷиноятӣ бо дархост ё хоҳиш муроҷиат мекунад. Мутобиқи дархост ё хоҳиши шахси зикргардида иҷрои қароре, ки қобаста ба гузаштани мҶҲлати муқарраргардида шудааст, мумкин аст, то ҳалли масъалаи барқарор намудани мҶҲлати гузаронидашуда қоздошта шавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

3. МҶҲлати бо сабабҳои узрнок гузаронидашуда бояд бо қарори мақомоте, ки мурофиаи судии ҷиноятиро пеш мебарад, бо дархост ё хоҳиши шахси манфиатдоре, ки мҶҲлатро гузаронидааст, барқарор карда шавад.

4. Дар хусуси қар қардани барқарор намудани мҶҲлати гузаронидашуда бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур шикоят овардан мумкин аст.

Моддаи 138. Хароҷоти мурофиавӣ

1. Хароҷоти мурофиавӣ аз маблағҳои зерин иборат аст:

- маблағи ба шохидон, ҷабрдидаҳо ва намоёндагони онҳо, коршиносон, мутахассисон, тарҷумонҳо, шахсони холис барои пӯшонидани хароҷоташон ҳангоми ҳозир шудан ба маҳалли гузаронидани амали мурофиавӣ ва бозгашт, барои иҷораи манзил, инчунин масрафи шабонарӯзии пардохташуда;

- маблағи ба коршиносон, тарҷумонҳо, мутахассисон пардохташуда барои иҷрои ўҳдадорихояшон ҳангоми таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ё дар суд, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки ин ўҳдадориҳо бо тартиби супориши хизматӣ анҷом дода шудаанд;

- подоши кӯмаки ҳуқуқи ҳимоятгар дар сурати озод кардани гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда аз пардохти он ё иштироки ҳимоятгар дар таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ва дар суд тибқи таъинот, бе бастанӣ созишнома бо мизоч;

- маблағи ба сифати кӯмакпулӣ ба айбдоршаванда пардохташуда, ки нисбат ба он чораи пешгирӣ бо роҳи дур кардан аз вазифа татбиқ шуда буд;

- маблағи барои ниғаҳдорӣ ва интиқоли далелҳои шайъӣ масрафгардида;

- маблағи барои ҷустуҷӯ ва супоридани гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда масрафгардида, ки аз тафтиш ё суд пинҳон карда шудааст (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755, аз 03.01.2024 № 2017*);

- маблағи барои гузаронидани экспертиза дар муассисаҳои экспертиӣ масрафгардида;

- маблағи барои чораҳои дигари анҷом додани пешбурди парвандаи дахлдори ҷиноятӣ ё маводи дахлдор масрафгардида.

2. Хароҷоти мурофиавӣ ба депозити суд қабул карда, аз ҳисоби маблағҳои буҷети маҳаллӣ пардохта мешавад, ба шарт, ки Кодекси мазкур тартиби дигареро муқаррар накарда бошад.

3. Маблағҳои дар сарҳатҳои якум - чорум ва ҳаштуми қисми 1 ҳамин модда зикргардида бо қарори таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ё бо таъиноти (қарори) суд пардохта мешаванд.

Моддаи 139. Ситонидани хароҷоти мурофиавӣ

1. Хароҷоти мурофиавӣ аз маҳкумшудагон ситонида ё аз ҳисоби давлат пардохт мешавад.

2. Суд, судя ҳуқуқ доранд дар ҳолатҳои пешбининамудаи қисмҳои 4 ва 5 ҳамин модда, ба истиснои маблағи ба тарҷумон, инчунин ба ҳимоятгар пардохташуда, хароҷоти мурофиавиро аз маҳкумшуда ситонанд. Хароҷоти мурофиавиро ҳам аз маҳкумшудае, ки аз ҷазо озод карда шудааст, ҳам аз маҳкумшудае, ки дар ҳаққи ӯ ҷазо таъин нагардидааст, ситонидан мумкин аст.

3. Хароҷоти мурофиавӣ вобаста ба иштироки тарҷумон дар парванда аз ҳисоби давлат мебошад. Агар тарҷумон вазифаи ҳудро тибқи супориши вазифагӣ анҷом дода бошад, музди меҳнати ӯ аз ҷониби давлат ба корхонае, ки ӯ кор мекунад, ҷуброн карда мешавад.

4. Агар гумонбаршуда ё айбдоршаванда аз ҳимоятгар даст қашида, вале он қонён ғардонидани нашуда, ҳимоятгар дар парванда тибқи таъинот иштирок дошта бошад, музди меҳнати ҳимоятгар бо тартиби муайянкардаи қонунгузорӣ ва Кодекси мазкур пардохта мешавад.

5. Дар ҳолати бо сарҳатҳои якум ва дуҷуми қисми 1 моддаи 27 ва сарҳати дуҷуми қисми 1 моддаи 234 Кодекси мазкур сафед кардани судшаванда ё қатъ намудани парванда хароҷоти мурофиавӣ аз ҳисоби давлат пардохта мешавад. Агар судшаванда қисман сафед шуда бошад, суд ўро ўҳдадор мекунад хароҷоти мурофиавиро вобаста ба айбдоркунӣ, ки ӯ гунаҳгор доништа шудааст, пардозад.

6. Дар сурати бад будани вазъи молумулкии шахсе, ки аз ӯ хароҷоти мурофиавӣ бояд ситонида шавад, он аз ҳисоби давлат пардохта мешавад. Суд ҳуқуқ дорад маҳкумшударо пурра ё қисман аз пардохти хароҷоти мурофиавӣ озод кунад, ба шарт, ки он ба вазъи молумулкии шахсоне, ки таҳти парастории маҳкумшуда қарор доранд, таъсири ҷиддӣ расонад.

7. Суд оид ба парванда якҷанд судшавандаро гунаҳгор эътироф намуда, муайян мекунад, ки хароҷоти мурофиавӣ ба кадом андоза аз ҳар яки онҳо ситонида мешавад. Дар

айни замон суд хусусияти гуноҳ, дараҷаи масъулият ва вазъи молумулкии маҳкумшударо ба инобат мегирад.

8. Оид ба парвандаи ҷиноятӣ ноболиғон суд метавонад пардохти хароҷоти мурофиавиро ба зиммаи падару модари ноболиғон ё шахсоне, ки онҳоро иваз мекунанд, гузорад.

9. Ҳангоми сафед кардани судшаванда оид ба парвандаи айбдоркунии хусусӣ суд ҳуқуқ дорад хароҷоти мурофиавиро аз шахсе, ки мутобиқи шикояти ӯ пешбурди парванда оғоз гардида буд, пурра ё қисман ситонад. Ҳангоми қатъ намудани парванда ба сабаби ошӯи шудани тарафҳо хароҷоти мурофиавӣ аз як ё аз ҳар ду тараф ситонида мешавад.

ҚИСМИ II. ҚИСМИ МАҲСУС

ҲАСЛИ VI. ПЕШБУРДИ ТОСУДИИ ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТӢ

БОБИ 17. САБАБ ВА АСОСҲОИ ОҶОЗИ ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТӢ

Моддаи 140. Асос ва сабабҳои оғози парвандаи ҷиноятӣ

Қонуни ҚТ аз 24.12.2022 № 1926

1. Асоси оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ мавҷудияти маълумоти кофие мебошад, ки дар он аломатҳои таркиби ҷинояти дар қисми маҳсуси Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда дида мешаванд.

2. Сабабҳои оғози парвандаи ҷиноятӣ инҳо мебошанд:

- ариза дар бораи ҷиноят;
- ҳозир шудан бо иқрори гуноҳ;
- иттилооти шахси мансабдори корхона, муассиса ва ташкилот;
- иттилоот дар воситаҳои ахбори омма, аз ҷумла дар шабакаи интернет;
- аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор бевосита ба даст овардани маълумоте, ки ба аломатҳои ҷиноят ишора мекунанд (*Қонуни ҚТ аз 24.12.2022 № 1926*).

Моддаи 141. Ариза дар бораи ҷиноят

1. Ариза дар бораи ҷиноят шифохӣ ё хаттӣ шуда метавонад.

2. Аризаи хаттӣ бояд аз ҷониби шахси аризадиҳанда имзо гузошта шавад.

3. Аризаи шифохӣ ба протокол дохил карда шуда, ба он аризадиҳанда ва шахси мансабдори мақомоти таҳқиқ, муфаттиш ё прокуроре, ки аризаро қабул кардаанд, имзо мегузоранд.

4. Протокол бояд маълумотро дар бораи аризадиҳанда, маҳалли истиқомат ва кор, инчунин ҳуҷҷатҳои шахсии ӯ дар бар гирад.

5. Аризадиҳанда дар бораи ҷавобгарии ҷиноятӣ оид ба дидаю дониста расонидани хабари бардурӯғ огоҳонида, дар протокол сабт ва бо имзоаш тасдиқ карда мешавад.

6. Ариза, мактуб ё дигар иттилооти беном, беимзо ё бо имзои қалбакӣ ё аз номи шахси сохта навишташуда барои оғози парвандаи ҷиноятӣ асос шуда наметавонад.

Моддаи 142. Ҳозир шудан бо иқрори гуноҳ

1. Ҳозир шудан бо иқрори гуноҳ иттилооти ихтиёрии шахс дар бораи ҷинояти содирнамудааш, ки ба мақомоти таъқиби ҷиноятӣ маълум нест, ҳисобида мешавад, ба шарте, ки ин шахс ҳанӯз гумонбар нашуда ё айбдоркунӣ дар содир намудани ҷиноят пешниҳод нагардида бошад.

2. Аризаи иқрори гуноҳ ба тарзи шифохӣ ё хаттӣ дода мешавад ва бояд аз тарафи аризадиҳанда ба мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор супорида шавад.

3. Аризаи шифохӣ ба протокол дохил карда шуда, мазмунаш пурра инъикос мегардад. Протокол аз ҷониби шахси бо иқрори гуноҳ ҳозиршуда ва мансабдоре, ки онро қабул кардааст, имзо карда мешавад.

Моддаи 143. Иттилооти шахси мансабдори корхона, муассиса ва ташкилот дар бораи ҷиноят

1. Иттилооти шахси мансабдори корхона, муассиса ва ташкилот дар бораи ҷиноят бояд дар шакли хаттӣ пешниҳод карда шавад.

2. Ба иттилоот мумкин аст ҳуччат ва дигар маводи тасдиқкунандаи ҳолатҳои содир намудани ҷиноят замима шаванд.

Моддаи 144. Иттилооти воситаҳои ахбори омма

1. Иттилоот дар воситаҳои ахбори омма, аз ҷумла дар шабакаи интернет барои оғози парвандаи ҷиноятӣ асос шуда метавонад, ба шарте ки он асоси воқеӣ дошта, дар рӯзнома ё маҷалла дарҷ гардида ё ба воситаи радио ва телевизион пахш шуда бошад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 24.12.2022 № 1926*).

2. Шахси мансабдори воситаи ахбори омма, ки иттилоотро дар бораи ҷиноят дарҷ ва ё пахш кардааст, бо талаби шахси барои оғози парвандаи ҷиноятӣ ваколатдор вазифадор аст, ки ҳамаи ҳуччатҳо ва маводи дар ихтиёраш будаи тасдиқкунандаи иттилооти пахшшударо дастрас кунад, инчунин шахси пешниҳодкардаи ин маълумотро, ба ғайр аз ҳолатҳои, ки ин шахс онро бо шартӣ маҳфуз доштани манбаи иттилоот додааст, номбар кунад.

Моддаи 145. Ҳатмӣ будани қабул ва баррасии аризаю иттилоот дар бораи ҷиноят

1. Мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, муфаттиш ва прокурор вазифадоранд дар бораи ҳама гуна ҷинояти тайёршаванда, содиршаванда ва содиршуда аризаю иттилоотро қабул ва баррасӣ намоянд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Ба аризадиханда дар бораи ба қайд гирифтани ариза ё иттилоот дар бораи ҷиноят бо сабти номи шахсе, ки ариза ё иттилоотро қабул кардааст ва вақти ба қайд гирифтани он ҳуччат дода мешавад.

3. Аз беасос даст кашидан аз қабули ариза ё иттилоот дар бораи ҷиноят ба прокурор ё суд бо тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 122, 123 ва 124 Кодекси мазкур шикоят кардан мумкин аст.

4. Ариза ва иттилоот дар бораи ҷиноят, ки ба суд ворид шудааст, барои ҳалли масъалаи оғози парвандаи ҷиноятӣ ба прокурор раво карда, аризадиханда огоҳ карда мешавад.

5. Қарор оид ба ариза ва иттилоот дар бораи ҷиноят бояд дар мӯҳлати на дертар аз се шабонарӯз аз лаҳзаи гирифтани ариза ва иттилоот қабул карда шавад. Дар ҳолатҳои зарурӣ прокурор барои гирифтани баёноти иловагии шахси аризадиханда, талаб карда гирифтани ҳуччатҳо, азназаргузаронии ҷои ҳодиса ин мӯҳлатро то даҳ шабонарӯз дароз карда метавонад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

6. Дар мавриди гирифтани ариза ё иттилоот дар бораи ҷиноят ё бевосита ошкор кардани ҷиноят мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, сардори воҳиди таҳқиқ, муфаттиш, сардори воҳиди тафтишот ё прокурор яке аз қарорҳои зайлро қабул мекунад:

- дар бораи оғози парвандаи ҷиноятӣ;
- дар бораи рад кардан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ;
- дар бораи аз рӯи тобеияти тафтишӣ раво кардани ариза ё иттилоот.

7. Оид ба қарори нисбат ба ариза ё иттилооти қабулшуда ба шахс, корхона, муассиса, ташкилот ё шахси мансабдоре, ки аз онҳо ариза ё иттилоот расидааст, хабар дода, ба онҳо ҳуқуқи шикоят кардан аз қарор фаҳмонда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

8. Дар сурати аз рӯи тобеияти тафтишӣ раво кардани ариза ё иттилоот мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор вазифадоранд барои пешгирӣ ё рафъи ҷиноят, ҳамчунин тақвияти изи ҷиноят чораҳо андешанд.

БОБИ 18. ТАРТИБИ ОҶОЗИ ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТӢ

Моддаи 146. Оғози парвандаи ҷиноятии айбдоркунии умумӣ

1. Ҳангоми мавҷуд будани асосҳои пешбиникардаи моддаи 140 Кодекси мазкур таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор дар бораи оғози парвандаи ҷиноятӣ қарор қабул мекунад.

2. Дар қарор вақт ва маҳалли қабули он, аз ҷониби кӣ қабул карда шудани он, сабаб ва асосҳои барои оғози парванда, моддаи Кодекси ҷиноятӣ, ки тибқи он парвандаи ҷиноятӣ оғоз шудааст, инчунин самти минбаъдаи парванда нишон дода мешавад. Нусхаи қарор дар бораи оғози парвандаи ҷиноятӣ фавран ба прокурор фиристода шуда, шахсе, ки нисбат ӯ

парвандаи ҷиноятӣ оғоз гардидааст, бо он шинос карда шуда, ба аризадиҳанда хабар дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

Моддаи 147. Оғози парвандаи ҷиноятӣ айбдоркунии хусусӣ-умумӣ

1. Парвандаҳои ҷиноятҳои пешбиникардаи қисми 3 моддаи 24 Кодекси мазкур аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор тибқи муқаррароти Кодекси мазкур, танҳо бо аризаи ҷабрдида оғоз гардида, дар сурати ошӣ шудани ҷабрдида бо айбдоршаванда мутобиқи муқаррароти Кодекси мазкур ҳал карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Дар ҳолатҳои истисно, агар парванда дар бораи ягон ҷинояти пешбиникардаи қисми 3 моддаи 24 Кодекси мазкур дорои аҳамияти махсуси ҷамъиятӣ бошад ё ҷабрдида оид ба ҳамин парванда бо сабаби вазъи очизонаи худ, вобастагӣ аз айбдоршаванда ва ё дигар сабабҳо ба ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии худ қодир набошад, прокурор ҳуқуқ дорад бе аризаи ҷабрдида парвандаи ҷиноятӣ оғоз кунад. Чунин парванда бо сабаби ошӣ шудани ҷабрдида бо айбдоршаванда тибқи муқаррароти Кодекси мазкур ҳал карда мешавад.

Моддаи 148. Равон кардани парвандаи оғозшуда

Пас аз қабули қарор дар хусуси оғози парванда:

- мақомоти таҳқиқ оид ба парвандаҳое, ки пешбурди тафтиши пешакиашон ҳатмист, баъди иҷрои амалҳои тафтиши таъхирнопазир аз ҷониби таҳқиқбаранда парвандаро барои пешбурди тафтиши пешакӣ фиристода, аз рӯи парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои пешбиникардаи қисми 1 моддаи 154 Кодекси мазкур бошад, таҳқиқ мегузаронад;

- муфаттиш баъди қабули парвандаи ҷиноятӣ ба пешбурди тафтиши пешакӣ шурӯъ мекунад;

- прокурор парвандаи ҷиноятиро барои пешбурди тафтиши пешакӣ ба муфаттиш ё таҳқиқбаранда равон мекунад ё ҳудаш ба пешбурди тафтиши пешакӣ шурӯъ мекунад.

Моддаи 149. Рад кардан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ

1. Ҳангоми мавҷуд набудани асос барои оғози парвандаи ҷиноятӣ мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор оид ба рад кардан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ қарори асоснок мебароранд.

2. Нусхаи қарор дар бораи рад кардан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ дар мӯҳлати се шабонарӯз ба шахс, корхона, муассиса, ташкилот ё мансабдоре, ки аз он ариза ё иттилоот гирифта шудааст, равон карда мешавад.

3. Дар айни замон ба онҳо бояд ҳуқуқҳояшон ва тартиби шикоят кардан аз қарор фаҳмонда шаванд.

4. Аз қарор дар бораи рад кардан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ дар давоми чордаҳ шабонарӯз аз лаҳзаи гирифтани нусхаи қарор ба прокурор ва дар хусуси аз ҷониби прокурор рад кардан аз қонё гардонидани шикоят бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ба прокурори болоӣ ё суд шикоят кардан мумкин аст.

5. Ҳангоми рад кардан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ дар бораи ҷинояте, ки вобаста ба содир шудани он иттилоъ аз шахс гирифта шудааст, прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда масъалаи оғози парвандаи ҷиноятиро вобаста ба иттилои бардурӯғи шахс дида мебароянд.

6. Иттилооте, ки дар бораи содир намудани ҷиноят дар воситаҳои ахбори омма чоп гардида, дар рафти тафтиш тасдиқи худро наёфтааст, дар ҳамаи воситаҳои ахбори омма дар ин бора раддия чоп карда мешавад.

Моддаи 150. Назорати прокурор ҷиҳати қонунӣ будани оғози парвандаи ҷиноятӣ

Прокурор ҳангоми амалӣ гардонидани назорат ҷиҳати қонунӣ будани оғози парвандаи ҷиноятӣ ҳуқуқ дорад:

- мӯҳлати баррасии ариза ё иттилоотро бо тартиби пешбининамудаи қисми 5 моддаи 145 Кодекси мазкур дароз намояд;

- қарори мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурори поёниро дар хусуси рад намудан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ бекор карда, маводро барои санҷиши иловагӣ ирсол намояд;

- қарори мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурори поёниро дар хусуси оғози парвандаи ҷиноятӣ бекор кунад ва оғози парвандаи ҷиноятиро рад намояд;
- қарори мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурори поёниро дар хусуси рад кардан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ бекор кунад ва парвандаи ҷиноятиро оғоз намояд;
- қарори мақомоти таҳқиқ, таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурори поёниро дар хусуси оғози парвандаи ҷиноятӣ бекор кунад ва парвандаи ҷиноятиро, агар оид ба он амалҳои тафтишӣ анҷом дода шуда бошанд, қатъ кунад.

ҲАСЛИ VII. ТАҲҚИҚ ВА ТАҒТИШИ ПЕШАКӢ

БОБИ 19. ТАҲҚИҚ

Моддаи 151. Таҳқиқи парвандаҳои ҷиноятӣ

Таҳқиқи парвандаҳои ҷиноятӣ дар хусуси ҷиноятҳои пешбинишуда дар моддаҳои 119, 120, 125 қисми 1, 126, 131 қисми 1, 171, 195 қисми 4, 213 қисми 1, 230, 232, 234, 235, 237 қисми 1, 238, 242 қисми 1, 243, 244 қисми 1, 252 қисми 1, 254 қисми 1, 255 қисми 1, 256, 259 қисми 1, 286 қисми 1, 294, 341, 342 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи мақомоти таҳқиқ анҷом дода мешавад.

Моддаи 152. Ғаъолияти мақомоти таҳқиқ

Ғаъолияти мақомоти таҳқиқ вобаста ба амалиётанон бо парвандаҳои, ки доир ба онҳо пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмист ё ин ки бо парвандаҳои, ки доир ба онҳо пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмӣ нест, фарқ мекунад.

Моддаи 153. Ғаъолияти мақомоти таҳқиқ дар мавриди парвандаҳои, ки доир ба онҳо тафтиши пешакӣ ҳатмист

1. Дар сурати мавҷуд будани аломатҳои ҷинояте, ки доир ба он пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмист, мақомоти таҳқиқ ҳуқуқ дорад парвандаи ҷиноятиро оғоз намояд. Таҳқиқбаранда қоидаҳои Кодекси мазкурро ба роҳбарӣ гирифта, ҳаракатҳои таъхирнопазири тафтишӣ ва дигар амалҳои муҳофизатӣ барои муқаррар ва мустаҳкам намудани изҳори ҷиноят мегузаронад, ҷунончи: азназаргузаронӣ, ёфта гирифтани, кофтуков, ҳаби муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқол мешаванд, гӯш кардан ва сабти гуфтугӯ, нишон додан барои шинохтан, шаҳодаткунонӣ, дастгиркунонӣ ва пурсиши гумонбаршуда, ҷабрида ва шохидон (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Оид ба ҷинояти ошкоршуда ва оғози парвандаи ҷиноятӣ ғавран ба прокурор хабар медиҳад.

3. Пас аз иҷро намудани амалҳои таъхирнопазири тафтишӣ, вале на дертар аз даҳ шабонарӯз аз рӯзи оғози парванда мақомоти таҳқиқ вазифадор аст парвандаро ба муфаттиш супорад.

4. Баъд аз он ки парванда ба муфаттиш супорида шуд, мақомоти таҳқиқ амалҳои тафтишӣ ва ҷорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯӣ бо супориши муфаттиш анҷом дода метавонад. Дар сурати ба муфаттиш супорида шудани парвандае, ки оид ба он ошкор кардани шахси содиркунандаи ҷиноят муяссар нашудааст, мақомоти таҳқиқ вазифадор аст барои муқаррар намудани шахси ҷиноятро содиркарда ҷорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯиро давом дода, муфаттишро аз натиҷаҳои бадастоварда хабардор кунад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*).

Моддаи 154. Тартиби таҳқиқи парвандаҳои ҷиноятӣ, ки пешбурди тафтиши пешакӣ онҳо ҳатмӣ нест

1. Оид ба парвандаи ҷиноятӣ, ки пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмӣ нест, мақомоти таҳқиқ парвандаро оғоз мекунад ва барои муқаррар намудани ҳолатҳои, ки бояд оид ба парвандаи ҷиноятӣ исбот карда шаванд, ҳамаи ҷораҳои пешбиникардаи Кодекси мазкурро меандешад.

2. Оид ба парвандаи ҷиноятӣ, ки пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмӣ нест, маводи таҳқиқ барои дар суд баррасӣ намудани парванда асос мегардад.

3. Дар сурати мавҷуд будани асосҳои дар боби 46 Кодекси мазкур пешбинишуда мақомоти таҳқиқ пешбурди суръатнокро анҷом медиҳад.

Моддаи 155. Мӯҳлати пешбурди таҳқиқ

1. Оид ба парвандае, ки пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмӣ нест, пешбурди таҳқиқ бояд дар мӯҳлати на дертар аз понздаҳ шабонарӯз аз рӯзи оғози парвандаи ҷиноятӣ то рӯзи ба прокурор барои ба суд равон кардан ё то рӯзи қатъ кардани пешбурди парванда тамоm карда шавад.

2. Ба мӯҳлати пешбурди таҳқиқ муддате, ки дар давоми он таҳқиқ бо асосҳои пешбиниқардаи Кодекси мазкур боздошта шуда буд, дохил намешавад.

3. Мӯҳлати бо қисми 1 ҳамин модда пешбинишудаи пешбурди таҳқиқ мумкин аст аз тарафи прокурор ё муовини ӯ дароз карда шавад, вале на зиёдтар аз понздаҳ шабонарӯз.

4. Дар ҳолатҳои истисноӣ мӯҳлати пешбурди таҳқиқи парванда мумкин аст тибқи қоидаҳои муқаррарқардаи моддаи 168 Кодекси мазкур дароз карда шавад.

Моддаи 156. Ҳолатҳои истисноии пешбурди ҳатмии тафтиши пешакӣ

Оид ба парвандаи ҷиноятӣ, ки доир ба он тибқи қоидаҳои муқаррарқардаи Кодекси мазкур тафтиши пешакӣ ҳатмӣ нест, ба шарте, ки ҷиноят аз тарафи ноболиғ, шахси номуқаллаф ё баъди содиркунии ҷиноят ба бемории рӯҳӣ гирифтورشуда содир карда шуда бошад, ҳатман тафтиши пешакӣ гузаронида мешавад.

Моддаи 157. Анҷом додан ва боздоштани таҳқиқ

1. Таҳқиқи парвандае, ки доир ба он пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмист, бо тартиб додани қарор дар бораи ба муфаттиш равон кардани парванда анҷом меёбад.

2. Таҳқиқи парвандае, ки доир ба он пешбурди тафтиши пешакӣ ҳатмӣ нест, бо тартиб додани фикри айбдоркунӣ ё қарори қатъ кардани парванда анҷом меёбад.

3. Дар сурати мавҷуд будани яке аз асосҳои пешбинишудаи моддаи 234 Кодекси мазкур, мақомоти таҳқиқ парвандаро бо қарори асоснок қатъ намуда, нусхаи онро дар муддати як шабонарӯз ба прокурор равона мекунад.

4. Дар сурати қатъ карда шудани парванда нисбати даъватшаванда мақомоти таҳқиқ дар муддати ҳафт шабонарӯз дар ин хусус ба комиссариати ҳарбии ноҳиявӣ (шаҳрӣ) хабар медиҳад.

5. Дар мавридҳои дигар фикри айбдоркунӣ тартиб дода, бо яққоягии ҳамаи маводи таҳқиқ парвандаи ҷиноятӣ ба прокурор барои тасдиқ пешниҳод карда мешавад.

6. Дар сурати мавҷуд будани яке аз асосҳои пешбиниқардаи моддаи 230 Кодекси мазкур мақомоти таҳқиқ ҳуқуқ дорад пешбурди парвандаеро, ки доир ба он тафтиши пешакӣ ҳатмӣ нест, боздорад. Дар бораи боздоштани таҳқиқ қарор бароварда, нусхаи он дар муддати як шабонарӯз ба прокурор равон карда мешавад.

Моддаи 158. Ваколатҳои прокурор оид ба назорати пешбурди таҳқиқ

Прокурор дар рафти назорати иҷрои қонунҳо ҳангоми пешбурди таҳқиқ ҳуқуқ дорад:

- аз мақомоти таҳқиқ маводи таҳқиқро талаб карда гирад;
- парвандаи ҷиноятӣ оғоз намояд;
- парвандаи оғозшударо барои пешбурди тафтиши пешакӣ равон кунад;
- ваколатҳои дигарро, ки Кодекси мазкур муқаррар кардааст, амалӣ гардонад.

БОБИ 20. ШАРТҲОИ УМУМИИ ТАФТИШИ ПЕШАКӢ

Моддаи 159. Мақомоти тафтиши пешакӣ

1. Тафтишоти парвандаҳои ҷиноятӣ мутобиқи тобеияти тафтишии пешбининамудаи Кодекси мазкур аз ҷониби муфаттишони мақомоти прокуратура, қорҳои дохилӣ, амнияти миллӣ, мубориза бо коррупсия, назорати маводи нашъаовар анҷом дода мешавад.

2. Прокурор ҳуқуқ дорад ҳама гуна парвандаҳои ҷиноятиро мувофиқи тартиби пешбининамудаи моддаҳои 161, 168 ва 169 Кодекси мазкур ба пешбурди худ қабул намояд (*Қонуни ҚТ аз 22.07.2013 № 983*).

Моддаи 160. Пешбурди ҳатмии тафтиши пешакӣ

1. Тафтиши пешакии ҳамаи парвандаҳои ҷиноятӣ ба истиснои парвандаҳои ҷиноятии дар моддаи 151 Кодекси мазкур зикр шуда, ҳатмӣ мебошад.

2. Тафтиши пешакии ҳамаи парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои содиркарда тавассути ноболиғон ё шахсоне, ки бинобар камбудии ҷисмонӣ ё рӯҳӣ наметавонанд ҳукукашонро ба ҷимояи худ татбиқ намоянд, ҳатмӣ мебошад.

Моддаи 161. Тобеияти тафтиши пешакии парвандаҳои ҷиноятӣ

1. Тафтиши пешакии парвандаҳои ҷиноятӣ аз ҷониби мақомоти дар қисми 1 моддаи 159 нишондодашуда, анҷом дода мешавад.

2. Тафтиши пешакии парвандаҳо оид ба ҷиноятҳое, ки дар моддаҳои 104-109, 121-124, 127-130, 1301, 131 қисмҳои 2 ва 3, 132, 133, 137, 137(1), 138, 141-164, 168-170, 172-178, 183, 185-188, 190, 191, 198, 199, 207-211, 217, 220-229, 231, 233, 236, 245 қисми 1, қисми 2 бандҳои "а", "б", "в", 246, 251, 257, 258, 261, 263, 274, 276, 286 қисмҳои 2 ва 3, 2, 287-291, 295-297, 298-304, инчунин моддаҳои 314-317, 322, 323, агар ин кирдор хусусияти коррупсионӣ надошта бошад, моддаҳои 328-332, 334(1), 338, 343-365, 368-393, 398-405 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд, аз тарафи муфаттиши мақомоти прокуратура бурда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 24.02.2017 № 1381, аз 04.07.2020 № 1702, аз 24.12.2022 № 1926*).

3. Тафтиши пешакии парвандаҳоро оид ба ҷиноятҳое, ки аз тарафи судя, прокурор, муфаттиш ё шахси мансабдори мақомоти қорҳои дохилӣ ва гумрук, агентии мубориза бо коррупсия ва назорати маводи нашъаовар содир шудаанд, инчунин нисбат ба онҳо хангоми иҷрои вазифаи хизматӣ содир гардидаанд, ба истиснои ҷиноятҳое, ки дар қисми 7 моддаи мазкур пешбинӣ гардидаанд, муфаттишони мақомоти прокуратура мегузаронанд. Тафтиши пешакии парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои хусусияти коррупсионидошта, ки бо тафтиши парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои дар ҳамин қисм ва қисми 2 моддаи мазкур пешбинигардида алоқаманд мебошанд, аз тарафи муфаттишони мақомоти прокуратура гузаронида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.07.2013 № 983*).

4. Тафтиши пешакии парвандаҳоро оид ба ҷиноятҳое, ки аз тарафи хизматчиҳои ҳарбӣ, шахси ўҳдадори ҳарбӣ, ки ба ҷамъомади ҳарбӣ даъват мешавад, инчунин аз ҷониби ҳайати ғайринизомии Қувваҳои Мусаллаҳи Тоҷикистон вобаста ба адои вазифаи хизматӣ ё дар ҳудуди қисми ҳарбӣ содир гаштаанд, муфаттишони прокуратураи ҳарбӣ мегузаронанд.

5. Тафтиши пешакии парвандаҳоро оид ба ҷиноятҳое, ки дар моддаҳои 179-182, 184, 189, 218, 287-290, 298-313, 335, 336, 395-397 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд, аз тарафи мафаттишони мақомоти амнияти миллии гузаронида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.12.2021 № 1810, аз 24.12.2022 № 1926*).

6. Тафтиши пешакии парвандаҳо оид ба ҷиноятҳое, ки дар моддаҳои 314, 316, 319-322 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд низ аз тарафи муфаттишони мақомоти амнияти миллии гузаронида мешавад, ба шарте, ки онҳо бо тафтиши дигар парвандаҳои ҷиноятӣ, ки дар тобеияти тафтишии ин мақомотанд, алоқаманд бошанд.

7. Тафтиши пешакии парвандаҳо оид ба ҷиноятҳое, ки дар моддаи 245 қисми 2 банди "г", қисмҳои 3 ва 4, моддаҳои 246, 247 қисми 2 банди "г", қисмҳои 3 ва 4 ба шарте, ки ин кирдорҳо бо истифодаи ваколати мансабӣ содир шуда бошанд, моддаҳои 257, 258, 259, 259(1), 260, 260(1), 261, 262, 264, агар ин кирдор аз ҷониби роҳбари қорхона, муассиса ва ташкилоти дигар қатъи назар аз шакли моликият содир шуда бошад, моддаҳои 265, 268, 269, 270, 271, моддаи 273 қисми 3 банди "в", ба шарте ин кирдорҳо бо истифодаи ваколати мансабӣ содир шуда бошад, моддаҳои 274, 278, 279, 280, 287, моддаи 289 қисми 3 банди "б", агар ин кирдор бо истифодаи ваколатҳои мансабӣ содир шуда бошад, қисми 4, агар дар гурӯҳи муташаккил субъекти ҷинояти коррупсионӣ иштирок дошта бошад, моддаи 291 қисми 2 банди "б", моддаҳои 292, 293, 295, 296, 314 -317, агар ин кирдорҳо хусусияти коррупсионӣ дошта бошанд, моддаҳои 318- 321, 323-327, 338(1) 340(1), 345 қисми 3, агар ин кирдорҳо бо истифодаи ваколатҳои мансабӣ содир шуда бошанд, моддаҳои 348, 349, 359 қисмҳои 2 ва 3, ба шарте, ки ин кирдорҳо аз ҷониби субъекти ҷинояти хусусияти коррупсионидошта содир шуда бошанд, моддаҳои 360, 363 ва 391 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, агар ин кирдорҳо хусусияти коррупсионӣ дошта бошанд, аз тарафи муфаттишони мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия

гузаронида мешавад. Тафтиши пешакии парвандаҳо дар ҳаққи судяҳо, прокурорҳо, муфаттишон, кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ (аз ҷумла кормандони мақомоти мубориза бо коррупсия), оид ба ҷиноятҳое, ки дар ҳамин қисм пешбинӣ шудаанд, аз тарафи муфаттишони мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия гузаронида мешавад. Дар ҳолати аз тарафи мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия ошкор намудани ҷиноятҳои дар ҳамин қисм пешбинигардида, ки аз ҷониби хизматчиёни ҳарбӣ, инчунин ӯҳдадорони ҳарбии ба ҷамъомади ҳарбӣ даъват кардашуда содир гардида бошанд, тафтиши пешакии парвандаҳо аз тарафи муфаттишони ҳамин мақомот бурда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 23.11.2015 № 1229*).

8. Тафтиши пешакии парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои дар моддаҳои 143-164, 244-297-и Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда, ки бо тафтиши парванда оид ба ҷиноятҳои дар қисми 7 моддаи мазкур пешбинигардида алоқаманд мебошанд, аз тарафи муфаттишони мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия гузаронида мешавад.

9. Тафтиши пешакии парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои дар моддаҳои 181, 200, 201, 202, 202(1), 202(2), 206(1), 245, 246, 251, 257, 258, 261, 263-268, 273-280, 286 қисми 1, 287-291, 323-325 пешбинишудаи Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин ҷиноятҳое, ки дар қисмҳои 2-7 моддаи мазкур дарҷ нагардидаанд, аз тарафи муфаттишони мақомоти корҳои дохилӣ гузаронида мешавад. Тафтиши пешакии парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои дар моддаҳои 314, 316, 340, 346, 347, 352, 353 пешбинишудаи Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин аз тарафи муфаттишони мақомоти корҳои дохилӣ гузаронида мешавад, ба шарте, ки онҳо бо тафтиши парвандаҳои дигари ҷиноятӣ, ки дар тобеияти ин мақомотанд, алоқаманд бошанд (*Қонуни ҚТ аз 04.07.2020 № 1702*).

10. Тафтиши пешакии парвандаҳо оид ба ҷиноятҳое, ки ноболиғон ё шахсоне содир кардаанд, ки бинобар иллати ҷисмонӣ ё рӯҳӣ ҳуқуқи ҳудро ҳимоя карда наметавонанд, аз тарафи муфаттишони мақомоти корҳои дохилӣ гузаронида мешавад.

11. Оид ба парвандаҳои вобаста бо ҷиноятҳое, ки моддаҳои 200, 201, 202, 202(1), 202(2), 203, 204, 205, 206, 206(1) ва 289 (нисбати қочоқи воситаҳои нашъадор ё моддаҳои психотропӣ ё ҳаммонанди (аналоги) онҳо ва ё прекурсорҳои онҳо, моддаҳои сахттаъсир ва захрнок) Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст, тафтиши пешакӣ инчунин аз ҷониби муфаттишони Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 24.12.2022 № 1927*).

12. Прокурор бо мақсади пурра, ҳама тарафа ва ҳолисона анҷом додани таҳқиқ ва тафтиши пешакӣ сарфи назар аз тобеияти тафтиш тибқи моддаи 168 Кодекси мазкур ҳуқуқ дорад ҳар як парвандаи ҷиноятиро ба истиснои парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои хусусияти коррупсионидошта аз як мақомоти таҳқиқ ё тафтиш ба дигар мақомоти таҳқиқ ё тафтишот диҳад ё таҳти тафтиши мақомоти прокуратура гирад. Агар дар рафти фаъолияти мақомоти прокуратура, корҳои дохилӣ, амнияти миллӣ ва назорати маводи нашъаовар ҷиноятҳои хусусияти коррупсионидошта ошкор шаванд, прокурор ҳуқуқ дорад оид ба тафтиши онҳо гурӯҳҳои тафтишотӣ - оперативӣ таъсис дода, тафтиши пешакии парвандаҳои ҷиноятиро ба зиммаи ҳамин мақомот супорад (*Қонуни ҚТ аз 22.07.2013 № 983*).

Моддаи 162. Маҳалли пешбурди тафтиши пешакӣ

1. Пешбурди тафтиши пешакӣ дар маҳалле сурат мегирад, ки дар он ҷо ҷиноят содир шудааст.

2. Бо мақсади таъмини анҷоми фаврӣ, ҳолисона ва пурра мумкин аст пешбурди тафтиши пешакӣ дар ҷои ошкор шудани ҷиноят, инчунин дар маҳалли будубоши гумонбаршуда, айбдоршаванда ё аксарияти шохидон анҷом дода шавад.

3. Муфаттиш баъди дар тобеияти тафтиши худ набудани парвандаро муайян кардан вазифадор аст амалҳои таъхирнопазири тафтиширо анҷом диҳад ва парвандаро барои

ирсол тибқи тобеият ба прокурор супорад. Масъалаи тобеияти тафтишӣ аз тарафи прокурори маҳалле, ки дар он ҷо тафтиш шурӯъ шудааст, ҳал карда мешавад.

4. Ҳангоми зарурати пешбурди амалҳои тафтишӣ дар маҳалли дигар муфаттиш ҳуқуқ дорад онҳоро шахсан гузаронад ё пешбурди ин амалҳоро ба муфаттиш ё мақомоти таҳқиқи ин маҳал супорад. Муфаттиш ҳуқуқ дорад гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯиро ба мақомоти таҳқиқи маҳалли тафтиши пешакӣ ё маҳалли пешбурди он супорад. Супориши муфаттиш бояд дар мӯҳлати на дертар аз понздаҳ шабонарӯз иҷро карда шавад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*).

Моддаи 163. Оғози пешбурди тафтиши пешакӣ

1. Пешбурди тафтиши пешакӣ танҳо пас аз оғози парвандаи ҷиноятӣ ва бо тартиби муқарраркардаи Кодекси мазкур гузаронида мешавад.

2. Муфаттиш вазифадор аст ба тафтиши парвандаи оғоз намудааш ё парвандаи ба ӯ супурдашуда фавран шурӯъ кунад. Муфаттиш дар бораи ба баррасии худ қабул кардани парванда қарор мебарорад. Агар парвандаи ҷиноятӣ аз ҷониби муфаттиш оғоз ёфта, ба пешбурди худ қабул шуда бошад, дар ин бора як қарор бароварда мешавад. Муфаттиш нусхаи қарорро дар муддати на дертар аз 24 соат ба прокурор равон мекунад.

Моддаи 164. Мӯҳлати пешбурди тафтиши пешакӣ

1. Пешбурди тафтиши пешакии парвандаи ҷиноятӣ бояд дар мӯҳлати на дертар аз ду моҳ аз рӯзи оғози парвандаи ҷиноятӣ анҷом дода шавад.

2. Пешбурди тафтиши пешакии парвандаҳои ҷиноятӣ, ки таҳқиқбаранда мегузаронад, бояд дар мӯҳлати як моҳ аз рӯзи оғози парвандаи ҷиноятӣ анҷом дода шавад.

3. Мӯҳлати тафтиши пешакӣ аз рӯзи оғози парванда ва то рӯзи ба прокурор равон кардани парванда бо фикри айбдоркунӣ ё қарор дар бораи ба суд равон кардани парвандаи ҷиноятӣ барои баррасии масъалаи татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ ё то рӯзи баровардани қарори қатъи парвандаи ҷиноятӣ ба ҳисоб гирифта мешавад.

4. Ба мӯҳлати пешбурди тафтиши пешакӣ муддате, ки дар давоми он тафтиши пешакӣ тибқи асосҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур боздошта шуда буд, дохил карда намешавад.

5. Мӯҳлати тафтиши пешакии парвандаҳои ҷиноятӣ дар қисми 1 ҳамин модда нишондодашуда аз тарафи прокурори ноҳия, шаҳр, ва прокурорҳои ба онҳо баробаркардашуда то шаш моҳ, аз тарафи Сарпрокурори Ҳарбӣ, прокурори Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе ва прокурори нақлиёти Тоҷикистон мумкин аст то як сол дароз карда шавад. Мӯҳлати тафтиши пешакии парвандаҳои ҷиноятӣ дар шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ аз тарафи муовини Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дароз карда мешавад. Мӯҳлати минбаъдаи тафтиши пешакии парвандаҳои ҷиноятӣ аз тарафи Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дароз карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 14.03.2014 № 1067*).

6. Мӯҳлати бо маводҳои парвандаи ҷиноятӣ шинос шудани айдоршаванда ва ҳимоятгари ӯ ба мӯҳлати тафтиши пешакӣ ба ҳисоб гирифта намешавад.

Моддаи 165. Анҷоми тафтиши пешакӣ

Пешбурди тафтиши пешакӣ бо тартиб додани фикри айбдоркунӣ ё қарор дар бораи ба суд равон кардани парвандаи ҷиноятӣ барои татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ ё баровардани қарори қатъ кардани парвандаи ҷиноятӣ анҷом меёбад.

Моддаи 166. Якҷоя кардани парвандаҳои ҷиноятӣ

1. Бо қарори прокурор, инчунин бо қарори муфаттиш таҳқиқбаранда ё таъинот ва қарори суд, судя дар як пешбурд мумкин аст парвандаҳо оид ба айбдоркунии чандин шахс дар содир намудани як ё якчанд ҷиноят дар шарикӣ, парвандаҳо оид ба айбдоркунии як шахс дар содир намудани чандин ҷиноят, инчунин оид ба айбдоркунӣ дар пинҳон кардани ин ҷиноятҳо бе ваъдаи пешакӣ ё хабар надодан дар бораи онҳо якҷоя карда шаванд.

2. Якҷоя кардани парвандаҳои ҷиноятӣ, ки тибқи он як шахс ҳам айбдоршаванда ва ҳам ҷабрдида мебошад, ба ғайр аз парвандаҳои айбдоркунии хусусӣ, иҷозат дода намешавад.

3. Мӯҳлати пешбурди парвандаи ҷиноятӣ, ки дар он якчанд парвандаи ҷиноятӣ якҷоя карда шудааст, аз рӯзи оғози парвандае ба ҳисоб гирифта мешавад, ки аввал оғоз шудааст. Ба мӯҳлати умумии тафтишоти парвандаҳои якҷоя кардашуда тамоми вақти воқеии тақвимие, ки ба пешбурди он сарф шудааст, дохил карда мешавад.

Моддаи 167. Чудо кардани парвандаҳои ҷиноятӣ ё мавод

1. Таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор дар чараёни пешбурди парвандаи ҷиноятӣ ҳуқуқ доранд дар ҳолатҳои зарурӣ қисми онро нисбат ба шахсони зерин ба пешбурди алоҳида чудо кунанд:

- айбдоршавандае, ки маҳалли зисташ номаълум аст;
- айбдоршавандае, ки ба бемории вазнин гирифта аст;
- айбдоршавандаи ноболиғ, ки дар як парвандаи ҷиноятӣ якҷоя бо шахси болиғ ба ҷавобгариҳои ҷиноятӣ кашида шудааст.

2. Оид ба парвандаҳои бисёрлаҳза бо назардошти муқаррароти қонун дар бораи тобеияти судии парвандаи ҷиноятӣ прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда ҳуқуқ доранд ҳангоми нисбат ба шахси алоҳида ба баъзе ҳолатҳои айбдоркунӣ кифоя эътироф кардани далелҳои ҷамъоваришуда барои тартиб додани фикри айбдоркунӣ ва ба суд фиристодани парванда доир ба ҳамин ҳолатҳо қарор қабул намоянд. Қарор дар бораи чудо кардан ва тафтиши парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои дигар (лаҳзаҳо) мутобиқи Кодекси мазкур қабул карда мешавад. Чудо кардани парванда ба шарт мумкин аст, ки он ба тафтиши ҷамаҷониба ва ҳолисонаи парвандаи таҳти пешбурд қарордошта таъсир нарасонад.

3. Парвандаи ҷиноятӣ оид ба ҷинояти шахси дигар содиркардае, ки дар чараёни тафтиши ҷиноят маълум гардида, ба кирдори оид ба парвандаи тафтишшаванда марбути айбдоршаванда доништашуда алоқаманд нест, бояд барои пешбурди алоҳида чудо карда шавад. Дар чунин ҳолатҳо аз парвандаи ҷиноятӣ маводе, ки барои оғоз кардан ва тафтиши парвандаи ҷиноятӣ дар бораи ҷинояти ошкоршуда зарур мебошад, чудо карда шуданаш мумкин аст.

4. Чудо кардани парванда ё мавод бо қарори мақомоти таҳқиқ, муфаттиш ё прокурор, бо қарор ё таъиноти суд анҷом дода мешавад. Ба парвандаи ҷудокардашуда бояд номгуӣ маводи дар шакли асл ё нусхаи он ҷудокардашуда замима гардад.

5. Мӯҳлати тафтиши пешакии парвандаи чудо кардашуда аз рӯзи қабули қарори дахлдор ба ҳисоб гирифта мешавад, ба шарте, ки парванда ба ҷинояти нав ё нисбат ба шахси дигар чудо карда шавад. Дар ҳолатҳои дигар мӯҳлат аз лаҳзаи оғози парвандаи ҷиноятӣ асосӣ ба ҳисоб гирифта мешавад.

Моддаи 167(1). Барқарор намудани парвандаи ҷиноятӣ

(Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1275)

1. Барқарор намудани парвандаи ҷиноятӣ нобуд ё гумшуда ва ё қисми маводи он ҳангоми пешбурди тафтиши пешакӣ ва таҳқиқ бо қарори прокурор амалӣ карда мешавад. Дар ҳолати нобуд ё гум шудани парвандаи ҷиноятӣ ва ё қисми маводи он дар рафти пешбурди судӣ барқарор намудани онҳо, бо қарори суд амалӣ гардида, барои иҷро ба прокурор ирсол карда мешавад.

2. Парвандаи ҷиноятӣ нобуд ё гумшуда аз рӯи нусхаҳои нигоҳдошташудаи маводи парвандаи ҷиноятӣ, ки бо тартиби пешбининамудаи Кодекси мазкур далел эътироф карда мешаванд, инчунин бо роҳи гузаронидани амалҳои тафтишӣ барқарор карда мешавад.

3. Мӯҳлатҳои таҳқиқ, тафтиши пешакии парвандаи ҷиноятӣ ва дар ҳабс нигоҳ доштани айбдоршаванда ҳангоми барқарор намудани парвандаи ҷиноятӣ бо тартиби муқарраркардаи моддаҳои 112, 155 ва 164 Кодекси мазкур ҳисоб карда мешаванд.

4. Агар аз рӯи парвандаи ҷиноятӣ нобуд ё гумшуда ҳадди ниҳии мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан гузашта бошад, айбдоршаванда бояд фавран озод карда шавад *(Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1275)*.

Моддаи 168. Ваколатҳои прокурор оид ба назорати иҷрои қонунҳо ҳангоми таҳқиқ ва тафтиши парвандаи ҷиноятӣ

1. Прокурор назорати иҷроӣ қонунҳоро ҳангоми таҳқиқ ва тафтиши парвандаи ҷиноятӣ амалӣ намуда, дар доираи салоҳияти худ:

- иҷроӣ талаботи қонунро ҳангоми қабул, бақайдгирӣ ва баррасии ариза ва иттилоот дар хусуси ҷиноят назорат мекунад;

- ҳангоми пешбурди таҳқиқ ва тафтиши пешакӣ иҷроӣ талаботи қонунро санҷида, дар аини замон ҳуқуқ дорад аз мақомоти тафтишоти пешакӣ ва таҳқиқ парвандаҳои ҷиноятӣ, ҳуҷҷатҳо, мавод ва маълумоти дигарро дар хусуси ҷиноятҳои содиршуда, чараёни таҳқиқ ва тафтиш, гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯӣ, талаб кунад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*);

- ба таҳқиқбаранда, муфаттиш барои ба суд дархост пешниҳод намудан дар бораи татбиқи чораи пешгирӣ ба тариқи ба ҳабс гирифтани, ба ҳабси хонагӣ гирифтани, аз ҷумла, дар бораи тағйир додан ва бекор кардани онҳо розигӣ диҳад;

- ба таҳқиқбаранда ва муфаттиш барои ба суд пешниҳод намудани дархост оид ба ҳабси муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқол мешаванд, азназаргузаронӣ, ёфта гирифтани онҳо аз муассисаҳои алоқаи почта ё шабакаҳои алоқаи барқӣ, гӯш кардан ва сабти гуфтугӯи телефонӣ ва дигар гуфтугӯҳо розигӣ диҳад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*);

- ба таҳқиқбаранда ва муфаттиш барои ба суд пешниҳод намудани дархост оид ба ҳабси маблағҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки дар суратҳисобҳо ва пасандозҳо ё дар нигоҳдории бонк ва дигар ташкилотҳои қарзии молиявӣ қарор доранд, розигӣ диҳад (*Қонуни ҚТ аз 19.07.2022 № 1900*);

- дар пешбурди тафтиши пешакӣ иштирок намуда, дар ҳолатҳои зарурӣ шахсан амали тафтиширо анҷом медиҳад, оид ба ҳар як парванда дар ҳаҷми пурра тафтиши ҳамаҷонибаи пешакӣ мегузаронад;

- дар ҳолатҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур қарор ё амали муфаттиш ва таҳқиқбарандаро тасдиқ мекунад;

- мӯҳлати таҳқиқ ва тафтиши пешакиро дароз мекунад;

- аризаи оид ба радди таҳқиқбаранда ва муфаттиш, инчунин прокурори поёниро баррасӣ мекунад;

- дар бораи амал ва қарори таҳқиқбаранда ва муфаттиш, инчунин прокурори поёнӣ шикоятҳоро баррасӣ мекунад;

- дар хусуси иҷроӣ талаботи қонун ва тафтиши парвандаҳои ҷиноятӣ дастурҳои хаттӣ медиҳад;

- парвандаи ҷиноятӣ оғоз мекунад ё оғози онро рад мекунад;

- пешбурди парвандаи ҷиноятиро қатъ мекунад ё бозмедорад;

- оид ба қатъи парвандаи ҷиноятӣ аз ҷониби муфаттиш ё мақомоти таҳқиқ дар ҳолатҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур розигӣ медиҳад;

- қарорҳои ғайриқонунии таҳқиқбаранда, мақомоти таҳқиқ, муфаттиш ва прокурори поёниро бекор мекунад;

- ба мақомоти таҳқиқ дар бораи анҷом додани амали тафтишӣ супориш медиҳад;

- дар бораи гузаронидани чорабиниҳои оперативӣ-ҷустуҷӯӣ барои ошкор кардани ҷиноят ва пайдо кардани шахсони ҷиноят содиркарда доир ба парвандаҳое, ки таҳти пешбурди прокурор ё муфаттиш қарор дорад, дастур медиҳад (*Қонуни ҚТ аз 25.03.2011 № 692*);

- бо дастури худ дар хусуси пешбурди тафтиши иловагӣ парвандаҳои ҷиноятиро ба муфаттиш ё мақомоти таҳқиқ бармегардонад;

- парвандаро аз мақомоти таҳқиқ гирифта, ба муфаттиш месупорад;

- парвандаро бо ҳатман нишон додани асос тибқи тартиби пешбиниамудаи моддаи 161 Кодекси мазкур аз як муфаттиш гирифта, ба муфаттиши дигар ё аз як мақомоти тафтишот ба мақомоти дигари тафтишот месупорад (*Қонуни ҚТ аз 22.07.2013 № 983*);

- таҳқиқбаранда ё муфаттишро, ки ҳангоми тафтиши парванда қонунро вайрон карда бошанд, аз пешбурди минбаъдаи тафтиш дур месозад;

- фикри айбдоркуниро тасдиқ мекунад;
- парвандаро ба суд ирсол мекунад;
- дигар ваколатҳои пешбининамудаи Кодекси мазкурро анҷом медиҳад.

2. Иҷрои дастурҳои прокурор барои муфаттиш, мақомоти таҳқиқ ва таҳқиқбаранда, ки бо тартиби пешбининамудаи Кодекси мазкур дода шудаанд, ҳатмӣ мебошад.

Моддаи 169. Пешбурди тафтиши пешакӣ аз ҷониби гурӯҳи муфаттишон

Агар парвандаи ҷиноятӣ мураккаб ё калонҳаҷм бошад, тафтиши пешакиашро ба гурӯҳи муфаттишон (гурӯҳи тафтишот) супоридан мумкин аст ва ин ҳолат дар қарори оғози парвандаи ҷиноятӣ зикр мегардад ё қарори алоҳида қабул карда мешавад. Дар ин хусус прокурор, сардори воҳиди тафтишот ё роҳбари мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия ҳуқуқ доранд, қарор қабул кунанд. Прокурор оид ба пешбурди тафтиши пешакии парвандаҳои ҷиноятӣ, новобаста аз тобеияти тафтишотии онҳо, гурӯҳҳои тафтишотӣ - оперативӣ таъсис дода, тафтиши парвандаро ба зиммаи мақомоти прокуратура, корҳои дохилӣ, амнияти миллӣ, мақоми махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия ё назорати маводи нашъаовар месупорад. Дар қарор бояд ҳамаи муфаттишоне, ки пешбурди тафтиш ба онҳо супорида шудааст, аз он ҷумла роҳбари гурӯҳ нишон дода шаванд. Гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҷабрида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намоёндагони онҳо бояд бо қарори тафтиши парванда аз ҷониби гурӯҳи муфаттишон шинос карда, ҳуқуқи онҳо дар бораи рад намудани ҳар як муфаттиш аз ҳайати гурӯҳ фаҳмонда шавад (*Қонуни ҚТ аз 22.07.2013 № 983*).

Моддаи 170. Ваколати роҳбари гурӯҳи тафтишот

1. Роҳбари гурӯҳи тафтишот парвандаи ҷиноятиро ба пешбурди худ қабул карда, ҷаъолияти гурӯҳи тафтишотро ташкил намуда, ба амали муфаттишони дигар роҳбарӣ мекунад.

2. Қарори якҷоя ё ҷудо кардани парванда, оғоз кардани дархост дар хусуси дароз кардани мӯҳлати тафтиш, ба сифати ҷораи пешгирӣ татбиқ намудани баҳабсгирӣ, ҳабси ҳонагӣ ва дароз кардани мӯҳлати онҳо, инчунин гарав ва муваққатан дур кардани айбдоршаванда аз вазифа, қатъ кардани парвандаи ҷиноятӣ дар маҷмӯъ ё қисман боздоштани он ё аз нав шурӯъ кардани пешбурди парванда танҳо аз ҷониби роҳбари гурӯҳи тафтишот қабул карда мешавад.

3. Фикри айбдоркунӣ ё қарор дар бораи ба суд равон кардани парванда барои баррасии масъалаи татбиқи ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ аз ҷониби роҳбари гурӯҳи тафтишот таҳия мегардад.

4. Роҳбари гурӯҳи тафтишот ҳуқуқ дорад:

- дар амали тафтишиё, ки дигар муфаттишон анҷом медиҳанд, иштирок намояд;
- шахсан тафтиш гузаронад;
- оид ба парванда қарор қабул кунад.

Моддаи 171. Қоидаҳои умумии пешбурди амали тафтишӣ

1. Муфаттиш ба тафтишот шахсони пешбиникардаи Кодекси мазкурро ҷалб намуда, шахсияти онҳоро муайян мекунад, ба онҳо ҳуқуқ ва ўҳдадориҳо, инчунин тартиби пешбурди тафтишро мефаҳмонад.

2. Пешбурди амали тафтишӣ ба истиснои ҳолатҳои таъхирнопазир шабона манъ аст.

3. Ҳангоми пешбурди амали тафтишӣ мумкин аст воситаҳои техникӣ, усулҳои илман асосноки ошкоркунӣ, бақайдгирию сабт ва ёфта гирифтани изҳои ҷиноят ва далелҳои шайъӣ истифода шаванд.

4. Ҳангоми пешбурди амали тафтишӣ татбиқи зӯроварӣ, таҳдид ва дигар ҷораҳои ғайриқонунӣ, ҳамчунин ба вучуд овардани хавф барои ҳаёт ва саломатии шахсони дар он ширкаткунанда мумкин нест.

5. Дар ҳолатҳои пешбиникардаи моддаи 35 Кодекси мазкур амали тафтишӣ дар асоси қарори суд анҷом дода мешавад.

Моддаи 172. Протоколи амали тафтишӣ

1. Протоколи амали тафтишӣ дар чараёни пешбурди тафтиш ё бевосита баъди анҷоми он тартиб дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Протоколро дастӣ навиштан, дар мошинка чоп кардан ё ба тарзи компютерӣ тартиб додан мумкин аст. Барои мукаммал таҳия намудани протокол мумкин аст сабтҳои стенографӣ, сабти овоз ва видео истифода шаванд. Сабти стенографӣ, маводи сабти овоз ва видео яқоя бо парванда нигоҳ дошта мешаванд.

3. Дар протокол инҳо инъикос меёбанд:

- маҳал (ҷой) ва санаи пешбурди амали тафтишӣ;
- вақти оғоз ва анҷоми он;
- вазифа ва ному насаби шахси тартибдиҳандаи протокол;
- ном, номи падари ҳар шахсе, ки дар амали тафтишӣ иштирок намудааст, инчунин суроғи ӯ;
- амали мувофиқӣ бо ҳамаи тартибе, ки онҳо ҷой доштанд;
- ҳолатҳои ҳангоми гузаронидани мувофиқа ошкоршудаи барои парванда муҳим;
- арзи шахсони дар пешбурди амали тафтишӣ иштирокдошта.

4. Агар ҳангоми пешбурди амали тафтишӣ аксбардорӣ, сабти овоз ва видео татбиқ шуда бошад ё қолабгирӣ ва нақшгирӣ аз из анҷом дода шуда, нақшаю тарҳ қашида шуда бошад, пас дар протокол восиҷаҳои техникӣ, ки ҳангоми анҷом додани амали дахлдори тафтишӣ ба кор бурда шудаанд, шарт ва тартиби татбиқи онҳо, объектҳои, ки нисбати онҳо ин восиҷаҳо татбиқ шудаанд ва натиҷаҳои ба даст омада бояд инъикос гарданд. Дар протокол ба ғайр аз он бояд сабт гардад, ки оё қабл аз татбиқи восиҷаҳои техникӣ дар ин бора шахсони дар пешбурди амали тафтишӣ иштирокдошта оғоҳ карда шуда буданд ё не.

5. Протокол барои шиносӣ ба ҳамаи шахсоне, ки дар пешбурди амали тафтишӣ иштирок доштанд, пешниҳод карда мешавад. Ба онҳо ҳуқуқи эродгирӣ, ки ба протокол бояд дохил карда шавад, фаҳмонда мешавад. Тамоми эроду иловаҳо ва ислҷоти ба протокол дохил кардашуда, бояд пешакӣ мувофиқа ва бо имзои ин шахсон тасдиқ карда шаванд.

6. Ҳар як саҳифаи протокол аз ҷониби муфаттиш, шахси пурсидашуда, тарҷумон, мутахассис, шахсони ҳолис ва дигар шахсони иштирокҷии амали тафтишӣ имзо карда мешавад.

7. Ба протокол негативҳои акс, сурат, диапозитив, кассета, сабти овоз ва видео, нақшаю тарҳ ва схема, қолаб, изу пай, ки ҳангоми пешбурди амали тафтишӣ анҷом дода шудааст, замиа мегарданд.

8. Ҳангоми мавҷуд будани асос барои эҳтимоли он, ки таъмини амнияти ҷабрдида, намояндаи ӯ, шӯҳид ва аъзои оилаи онҳо зарур аст, муфаттиш ҳуқуқ дорад дар протоколи амали тафтиши, ки дар он ҷабрдида, намояндаи ӯ ва шӯҳид иштирокдоранд, маълумотро дар бораи шахсияти онҳо зикр накунад. Дар ин сурат муфаттиш вазифадор аст қароре барорад, ки дар он сабаби дар хусуси махфӣ нигоҳ доштани маълумот оид ба шахсияти иштирокҷии амали тафтишӣ қабул кардани қарорро зикр намуда, намунаи имзоро, ки вай дар протоколи амали тафтишӣ бо иштироки ӯ аз он истифода мебарад, сабт кунад. Қарор дар лиффаи мӯҳршуда нигоҳ дошта мешавад, ки бо мазмуни он ба ғайр аз муфаттиш, прокурори назораткунанда, ҳайати суд ё судья шинос шуда метавонанд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 173. Тасдиқи воқеияти даст қашидан аз имзо ё ғайримкон

будани имзои протоколи амали тафтишӣ

1. Агар гумонбаршуда, айбдоршаванда, шӯҳид ё шахси дигар имзои протоколи амали тафтиширо рад кунад, дар ин бора дар протокол сабт ва бо имзои шахсе, ки амали тафтиширо анҷом додааст, тасдиқ карда мешавад.

2. Ба шахсе, ки имзогузории протоколро рад кардааст, бояд имконият фароҳам овард, ки ӯ сабаби онро шарҳ диҳад ва шарҳи ӯ ба протокол дохил карда мешавад.

3. Агар гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҷабрдида ё шӯҳид бо сабаби камбудии ҷисмонӣ ё вазъи саломатӣ протоколи пурсиширо имзо карда натавонанд, муфаттиш шахси

бегонаро даъват мекунад ва ӯ бо розигии шахси пурсидашуда дурустии сабти нишондоди ӯро бо имзои худ тасдиқ мекунад. Ин протоколро инчунин муфаттише, ки пурсиш кардааст, имзо мегузорад. Агар бо ҳамин сабабҳо яке аз шахсони дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида протоколи амали дигари тафтиширо имзо карда натавонад, он дар протокол зикр ёфта, бо имзои муфаттиш ва шахсони ҳолис тасдиқ карда мешавад.

Моддаи 174. Ҳатмӣ будани фаҳмондан ва таъмини ҳуқуқи иштирокчиёни мурофиаи ҷиноятӣ

Муфаттиш вазифадор аст ба гумонбаршуда, айбдоршаванда, инчунин ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳо, инчунин шахсони дигари иштирокчии пешбурди амали тафтиш ҳуқуқи ҳар кадоми онҳоро фаҳмонда, имконияти татбиқи ҳуқуқҳояшонро ҳангоми таҳқиқи парванда таъмин намояд. Ҳамзамон ба онҳо бояд ӯҳдадорихояшон ва оқибати иҷро накардани онҳо фаҳмонда шаванд.

Моддаи 175. Ҳатмӣ будани баррасии дархост

1. Муфаттиш вазифадор аст, тамоми дархостҳои оид ба парванда арзшударо баррасӣ кунад. Дар айни замон ӯ ҳуқуқ надорад дархости гумонбаршуда, айбдоршаванда, Ҳимоятгари онҳо, инчунин ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳоро дар хусуси пурсиши шохидон, пешбурди экспертиза ва дигар амали тафтиш рад намояд, агар ҳолатҳое, ки барои муқаррар намуданашон онҳо дархост додаанд, барои парванда аҳамиятнок бошанд.

2. Дар бораи натиҷаҳои баррасии дархост дар мӯҳлати на бештар аз панҷ шабонарӯз ба аризадиҳанда хабар дода мешавад. Ҳангоми пурра ё қисман рад кардани қонсгардонии дархост муфаттиш вазифадор аст бо зикри сабабҳои рад қарор барорад.

Моддаи 176. Чораҳои парасторӣ нисбати кӯдак, мӯҳтоҷон ва ҳифзи молу мулкҳои гумонбаршуда ё айбдоршаванда

1. Агар дастгиршуда ё ба сифати чораи пешгирӣ таҳти ҳабс қарордошта фарзандони ноболиғи бидуни сарпараст ё ғамхор, падару модари пиронсол ё дигар шахсони эҳтиёҷманд дошта бошанд, муфаттиш вазифадор аст онҳоро барои парасторӣ ба падару модар ё дигар шахсон супорад ё дар муассисаҳои барои кӯдакони бе парастормонда ё иҷтимоӣ (муассисаҳои тарбиявӣ, табобатӣ, ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва муассисаҳои дигар) ҷойгир кунад.

2. Муфаттиш вазифадор аст барои ҳифзи молу мулк ва манзили гумонбаршуда ё айбдоршавандаи дастгиршуда ё ба ҳабс гирифташуда тибқи қонунгузорӣ чораҳо андешад.

3. Дар бораи чораҳои парасторӣ ва ҳифзи молу мулк гумонбаршуда ё айбдоршаванда огоҳ карда мешавад.

Моддаи 177. Норавоии фош кардани маълумоти тафтиши пешакӣ

1. Маълумоти тафтиши пешакиро танҳо бо иҷозати шахси пешбарандаи таъкиби ҷиноятӣ ва ба андозае, ки ӯ имконпазир медонад, фош кардан мумкин аст.

2. Дар ҳолатҳои зарурӣ шахси пешбарандаи таъкиби ҷиноятӣ муфаттиш, шохид, ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани, қоршинос, мутахассис, тарҷумон, шахсони ҳолис ва шахсони дигари ҳангоми пешбурди амали тафтиш иштирокдоштаро дар бораи норавоии фош кардани маълумоти тафтиши пешакӣ бе иҷозати ӯ огоҳ месозад. Аз шахсони зикршуда дар хусуси огоҳ карда шуданашон оид ба ҷавобгариҳои пешбиниқардаи моддаи 361 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон забонхат гирифта мешавад.

Моддаи 178. Пешниҳод оид ба рафъи ҳолатҳое, ки ба содир шудани ҷиноят ва дигар қонуншиқаниҳо мусоидат мекунад

1. Муфаттиш ҳангоми пешбурди парванда ҳолатҳое, ки ба содир шудани ҷиноят мусоидат мекунад, муқаррар намуда, ҳуқуқ дорад ба ташкилот, муассисаи дахлдор сарфи назар аз шаклҳои ташкилию ҳуқуқӣ ё шахси мансабдори дахлдор дар бораи андешидани чораҳо барои рафъи ин ҳолатҳо ё дигар қонуншиқаниҳо пешниҳод равон кунад.

2. Пешниҳод бояд дар муддати як моҳ баррасӣ карда, аз натиҷаи чораҳои андешидашуда ҳатман ба мақомоти пешниҳод ирсолнамуда хабар дода шавад.

Моддаи 179. Иштироки мутахассис

1. Муфаттиш ҳуқуқ дорад барои иштирок дар пешбурди амали тафтишӣ мутахассисеро, ки ба натиҷаҳои парванда манфиатдор нест, ҷалб намояд. Талаби муфаттиш дар хусуси даъвати мутахассис барои роҳбари корхона, муассиса ё ташкилоте, ки мутахассис дар он кор мекунад, ҳатмӣ мебошад.

2. Пеш аз оғози амали тафтишӣ муфаттиш ба шахсият ва салоҳиятмандии мутахассис боварӣ ҳосил намуда, муносибати ӯро нисбат ба гумонбаршуда, айбдоршаванда ва ҷабрдида муайян мекунад, ба мутахассис ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳояшро, ки моддаи 57 Кодекси мазкур пешбинӣ кардааст, фаҳмонда, оид ба ҷавобгариҳои пешбиниқардаи ҳамин модда барои рад қардан ё саркашӣ аз иҷрои ӯҳдадориҳояш ӯро дар ин бора огоҳ месозад ва дар ин хусус дар протоколи амали тафтишӣ зикр намуда, онро бо имзои мутахассис тасдиқ мекунад.

Моддаи 180. Иштироки тарҷумон

1. Дар ҳолатҳои пешбиниқамудай қисми 2 моддаи 18 Кодекси мазкур муфаттиш ҳангоми пурсиш ё дигар амали тафтишӣ вазифадор аст тарҷумонро даъват қунад.

2. Пеш аз оғози амали тафтишӣ, ки дар он тарҷумон иштирок мекунад, муфаттиш ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои ӯро, ки моддаи 59 Кодекси мазкур пешбинӣ намудааст, фаҳмонда, ӯро оид ба ҷавобгариҳои муқаррарнамудай ҳамин модда ҳангоми саркашӣ аз ҳозиршавӣ ё иҷрои ӯҳдадорӣ, инчунин дар бораи ҷавобгариҳои ҷиноятӣ барои дидаю дониқта нодуруст тарҷума қардан огоҳ месозад ва инро дар протоколи амали тафтишӣ зикр намуда, бо имзои тарҷумон тасдиқ мекунад.

Моддаи 181. Иштироки шахсони ҳолис

1. Дар ҳолатҳои пешбиниқамудай Кодекси мазкур тафтиш бо иштироки на қамтар аз ду шахси ҳолис, ки барои тасдиқи воқеияти пешбурди амали тафтиш, қараён ва натиҷаҳои он даъват мешаванд, анҷом меқазирад.

2. Пеш аз оғози тафтиш муфаттиш ба шахсони ҳолис мақсади амали тафтишӣ, ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои онҳоро, ки моддаи 60 Кодекси мазкур пешбинӣ қардааст, фаҳмонда медиҳад.

БОБИ 21. АЗНАЗАРГУЗАРОНИ, ШАҲОДАТҚУНОНИ, ОЗМОИШИ (ЭКСПЕРИМЕНТИ) ТАФТИШ

Моддаи 182. Асос барои пешбурди азназаргузаронӣ

1. Азназаргузаронии қои ҳодиса, маҳал, бино, асбобу анҷом ва ҳуҷҷатҳо бо мақсади ошқор қардани осори ҷиноят ва дигар объектҳои моддӣ, муайян қардани дигар ҳолатҳои барои парванда аҳамиятнок анҷом дода мешавад.

2. Дар мавридҳои таъхирноқазир азназаргузаронии қои ҳодисаро то оғози парвандаи ҷиноятӣ анҷом додан мумкин аст.

Моддаи 183. Тартиби пешбурди азназаргузаронӣ

1. Азназаргузаронӣ бо иштироки шахсони ҳолис сурат меқирад. Дар ҳолатҳои истисно (дар маҳалҳои душворгузар, ҳангоми мавҷуд набудани воситаҳои дахлдори иттилоот, инчунин дар ҳолатҳои, ки азназаргузаронӣ барои ҳаёт ва саломатии одамон ҳавфнок бошад) азназаргузаронӣ бидуни шахсони ҳолис анҷом дода мешавад.

2. Муфаттиш ва таҳқиқбаранда ҳуқуқ доранд барои иштирок дар азназаргузаронӣ айбдоршаванда, гумонбаршуда, ҷабрдида, шохид, инчунин мутахассисро ҷалб намоянд.

3. Дар ҳолатҳои зарурӣ ҳангоми азназаргузарони андозагирӣ, аксардорӣ, сабти овоз, ба навори видео гирифтн, нақшақашӣ ва тарҳрезӣ анҷом дода мешавад. Қолаб ва нусхаи изҳо бардошта мешаванд ва дар сурати имқонқазирӣ ҳуди из якқоя бо асбобу анҷом ё як қисми он бо истиқода аз воситаю усулҳои техникаи иқозатқодаи қонун гирифта мешавад.

4. Азназаргузаронии изҳо, ва дигар объектҳои моддии ошқоршуда дар маҳалли пешбурди амали тафтишӣ анҷом дода мешавад. Агар барои азназаргузаронӣ мӯҳлати зиёд лозим бошад ё азназаргузаронӣ дар қойи муайяншуда ниҳоят душвор бошад, объектҳо бояд гирифта, печонда ва мӯҳр зада, бидуни расонидани осеб ба қойи дигари барои азназаргузаронӣ мусоид оварда мешаванд.

5. Ҳамаи чизҳои ҳангоми азназаргузаронӣ ошкоргардида ва гирифташуда бояд ба шахсони ҳолис, дигар иштирокчиёни азназаргузаронӣ нишон дода шаванд.

6. Танҳо объектҳои гирифта мешаванд, ки ба парванда дахл доранд. Объектҳои гирифташуда бастубанд ва мӯҳр карда, бо имзои муфаттиш ва шахсони ҳолис тасдиқ карда мешаванд.

7. Иштирокчиёни азназаргузаронӣ ҳуқуқ доранд таваҷҷӯҳи муфаттишро ба ҳамаи он чизе, ки ба ақидаи онҳо, метавонад ба дақиқ сохтани ҳолатҳои парванда мусоидат намояд, ҷалб кунанд.

8. Ҳангоми азназаргузаронии манзили истиқоматӣ бояд ҳозир будани шахси болиғи маскуни он таъмин карда шавад. Дар сурати имконнопазирии ҳозир шудани ӯ намояндагони ташкилоти манзилию коммуналӣ ё маъмурияти маҳаллӣ даъват карда мешаванд ва азназаргузаронии манзил бо риояи талаботи моддаи 13 Кодекси мазкур амалӣ мегардад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

9. Азназаргузаронӣ дар бинои корхона, ташкилот ва муассисаҳо бо иштироки намояндагони онҳо ва мақомоти худидораи маҳаллӣ анҷом дода мешавад.

10. Азназаргузаронӣ дар биноҳои, ки намояндагҳои дипломатӣ ҷойгир шудаанд, ҳамчунин дар биноҳои, ки аъзои намояндагии дипломатӣ ва оилаи онҳо истиқомат мекунанд, танҳо бо хоҳиш ё ризои намояндаи дипломатӣ ва дар ҳузури онҳо анҷом дода мешавад. Ризои намояндаи дипломатӣ ба воситаи Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон гирифта мешавад. Ҳангоми азназаргузаронӣ иштироки прокурор ва намояндаи Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳатмист.

Моддаи 184. Азназаргузаронии ҷасад, эксгуматсия

1. Муфаттиш азназаргузаронии зоҳирии ҷасадро дар ҷойи ошкор намудани он бо иштироки шахсони ҳолис ва коршиноси судии тиббӣ ва агар иштироки ӯ имконнопазир бошад бо иштироки духтури дигар анҷом медиҳад.

2. Ҷасадҳои шинохтанашуда бояд ҳатман аксбардорӣ ва дактилоскопия карда шаванд.

3. Ҳангоми зарурати аз ҷои дафн (гӯр) ҷиҳати азназаргузаронӣ берун овардани ҷасад муфаттиш қарор мебарорад. Иҷрои қарор дар бораи аз ҷои дафн (гӯр) берун овардани ҷасад (эксгуматсия) барои маъмурияти қабристон ва ҳешовандони наздики ғавтида ҳатмӣ мебошад.

4. Берун овардани ҷасад аз ҷои дафн ва азназаргузаронии он бо иштироки шахсони дар қисми 1 ҳамин модда зикршуда сурат мегирад.

Моддаи 185. Азназаргузаронӣ ва ниғаҳдошти далели шайъӣ

1. Ашёе, ки мутобиқи моддаи 78 Кодекси мазкур далели шайъӣ ба ҳисоб рафта, ҳангоми азназаргузаронии ҷои ҳодиса ё бино ошкор шудааст, ҳангоми пешбурди кофтуков, ёфта гирифтани, озмоиши тафтишӣ ё амали дигари тафтишӣ гирифта шудааст ё бо талаби муфаттиш корхонаҳо, ташкилотҳо, муассисаҳо ва шахрвандон пешниҳод кардаанд, бояд тибқи қоидаҳои моддаи 183 Кодекси мазкур аз назар гузаронида шаванд.

2. Дар бораи далели шайъӣ эътироф намудани ашё ва ба парванда замима кардани он муфаттиш қарор мебарорад. Дар ҳама қарор бояд масъалаи ба парванда ҳамроҳ кардани далели шайъӣ ё ба молики он ё ба шахсони дигар ё ба ташкилот барои нигоҳдошт супоридани он ҳал карда шавад.

3. Агар ашёе вобаста ба калонҳаҷм будан ё дигар сабабҳо ба парванда ҳамроҳ карда нашавад, он бояд аксбардорӣ шуда, аз рӯи имкон мӯҳргузорӣ ва дар ҷои муайяннамудаи муфаттиш ҳифз гардад.

Дар бораи ҷои ниғаҳдошти далели шайъӣ дар парванда бояд маълумотномаи дахлдор мавҷуд бошад.

4. Далели шайъии зуд нобудшаванда, ба шарте, ки онро ба моликаш баргардонидан имконнопазир бошад, ба муассисаи дахлдор барои тибқи таъинот истифода бурдан супурда мешавад. Ҳангоми мавҷуд будани асос ба ивази он ба молик ҳама гуна ҷизи дорой ҳама гуна сифат баргардонидани ва ё арзиши он пардохт мешавад.

5. Дар ҳолатҳои бо асосҳои пешбиниамудаи сархатҳои якум ва дуёми қисми 1 моддаи 230 Кодекси мазкур боздошта шудани тафтиши пешакии парвандаҳои ҷиноятӣ вобаста ба муомилоти ғайриқонунии воситаҳои наشاءдор ва моддаҳои психотропӣ ба миқдори калон ё махсусан калон, дар асоси қарори муфаттиш ва бо розигии прокурор, бо иштироки ҳатмии мутахассис ва шахсони ҳолис бо татбиқи сабти видео ва аксбардорӣ аз ҳаҷми умумии далелҳои шайъӣ барои ҳамроҳ намудан ба парвандаи ҷиноятӣ намунаҳо мутаносибан ба андозаи на камтар аз ҳадди ибтидоии миқдори калон ё махсусан калони воситаҳои наشاءдор ва моддаҳои психотропӣ, ки дар замимаи 1 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд, ҷудо карда гирифта мешаванд. Қисми боқимондаи воситаҳои наشاءдор ва моддаҳои психотропӣ тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон набуд карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 01.08.2012 № 878*).

6. Ҳангоми қатъ кардани парвандаи ҷиноятӣ дар марҳилаи тафтиш масъалаи далелҳои шайъӣ тибқи қоидаҳои қисми 3 моддаи 78 Кодекси мазкур ҳал карда мешавад.

Моддаи 186. Шаҳодаткунонӣ

1. Барои дар бадани инсон ошкор кардани нишонаҳои махсус, осори ҷиноят, захмҳои ҷисмонӣ, муайян кардани ҳолати мастӣ ё дигар хусусият ва аломатҳое, ки барои парванда муҳиманд, ба шарте, ки он муоина кардан (экспертиза)-ро тақозо накунад, мумкин аст, шаҳодаткунонии гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҷабрдида ё шохид ба ҷо оварда шавад. Дар бораи гузаронидани шаҳодаткунонӣ муфаттиш қарор мебарорад.

2. Қарори гузаронидани шаҳодаткунонӣ барои гумонбаршуда ва айбдоршаванда ҳатмист.

3. Шаҳодаткунонӣ аз ҷониби муфаттиш бо иштироки шахсони ҳолис, дар мавридҳои зарурӣ бошад, бо иштироки духтур ба ҷо оварда мешавад. Дар ҳолатҳое, ки ин амали тафтишӣ бо бараҳна кардани шахси муоинашаванда алоқаманд бошад, муоина бо иштироки шахсони ҳолиси ҳамчунинс анҷом дода мешавад.

4. Муфаттиш ҳангоми муоинаи шахси ҷинси дигар иштирок намекунад, ба шарте, ки он бо бараҳна кардани шахс алоқаманд бошад. Дар ин сурат муоина аз ҷониби духтур бо иштироки шахсони ҳамчунинс ҳолис анҷом дода мешавад.

Моддаи 187. Протоколи азназаргузаронӣ ва шаҳодаткунонӣ

1. Муфаттиш дар бораи азназаргузаронӣ ва шаҳодаткунонӣ бо риояи талаботи моддаҳои 172 ва 173 Кодекси мазкур протокол тартиб медиҳад.

2. Дар протокол ҳамаи амалҳои муфаттиш, дар баробари он тамоми объектҳои ҳангоми азназаргузаронӣ ва шаҳодаткунонӣ ошкоргардида бо ҳамон пайдарҳамие, ки азназаргузаронӣ ва шаҳодаткунонӣ сурат гирифта буд ва дар ҳамон шакле, ки объекти ошкоргардида дар лаҳзаи азназаргузаронӣ ва шаҳодаткунонӣ мушоҳида шудааст, дарҷ мегардад. Дар протокол ҳамаи объектҳои ҳангоми азназаргузаронӣ ва шаҳодаткунонӣ гирифташуда номбар ва дарҷ карда мешаванд.

3. Дар протокол ба ғайр аз он бояд чунин нуктаҳо зикр карда шаванд:

- дар кадом вақт, дар чӣ ҳел ҳаво, дар чӣ ҳел рушной азназаргузаронӣ ва шаҳодаткунонӣ сурат гирифт;

- кадом воситаҳои техникӣ татбиқ шуд ва натиҷаҳои он чӣ гуна аст;

- киҳо ба азназаргузаронӣ ва ё шаҳодаткунонӣ ҷалб шуданд ва моҳияти иштироки онҳо аз чӣ иборат аст;

- кадом объектҳо мӯҳр зада шудаанд ва бо кадом мӯҳр;

- ҳасад ё ашӯҳое, ки барои парванда аҳамиятноканд, пас аз шаҳодаткунонӣ ба қучо равона карда шудаанд.

Моддаи 188. Озмоиши (эксперименти) тафтишӣ

1. Бо мақсади озмоиш ва аниқ намудани маълумоте, ки барои парванда аҳамиятноканд, муфаттиш ҳуқуқ дорад бо роҳи аз нав такрор намудани амалиёт, вазъ ё ҳолатҳои дигари ҳодисаи муайян кардан ва анҷом додани амали зарурии таҷрибавӣ озмоиши (эксперименти) тафтиширо анҷом диҳад. Дар айни замон имконияти дарки ягон

далел, анҷом додани ҳаракати муайян, фарорасии ягон воқеа санчида шуда, инчунин пайдарҳамии ҳодисаи рухдода ва тариқи ба вуҷуд омадани изҳо санчида мешавад. Озмоиши тафтишӣ ба шарте иҷозат дода мешавад, ки он ба саломатии иштирокчиёнаш хавфнок набошад.

2. Ҳангоми озмоиши тафтишӣ бояд шахсони ҳолис иштирок дошта бошанд. Дар сурати зарурат барои иштирок дар озмоиши тафтишӣ мумкин аст гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҷабрдида, шохид, инчунин мутахассис, коршинос, шахсоне, ки амалиёти таҷрибавиро анҷом медиҳанд, ҷалб карда шаванд. Ба иштирокчиёни озмоиши тафтишӣ мақсад ва тартиби доир гузаронидани он фаҳмонда мешавад.

3. Дар ҳолатҳои зарурӣ, ҳангоми озмоиши тафтишӣ андозагирӣ, аксбардорӣ, сабти овоз ва видео анҷом дода, нақшаҳо ва тарҳҳо таҳия карда мешаванд.

Моддаи 189. Протоколи озмоиши тафтишӣ

1. Дар хусуси гузаронидани озмоиши тафтишӣ муфаттиш бо риояи талаботи моддаҳои 172-173 Кодекси мазкур протокол тартиб медиҳад.

2. Дар протокол шароит, ҷараён ва натиҷаҳои озмоиши тафтишӣ муфассал инъикос гардида, инҳо зикр мешаванд:

- бо кадом мақсад кай ва дар кучо ва дар кадом шароит озмоиш гузаронида шуд;
- айнан такрор кардани вазъият ва ҳолати ҳодиса дар ҷӣ мушаххас аён гардид;
- кадом ҳаракатҳои таҷрибавӣ, бо кадом пайдарҳамӣ, аз ҷониби кӣ ва чанд маротиба анҷом дода шуд;
- натиҷаҳои ба даст омада ҷӣ гунаанд.

БОБИ 22. КОФТУКОВ, ЁФТА ГИРИФТАН, ҲАБСИ МУРОСИЛОТИ ПОЧТА, ХАБАРҲОИ ТЕЛЕГРАФӢ ВА ХАБАРҲОИ ДИГАРЕ, КИ ТАВАССУТИ ШАБАКАҲОИ АЛОҚАИ БАРҚӢ ВА АЛОҚАИ ПОЧТА ИНТИҚОЛ МЕШАВАНД, ГӢШ КАРДАН ВА САБТИ ГУФТУГӢИ ТЕЛЕФОНӢ

(Қонуни ҚТ аз 2.08.2011 № 755)

Моддаи 190. Асосҳо барои гузаронидани кофтуков

1. Барои кофтуков мавҷуд будани маълумоти кофӣ дар бораи тахмини он ки дар ягон бино ё ягон ҷой ё дар ягон шахс мумкин аст олоти ҷиноят, ашёҳо, ҳуҷҷатҳо ё ҷизҳои арзишманди барои парванда аҳамиятнок мавҷуд бошад, асос мегардад.

2. Кофтуков инчунин мумкин аст бо мақсади ошкор намудани шахси ҷустуҷӯшаванда ва ҷасад гузаронида шавад.

Моддаи 191. Асосҳо барои дарёфт кардан

Ҳангоми зарурати дарёфти ашёҳо ё ҳуҷҷатҳои муайян, ки барои парванда аҳамиятдоранд, ба шарте, ки дар кучо ва дар дасти кӣ будани онҳо маълум бошад, кофтуков ва дарёфти онҳо гузаронида мешавад.

Моддаи 192. Тартиби анҷом додани кофтуков ва дарёфт кардан

1. Кофтуков ва дарёфт кардан бо қарори асоснок аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор бо иҷозати суд, судя гузаронида мешавад.

2. Кофтуков ва дарёфти ҳуҷҷатҳои дорои сирри давлатӣ ё дигар сирри қонунан ҳифзшуда бояд аз ҷониби суд, судя иҷозат дода шавад.

3. Дар ҳолатҳои истисно, ҳангоми мавҷуд будани хавфи воқеӣ, ки объекти ҷустуҷӯшаванда ва ё дарёфтшаванда аз сабаби сари вақт ошкор накардан гум ё вайрон карда мешавад ё ба мақсадҳои ҷиноятӣ истифода мегардад ё шахси ҷустуҷӯшаванда пинҳон мешавад, мумкин аст бе иҷозати суд, судя кофтуков гузаронида дар ин бора дар давоми 24 соат ба суд маълумоти хаттӣ пешниҳод карда мешавад.

4. Пеш аз оғози кофтуков таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор шахсони манфиатдорро бо қарори гузаронидани кофтуков шинос мекунад.

5. Кофтуков ва ёфта гирифтани он иштироки шахсони ҳолис ва дар ҳолатҳои зарурӣ бо иштироки мутахассис ва тарҷумон сурат мегирад.

6. То оғози кофтуков ёфта гирифтани таҳқиқбаранда, муфаттиш бояд қарорро ба прокурор дар хусуси аз тарафи прокурор ба суд пешниҳод намудани дархост ирсол намоянд.

7. Таҳқиқбаранда, муфаттиш ба кофтуков шурӯъ намуда, пешниҳод мекунад, ки ашӯ ва ҳуҷҷатҳои барои парванда аҳамиятнок ихтиёран супурда шаванд. Агар онҳо ихтиёран супурда шаванд ва ҳавфи ниҳон кардани ашӯ ва ҳуҷҷатҳои гирифташаванда аз байн равад, кофтукови минбаъда қатъ карда мешавад.

8. Ҳангоми кофтуков мумкин аст қулфи бино ва анбори маҳкам, ба шарте, ки соҳиби он аз ихтиёран кушодан саркашӣ кунад, маҷбуран кушода мешавад. Бе зарурат ба вайрон кардани қулфи дар ва дигар ашӯ иҷозат дода намешавад.

9. Ҳангоми дарёфт кардани ашӯ ва ҳуҷҷатҳои ҷустуҷӯшаванда таҳқиқбаранда, муфаттиш онҳоро маҷбурӣ меситонанд.

10. Кофтуков ва дарёфт кардан дар манзили истиқоматӣ, бинои корхонаю ташкилот ва муассиса бо иштироки шахсони дар қисмҳои 8 ва 9 моддаи 183 Кодекси мазкур зикргардида анҷом дода мешавад.

11. Кофтуков ва дарёфт кардан дар биное, ки намоёндоғони дипломатӣ ишғол кардаанд, инчунин дар манзиле, ки онҳо бо оилаашон зиндагӣ доранд, бо риояи талаботи муайяннамудаи қисми 10 моддаи 183 Кодекси мазкур анҷом дода мешавад.

12. Таҳқиқбаранда ва муфаттиш вазифадоранд барои фош накардани маълумоти дахлдори ҳаёти шахсии онҳое, ки дар ин бино зиндагӣ мекунад ва ё шахсони дигари ҳангоми кофтуков ва дарёфт кардан ошкоршуда чораҳо андешад.

13. Таҳқиқбаранда, муфаттиш ҳуқуқ доранд ба шахсоне, ки дар бино ё маҳалли кофтуков ё дарёфт карда гирифтани ҳузур доранд, инчунин ба шахсоне, ки ба ин бино ё маҳал меоянд, то охири кофтуков ё дарёфт кардан тарк намудани онро, инчунин байни ҳам ё бо дигар шахсон мусоҳиб шудани онҳоро манъ кунанд.

14. Таҳқиқбаранда, муфаттиш ҳангоми кофтуков ё дарёфт кардан бояд қатъиян бо гирифтани ашӯ ва ҳуҷҷатҳое, ки ба парванда муносибат дорад, маҳдуд шаванд. Ашӯ ва ҳуҷҷатҳое, ки барои муомилот манъ шудааст, сарфи назар аз алоқамандӣ бо парванда бояд гирифта шаванд.

15. Ҳамаи ашӯ ва ҳуҷҷатҳои гирифташуда бояд ба шахсони ҳолис ва дигар иштирокчиён нишон дода, ҳангоми зарурат дар ҷои кофтуков ё ёфта гирифтани бастубанд ва мӯҳр карда, бо имзои муфаттиш ва шахсони ҳолис тасдиқ карда шаванд.

Моддаи 193. Кофтукови шахсӣ

1. Ҳангоми мавҷуд будани асосҳои пешбининамудаи моддаи 190 ва бо риояи талаботи қисмҳои 5 ва 7 моддаи 192 Кодекси мазкур прокурор, таҳқиқбаранда, муфаттиш ҳуқуқ доранд бо мақсади ошкор ва гирифтани ашӯ ва ҳуҷҷатҳо, ки шояд дар бадан, либос ё асбобу анҷоми шахс мавҷуд аст, кофтукови шахсиро анҷом диҳанд.

2. Ҳангоми дастгир намудани шахс ё ба ҳабс гирифтани инчунин ҳангоми будани асосҳои кофӣ, бо таҳмини он ки шахси дар бино ё дигар ҷой ҳузурдошта, ки дар он ҷо кофтуков сурат мегирад, ҳуҷҷатҳо ё ашӯи барои парванда аҳамиятнокро пинҳон намудааст, кофтукови шахсиро бе қарори махсус анҷом додан мумкин аст.

3. Кофтукови шахсӣ танҳо аз ҷониби шахси бо кофтуковшаванда ҳамҷинс ва бо иштироки шахсони ҳолис ва мутахассисони ҳамҷинс анҷом дода мешавад.

Моддаи 194. Протоколи кофтуков ва дарёфт кардан

1. Шахсе, ки кофтуков ё дарёфт карданро анҷом медиҳад, бо риояи талаботи моддаҳои 172, 173 ва 192 Кодекси мазкур протокол тартиб медиҳад.

2. Дар протокол бояд зикр гардад, ки дар кучо, дар кадом ҳолат ашӯ ва ҳуҷҷатҳо ошкор гардиданд, онҳо ихтиёрий дода ё маҷбурӣ гирифта шудаанд. Шумора, андоза, вазн, аломатҳои инфиродӣ ва ҳаддалимкон бо арзиши ҳамаи ашӯҳои гирифташуда бояд дар протокол дақиқ нишон дода шавад.

3. Агар ҳангоми кофтуков ё дарёфт кардан барои несту нобуд ё пинҳон кардани ашё ё ҳуҷҷатҳои гирифташаванда кӯшише шуда бошад, ин ҳолат ва чораҳои пешгирии он бояд дар протокол инъикос ёбанд.

4. Нусхаи протоколи кофтуков ва дарёфт кардан бо гирифтани забонхат ба шахсе, ки кофтуков шудааст ё аъзои болиғи оилаи ӯ ва дар сурати ҳозир набудани онҳо ба намояндаи ташкилоти истифодаи манзил ё мақомоти худидоракунии маҳаллӣ супурда мешавад. Агар кофтуков ё дарёфт кардан дар корхона, муассиса ё ташкилот сурат гирифта бошад, нусхаи протокол бо гирифтани забонхат ба намояндагони онҳо супурда мешавад.

Моддаи 195. Ҳабси муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқол мешаванд, азназаргузаронӣ ва дарёфт карда гирифтани онҳо

(Қонуни ҚТ аз 2.08.2011 № 755)

1. Ҳангоми мавҷуд будани асосҳо барои таҳмини он, ки мактуб, телеграмма, радиogramма, баста, фириста ва дигар муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқол мешаванд дорои маълумот, ҳуҷҷат ё ашёи барои парванда аҳамиятнок мебошанд, онҳоро таҳти ҳабс қарор додан мумкин аст (Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755).

2. Ҳабси муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқол мешаванд, азназаргузаронӣ ва дарёфт карда гирифтани онҳо танҳо бо иҷозати суд, судя анҷом дода мешавад (Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755).

3. Таҳқиқбаранда, муфаттиш ҳангоми зарурати ҳабси муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқол мешаванд, азназаргузаронӣ ва дарёфт карда гирифтани онҳо қарори асоснок бароварда, инҳоро зикр менамояд (Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755):

- насаб, ном ва номи падари шахсе, ки муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигари тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқолшавандаи он бояд ҳабс карда шаванд (Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, 14.03.2014 № 1067);

- суроғаи аниқии ин шахс;

- асосҳо барои ба ҳасбгирӣ ва ёфта гирифтани муросилот;

- навъҳои муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигари тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқолшавандае, ки онҳо бояд ба ҳабс гирифта шаванд (Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755);

- мӯҳлате, ки дар қараёни он баҳабсгирӣ бояд амал кунад;

- номи муассисаи алоқа, ки ба зиммаи он ӯҳдадорӣ боздошти муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқол мешаванд, гузошта шудааст (Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755).

4. Баррасии дархости муфаттиш дар хусуси боздошт кардани муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алоқаи барқӣ ва алоқаи почта интиқол мешаванд, азназаргузаронӣ ва ёфта гирифтани онро суд, судя, тибқи қоидаҳои моддаҳои 35(2) ва 192 Кодекси мазкур анҷом медиҳад. Дар сурати ба боздошти муросилоти почта телеграф иҷозат додани суд, судя муфаттиш қарорро ба муассисаи дахлдори алоқа фиристода, ба он пешниҳод мекунад, ки муросилоти почта телеграфро боздорад ва фавран дар ин бора муфаттишро огоҳ намояд (Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 29.01.2021 № 1755).

5. Муфаттиш азназаргузаронӣ, ёфта гирифтани ва нусхабардории муросилоти боздошташудаи почта телеграфро дар муассисаи алоқа бо иштироки ҳолисон аз ҳисоби кормандони ин муассиса мегузаронад. Муфаттиш дар ҳолатҳои зарурӣ барои иштирок дар азназаргузаронӣ ва ёфта гирифтани муросилоти почта телеграф ҳуқуқ дорад мутахассиси дахлдор, инчунин тарҷумонро даъват намояд. Барои ҳар як азназаргузаронии муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои

алокаи барқӣ ва алокаи почта интиқол мешаванд, протокол тартиб диҳад ва зикр намояд, ки муросилоти почтаю телеграф аз ҷониби кӣ ва чӣ гуна аз назар гузаронида, нусхабардорӣ шудааст ва ба унвони кӣ равона карда ё боздошта шудааст (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

6. Ҳабси муросилоти почта, хабарҳои телеграфӣ ва хабарҳои дигаре, ки тавассути шабакаҳои алокаи барқӣ ва алокаи почта интиқол мешаванд, ҳангоми аз байн рафтани зарурат, вале дар ҳар ҳолат на дертар аз қатъи парванда ё ба суд фиристодани он бекор карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 196. Гӯш ва сабт кардани гуфтугӯ

1. Оид ба парвандаи ҷиноятӣ дар бораи ҷиноятҳои вазнин ва махсусан вазнин, ба шартӣ мавҷуд будани асосҳои кофӣ барои тахмини он ки гуфтугӯи телефони гумонбаршуда, айбдоршаванда ва дигар шахсон ё гуфтугӯ бо дигар воситаҳои алоқа, ки дорои маълумот дар бораи ҷиноят шуда метавонанд ё дорои маълумоти барои парванда аҳамиятнок мебошанд, бо тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 35(2) ва 192 Кодекси мазкур ва иҷозати суд, судя гӯш ва сабт кардани ин гуфтугӯро анҷом додан мумкин аст (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 29.01.2021 № 1755*).

2. Ҳангоми мавҷуд будани таҳдиди истифодаи зӯроварӣ, тамаъкорӣ ва дигар амали ҷиноятӣ нисбат ба ҷабрдида, шохид ё аъзои оилаи онҳо, тибқи аризаи хаттии онҳо ё ҳангоми мавҷуд набудани чунин ариза тибқи дархости муфаттиш бо иҷозати суд, судя мумкин аст гуфтугӯе, ки тавассути телефони онҳо ё ба воситаҳои дигари алоқа сурат мегирад ва сабти он анҷом дода шавад.

3. Дар бораи зарурати гӯш ва сабт кардани гуфтугӯ муфаттиш қарори асоснок мебарорад, ки дар он инҳо зикр мегарданд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*):

- парвандаи ҷиноятӣ ва асосҳое, ки тибқи онҳо ин амали тафтишӣ сурат мегирад;
- ному насаби шахсе, ки гуфтугӯи онҳо гӯш карда мешавад;
- дар тӯли кадом мӯҳлат гӯш ва сабт кардани гуфтугӯ гузаронида мешавад;
- муассисае, ки ба зиммааш воситаҳои техникии гӯшкунӣ ва сабти гуфтугӯ вогузошта шудааст.

4. Муфаттиш қарорро ба суд, судя ирсол намуда, дар сурати иҷозат додани суд, судя онро барои иҷро ба муассисаи дахлдор равон мекунад.

5. Гӯш ва сабт кардани гуфтугӯ ба мӯҳлати на бештар аз шаш моҳ муайян мешавад. Ҳангоми дар оянда зарур набудани ин чора, вале дар ҳама ҳолат на дертар аз қатъи парванда ва ё ба суд равон кардани он ин амал бекор карда мешавад.

6. Муфаттиш дар тӯли тамоми мӯҳлати муқарраршуда ҳуқуқ дорад, дар ҳар вақту замон фонограммаро барои азназаргузаронӣ ва шунидани он талаб карда гирад. Фонограмма ба муфаттиш дар шакли мӯҳршуда бо мактуб равон карда мешавад, ки дар он бояд вақти оғоз ва хатми сабти гуфтугӯ ва таснифи зарурии техникийи воситаҳои татбиқшуда инъикос гардад.

7. Азназаргузаронӣ ва шунидани фонограмма аз ҷониби муфаттиш бо иштироки шахсони ҳолис ва ҳангоми зарурат мутахассис, сурат гирифта, дар ин бора протокол тартиб дода, дар он ҳамон қисми фонограмма, ки ба парванда дахл дорад, айнан оварда мешавад. Фонограмма ба парванда замима мегардад ва дар айни замон қисмате, ки ба парванда алоқаманд нест, пас аз эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукм ё қатъи парванда набуд карда мешавад.

БОБИ 23. ПУРСИШ, РҶБАРҶУНӢ, ШИНОХТАН ВА САНӢИШИ НИШОНДОД ДАР ӢОИ ӢОДИСА

Моддаи 197. Ӣои пурсиш

1. Пурсиш дар ҷои тафтиши пешакӣ анҷом дода мешавад. Муфаттиш, агар зарур шуморад, метавонад шахсро дар ҷои будубош пурсиш намояд (*Қонуни ҚТ аз 19.07.2022 № 1900*).

2. Дар ҳолати берун аз ҷумҳури будани шохид ё ҷабрдида пурсиш мумкин аст ба таври фосолавӣ бо истифодаи воситаҳои телекоммуникатсионӣ ва почтаи электронӣ бо

тартиб додани протоколи пурсиш ба роҳ монда шуда, бо имзои рақамӣ тасдиқ карда шавад. Муфаттиш метавонад пурсиши фосилавино бо иштироки шахсони ҳолис гузаронад. Пурсиш бо риояи талаботи моддаҳои 199-203 Кодекси мазкур ва бе тартиб додани протоколи пурсиш анҷом дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 19.07.2022 № 1900*).

Моддаи 198. Тартиби даъват ба пурсиш

1. Шоҳид, ҷабридида, ҳамчунин гумонбаршуда, айбдоршавандае, ки дар озодӣ мебошанд, барои пурсиш тавассути даъватнома даъват карда шуда, дар он ба ҳайси кӣ, ба назди кӣ, ба кадом суроға, вақти ҳозир шудан, оқибатҳои бе сабабҳои узрнок ҳозир нашудан қайд карда мешавад.

2. Даъватнома ба шахси даъватшаванда супорида шуда, имзои ӯ гирифта мешавад. Дар сурати набудани даъватшаванда даъватнома барои ба ӯ расонидан ба яке аз аъзои болиғи оила супорида шуда, имзои ӯ гирифта мешавад. Ҳангоми набудани онҳо даъватнома ба ташкилоти истифодаи манзил ё мақомоти худидоракунии маҳаллӣ ва ё маъмурияти ҷои кор супорида мешавад, ки онҳо вазифадоранд, онро ба шахси даъватшуда супоранд. Даъватшавандаро бо воситаҳои дигари алоқа низ даъват кардан мумкин аст.

3. Шахсони дар қисми 1 ҳамин модда зикршуда вазифадоранд, ки мувофиқи даъват ба пурсиш ҳозир шаванд. Дар ҳолати бе сабабҳои узрнок ҳозир нашудан дар ҳаққи онҳо метавонанд ҷораҳои маҷбуркунии мурофиавӣ, ки дар моддаи 113 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд, татбиқ карда шаванд.

4. Шахсоне, ки дар ҳабс нигоҳ дошта мешаванд ба пурсиш тавассути маъмурияти ҳабсхона даъват карда мешаванд.

5. Шахсе, ки ба синни шонздаҳ нарасидааст, ҳамроҳи падару модар ё дигар намояндагони қонунии ӯ ба ҳайси шоҳид ё ҷабридида даъват карда мешавад. Тартиби дигари даъват кардани ноболиғ танҳо дар сурате, ки ҳолатҳои парванда тақозо мекунанд, имконпазир аст.

Моддаи 199. Қоидаҳои умумии пурсиш

1. Пеш аз пурсиш муфаттиш бояд маълумотро оид ба шахсияти пурсишшаванда муайян намояд. Пурсишшаванда бо забони модарӣ ё забони дигаре, ки медонад, нишондод медиҳад.

2. Ба шахсе, ки ба пурсиш даъват шудааст, хабар дода мешавад, ки ӯ ба ҳайси кӣ, аз рӯи кадом парвандаи ҷиноятӣ пурсиш мешавад, ҳуқуқи ўҳдадорихи ӯ, ки дар Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд, фаҳмонида, дар ин бобат дар протокол қайд карда мешавад. Шахсоне, ки ба пурсиш ба ҳайси шоҳид ё ҷабридида даъват шудаанд, дар бораи ҷавобгарии ҷиноятӣ барои рад кардан ё саркашӣ намудан аз додани нишондод, ҳамчунин барои дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ огоҳ карда мешаванд.

3. Пурсиш аз он оғоз мегардад, ки пурсишшаванда ҳолатҳои ба ӯ маълумбудан парвандаро баён кунад. Агар пурсишшаванда дар бораи ҳолатҳои сухан гӯяд, ки бо парванда ҳеҷ робитае надорад, ӯ бояд огоҳ карда шавад.

4. Баъди ба охир расидани нақли озод ба пурсишшаванда саволҳои додан мумкин аст, ки мақсад аз онҳо саҳеҳ ва пурра гардонидани нишондод бошад. Додани саволҳои раҳнамункунанда манъ аст.

5. Агар нишондод бо маълумоти рақамӣ ё маълумоти дигар вобаста бошад, ки дар хотир нигоҳ доштани онҳо мушкул аст, пурсишшаванда ҳуқуқ дорад аз ҳуҷҷатҳо ва сабтҳои, ки бо ташаббуси муфаттиш ва бо ризои ё бо хоҳиши пурсишшаванда метавонанд ба парванда дохил карда шаванд, истифода барад.

6. Дар ҷараёни пурсиш муфаттиш метавонад ба пурсишшаванда далелҳои шайъӣ ва ҳуҷҷатҳоро нишон диҳад ва баъди ба охир расидани нақли озод нишондодеро, ки дар маводи парвандаи ҷиноятӣ мавҷуданд, бихонад, сабти овоз ва видео ё маводи наворбардоришударо намоиш диҳад ва шарҳи онҳоро пурсад.

7. Пурсиши бефосила аз 4 соат ва давомнокии он дар як рӯз аз 8 соат зиёд шуда наметавонад.

Моддаи 200. Протоколи пурсиш

1. Чараён ва натиҷаи пурсиш дар протоколи бо риояи талаботи моддаҳои 172 ва 173 Кодекси мазкур тартиб дода, инъикос карда мешаванд. Нишондод аз забони шахси аввал ва аз рӯи имкон айнан сабт карда мешавад. Саволҳо ва ҷавобҳои онҳо бо ҳамон тартибе, ки дар чараёни пурсиш сурат гирифтааст, сабт мегарданд. Дар протокол ҳамчунин бояд саволҳои шахсоне, ки дар пурсиш иштирок кардаанд, саволҳое, ки аз тарафи муфаттиш дур карда шудаанд ё саволҳое, ки пурсишшаванда ба онҳо ҷавоб доданро рад намудааст, бо зикри далелҳои дур ё рад кардан инъикос меёбанд.

2. Нишон додани далели шайъӣ ва ҳуҷҷат, хондани протокол ва намоиши сабти овоз, видео ва наворбардории амалҳои тафтишӣ, ҳамчунин нишондоде, ки вобаста ба он аз тарафи пурсишшаванда дода шудаанд, бояд ҳатман дар протокол инъикос ёбанд.

3. Пурсишшаванда дар чараёни тафтиш метавонад тарҳ, нақша, расм, диаграмма тайёр кунад, ки онҳо ба протокол ҳамроҳ карда, дар ин бобат дар протокол қайд карда мешавад.

4. Баъди ба охир расидани нақли озод пурсишшаванда ҳуқуқ дорад нишондодашро бо дасти худ нависад. Баъди бо дасти худ навиштани нишондод ва имзо гузоштани пурсишшаванда муфаттиш метавонад саволҳои пурракунада ва дақиққунада диҳад.

5. Баъди ба охир расидани пурсиш протокол барои хондан ба пурсишшаванда пешниҳод мешавад ё бо хоҳиши ӯ хонда мешавад. Талаби пурсишшаванда дар бораи ба протокол дохил намудани иловаҳо ва тасҳеҳот бояд ҳатман иҷро карда шавад.

6. Пурсишшаванда далели шинос шудан бо нишондод ва дурустии сабти онҳоро бо имзои худ дар охири протокол тасдиқ менамояд. Ҳар саҳифаи протокол аз тарафи пурсишшаванда имзо карда мешавад.

7. Агар дар пурсиш тарҷумон иштирок карда бошад, ӯ низ ҳар як саҳифа ва протоколро дар маҷмӯъ имзо мекунад. Тарҷумон ба тарҷумаи нишондоди бо дасти худ навиштаи пурсишшаванда имзо мегузорад.

8. Ҳамаи шахсоне, ки дар пурсиш иштирок карданд, дар протокол имзо мегузоранд.

Моддаи 201. Истифодаи сабти овоз ва видео ҳангоми пурсиш

1. Бо қарори муфаттиш ҳангоми пурсиши гумонбаршуда, айбдоршаванда, шохид ё ҷабрдида сабти овоз ва видео истифода шуда метавонад. Сабти овоз ва видео метавонад ҳамчунин бо хоҳиши гумонбаршуда, айбдоршаванда, шохид ё ҷабрдида истифода гардад.

2. Муфаттиш дар бораи сабти овоз ва видео қарор қабул мекунад ва дар ин бобат ба пурсишшаванда то оғози пурсиш хабар медиҳад.

3. Сабти овоз ва видео маълумотеро, ки дар қисмҳои 3 ва 4 моддаи 172 Кодекси мазкур зикр шудаанд, бояд тамоми чараёни пурсишро инъикос намояд. Сабти овоз ва видеои як қисми пурсиш, ҳамчунин такрори маълумоте, ки дар чараёни ҳамон пурсиш дода шудаанд, махсус барои сабти нишондод мумкин нест.

4. Баъди ба охир расидани пурсиш сабти овоз ва видео ба пурсишшаванда пурра шунавонида ва нишон дода мешавад. Баъди ба охир расидани намоиш ё шунидани сабт аз пурсишшаванда пурсида мешавад, ки оё ӯ гуфтаҳои худро пурра ё аниқ карда метавонад ва оё ӯ дурустии сабтро тасдиқ мекунад. Иловаҳои пурсишшаванда ба нишондодҳои сабти овоз ва видео, ҳамчунин ба фонограмма ва видеограммаҳо дохил карда мешаванд. Сабти овоз ва видео бо изҳороти пурсишшаванда, ки дурустии онро тасдиқ мекунад, ба охир мерасад.

5. Нишондоди дар чараёни пурсиш бо истифодаи сабти овоз ва видео гирифташуда мутбақи қоидаҳои Кодекси мазкур ба протокол дохил карда мешаванд. Дар протоколи пурсиш ҳамчунин инҳо зикр мегардад:

- қайди татбиқи сабти овоз ва видео ва огоҳ кардани пурсишшаванда дар ин бобат;
- маълумот оид ба воситаҳои техникӣ ва шароити сабти овоз ва видео;
- изҳори пурсишшаванда доир ба татбиқи сабти овоз ва видео нисбати ӯ;
- тасдиқи дурустии протокол, сабти овоз ва видео аз тарафи пурсишшаванда ва муфаттиш.

6. Фонограмма ва видеограмма ҳамроҳи парванда нигоҳ дошта, баъди ба охир расидани тафтиши пешакӣ мӯҳр карда мешаванд.

Моддаи 202. Тартиби пурсиши шоҳид ва ҷабрдида

1. Шоҳид ва ҷабрдидае, ки аз рӯи як парванда даъват шудаанд, дар алоҳидагӣ ва дар набудани дигар шоҳид ва ҷабрдида пурсиш карда мешаванд. Муфаттиш чора меандешад, ки шоҳидон ва ҷабрдидагони як парванда бо ҳамдигар гуфтугӯ карда натавонанд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Пеш аз пурсиш муфаттиш ба шахсияти шоҳид ё ҷабрдида боварӣ ҳосил карда, муносибати онҳоро бо айбдоршаванда ё гумонбаршуда муайян менамояд, ба онҳо ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои мурофиавиро мефаҳмонад, доир ба ҷавобгарии ҷиноятӣ барои рад кардан аз додани нишондод ва дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ онҳоро огоҳ мекунад. Зимнан муфаттиш вазифадор аст фаҳмонад, ки шоҳид ё ҷабрдида ҳуқуқ дорад аз додани нишондод, ки ҳуди онҳо ё хешованди наздики онҳоро барои содир намудани ҷиноят айбдор мекунад, рад намояд. Шоҳид ё ҷабрдидае, ки аз ин ҳуқуқ истифода набурдааст, доир ба ҷавобгарии ҷиноятӣ барои дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ огоҳ карда мешавад. Дар бобати ба шоҳид ё ҷабрдида фаҳмонидани ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои онҳо огоҳӣ доир ба ҷавобгарии ҷиноятӣ барои рад кардан ё саркашӣ намудан аз додани нишондод, ҳамчунин дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ дар протокол қайд намуда, бо имзои шахси пурсишшаванда тасдиқ карда мешавад.

3. Пурсиши шоҳид ва ҷабрдида мувофиқи қоидаҳои пешбиниамудай моддаи 199 Кодекси мазкур сурат мегирад.

Моддаи 203. Хусусияти пурсиши шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғ

(*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1275*)

1. Ҳангоми пурсиши шоҳид ё ҷабрдидаи ба синни шонздаҳ нарасида, инчунин шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғе, ки бинобар ҳолати ҷисмонӣ ё рӯҳии худ имконияти мустақилона ғимоя кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии худро надорад, иштироки омӯзгор ва (ё) равоншинос ҳатмӣ мебошад. Омӯзгор ё равоншинос ҳангоми пурсиши шоҳид ва ҷабрдидаи синнаш аз шонздаҳ боло бо салоҳдиди прокурор, муфаттиш ва ё бо дархости ғимоятгар иштирок мекунад. Ҳангоми пурсиши шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғ иштироки намояндагони қонунии он ҳатмист (*Қонуни ҚТ аз 23.12.2021 № 1811*).

2. Шоҳид ва ҷабрдидаи синнашон ба шонздаҳ нарасида, инчунин шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғе, ки бинобар ҳолати ҷисмонӣ ё рӯҳии худ имконияти мустақилона ғимоя кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии худро надорад, доир ба ҷавобгарӣ барои надодани нишондод ва дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ огоҳ карда намешаванд. Ҳангоми ба ҷунин шоҳидон ва ҷабрдидагони ноболиғ фаҳмонидани ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои Мурофиавии онҳо таъкид карда мешавад, ки танҳо ҳақиқатро гӯянд. Ба шоҳидон ва ҷабрдидагони ноболиғ ҳуқуқи надодани нишондод, ки ҳуди онҳо ва хешовандони наздики онҳоро ба содир кардани ҷиноят айбдор мекунад, фаҳмонида мешавад. Дар бораи фаҳмонидани ҳуқуқи ўҳдадориҳо дар протокол қайд гузошта, он бо имзои шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғ, намояндаи қонунии ӯ, омӯзгор ва ё равоншинос тасдиқ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.12.2021 № 1811*).

3. Омӯзгор ва ё равоншинос ҳуқуқ доранд бо иҷозати муфаттиш ба шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғ саволҳо диҳанд ва баъди ба охир расидани пурсиш бо протоколи пурсиш шинос шаванд ва доир ба дурустӣ ва пуррагии сабтҳои он мулоҳизаҳояшонро пешниҳод намоянд. Ин ҳуқуқро муфаттиш пеш аз пурсиши шоҳид ва ҷабрдидаи ноболиғ ба омӯзгор ё равоншинос мефаҳмонад. Дар ин ҳусус дар протоколи пурсиш сабт карда мешавад.

4. Ба шахсони дар қисми 1 ҳамин модда зикршуда, ки ҳангоми пурсиши шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғ иштирок кардаанд, ҳуқуқи пешниҳоди мулоҳизоти ба протокол воридшаванда оид ба вайрон гардидани ҳуқуқи манфиатҳои пурсишшавандагон, додани саволҳо бо иҷозати муфаттиш фаҳмонида мешавад. Муфаттиш метавонад саволро рад

намојад, вале бояд онро ба протокол ворид намуда, сабаби радкуниро зикр кунад (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1275*).

5. Пурсиши шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғи то ҳафтсола наметавонад дар як рӯз бе танаффус зиёда аз 30 дақиқа ва дар маҷмӯъ бештар аз як соат, аз ҳафт то чордаҳсола дар як рӯз бе танаффус зиёда аз як соат ва дар маҷмӯъ бештар аз ду соат, аз чордаҳ то шонздаҳсола дар як рӯз бе танаффус зиёда аз як соату 30 дақиқа ва дар маҷмӯъ бештар аз се соат ва аз шонздаҳ то ҳаҷдаҳсола дар як рӯз бе танаффус зиёда аз ду соат ва дар маҷмӯъ бештар аз чор соат давом ёбад. Давомнокии пурсиши шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғе, ки бинобар ҳолати ҷисмонӣ ё рӯҳӣ имконияти мустақилона ҳимоя кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии худро надорад, аз тарафи муфаттиш дар асоси тавсияи омӯзгор ё равшаншинос муқаррар карда мешавад, вале он набояд аз меъёри пешбинигардидаи ҳамин қисм, зиёд бошад (*Қонуни ҚТ аз 23.12.2021 № 1811*).

6. Муқаррароти қисми 5 моддаи мазкур дар рафти гузаронидани дигар амалҳои тафтишӣ (рӯбарӯкунӣ, нишон додан барои шинохтан, озмоиши тафтишотӣ, санҷиши нишондод дар ҷои ҳодиса ва ғайра), ки бо иштироки шоҳид ё ҷабрдидаи ноболиғ гузаронида мешаванд, татбиқ мегардад (*Қонуни ҚТ аз 23.12.2021 № 1811*).

Моддаи 204. Рӯбарӯкунӣ

1. Муфаттиш ҳуқуқ дорад, ки ду шахси қаблан пурсишшударо, агар дар нишондоди онҳо муҳолифати ҷиддӣ вучуд дошта бошад, рӯбарӯ кунад.

2. Пеш аз огози рӯбарӯкунӣ муфаттиш ба иштирокчиёни ин амал ҳуқуқ ва ўҳдадорихояшон, ҳамчунин тартиби ба ҷо овардани ин амали тафтиширо мефаҳмонад. Агар рӯбарӯкунӣ бо иштироки шоҳид ва ҷабрдида гузаронида шавад, онҳо дар бораи ҷавобгарии ҷинойтӣ барои саркашӣ намудан аз додани нишондод ва дидаю доништа додани нишондоди бардурӯғ огоҳ карда мешаванд ва дар ин бобат дар протокол қайд карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

3. Муфаттиш аз шахсоне, ки дар байни онҳо рӯбарӯкунӣ сураат мегирад, мепурсад, ки оё онҳо ҳамдигарро медонанд ё не ва ба ҳамдигар чӣ гуна муносибатдоранд. Ба иштирокчиён бо навбат пешниҳод карда мешавад, ки оид ба муайян кардани ҳолатҳои рӯбарӯкунӣ нишондод диҳанд. Баъди додани нишондод муфаттиш метавонад ба ҳар кадоме аз пурсишшавандагон савол диҳад. Шахсоне, ки бо ҳамдигар рӯбарӯ карда мешаванд, метавонанд бо иҷозати муфаттиш ба якдигар саволҳо диҳанд. Дар ин бобат дар протокол қайд карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

4. Ҳангоми рӯбарӯкунӣ муфаттиш ҳуқуқ дорад, ки далелҳои шайъӣ ва ҳуҷжатҳои ба парванда дохил кардашударо нишон диҳад.

5. Хонда додани нишондоди иштирокчиёни рӯбарӯкунӣ, ки дар протоколҳои пурсишҳои пешина мавҷуданд, ҳамчунин шунавонидан ва намоиш додани сабти овозӣ ва видеои нишондоди мазкур танҳо баъди аз тарафи онҳо дода шудани нишондод дар вақти рӯбарӯкунӣ ва сабти онҳо дар протокол мумкин аст (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

6. Дар протоколи рӯбарӯкунӣ нишондоди шахсони пурсишшаванда бо ҳамон навбат сабт карда мешаванд, ки онҳо нишондод додаанд. Ҳар як иштирокчиӣ рӯбарӯкунӣ нишондоди худ ва ҳар як саҳифаи протоколро дар алоҳидагӣ имзо мегузорад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

7. Агар муқаррар карда шуда бошад, ки рӯбарӯкунии айбдоршаванда бо ҷабрдида ва шоҳид метавонад ба шоҳид ва ҷабрдида зарар расонад ё онҳоро тарсонад, рӯбарӯкунӣ бояд истисно карда шавад.

Моддаи 205. Нишон додан барои шинохтан

1. Муфаттиш метавонад шахс ё ашёро барои шинохтан ба шоҳид, ҷабрдида, гумонбаршуда ё айбдоршаванда нишон диҳад. Барои шинохтан ҷасадро низ нишон додан мумкин аст.

2. Шиносшавандагон қаблан дар бораи ҳолатҳое, ки онҳо шахс ё ашёи дахлдорро дидаанд, оид ба нишонаҳо ва мушаххасоте, ки аз рӯи онҳо метавонанд шахс ё ашёро шиносанд, пурсида мешаванд.

Моддаи 206. Тартиби нишон додан барои шинохтан

1. Шахс барои шинохтан якҷоя бо шахсони дигаре, ки аз рӯи имкон зоҳиран ба ӯ монанд бошанд, нишон дода мешавад. Теъдоди умумии шахсоне, ки барои шинохтан нишон дода мешаванд, набояд аз се нафар кам бошад. Ин қоида дар мавриди шинохтани часад татбиқ намегардад.

2. Пеш аз нишон додан барои шинохтан ба шахси шинохташаванда пешниҳод карда мешавад, ки дар байни нишондодашавандагон ҳар ҷоеро, ки хоста бошад, ишғол намояд ва дар ин бобат дар протокол қайд карда мешавад.

3. Ҳангоми ғайриимкон будани нишондиҳии шахс барои шинохтан, ин амал метавонад аз рӯи акси ӯ, ки якҷоя бо аксҳои шахсони аз рӯи имкон зоҳиран ба ӯ монанд, бо теъдоди на кам аз се акс анҷом дода мешавад.

4. Ашё якҷоя бо ашёи яхела бо теъдоди на камтар аз се ашё барои шинохтан пешниҳод карда мешавад.

5. Агар шиносанда шохид ё ҷабрдида бошад, ӯ пеш аз шинохтан дар бораи ҷавобгарӣ барои рад кардан ё саркашӣ кардан аз додани нишондод ва дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ огоҳ карда мешавад, ки дар ин бобат дар протокол қайд карда мешавад.

6. Ба шиносанда пешниҳод карда мешавад, ки шахс ё ашёи дар нишондоди худ зикркардаашро нишон диҳад. Додани саволҳои раҳнамункунанда мумкин нест.

7. Агар шиносанда яке аз шахсон ё ашёи ба ӯ нишондодашударо шиносад, аз ӯ пурсида мешавад, ки аз рӯи кадом нишонаҳо ё мушаххасот он шахс ё ашёро шинохтааст.

8. Нишон додан барои шинохтан дар ҳузури шахсони ҳолис гузаронида мешавад.

9. Бо мақсади таъмини амнияти шиносанда нишон додани шахс барои шинохтан метавонад дар шароите доир гардад, ки шинохташаванда шиносандаро дида натавонад. Дар чунин ҳолатҳо шахсони ҳолис бояд дар ҷойи қарордоштаи шиносанда қарор дошта бошанд. Ба шахсони ҳолис ва шиносанда бояд имкон фароҳам оварда шавад, ки шахсони шинохташавандаро дида тавонанд.

10. Дар бораи нишон додан барои шинохтан бо риояи талаботи моддаҳои 172, 187 Кодекси мазкур протокол тартиб дода мешавад. Дар протокол шароит, чараён, натиҷаҳои шинохтан зикр ва аз рӯи имкон шарҳҳои шиносанда айнан баён карда мешаванд. Агар пешниҳоди шахсе, ки барои шинохтан нишон дода шудааст, дар шароите анҷом дода шуда бошад, ки шинохташаванда имкони дидани шиносандаро надошт, ин ҷиҳат ҳам дар протокол зикр карда мешавад.

Моддаи 207. Санчиши нишондод дар ҷои ҳодиса

1. Нишондоди гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҷабрдида ва шохид мумкин аст дар ҷое, ки ба ҳодисаи тафтишшаванда вобаста аст, барои муқаррар намудани маълумоти нави воқеӣ, нишон додани хатти сайр ва ҷойҳое, ки амали тафтишшаванда содир карда шудааст, ҳамчунин барои муайян намудани эътимоднокии онҳо бо роҳи муқоиса бо вазъи ҳодиса тафтиш ё аниқ карда шаванд.

2. Санчиши нишондод дар ҷои ҳодиса метавонад аз инҳо иборат бошад:

- шахси нишондоддода дар ҷои ҳодиса, вазъ ва ҳолатҳои ҳодисаи тафтишшавандаро барқарор мекунад;

- ашё, ҳуҷҷатҳо ва нишонаҳоеро, ки барои парванда аҳамият доранд, кофта меёбад ва нишон медиҳад;

- амалҳои муайянро намоиш медиҳад;

- нишон медиҳад, ки дар воқеаи таҳқиқшаванда ин ё он ашё кадом нақшро иҷро кардааст;

- ба тағйири вазъи ҷои ҳодиса тавачҷӯх зоҳир менамояд;

- нишондоди пешинаи ҳудро мушаххас ва аниқ месозад.

3. Ба ин амалҳо ягон даҳолати беруна ва саволҳои раҳнамункунанда додан мумкин нест.

4. Санҷиши нишондод дар ҷои ҳодиса дар ҳузури шахсони ҳолис ва дар мавриди зарурӣ бо иштироки мутахассис гузаронида мешавад.

5. Дар ҷои ҳодиса дар як вақт санҷидани нишондоди якчанд шахс мумкин нест.

6. Баъди аниқ кардани нишондод ва нишон додани амалҳо ба шахсе, ки нишондодаш санҷида мешавад, саволҳои марбут ба амалҳои тафтишӣ додан мумкин аст.

7. Дар ҳолатҳои зарурӣ ҳангоми гузаронидани санҷиши нишондод дар ҷои ҳодиса андозагирию, аксбардорӣ, сабти овоз, сабти видео анҷом дода, нақшаҳо ва тарҳҳо тартиб дода мешаванд.

8. Доир ба гузаронидани санҷиши нишондод дар ҷои ҳодиса бо риояи талаботи моддаҳои 172, 187 Кодекси мазкур протокол тартиб дода мешавад. Дар протокол шароит, ҷараён ва натиҷаҳои санҷиши нишондод дар ҷои ҳодиса муфассал инъикос карда мешаванд.

БОБИ 24. ЭКСПЕРТИЗА

Моддаи 208. Тартиби таъини экспертиза

1. Муфаттиш таъини экспертизаро зарур шуморида, дар ин бора қарор қабул мекунад ва дар он маълумотҳои зеринро зикр менамояд:

- асосҳои таъини экспертиза;
- ному насаби коршинос ё муассисае, ки экспертиза бояд дар он ҷой гузаронида шавад;
- саволҳои, ки дар назди коршинос гузошта шудаанд;
- маводе, ки ба коршинос пешниҳод мешавад.

2. Иҷрои қарори муфаттиш доир ба таъини экспертиза барои шахсон ё муассисаҳои, ки қарор ба онҳо раван карда шудааст ва ба салоҳияти онҳо дохил мешавад, ҳатмӣ аст.

3. Экспертиза аз тарафи мутахассисони муассисаҳои экспертӣ, муассисаҳои дигари давлатӣ ва ғайридавлатӣ, ташкилоту корхонаҳо ё шахсони воқиф, ки муфаттиш таъин кардааст, гузаронида мешавад.

4. Иваз кардани экспертиза бо таҳқиқоте, ки берун аз тарзи муҳофизати муқаррарнамудаи қонун сурат мегирад, мумкин нест. Хулосаҳои нозироти идоравӣ, актҳои ревизия, машваратҳои мутахассисон зарурати гузаронидани экспертизаро истисно намекунад.

5. То фиристодани қарор ба муассисаи экспертизаи судӣ муфаттиш вазифадор аст, ки бо он гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҷабрида, ҳамчунин шохидро, ки таҳти экспертиза қарор мегирад, шинос намояд ва ба онҳо ҳуқуқи дар моддаи 210 Кодекси мазкур муқарраршударо фаҳмонад. Дар ин бобат протокол тартиб дода, аз тарафи муфаттиш ва шахсе, ки бо қарор шинос карда шудааст, имзо карда мешавад.

6. Қарор дар бораи таъини экспертизаи раванпизишкӣ судӣ ва хулосаи коршиносон ба шахсоне, ки вазъи рӯҳиашон дарки онро ғайриимкон мегардонад, эълон карда намешавад.

Моддаи 209. Таъини ҳатмӣи экспертиза

Агар аз рӯи парванда муқаррар кардани ҳолатҳои зерин зарур бошад, таъин ва гузаронидани экспертиза ҳатмӣ аст:

- сабаби марг;
- хусусият ва дараҷаи вазнинии зарари ҷисмонӣ;
- синну соли гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҷабрида, ба шарте, ки ин барои парванда аҳамият дошта бошад ва ҳуҷҷатҳо доир ба синну сол вучуд надошта ё шубҳаовар бошанд;
- ҳолати рӯҳӣ ё ҷисмонии гумонбаршуда, айбдоршаванда, вақте ки дар масъалаи муқаллафӣ ё қобилияти онҳо дар бобати ҳимояи мустақилонаи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунӣ худ дар муҳофизаи ҷиноятӣ шубҳа ба миён меояд;
- ҳолати рӯҳӣ ва ҷисмонии ҷабрида, шохид дар ҳолатҳои, ки қобилияти онҳо дар бораи дуруст дарк кардани ҳолатҳои барои парванда аҳамиятдошта ва додани нишондод доир ба онҳо таҳти шубҳа қарор мегирад.

Моддаи 210. Ҳукуқи гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда, ҷабрдида, инчунин шохиди таҳти экспертиза қароргирифта Ҳангоми таъин ва гузаронидани экспертиза
(Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755)

1. Ҳангоми таъин кардан ва гузаронидани экспертиза гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва ҷабрдида, инчунин шохиди таҳти экспертиза қароргирифта ҳуқуқ доранд (Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755):

- бо қарори таъин намудани экспертиза шинос шаванд;
- ба коршинос раддия изҳор намоянд;
- дар бораи дур кардани муассисаи экспертӣ аз гузаронидани экспертиза дар сурати муқаррар гардидани ҳолатҳое, ки ба оқибати парванда манфиатдор набудани роҳбари муассисаи экспертӣ - ҷои қори шахси салоҳиятдорро таҳти шубҳа қарор медиҳанд, дархост пешниҳод намоянд;
- хоҳиш намоянд, ки шахсони аз тарафи онҳо зикршуда ё мутахассисони муассисаҳои мушаххаси судии экспертӣ ба ҳайси коршиносон ҷалб карда шаванд;
- саволҳои иловагӣ пешниҳод намоянд;
- дар вақти гузаронидани экспертиза ҳузур дошта бошанд ва ба коршинос саволҳо диҳанд, шарҳу тафсир кунанд;
- бо ҳулосаи коршинос ё хабари имконнопазирии додани ҳулоса шинос шаванд.

2. Экспертизаи ҷабрдидагон ва шохидон танҳо бо ризои ихтиёрии онҳо, ки ба шакли хаттӣ дода мешавад, сурат мегирад. Агар ин шахсон ба синни шонздаҳ нарасида бошанд ё суд онҳоро номуқаллаф эътироф карда бошад, ризои хаттиро барои гузаронидани экспертиза намояндагони қонунии онҳо медиҳанд.

3. Дар сурати қонест кардани дархосте, ки шахсони дар қисмҳои 1 ва 2 ҳамин модда зикршуда додаанд, муфаттиш қарори ҳудро оид ба таъини экспертиза мутобикан тағйир медиҳад ё пурра месозад. Дар бораи рад карда шудани дархост муфаттиш қарор қабул мекунад, ки он ба шахси дархостдода эълон карда, имзои ӯ гирифта мешавад.

Моддаи 211. Гузаронидани экспертиза дар муассисаи экспертӣ

1. Ҳангоми гузаронидани экспертиза дар муассисаи экспертӣ муфаттиш қарори худ ва маводи заруриро ба ин муассиса ирсол менамояд.

2. Роҳбари муассисаи экспертӣ вазифадор аст:

- гузаронидани экспертизаро ба як ё якчанд коршинос супорида, дар ин бора ба муфаттиш хабар диҳад;
- ба коршиносон ҳуқуқ ва ўҳдадорихои онҳоро, ки дар моддаи 58 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд, фаҳмонад, оид ба ҷавобгарии ҷиноятӣ барои дидаю доништа ҳулосаи бардурӯғ додан огоҳ кунад ва дар ин бобат аз онҳо забонхат гирад, ки он якҷоя бо ҳулосаи эксперт ба муфаттиш равон карда мешаванд.

Моддаи 212. Гузаронидани экспертиза берун аз муассисаи экспертӣ

1. Агар экспертиза берун аз муассисаи экспертӣ гузаронида шавад, муфаттиш пеш аз баровардани қарор оид ба таъини экспертиза бояд ба шахсияти фарде, ки экспертизаро ба ӯ супориданист, ба салоҳиятнокии ӯ итминон ҳосил намуда, муносибати ўро бо айбдоршаванда, гумонбаршуда, ҷабрдида ва бо шахсе, ки таҳти экспертиза қарор гирифтааст, муайян намояд ва санҷад, ки оё асосҳо барои дур кардани коршинос мавҷуданд ё не.

2. Муфаттиш баъди аниқ кардани маълумоти зарурӣ дар бораи таъини экспертиза қарор мебарорад, онро ба коршинос месупорад, ба ӯ ҳуқуқ ва ўҳдадорихои дар моддаи 58 Кодекси мазкур пешбинишударо мефаҳмонад ва аз ҷавобгарии ҷиноятӣ барои дидаю доништа додани ҳулосаи бардурӯғ огоҳ мекунад. Доир ба иҷрои амалҳои мазкур муфаттиш дар қарори таъин кардани экспертиза қайд мегузорад ва он бо имзои коршинос тасдиқ карда мешавад.

Моддаи 213. Экспертизаи комисионӣ

1. Экспертизаи комиссияи дар ҳолатҳои зарурати анҷом додани таҳқиқоти мураккаби эксперти ва аз тарафи якчанд нафар коршиноси дорои як ихтисос (касб) гузаронида мешавад.

2. Ҳангоми гузаронидани экспертизаи комиссияи коршиносон натиҷаҳои ҳосилшударо якҷоя таҳлил мекунанд ва баъди ба як ақида омадан хулосаи ягона (ё акт дар бораи имконнопазирии пешниҳоди хулоса) тартиб медиҳанд ва имзо мекунанд.

3. Дар сурати мавҷуд будани ихтилофи назар дар байни коршиносон ҳар кадоми онҳо ё як қисми онҳо хулосаи алоҳида пешниҳод мекунанд ва ё коршиносе, ки нуқтаи назари ӯ аз хулосаҳои аксарият фарқ дорад, ақидаи худро дар хулоса алоҳида инъикос мекунад.

Моддаи 214. Экспертизаи комплексӣ

1. Экспертизаи комплексӣ дар ҳолатҳое таъин карда мешавад, ки барои таҳқиқот маълумоти соҳаҳои гуногуни дониш зарур бошад. Он аз тарафи коршиносони дорои ихтисосҳои гуногун дар доираи салоҳиятнокии онҳо гузаронида мешавад.

2. Дар хулосаи экспертизаи комплексӣ бояд зикр гардад, ки ҳар як коршинос кадом таҳқиқотро ба кадом ҳаҷм анҷом дод ва ба чӣ хулоса омадааст.

3. Ҳар як коршинос ҳамон қисми хулосаро имзо мекунад, ки дар он таҳқиқоти ӯ инъикос ёфтааст.

4. Хулоса (хулосаҳо)-и умумиро коршиносоне мебароранд ки дар баҳодихии натиҷаи ҳосилшуда салоҳият доранд. Агар далелҳои аз ҷониби яке аз коршиносон (коршиносони алоҳида) муқарраркардашуда асоси хулосаи ниҳони комиссия ё як қисми он бошад, он бояд дар хулоса зикр шавад. Дар сурати ихтилофи назар байни коршиносон натиҷаи таҳқиқот мувофиқи талаботи қисми 3 моддаи 213 Кодекси мазкур ба расмӣ дароварда мешавад.

5. Агар экспертиза ба муассисаи эксперти супорида шуда бошад, ташкили таҳқиқи комплексӣ ба зиммаи роҳбари он муассиса гузошта мешавад.

Моддаи 215. Гирифтани намунаҳо барои таҳқиқоти муқоисавӣ

1. Муфаттиш ҳуқуқ дорад, ки барои таҳқиқоти муқоисавӣ аз гумонбаршуда ё айбдоршаванда, инчунин ҷабрдида ва шохид намунаҳои дастнавис ё дигар намунаҳо гирад.

2. Ҳангоми гирифтани намунаҳо барои таҳқиқоти муқоисавӣ набояд усулҳое татбиқ гарданд, ки ба ҳаёт ва саломатии инсон хатарнок бошанд ё шараф ва номуси ӯро паст зананд.

3. Муфаттиш доир ба гирифтани намунаҳо барои таҳқиқоти муқоисавии шахсони зинда қарор мебарорад. Гирифтани намунаҳо бо иштироки шахсони ҳолис ва дар мавридҳои зарурӣ бо иштироки мутахассисон гузаронида мешавад. Дар ин бора бо риояи талаботи моддаҳои 172, 183 Кодекси мазкур протокол тартиб дода мешавад.

4. Агар гирифтани намунаҳо қисми таҳқиқоти эксперти бошад, ин амалро коршинос ба ҷо меоварад. Дар ин ҳолат коршинос маълумотро доир ба ин амал дар хулосаи худ инъикос мекунад.

Моддаи 216. Барои гузаронидани экспертиза дар муассисаи тиббӣ ҷойгир кардан

1. Агар ҳангоми таъин кардан ё гузаронидани экспертизаи тиббии судӣ ё равонпизишкии судӣ зарурати муоинаи статсионарӣ ба миён ояд, гумонбаршуда ё айбдоршавандаро дар муассисаи давлатии тиббӣ ҷойгир кардан мумкин аст, ки ин ҳолат дар қарори таъини экспертиза зикр карда мешавад.

2. Агар зарурати экспертиза ва дар муассисаи тиббӣ ҷойгир кардани судшаванда ҳангоми маҷлиси суд ба миён ояд, суд, судя дар ин бобат бо дархости тарафҳо ё бо ташаббуси худ оид ба ин масъала таъинот ё қарор мебарорад.

3. Ҳангоми дар муассисаи тиббӣ барои гузаронидани экспертизаи стационари равонпизишкии судӣ ҷойгир кардани гумонбаршуда мӯҳлате, ки дар давоми он ба ӯ бояд айб эълон карда шавад, то гирифтани хулосаи комиссияи духтурони равоншинос оид ба ҳолати рӯҳии гумонбаршуда боздошта мешавад.

Моддаи 217. Мазмун хулосаи коршинос

1. Баъди гузаронидани таҳқиқ аз рӯи натиҷаҳои он коршинос ё коршиносон аз номи худ хулосае тартиб медиҳанд, ки дар он бояд маълумоти зерин зикр гардад:

- экспертиза кай, дар кучо гузаронида шудааст;
- аз тарафи кӣ (насаб, ном, номи падар, таҳсилот, ихтисос, собиқаи кор, дараҷаю унвони илмӣ, вазифаи ишғолкарда) (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067, аз 23.07.2016 № 1332*);

- дар кадом асос экспертиза гузаронида шудааст;
- қайди бо имзои коршинос тасдиқшуда доир ба он ки ӯ дар бобати ҷавобгарии ҷиноятӣ барои рад кардан ё саркашӣ намудан аз додани хулоса ё дидаю доништа хулосаи бардурӯғ додан огоҳ карда шудааст;

- ҳангоми гузаронидани экспертиза кӣ иштирок дошт;
- коршинос чӣ гуна маводро истифода намудааст ва кадом таҳқиқотро гузаронидааст;
- саволҳои дар назди коршинос гузошташуда ва ҷавобҳои асосноки ӯ.

2. Хулоса дар шакли хаттӣ пешниҳод ва аз тарафи коршинос (коршиносон) имзо карда мешавад. Ба хулосаи коршинос бояд далелҳои шайъии баъди таҳқиқ боқимонда, намунаҳое, ки бо роҳи таҷриба гирифта, барои муқоиса истифода бурда мешаванд, ҳамчунин аксҳо, тарҳрезаҳо, нақшаҳо, ҷадвалҳо ва маводи дигари иловагӣ, ки хулосаҳои коршиносро тасдиқ мекунанд, замима карда шаванд. Замимаи хулоса низ аз тарафи коршинос имзо карда мешавад.

3. Агар коршинос итминон ҳосил намояд, ки масъалаҳои гузошташуда аз доираи донишҳои махсуси ӯ берун мебароянд ё маводи ба ӯ пешниҳодшуда барои пешниҳод кардани хулоса қорношоям ё нокифоя аст ва пурра кардани он номумкин мебошад ё ин ки сатҳи илм ва амалияи экспертӣ барои ҷавоб додан ба масъалаҳои гузошташуда имконият намедиҳанд, вай хабари асоснок кардашударо дар бораи ғайриимкон будани пешниҳоди хулоса тартиб медиҳад ва онро ба мақомот ё шахси экспертизаро таъиннамуда ирсол менамояд.

Моддаи 218. Пурсиши коршинос

1. Муфаттиш ҳуқуқ дорад, ки коршиносро барои шарҳ додани хулосаи пешниҳодкардааш пурсиш намояд. Коршинос метавонад ҷавобҳои ӯро бо дасти худ нависад. Протоколи пурсиши коршинос бо риояи қоидаҳои дар моддаҳои 172 Кодекси мазкур пешбинигардида тартиб дода мешавад.

2. Пурсиши коршинос то аз тарафи ӯ пешниҳод шудани хулоса мумкин нест.

Моддаи 219. Ба гумонбаршуда, айбдоршаванда ва ҷабрдида пешниҳод кардани хулосаи экспертиза

1. Хулосаи коршинос ё хабари ӯ дар бораи имконнопазирии пешниҳоди хулоса, ҳамчунин протоколи пурсиши коршинос то анҷоми тафтиши пешакӣ ба гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҷабрдида, ҳамчунин ба шохиде, ки таҳти экспертиза қарор гирифта буд, пешниҳод карда мешавад ва онҳо ҳуқуқ доранд, ки шарҳу мулоҳизаи худро пешниҳод кунанд ва ақидаи худро оид ба хулосаи коршинос изҳор намоянд. Дар сурати қонъ гардонида шудан ё рад шудани ҷунин дархост муфаттиш қарори дахлдор бароварда, ба шахсе, ки дархост додаст, бо гирифтани забонхат эълон мекунад (*Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1381*).

2. Дар бораи шинос кардан бо хулосаи коршинос ва протоколи пурсиш протоколе тартиб дода мешавад, ки дар он хабар ё эътирози баёншуда инъикос карда мешавад.

3. Қоидаҳои ҳамин модда дар ҳолатҳое низ татбиқ мегарданд, ки экспертиза то ҷалб намудани шахс ҳамчун айбдоршаванда, гумонбаршуда ё ҷабрдида эътироф шудани ӯ гузаронида шуда бошад.

Моддаи 220. Экспертизаи иловагӣ ва такрорӣ

1. Ҳангоми нофаҳмо ё нопурра будани хулоса, инчунин ба миён омадани масъалаҳои нав нисбати ҳолатҳои қаблан таҳқиқшуда, мумкин аст экспертизаи иловагӣ таъин карда, иҷрои он ба ҳамон коршинос ё коршиноси дигар супурда шавад.

2. Дар ҳолати беасос будани хулосаи коршинос ё ба миён омадани шубҳа оид ба дурустии он экспертизаи такрорӣ таъин намудан мумкин аст, ки гузаронидани он ба коршинос ё коршиносони дигар супурда мешавад.

3. Экспертизаи иловагӣ ё такрорӣ бо риояи талаботи боби мазкур таъин ва гузаронида мешавад.

БОБИ 25. ЭЪЛОН КАРДАНИ АЙБ ВА ПУРСИШИ АЙБДОРШАВАНДА

Моддаи 221. Ба ҷавобгарӣ кашидан ба сифати айбдоршаванда

1. Ҳангоми мавҷуд будани далелҳои кофӣ прокурор, муфаттиш ва таҳқиқбаранда дар бораи ба ҷавобгарӣ кашидани шахс ба сифати айбдоршаванда дар содир намудани ҷиноят ва ба ӯ эълон кардани айб қарори асоснок мебароранд.

2. Прокурор, муфаттиш, таҳқиқбаранда, айбдоршавандаро аз рӯзи эълон кардани айб огоҳ намуда, ҳамзамон ҳукуки ӯро дар бораи даъвати ҷимоятгар ё ба муфаттиш пешниҳод кардани дархост оид ба таъмини иштироки ҷимоятгар мефаҳмонанд.

3. Оид ба парвандае, ки мутобиқи қисмҳои 1 ва 2 моддаи 51 Кодекси мазкур иштироки ҷимоятгар ҳатмист, муфаттиш барои таъмини иштироки ӯ чораҳо меандешад, ба шарте, ки ҷимоятгар аз ҷониби ҳуди айбдоршаванда, намояндаи қонунии ӯ ё бо супориши ӯ аз ҷониби шахсони дигар даъват нагардида бошад.

Моддаи 222. Қарор дар бораи ба ҷавобгарӣ кашидан ба сифати айбдоршаванда

1. Дар қарори ба ҷавобгарӣ кашидан ба сифати айбдоршаванда маълумотҳои зерин бояд нишон дода шаванд:

- вақт ва маҳалли тартиб додани он;
- аз ҷониби кӣ тартиб дода шудани он;
- ном, номи падари шахсе, ки ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашида мешавад;
- рӯз, моҳ, сол ва маҳалли таваллуди ӯ;
- баёни ҷинояте, ки тибқи он шахс айбдор дониста мешавад;
- нишон додани вақт, маҳалли содир шудани ҷиноят;
- ҳолатҳои дигаре, ки бояд мутобиқи моддаи 85 Кодекси мазкур исбот карда шаванд;
- Кодекси ҷиноятӣ (модда, қисм, банд), ки барои ҳамин ҷиноят ҷавобгарӣ пешбинӣ кардааст.

2. Қарор бояд масъалаи ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашидани шахсро оид ба парвандаи таҳти тафтиш қарордошта дар бар гирад.

3. Ҳангоми айбдор намудани шахс дар содир намудани якчанд ҷиноят, ки дар банди қисмҳои мухталифи моддаҳои Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд дар қарори ба ҷавобгарӣ кашидани ӯ ба сифати айбдоршаванда бояд зикр гардад, ки кадом амалҳои мушаххас, мутобиқи ҳар як банд ва қисми моддаи Кодекси ҷиноятӣ ба айбдоршаванда банди баст карда мешаванд.

Моддаи 223. Тартиби даъвати айбдоршаванда

1. Айбдоршаванда барои пурсиш ба назди прокурор, муфаттиш ва таҳқиқбаранда бо тартиби зерин даъват карда мешавад:

- айбдоршавандае, ки дар озодӣ мебошад, бо огоҳинома, даъватнома, телефонограмма ё телеграмма;
- айбдоршавандае, ки дар ҳабс аст, тавассути маъмурияти тавқифгоҳҳои муваққатӣ ва тафтишотӣ.

2. Дар даъватнома маълумотҳои зерин нишон дода мешаванд:

- насаб, ном, номи падар ва шахси даъватшаванда (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);
- маҳал, мақомот, вақти ҳозиршавӣ ва ба назди кӣ даъват шудан;
- оқибати ҳозир нашудан.

3. Даъватнома бо гирифтани имзои айбдоршаванда ба ӯ супорида мешавад ва дар ҳолати ҳозир набудан ба аъзои болиғи оилаи ӯ ё намояндаи маъмурияти ҷои қор, ҷои таҳсил ё намояндаи мақомоти худидоракунии маҳаллӣ барои супоридан ба айбдоршаванда дода мешавад.

Моддаи 224. Ҳатмӣ будани ҳозир шудани айбдоршаванда

1. Айбдоршавандаи дар озодӣ буда вазифадор аст, ки дар мӯҳлати муайяншуда бо даъвати муфаттиш ҳозир шавад.

2. Сабабҳои узрҳои бо даъвати муфаттиш ҳозир нашудани айбдоршаванда инҳояътироф карда мешаванд:

- беморӣ, ки ҳозир шудани айбдоршавандаро номумкин месозад;
- фавтидани ҳешовандони наздик;
- офатҳои табиӣ;
- нагирифтани даъватнома;
- ҳолатҳои дигаре, ки дар мӯҳлати муайян ҳозир шудани айбдоршавандаро номумкин месозад.

3. Айбдоршаванда бояд муфаттиш, таҳқиқбарандаро аз сабаби дар мӯҳлати таъингардида ҳозир нашуданаш огоҳ кунад.

Моддаи 225. Ёлон кардани айб

1. Айб на дертар аз ду шабонарӯз аз лаҳзаи баровардани қарор дар бораи ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашидани шахс дар ҳузури ҳимоятгар ёлон карда мешавад, ба шарт, ки ӯ дар парвандаи ҷиноятӣ иштирок дошта бошад ё иштироки ҳимоятгар мутобики Кодекси мазкур ҳатмӣ бошад ё дар ин бора айбдоршаванда дархост карда бошад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

2. Айб ба айбдоршаванда дар рӯзи маҷбуран оварда шуданаш ёлон карда мешавад. Зимнан, дар сурате ки иштироки ҳимоятгар тибқи Кодекси мазкур ҳатмӣ бошад, муфаттиш бояд барои иштирок намудани ҳимоятгар ҳангоми пешниҳоди айб ҳамаи чораҳои андешад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

3. Муфаттиш баъди ба шахсияти айбдоршаванда ва супоришнома (ордер)-и ҳимоятгар оид ба пешбурди ҳимоя итминон пайдо кардан ба айбдоршаванда ва ҳимоятгари ӯ қарори ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашиданро пешниҳод мекунад.

4. Муфаттиш вазифадор аст ба айбдоршаванда моҳияти айби пешниҳодшударо фаҳмонад.

5. Иҷрои амалҳои дар қисмҳои 3 ва 4 ҳамин модда нишондодашуда бо имзои айбдоршаванда, ҳимоятгар ва муфаттиш дар қарори ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашидан бо сабти санад ва соати пешниҳоди айб тасдиқ карда мешавад.

6. Дар ҳолати қарорро имзо накардани айбдоршаванда муфаттиш ва ҳимоятгар, ба шарт, ки ӯ ҳангоми ёлони айб иштирок дошта бошад, дар қарори ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашидан ва дар хусуси ба ӯ ёлон карда шудани матни қарор имзои тасдиқкунанда мегузоранд.

7. Ба айбдоршаванда нусхаи қарори ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашидани шахс супурда мешавад.

8. Нусхаи қарор ба прокурор фиристода мешавад.

Моддаи 226. Дар тафтиши пешакӣ фаҳмонда додани ҳуқуқҳои айбдоршаванда

Муфаттиш айбдоршавандаро бо қарори ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашиданаш шинос намуда, вазифадор аст, ба ӯ ҳуқуқҳои 47 Кодекси мазкур муайян кардааст, фаҳмонда, дар ин бора дар қарор сабт кунад. Сабт бояд бо имзои айбдоршаванда, инчунин имзои ҳимоятгар тасдиқ карда шавад, ба шарт, ки ӯ ҳангоми ёлони айб ҳозир бошад.

Моддаи 227. Пурсиши айбдоршаванда

1. Муфаттиш вазифадор аст айбдоршавандаро, баъди ба ӯ ёлон намудани айб фавран пурсиш кунад ва дар сурати аз додани нишондод даст кашидани айбдоршаванда дар ин бора бояд дар протоколи пурсиши ӯ сабт гузорад.

2. Дар оғози пурсиш муфаттиш бояд муайян кунад, ки оё айбдоршаванда хоҳишманд аст, ки муносибати худро ба айби ёлоншуда изҳор намояд, оё ӯ ба айби худ пурра ё қисман иқрор аст ё гуноҳи худро дар бораи айби пешниҳодшуда рад мекунад. Дар ин бора дар протоколи пурсиш бояд сабти дахлдор ворид карда шавад.

3. Иштироки ҳимоятгар ҳангоми пурсиши айбдоршавандаи ноболиғ, айбдоршавандае, ки ба сабаби нуқсони ҷисмонӣ рӯҳӣ имкон надорад ҳуқуқашро ҳимоя намояд ва ё забонеро, ки бо он пешбурди парванда анҷом дода мешавад, намедонад, инчунин ҳангоми айбдоркунии шахс барои ҷинояте, ки барои он ҷазои якумра маҳрум кардан аз озодӣ ё ҷазои қатл таъин кардан мумкин аст, ҳатмӣ мебошад.

4. Айбдоршаванда тибқи қоидаҳои моддаҳои 199 - 201 Кодекси мазкур пурсиш карда мешавад.

5. Айбдоршавандаҳое, ки аз рӯи як парванда даъват шудаанд, дар алоҳидагӣ пурсиш карда мешаванд. Зимнан, муфаттиш бояд барои бо ҳам сӯҳбат карда натавонистани онҳо тамоми чораҳоро андешад.

6. Ҳангоми оид ба ҳолатҳои парвандаи тафтишшаванда ба миён омадани зарурати саҳеҳ ва ё пурра кардани нишондодҳои қаблан додашуда, айбдоршавандаро ба таври илова пурсиш кардан мумкин аст.

Моддаи 228. Протоколи пурсиши айбдоршаванда

1. Оид ба ҳар пурсиши айбдоршаванда муфаттиш бо риояи талаботи моддаи 200 Кодекси мазкур протокол тартиб медиҳад.

2. Дар протоколи пурсиши якум маълумот дар бораи шахсияти айбдоршаванда, аз ҷумла насаб, ном, номи падар, рӯз, моҳ, сол ва маҳалли таваллуд, шахрвандӣ, миллат, таҳсилот, вазъи оилавӣ, ҷои қор, машғулият ё вазифа, маҳалли истиқомат, қаблан суд шудан, инчунин маълумотҳои дигар, ки барои ҳолатҳои парванда муҳиманд, зикр карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1332*).

3. Дар протоколҳои минбаъдаи пурсиш маълумотро дар бораи шахсияти айбдоршаванда, ба шарте, ки тағйир наёфта бошад, танҳо бо сабти насаб, ном ва номи падар маҳдуд кардан мумкин аст (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*).

Моддаи 229. Тағйир додан, илова ва ё қисман қатъ кардани айби эълоншуда

1. Агар ҳангоми тафтиши пешакӣ барои тағйир додан ва илова кардани айб асосе ба миён ояд, муфаттиш вазифадор аст бо риояи талаботи моддаи 225 Кодекси мазкур дар бораи ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашидан қарори нав барорад ва онро бо тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 225 ва 226 Кодекси мазкур ба айбдоршаванда эълон кунад.

2. Агар дар ҷараёни тафтиши пешакӣ яке аз қисматҳои айби эълоншуда тасдиқ нашуда бошад, муфаттиш бо қарори худ таъқиби ҷиноятии ҳамин қисматро қатъ карда, дар ин бора айбдоршаванда ва дигар иштирокчиёни муҳофизат оғох месозад.

БОБИ 26. БОЗДОШТАН ВА АЗ НАВ САР КАРДАНИ ТАФТИШИ ПЕШАКӢ

Моддаи 230. Асос, тартиб ва мӯҳлати боздоштани тафтиши пешакӣ

1. Тафтиши пешакӣ ҳангоми мавҷуд будани яке аз асосҳои зайл, ки барои идома ва хатми он монеа шуда метавонад, боздошта мешавад:

- вобаста ба муайян карда нашудани шахсе, ки бояд ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашида шавад;

- дар ҳолате, ки айбдоршаванда аз тафтиши ё суд пинҳон шудааст ё бо сабабҳои дигар маҳалли будубоши ӯ муайян карда нашудааст;

- дар сурати ба бемории рӯҳӣ ё бемории дигари вазнин гирифтӣ шудани айбдоршаванда, ки аз ҷониби духтури муассисаи табобатии давлатӣ тасдиқ карда шудааст;

- дар сурате, ки маҳалли будубоши айбдоршаванда маълум аст, вале вобаста ба ҳалли масъалаи маҳрум кардани айбдоршаванда аз масуният ё супоридани ӯ ба давлати хориҷӣ, инчунин бинобар дар экспедитсия ё сафари хизматӣ зиёда аз ду моҳ буданаш имконияти воқеии иштироки ӯ дар парванда мавҷуд нест.

2. Муфаттиш дар бораи боздоштани тафтиши пешакӣ қарори асоснок бароварда, нусхаи онро ба прокурор мефиристад.

3. Агар ба парванда ду ё якчанд айбдоршаванда ҷалб шуда, асоси боздорӣ ба ҳамаи онҳо дахл надошта бошад, муфаттиш ҳуқуқ дорад қисми маводро ба пешбурди алоҳида

чудо намуда, дар ин қисм пешбурдро боздорад ё агар тафтиши пешакиро бе иштироки айбдоршавандагон давом додан мумкин набошад, пешбурди парвандаро боздорад.

4. Дар ҳолатҳои пешбининамудай сархатҳои якум ва дуёми қисми 1 ҳамин модда тафтиши пешакӣ танҳо пас аз гузаштани мӯҳлати пешбурди он боздошта мешавад. Дар ҳолатҳои пешбининамудай сархати сеюми қисми 1 ҳамин модда онро пеш аз хатми мӯҳлати тафтиши пешакӣ низ боздоштан мумкин аст.

5. То боздоштани тафтиши пешакӣ муфаттиш вазифадор аст ҳамаи амалҳои тафтиширо, ки пешбурди онҳо бе иштироки айбдоршаванда имконпазир аст, анҷом диҳад ва барои ҷустуҷӯи айбдоршаванда, ҳамчунин муайян кардани шахсе, ки ҷиноятро содир кардааст, тамоми чораҳоро андешад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

Моддаи 231. Амали муфаттиш пас аз боздоштани тафтиши пешакӣ

1. Муфаттиш тафтиши пешакиро боздошта, вазифадор аст ҷабрида, намояндаи ӯ, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳоро хаттӣ огоҳ сохта, ҳамзамон ба онҳо фаҳмонад, ки аз қарори боздоштани тафтиши пешакӣ дар давоми панҷ шабонарӯз ба прокурор шикоят кардан мумкин аст. Ҳангоми бо асосҳои пешбининамудай сархати сеюми қисми 1 моддаи 230 Кодекси мазкур боздоштани тафтиши пешакӣ инчунин айбдоршаванда ва ҷимоятгар дар ин бора огоҳ карда мешаванд.

2. Пас аз боздоштани тафтиши пешакӣ муфаттиш:

- дар ҳолатҳои пешбининамудай сархати якуми қисми 1 моддаи 230 Кодекси мазкур мустақиман, ҳамчунин аз тариқи мақомоти таҳқиқ барои муайян кардани шахсе, ки бояд ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашида шавад, чора меандешад;

- дар ҳолатҳои пешбининамудай сархати дуёми қисми 1 моддаи 230 Кодекси мазкур маҳалли будубоши айбдоршавандаро муайян мекунад, агар ӯ пинҳон шуда бошад, барои ҷустуҷӯи ӯ чора меандешад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

3. Оид ба парвандае, ки тафтиши он боздошта шудааст, гузаронидани амали тафтишӣ мумкин нест.

Моддаи 232. Ҷустуҷӯи айбдоршаванда

(*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*)

1. Ҳангоми номуайян будани маҳалли будубоши айбдоршаванда муфаттиш ҳуқуқ дорад пешбурди ҷустуҷӯро ба мақомоти таҳқиқ супорад. Ин супориш дар қарори боздоштани тафтиши пешакӣ зикр мегардад ё дар ин бобат қарори алоҳида бароварда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

2. Ҷустуҷӯи айбдоршавандаро ҷӣ ҳангоми пешбурди тафтиши пешакӣ ва ҷӣ ҳангоми боздоштани тафтиши он эълон кардан мумкин аст (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

3. Дар сурати мавҷуд будани асосҳои дар моддаи 101 Кодекси мазкур нишондодашуда, нисбат ба айбдоршавандаи дар ҷустуҷӯ қарордошта чораҳои пешгирӣ татбиқ кардан мумкин аст. Дар ҳолатҳои пешбининамудай моддаи 111 Кодекси мазкур татбиқи чораҳои пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани имконпазир аст (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

Моддаи 233. Аз нав сар кардани тафтиши пешакии боздошташуда

1. Тафтиши пешакии боздошташуда бо қарори асосноки муфаттиш аз нав сар карда мешавад, ба шарте, ки:

- асосҳои боздоштан аз байн рафта бошанд;

- зарурати пешбурди амали тафтишӣ ба миён омада бошад, ки бе иштироки айбдоршаванда низ анҷом додани он мумкин аст.

2. Тафтиши пешакии боздошташударо инчунин бо қарори асосноки прокурор, ки бинобар бекор кардани қарори муфаттиш дар хусуси боздоштани тафтиш баровардааст, аз нав сар кардан мумкин аст.

3. Дар бораи аз нав сар кардани тафтиши пешакӣ айбдоршаванда ва ҷимоятгар, инчунин ҷабрида, намояндаи ӯ, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳо огоҳ карда мешаванд.

БОБИ 27. ҚАТЪ КАРДАНИ ПАРВАНДАИ ЧИНОЯТӢ

Моддаи 234. Асосҳои қатъ кардани парвандаи чиноятӣ

1. Парвандаи чиноятӣ бо асосҳои зерин қатъ карда мешавад:

- ҳангоми мавҷуд будани асосҳои дар моддаҳои 27 ва 28 Кодекси мазкур зикршуда;
- ҳангоми исбот нашудани иштироки гумонбаршуда ё айбдоршаванда дар содир намудани чиноят, ба шарте, ки тамоми имкониятҳо барои ҷамъовариҳои далелҳои иловагӣ истифода шуда бошанд.

2. Агар аз рӯи парванда якчанд айбдоршаванда ҷалб карда шуда, вале асосҳои қатъ намудани он на ба ҳамаи айбдоршавандагон дахл дошта бошад, он гоҳ таъқиби чиноятӣ нисбат ба айбдоршавандагони алоҳида қатъ карда мешавад.

3. Муфаттиш дар сурати қатъи парванда бо асосҳои пешбининамудаи сархатҳои якум ва дуҷуми қисми 1 моддаи 27 Кодекси мазкур, инчунин ҳангоми исбот нашудани иштироки гумонбаршуда ё айбдоршаванда дар содир намудани чиноят бояд барои сафед кардани шахс ва ҷуброни зарари моддии дар натиҷаи ғайриқонунӣ дастгир ва ё ҳабс кардан расонидашуда тамоми чораҳои пешбининамудаи қонунро андешад.

Моддаи 235. Қарор дар бораи қатъ кардани парвандаи чиноятӣ

1. Дар бораи қатъ кардани парвандаи чиноятӣ муфаттиш қарори асоснок қабул мекунад.

2. Дар қисми муқаддимавии қарор вақт ва маҳалли таҳияи он, насаб, ном ва вазифаи муфаттиш сабт карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*).

3. Дар қисми баёнию асоснокунии қарор ҳолатҳое, ки сабаб ва асоси оғози парванда гаштаанд, натиҷаҳои тафтиш ба воситаи нишон додани маълумот дар бораи шахсоне, ки аз рӯи парванда дар содир намудани чиноят гумонбар ё айбдор шудаанд, моҳияти он, бандубасти чиноят ва чораҳои пешгирии татбиқшуда дарҷ меёбад.

4. Дар қисми хулосавии қарор муфаттиш дар бораи қатъи парванда бо таъя ба моддаи Кодекси мазкур, ки барои қатъи парванда асос шудааст, инчунин дастур дар бораи бекор кардани чораи пешгирӣ, бекор кардани ҳабси молу мулк, дар бораи тақдири далелҳои шайъӣ инъикос карда мешавад.

5. Дар ҳолатҳое, ки мутобиқи қонун қатъи парванда танҳо бо ризои айбдоршаванда ё ҷабрдида иҷозат дода мешавад, вучуд доштани чунин розигӣ бояд дар қарор зикр карда шавад.

6. Ҳангоми қатъи парванда мувофиқи асосҳои пешбининамудаи сархатҳои якум ва дуҷуми қисми 1 моддаи 27 ва қисми 1 моддаи 229 Кодекси мазкур ба қарор дохил намудани ифодаҳои зерин шубҳа гузорандаи бегуноҳии шахсе, ки нисбат ба ӯ парванда қатъ шудааст, манъ мебошад.

7. Нусхаи қарор дар бораи қатъ кардани парвандаи чиноятӣ ба прокурор фиристода мешавад.

Моддаи 236. Амали муфаттиш пас аз қатъи парвандаи чиноятӣ

1. Муфаттиш аз қатъи парванда ва асосҳои қатъи он гумонбаршуда, айбдоршаванда, Ҳимоятгарони онҳо, ҷабрдида ва намоёндаи ӯ, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намоёндагони онҳо, инчунин шахс ва ё муассисаеро, ки тибқи аризаи онҳо парванда оғоз шуда буд, хаттӣ огоҳ месозад. Дар сурати қатъи парванда нисбати даъватшаванда муфаттиш дар мӯҳлати ҳафт рӯз ба комиссариати ҳарбии ноҳиявӣ (шаҳрӣ) дар ин бора хабар медиҳад.

2. Ба шахсоне, ки дар қисми 1 ҳамин модда зикр шудаанд, ҳуқуқи шиносшавӣ бо маводи парванда ва тартиби шиқоят кардан аз қарори қатъи он фаҳмонда мешавад. Бо хоҳиши ин шахсон нусхаи қарори қатъи парванда ба онҳо супорида мешавад.

3. Шиносӣ бо маводи парванда бо риояи талаботи моддаҳои 240-242 Кодекси мазкур сурат мегирад.

4. Агар дар натиҷаи тафтиш ҳолатҳое муқаррар карда шуда бошанд, ки нисбати шахси ба сифати айбдоршаванда ба ҷавобгарӣ кашидашуда ё шахсони дигар татбиқ намудани чораҳои таъсиррасонии интизомӣ ё ҷазои маъмуриро талаб мекунанд, муфаттиш

парвандаро қатъ карда, маълумотро ба маъмурияти ҷои кори ӯ мерасонад ва маводро барои татбиқи чораҳои таъсиррасонӣ ба мақомоти салоҳиятдор раво мекунанд, ба шарт, ки мӯҳлати ба ҷавобгари маъмурӣ ва интизомӣ кашидан нагузашта бошад.

Моддаи 237. Шикоят кардан аз қарори қатъи парвандаи ҷиноятӣ

1. Аз қарори муфаттиш дар бораи қатъи парвандаи ҷиноятӣ гумонбаршуда, айбдоршаванда, Ҳимоятгарони онҳо, ҷабрдида ва намояндаи ӯ, даъвогари граҷданӣ, ҷавобгари граҷданӣ ва ё намояндагони онҳо, инчунин шахс ва ё намояндаи муассиса, ки тибқи аризаи онҳо парвандаи ҷиноятӣ оғоз шуда буд, ба прокуроре, ки ба тафтиш назорат мекунанд, дар давоми ҳафт шабонарӯз аз лаҳзаи ба онҳо супоридани нусхаи ин қарор ё огоҳинома дар бораи қатъи парванда шикоят карданашон мумкин аст.

2. Агар парванда бо ризои прокурор қатъ карда шуда бошад, аз қарор ба прокурори болоӣ шикоят карда мешавад.

3. Мӯҳлати бо сабабҳои узрнок гузаронидашуда оид ба додани шикоят аз ҷониби прокуроре, ки ба вай шикоят расидааст, барқарор карда шуданаш мумкин аст.

4. Дар ҳолати шикоятро қонун нагардонидани прокурор аз қатъи парвандаи ҷиноятӣ тибқи қоидаҳои моддаи 124 Кодекси мазкур ба суд шикоят кардан мумкин аст.

Моддаи 238. Аз нав сар кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ қатъшуда

1. Агар мӯҳлати ба ҷавобгари ҷиноятӣ кашидани шахс нагузашта бошад, пешбурди парвандаи ҷиноятӣ қатъшуда бо қарори прокурор дар ҳолатҳои зайл аз нав сар карда мешавад:

- бекор кардани қарори муфаттиш дар бораи қатъ кардани парвандаи ҷиноятӣ;
- аз ҷониби суд бо тартиби муайяннамудаи моддаи 124 Кодекси мазкур қонунидани шикоят дар хусуси беасос будани қатъи парвандаи ҷиноятӣ;

2. Дар бораи аз нав сар кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ гумонбаршуда, айбдоршаванда ва Ҳимоятгарони онҳо, ҷабрдида ва намояндаи ӯ, даъвогари граҷданӣ, ҷавобгари граҷданӣ ва намояндагони онҳо, инчунин шахс ё муассиса, ки бо аризаи онҳо парванда оғоз шуда буд, хаттӣ огоҳ карда мешаванд.

БОБИ 28. БА ПРОКУРОР ИРСОЛ КАРДАНИ ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТӢ БО ФИКРИ АЙБДОРКУНӢ

Моддаи 239. Эълони анҷоми тафтиши пешакӣ оид ба парвандаи ҷиноятӣ

1. Муфаттиш бо эътирофи он ки тамоми амалҳои тафтиш аз рӯи парвандаи ҷиноятӣ анҷом дода шудаанд ва далелҳои ҷамъоварда барои тартиб додани фикри айбдоркунӣ кифоянд, вазифадор аст, ки дар ин бора айбдоршавандаро огоҳ созад ва ба ӯ фаҳмонад, ки ҳуқуқ дорад шахсан ё бо ёрии Ҳимоятгар ба тамоми маводи парванда шинос шуда, дар бораи пурра кардани тафтиши пешакӣ барои қабул кардани қарори дигар нисбат ба парванда дархост кунад.

2. Муфаттиш дар бораи анҷоми тафтиши пешакӣ ва ҳуқуқи шинос шудан бо маводи парванда ва арзи дархост вазифадор аст, ки Ҳимоятгари айбдоршавандаро, ба шарт, ки ӯ дар парванда иштирок намояд, инчунин ҷабрдида ва намояндаи ӯ, даъвогари граҷданӣ, ҷавобгари граҷданӣ ва намояндагони онҳоро огоҳ созад.

3. Агар Ҳимоятгари айбдоршаванда ё намояндаи ҷабрдида, даъвогари граҷданӣ, ҷавобгари граҷданӣ бо сабабҳои узрнок барои шинос шудан бо парванда дар вақти муайяншуда ҳозир шуда натавонад, муфаттиш мӯҳлати шиноsshавиро ба муддати на бештар аз панҷ шабонарӯз ба таъхир мегузорад.

4. Дар сурати ҳозир нашудани Ҳимоятгар ё намоянда дар давоми ин мӯҳлат муфаттиш барои ҳозир шудани Ҳимоятгар ё намояндаи дигар чора меандешад.

5. Дар ҳолатҳои истисноӣ аз рӯи парванда оид ба ҷиноятҳои вазнин ва махсусан вазнин, ки айбдоршаванда берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дошта, аз ҳозир шудан ба тафтишот саркашӣ мекунанд, муфаттиш оид ба анҷоми тафтиши пешакӣ ва ҳуқуқи шинос шудан бо маводи парванда ва пешниҳоди дархост оид ба пурра кардани тафтиши пешакӣ Ҳимоятгарро огоҳ менамояд (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

Моддаи 240. Бо маводи парвандаи ҷиноятӣ шинос кардани ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳо

1. Муфаттиш дар ҳолати изҳори дархости шифоҳӣ ё хаттии ҷабрдида, намояндаи ӯ, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳо ин шахсонро бо ҳамаи маводи парванда ё бо он қисмати парванда, ки онҳо шинос шудан мевоҳанд, шинос мекунад. Агар даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ё намояндаи онҳо дар бораи шинос шудан бо маводи парванда дархост арз карда бошанд, танҳо бо он қисме, ки ба даъвои граждани дахл дорад, шинос карда мешавад.

2. Шинос кардан бо тартиби пешбиникардаи моддаи 241 Кодекси мазкур сурат мегирад.

Моддаи 241. Шинос кардани айбдоршаванда ва ҷимоятгари ӯ бо маводи парванда

1. Муфаттиш талаботи моддаҳои 239-240 Кодекси мазкурро иҷро намуда, ба айбдоршаванда ва ҷимоятгари ӯ тамоми маводи парвандаро, ки бояд дӯхта ва рақамгузорӣ шаванд, пешниҳод мекунад. Барои шиносӣ инчунин далелҳои шайъӣ пешниҳод гардида, бо хоҳиши айбдоршаванда ё ҷимоятгари ӯ фонограмма, сабти видео, кинофилмҳо, слайдҳо, ба шарте, ки онҳо ба протоколи амали тафтишӣ замима гардида бошанд, барои шунидан ва тамошо кардан низ пешниҳод мешаванд. Бо хоҳиши айбдоршаванда ё ҷимоятгари ӯ онҳо метавонанд бо маводи парванда якҷоя ё дар алоҳидагӣ шинос карда шаванд. Дар ҳолатҳои пешбиниамудай қисми 5 моддаи 239 Кодекси мазкур маводи парванда барои шинос шудан ба ҷимоятгар пешниҳод карда мешавад. Дар ҳолатҳои пешбиниамудай қисми 5 моддаи 239 Кодекси мазкур маводи парванда барои шинос шудан ба ҷимоятгар пешниҳод карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

2. Агар парванда аз якҷанд чилд иборат бошад, айбдоршаванда ва ҷимоятгар дар ҷараёни шиносшавӣ бо маводи парванда ҳуқуқ доранд тақрибан ба ҳар як чилди он баргарданд, аз онҳо ҳама гуна маълумотро ба андозаи гуногун рӯйнавис кунанд, аз ҷумла ҳуҷҷатҳоро бо ёрии воситаҳои техникӣ нусхабардорӣ намоянд, ки бояд аз ҷониби муфаттиш тасдиқ карда шаванд. Рӯйнависҳо ва нусхаи ҳуҷҷатҳои парванда, ки дорои маълумоти сирри давлатӣ, тижоратӣ ё дигар сирри бо қонун ҳифзшаванда мебошанд, дар парванда нигоҳ дошта шуда ба айбдоршаванда ва ҷимоятгари ӯ ҳангоми муҳокимаи судӣ супурда мешаванд, ки онҳо танҳо дар маҷлиси судӣ истифода бурда, баъди анҷоми ҳар як маҷлиси судӣ барои нигоҳ доштан дар парванда баргардонидида мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 27.11.2014 № 1134*).

3. Мӯҳлате, ки барои шинос шудани айбдоршаванда ва ҷимоятгари ӯ бо ҳамаи маводи парванда зарур аст, маҳдуд карда намешавад. Агар айбдоршаванда ё ҷимоятгар мӯҳлати шиносшавиро бо маводи парванда кашол диҳанд, муфаттиш ва прокурор ҳуқуқ доранд бо қарори асосноки худ мӯҳлати муайянро, ки барои шинос шудан бо маводи парванда кифоя аст, муқаррар намоянд. Дар сурати бе сабабҳои узрнок дар мӯҳлати муқарраршуда ба охир нарасонидани шиносшавӣ бо маводи парвандаи ҷиноятӣ бо қарори муфаттиш ё прокурор шиносшавӣ бо маводи парвандаи ҷиноятӣ анҷомёфта ҳисобида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

4. Пас аз анҷоми шиносоии айбдоршаванда ва ҷимоятгар бо маводи парванда муфаттиш вазифадор аст аз онҳо пурсад, ки оё онҳо мевоҳанд дархост арз намоянд ва боз дар бораи ҷӣ арз кардан мевоҳанд.

Моддаи 242. Протокол дар бораи шиносӣ бо маводи парвандаи ҷиноятӣ

1. Дар хусуси ба айбдоршаванда эълон кардани анҷоми тафтиши пешакӣ ва шиносӣ бо ҳамаи маводи парванда протоколи ягона тартиб дода, дар он маҳал ва санаи гузаронидани амалҳои тафтишӣ, вақти оғоз ва анҷоми он, вазифа, насаб, ном ва номи падари шахси протоколро тартибдода, бо кадом парвандаи ҷиноятӣ шиносӣ сурат мегирад, насаб, ном, номи падари айбдоршаванда ва моддаи Кодекси ҷиноятӣ, ки дар асоси он ба ӯ айб эълон карда шудааст, хоҳиши айбдоршаванда бобати шиносӣ бо иштироки ҷимоятгар ё бе иштироки ӯ (оид ба парвандаҳое, ки иштироки ҷимоятгар дар онҳо ҳатмӣ нест), дар бораи таъмин бо тарҷумон, варақа ва чилди парванда бо нишон

додани вақт ва санаи шиносшавӣ, дархости айбдоршаванда ва ҷимоятгар баъди шиносӣ бо парванда, ба шарте, ки бошанд, нишон дода мешавад. Протоколро шахсони дар шиносӣ иштирокдошта имзо мекунанд. Зимни тартиб додани протокол талаботи моддаи 172 Кодекси мазкур низ риоя карда мешавад. Дар бораи шиносии ҷабрида ва намояндаи ӯ, даъвогари граждани ва ҷавобгари граждани ё намояндагони онҳо тибқи талаботи ҳамин модда протокол тартиб дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*).

2. Агар шиносӣ бо маводи парванда аз ҷониби айбдоршаванда ва ҷимоятгари ӯ ё ҷабрида ва намояндаи ӯ якҷоя сурат гирифта бошад, протоколи ягона тартиб дода мешавад.

Моддаи 243. Арзи дархост ва баррасии он

1. Дархости айбдоршаванда ва ҷимоятгари ӯ, инчунин ҷабрида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳо, ки пас аз шиносӣ бо маводи парванда шифоҳӣ изҳор шудаанд, дар протоколи шиносӣ бо маводи парванда инъикос карда мешаванд.

2. Агар иштирокчии парванда дар бораи додани дархости хаттӣ арз кунад, барои таҳияи он вақти муайян ҷудо карда дар ин бора дар протокол сабт карда, сипас он хаттӣ ба парванда замима карда мешавад.

3. Мутобиқи моддаи 175 Кодекси мазкур муфаттиш ҳуқуқ надорад қонун намудани дархостро дар бораи муайян кардани ҳолатҳое, ки барои парванда дорои аҳамият мебошанд, рад кунад. Дар ҷунин ҳолатҳо муфаттиш вазифадор аст тафтиши пешакиро пурра намояд, зимнан бо маводи парвандаи ҷиноятӣ шинос шудани иштирокчиёни дигари муҳофизат ба ҳалли дархост ва дар сурати ҳал гаштани он ба гузаронидани тафтиш қонун намешавад.

4. Пас аз гузаронидани амали иловагии тафтишӣ муфаттиш вазифадор аст иштирокчиёни муҳофизатро аз хатми тафтиши пешакӣ аз нав огоҳ созад ва ба онҳо шароит фароҳам оварад, ки бо маводи иловагии парванда шинос шаванд.

5. Дар сурати пурра ё қисман рад намудани қонунгардонии дархост муфаттиш қарор бароварда, тартибу мӯҳлати шикоят оварданро фаҳмонида, нусхаи қарорро ба аризадиҳанда раван мекунад.

Моддаи 244. Фикри айбдоркунӣ

1. Пас аз анҷоми тафтиши пешакӣ ва бо маводи парванда шинос кардани шахсони дар моддаи 239 Кодекси мазкур номбаршуда муфаттиш фикри айбдоркунӣ тартиб медиҳад.

2. Фикри айбдоркунӣ аз қисми муқаддима, баёнию асосноккунӣ ва хулоса иборат аст.

3. Дар қисми муқаддима муфаттиш ном, номи падар ва насаб айбдоршаванда (айбдоршавандагон)-ро, ки нисбат ба ӯ (онҳо) фикри айбдоркунӣ таҳия мегардад, модда, қисм ва банди қонуни ҷиноятӣ, ки мувофиқи он амали ӯ бандубаст мешавад, инъикос мекунад.

4. Дар қисми баёнию асосноккунӣ инҳо инъикос мегарданд:

- моҳияти айбдоркунӣ;
- маҳал ва вақти содир намудани ҷиноят;
- усул, сабаб, оқибат ва ҳолатҳои дигари муҳим;
- маълумот дар бораи ҷабрида, хусусият ва андозаи зарари ба ӯ расонидашуда, даъвогар ва ҷавобгари гираждани;
- далелҳои тасдиқкунандаи ғуноҳи айбдоршаванда;
- ҳолатҳои сабуқкунанда ва вазнинкунандаи ҷазо;
- ватҳҳое, ки айбдоршаванда барои ҷимояи худ пеш меорад ва натиҷаи санҷиши ин ватҳҳо.

5. Фикри айбдоркунӣ бояд иттилод ба ҷилд ва саҳифаҳои парвандаро дар бар гирад.

6. Дар қисми хулоса маълумоти шахсияти айбдоршаванда, ифодаи айби эълоншуда бо нишон додани қонуни ҷиноятӣ (модда, қисм, банд), ки барои ҳамин ҷиноят ҷавобгариро пешбинӣ мекунад, зикр мегардад.

7. Муфаттиш маҳал ва санаи таҳияи фикри айбдоркуниро нишон дода, онро имзо мекунад.

Моддаи 245. Замима ба фикри айбдоркунӣ

1. Ба фикри айбдоркунӣ рӯйхати айбдоршаванда, чабрдида, шохидон, коршинос, ки бояд ба маҷлиси суд даъват шаванд, замима мегардад.

2. Ба фикри айбдоркунӣ инчунин маълумотнома дар бораи мӯҳлати тафтиш, чораҳои интиҳобшудаи пешгирӣ бо нишон додани мӯҳлати нигоҳ доштан дар ҳабс ва ҳабси хонагӣ, дар хусуси далелҳои шайъӣ ва ҷойи нигоҳдошти онҳо, даъвои граждани, дар бораи чораҳое, ки барои таъмини даъвои граждани, иҷрои ҷазо дар намуди ҷарима, ситонидани дигар пардохтҳои молумулкӣ ва имконпазирии мусодираи молу мулк андешида шудаанд, хароҷоти мурофиавӣ замима карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 17.05.2018 № 1516*).

3. Дар рӯйхати шахсоне, ки бояд ба маҷлиси суд даъват карда шаванд, ном, номи падар ва насаб, маҳалли зист ё будубоши онҳо ва варақаҳои парванда, ки дар он нишондоди онҳо ё хулосаҳо инъикос гардидаанд, зикр мешаванд. Дар ҳолатҳои пешбинишудаи қонун ва Кодекси мазкур дар ин рӯйхат танҳо таҳаллуши шахсоне, ки бояд ба маҷлиси суд даъват карда шаванд, сабт мегардад (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*).

4. Ба суд ҳозир шудани шахсоне, ки дар рӯйхатҳо таҳаллуши онҳо сабт шудааст, аз ҷониби мақомоти салоҳиятдори пешбурди тосудии парвандаи ҷиноятӣ таъмин карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 04.07.2020 № 1702*).

Моддаи 246. Ба прокурор ирсол кардани парвандаи ҷиноятӣ

Баъди аз ҷониби муфаттиш имзо шудани фикри айбдоркунӣ парвандаи ҷиноятӣ фавран ба прокурор равон карда мешавад.

БОБИ 29. АМАЛ ВА ҚАРОРИ ПРОКУРОР ОИД БА ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТИЕ, КИ БО ФИКРИ АЙБДОРКУНИ ВОРИД ШУДААСТ

Моддаи 247. Масъалаҳоро, ки прокурор вобаста ба парвандаи ҷиноятии бо фикри айбдоркунӣ воридшуда ҳал мекунад

1. Прокурор бояд дар мӯҳлати ҳафт шабонарӯз парвандаи ҷиноятии бо фикри айбдоркунӣ воридшударо омӯхта, ҳолатҳои зеринро санҷад:

- оё кирдори ҷиноятии ба айбдоршаванда мансуб ҷой дорад ва дар ин кирдор таркиби ҷиноят мавҷуд аст ё не;
- оё дар парванда ҳолатҳое мавҷуд нестанд, ки метавонанд боиси қатъи он гарданд;
- оё айби эълоншуда асоснок аст ва он бо далелҳои дар парванда мавҷуда тасдиқ мегардад;
- оё нисбат ба ҳамаи кирдорҳои содиркардаи айбдоршаванда, ки муайян ва исбот шудаанд, айб эълон карда шудааст;
- оё ҳамаи шахсоне, ки дар парванда дар бораи ҷиноят содир намуданашон далел ба даст оварда шудааст, ба сифати айбдоршаванда ҷалб гардидаанд;
- оё кирдори айбдоршаванда дуруст бандубаст шудааст;
- оё ҷораи пешгирӣ дуруст интиҳоб гардидааст ва ё дар парванда барои тағйир додан ё бекор кардани он асос мавҷуд аст;
- оё барои таъмини даъвои граждани, иҷрои ҷазо дар намуди ҷарима, ситонидани дигар пардохтҳои молумулкӣ ва имконпазирии мусодираи молу мулк чораҳо андешида шудаанд (*Қонуни ҚТ аз 17.05.2018 № 1516*);
- оё фикри айбдоркунӣ мутобиқи талаботи Кодекси мазкур тартиб дода шудааст;
- оё дар пешбурди тафтиши пешакӣ ба вайронкунии ҷиддии қонуни мурофиавии ҷиноятӣ роҳ дода нашудааст;
- оё таҳқиқи ибтидоӣ ё тафтиши пешакӣ ҳамаҷониба, пурра ва ҳолисона гузаронида шудааст;
- оё шароите, ки барои содиршавии ҷиноят мусоидат кардаанд, муайян карда, барои рафъи оқибати онҳо чора андешида шудааст.

2. Мӯҳлати дар қисми 1 ҳамин модда зикршуда ба мӯҳлати тафтиш дохил намешавад.

Моддаи 248. Қарори прокурор оид ба парвандае, ки бо фикри айбдоркунӣ воридгардидааст

1. Прокурор ё муовини ӯ парвандаи аз муфаттиш бо фикри айбдоркунӣ воридшударо баррасӣ намуда, ҳуқуқ доранд яке аз қарорҳои зеринро қабул намоянд:

- фикри айбдоркуниро тасдиқ кунанд;
- бо қарори худ бандҳои алоҳидаи айбдоркуниро хориҷ намоянд;
- кирдори айбдоршавандаро бо татбиқи қонун дар бораи ҷазои нисбатан сабук бандубаст намоянд;
- парвандаи ҷиноятиро пурра ё нисбат ба айбдоршавандагони алоҳида қатъ намоянд;
- парвандаро бо дастуроти хаттии худ барои пешбурди тафтиши иловагӣ ё аз нав таҳия кардани фикри айбдоркунӣ ба муфаттиш баргардонанд;
- дар ҳолатҳои истисноӣ аз рӯи парванда оид ба ҷиноятҳои вазнин ва махсусан вазнин, ки айбдоршаванда берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дошта, аз ҳозир шудан ба тафтишот саркашӣ мекунад, фикри айбдоркуниро тасдиқ карда, парвандаро ба суд бо дархост оид ба гузаронидани муруфияи судӣ дар ғоибии судшаванда ирсол намояд (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*);

- фикри айбдоркунӣ тартиб диҳанд (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*).

2. Прокурорҳои шаҳру ноҳияҳо ва прокурорҳои ба онҳо баробаркардашуда фикри айбдоркунии парвандаҳои ҷиноятиро, ба истисноӣ парвандаҳои ҷиноятӣ оид ба ҷиноятҳои, ки барои онҳо дар Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷазои якумра аз озодӣ маҳрум сохтан ё ҷазои қатл пешбинӣ шудааст, аз рӯи тобеият тасдиқ мекунад. Фикри айбдоркунии парвандаҳои ҷиноятӣ оид ба ҷиноятҳои, ки барои онҳо дар Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷазои якумра аз озодӣ маҳрум сохтан ё ҷазои қатл пешбинӣ шудааст, аз ҷониби Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муовинони ӯ, Сарпрокурори ҳарбӣ, прокурори Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, прокурори нақлиёти Тоҷикистон ва муовинони онҳо аз рӯи тобеият тасдиқ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*).

Моддаи 249. Қарор дар бораи ҷораҳои пешгирӣ

Оид ба парвандаи ҷиноятӣ, ки бо фикри айбдоркунӣ ба прокуратура ворид шудааст, прокурор ё муовини ӯ дар доираи салоҳияти худ ҳуқуқ доранд бо қарори худ ҷораҳои пешгирии қаблан дар ҳаққи айбдоршаванда андешидашударо бекор кунанд ё тағйир диҳанд, инчунин ҷораҳои дигари пешгириро ба истисноӣ ҳаёс кардан ё ба ҳаёси хонагӣ гирифтани интиҳоб намоянд.

Моддаи 250. Ба суд ирсол кардани парвандаи ҷиноятӣ

1. Пас аз тасдиқ кардани фикри айбдоркунӣ прокурор ба айбдоршаванда ва дар ҳолатҳои бо сархати шашуми қисми 1 моддаи 248 Кодекси мазкур пешбининамуда, ба ҳимоятгар супоридани нусхаи фикри айбдоркунӣ ва замимаи онро таъмин мекунад. Агар айбдоршаванда забонеро, ки бо он фикри айбдоркунӣ тартиб дода шудааст, надонад, нусхаи фикри айбдоркунӣ бо тарҷума ба забоне, ки ӯ медонад, супурда мешавад. Бо дархости ҳимоятгар ё ҷабрдида нусхаи фикри айбдоркунӣ ба онҳо низ супурда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1275, аз 23.07.2016 № 1333*).

2. Маъмурияти ҷойҳои дар ҳаёс нигоҳ доштан бо дархости прокурор, муфаттиш ва ё таҳқиқбаранда ба айбдоршавандаи дар ҳаёс нигоҳдошташуда нусхаи фикри айбдоркуниро бо гирифтани забонхат, ки дар он бояд имзо, рӯз ва вақти супоридан гузошта шавад, месупорад. Нусхаи аслии забонхат ба суд пешниҳод карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1275*).

3. Прокуроре, ки фикри айбдоркуниро тасдиқ кардааст, бояд парвандаи ҷиноятиро ба суд аз рӯи тобеияти судӣ ирсол карда, ҳамзамон дар ин бора ба айбдоршаванда, ҳимоятгар, ҷабрдида ва намояндаи ӯ, даъвогари граҷданӣ, ҷавобгари граҷданӣ ва намояндагони онҳо хабар диҳад.

4. Баъди ба суд ирсол кардани парвандаи ҷиноятӣ ҳамаи дархосту шикоятҳо оид ба парванда бевосита ба суд ирсол карда мешаванд.

ҚИСМИ III. ПЕШБУРДИ СУДӢ
ФАСЛИ VIII. ПЕШБУРДИ ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТӢ ДАР СУДИ МАРҲИЛАИ
ЯКУМ

БОБИ 30. ТОБЕИЯТИ СУДӢ

Моддаи 251. Тобеияти судии парвандаҳои ҷиноятӣ

1. Ба судҳои шахрӣ ва ноҳиявӣ ҳамаи парвандаҳои ҷиноятӣ, ба ғайр аз парвандаҳое, ки ба судҳои болоӣ ё судҳои ҳарбӣ тобеанд, тобеияти судӣ доранд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Судҳои шахрӣ ва ноҳиявӣ дар рафти баррасии тосудии парвандаҳои ҷиноятӣ оид ба масъалаҳое, ки дар қисми 1 моддаи 35 ва моддаи 124 Кодекси мазкур пешбинӣ гардидаанд, қарор қабул менамоянд, агар дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нагардида бошад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 252. Тобеияти парвандаҳои ҷиноятӣ ба Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, суди шаҳри Душанбе

Ба Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, суди шаҳри Душанбе ҳамаи парвандаҳои ҷиноятӣ, ки барои онҳо мутобиқи қонун ҷазои якумра аз озодӣ маҳрум кардан ё ҷазои қатл пешбинӣ шудааст, ба ғайр аз парвандаҳои марбути судҳои ҳарбӣ, тобеияти судӣ доранд.

Моддаи 253. Тобеияти парвандаҳои ҷиноятӣ ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон парвандаҳои ҷиноятӣ, ки дар моддаи 252 Кодекси мазкур зикр шудаанд ва онҳо дар ноҳия ва шаҳрҳои тобеи ҷумҳурӣ содир шудаанд, тобеияти судӣ доранд.

2. Ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчунин парвандаҳои ҷиноятӣ, ки дорои сирри давлатӣ мебошанд ва ё тибқи қонун баррасии онҳо ба салоҳияти Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон вогузошта шудааст, тобеияти судӣ доранд.

Моддаи 254. Тобеияти парвандаҳои ҷиноятӣ ба судҳои ҳарбӣ

1. Ба судҳои ҳарбии Ҷумҳурии Тоҷикистон парвандаҳои ҷиноятӣ зерин тобеияти судӣ доранд:

- парвандаҳо дар бораи тамоми ҷиноятҳое, ки хизматчиёни ҳарбӣ, ҳамчунин ўҳдадорони ҳарбӣ дар давраи гузаштани ҷамъомади ҳарбӣ содир намудаанд;
- парвандаҳо дар бораи ҷиноятҳое, ки хизматчиёни ҳарбии воҳидҳо ва қисмҳои милитсияи аз рӯи даъват ташкилкардашудаи Вазорати қорҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон содир кардаанд;
- парвандаҳо дар бораи ҷиноятҳои зидди тартиби муқарраршудаи адои хизмат, ки шахсони ҳайати роҳбарикунандаи муассисаҳои ислотӣ содир намудаанд;
- парвандаҳо дар бораи ҷосусӣ.

2. Судҳои ҳарбӣ якҷоя бо парвандаҳои ҷиноятӣ даъвои граждани қисмҳои ҳарбӣ, қорхонаю муассиса ва ташкилотҳо, шахсони дигари ҳуқуқиро, сарфи назар аз шаклҳои моликиятшон, ҳамчунин даъвои шаҳрвандонро дар бораи рӯендани товони зарари моддӣ, ки ба онҳо дар натиҷаи ҷиноятӣ содирнамудаи хизматчиёни ҳарбӣ расонида шудааст, баррасӣ менамоянд.

3. Судҳои ҳарбии гарнизонҳо дар рафти баррасии тосудии парвандаҳои ҷиноятӣ оид ба масъалаҳои дар қисми 1 моддаи 35 ва моддаи 124 ҳамин Кодекс пешбинигардида қарор қабул менамоянд, агар дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нагардида бошад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

4. Ҳангоми айбдор донишони шахс ё гурӯҳи шахсон дар содир намудани як ё якчанд ҷиноят, ба шарте, ки ақаллан парванда дар бораи як ҷиноят ба Суди ҳарбӣ тобеият дорад, парвандаҳои ҳамаи ҷиноятҳоро Суди ҳарбӣ баррасӣ мекунад.

5. Ҳангоми айбдор донишони гурӯҳи шахсон дар содир намудани як ё якчанд ҷиноят, ба шарте, ки парванда ақаллан нисбат ба як айбдоршаванда дар тобеияти суди ҳарбӣ қарор

дошта бошад, парвандаҳоро нисбат ба ҳамаи айбдоршавандагон суди ҳарбӣ баррасӣ менамояд.

6. Парвандаҳоро оид ба ҷиноятҳои шахсони дар сархатҳои якум-сеюми қисми 1 ҳамин модда зикршуда, ки ҳангоми адои хизмати ҳарбӣ содир намудаанд ва дар вақти баррасии парванда дар суд аз хизмат ҷавоб шудаанд, судҳои ҳарбӣ баррасӣ мекунанд.

7. Тобеияти судии парвандаҳо оид ба ҷиноятҳое, ки шахс то вақти даъват ба хизмат ё дохил шудан ба хизмати низомии дар мақомоти дар сархатҳои якум - сеюми қисми 1 ҳамин модда пешбинигардида содир намудааст, тибқи талаботи моддаҳои 251-253 Кодекси мазкур муайян карда мешавад.

8. Ба Суди ҳарбии гарнизон парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои содирнамудаи шахсони дорои унвони то подполковник тобеияти судӣ доранд.

9. Парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои содирнамудаи шахсоне, ки дорои унвони полковник ва аз он баланд ё вазифаи фармондеҳи полкро ишғол мекунанд ва шахсони аз рӯи вазифаи хизматӣ ба онҳо баробар, парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои содирнамудаи хизматчиёни ҳарбӣ, ки барои онҳо қонуни ҷиноятӣ ҷазои якумра маҳрум кардан аз озодӣ ё қатл пешбинӣ намудааст, ба Коллегияи ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон тобеияти судӣ доранд.

10. Коллегияи ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ дорад ҳама гуна парвандаро, ки ба суди ҳарбии поёӣ тобеияти судӣ доранд, ба сифати суди марҳилаи якум ба баррасии худ қабул намояд.

Моддаи 255. Ҳуқуқи суди болоӣ барои ба баррасӣ гирифтани парвандаҳои ҷиноятии тобеи суди поёӣ

Суди болоӣ дар ҳолатҳои истисно ҳуқуқ дорад аз суди поёӣ ҳама гуна парвандаҳои ҷиноятиро талаб карда, ба пешбурди худ қабул намуда, ба сифати суди марҳилаи якум баррасӣ намояд.

Моддаи 256. Тобеияти судии ҳудудии парвандаҳои ҷиноятӣ

Парвандаи ҷиноятӣ бояд дар ҳамон суде мавриди баррасӣ қарор гирад, ки дар ҳудуди фаъолияти он ҷиноят содир шудааст. Агар маҳалли содир шудани ҷиноятро муайян кардан имконнопазир бошад, парванда тобеи он суде мебошад, ки дар доираи ҳудуди фаъолияти он пешбурди тафтиши пешакӣ ё таҳқиқи парванда анҷом дода шудааст.

Моддаи 257. Муайян кардани тобеияти судӣ ҳангоми якҷоя кардани парвандаҳои ҷиноятӣ

1. Ҳангоми айбдор кардани шахс ё гурӯҳи шахсон дар содир намудани якчанд ҷиноят, ки парвандаи онҳо ба судҳои марҳилаҳои гуногун тобеият дорад, парванда оид ба ҳамин ҷиноятҳо аз ҷониби суди марҳилаи болоии судҳои зикршуда баррасӣ карда мешавад.

2. Парванда тобеи якчанд судҳои марҳилаи якхела дар суде баррасӣ карда мешавад, ки дар ҳудуди фаъолияти он тафтиши пешакӣ ё таҳқиқи парванда ба охир расонида шудааст.

Моддаи 258. Супурда шудани парвандаи ҷиноятӣ аз рӯи тобеияти судӣ

1. Агар суд, судя ҳангоми муайян кардани он ки парвандаи воридшуда тобеи ҳамин суд намебошад, онро аз рӯи тобеияти судӣ равон мекунад.

2. Агар суд, судя муайян намояд, ки парвандаи ҷиноятии дар пешбурдаш қарордошта ба суди дигари марҳилаи якхела тобеият дорад, танҳо дар ҳамон ҳолат ҳуқуқ дорад ин парвандаи ҷиноятиро дар пешбурдаш монад, ба шарте, ки баррасии парвандаро дар маҷлиси суд оғоз намуда бошад. Агар парванда тобеи суди болоӣ ё суди ҳарбӣ бошад, он бояд дар ҳама ҳолат аз рӯи тобеияти судӣ равона карда шавад.

3. Парвандаеро, ки баррасиаш дар маҷлиси судии суди болоӣ оғоз шудааст, ба суди поёӣ ирсол кардан мумкин нест.

Моддаи 259. Ба суди дигар супурдани парвандаи ҷиноятӣ аз суде, ки таҳти тобеияти судии он қарор дорад

1. Дар ҳолатҳои алоҳида бо мақсади пурра ва ҳолисона баррасӣ кардани парвандаи ҷиноятӣ онро аз як суд ба дигар суди монанд супурдан мумкин аст. Бо ин асосҳо

супурдани парвандаи ҷиноятӣ танҳо пеш аз оғози баррасии он дар маҷлиси суд дар ҳолатҳои зерин иҷозат дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*):

- бо дархости тарафҳо дар ҳолати қаноатбахш кардани раддия ба ҳайати пурраи суд тибқи талаботи моддаи 63 Кодекси мазкур;

- бо дархости тарафҳо ё бо пешниҳоди раиси суд, агар қаблан парвандаи ҷиноятӣ аз ҷониби ҳамин ҳайати суд баррасӣ гардида бошад;

- бо дархости тарафҳо, ё ин ки бо пешниҳоди раиси суд, агар на ҳама иштирокчиёни муҳофизати судӣ дар ҳудуде, ки парванда баррасӣ мегардад, истиқомат кунанд ва ҳамаи айбдоршавандаҳо барои тағйир додани тобеияти судии ҳудудии парвандаи ҷиноятӣ мазкур розӣ бошанд (*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*).

2. Масъалаи бо асосҳои зикршуда супурдани парвандаи ҷиноятӣ аз суди ноҳия (шаҳр) ба суди дигар дар ҳудуди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо ва шаҳри Душанбе мувофиқан аз ҷониби раиси суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, раисони судҳои вилоят ва шаҳри Душанбе иҷозат дода мешавад.

3. Ба суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят ва шаҳри Душанбе аз як суд ба суди дигари шаҳри ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ супурдани парвандаи ҷиноятиро бо асосҳои пешбининамудаи қисми 1 ҳамин модда Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовини ӯ иҷозат медиҳанд.

Моддаи 260. Норавоии баҳс дар бораи тобеияти судӣ

Баҳсҳо дар бораи тобеияти судӣ байни судҳо нораво мебошад. Ҳама гуна парвандае, ки бо тартиби пешбиникардаи моддаҳои 258 ва 259 Кодекси мазкур аз як суд ба суди дигар ирсол гардидааст, бояд аз ҷониби суде, ки ба он равон карда шудааст, бе ҷунучаро барои пешбурд қабул карда шавад.

БОБИ 31. ТАЪИНИ МУҲОКИМАИ СУДӢ ВА ОМОДАГӢ БА ОН

Моддаи 261. Салоҳияти судя оид ба парвандаи ба суд воридшуда

1. Судя оид ба парвандаи ҷиноятӣ ба суд воридшуда яке аз қарорҳои зеринро қабул мекунад:

- дар бораи таъин намудани маҷлиси суд;
- дар бораи баргардонидани парванда ба тафтиши иловагӣ;
- дар бораи боздоштани пешбурди парванда;
- дар бораи тибқи тобеияти судӣ фиристондани парванда;
- дар бораи қатъ кардани парванда.

2. Оид ба парвандаи ҷиноятӣ судя санади худро дар шакли қарор қабул мекунад, ки дар он бояд инҳо нишон дода шаванд:

- вақт ва маҳалли қабул кардани қарор;
- мансаб, насаб, ном ва номи падари судяе, ки қарор қабул кардааст (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);

- асос ва моҳияти қарорҳои қабулшуда,

3. Қарор бояд дар мӯҳлати на дертар аз чордаҳ шабонарӯз аз лаҳзаи ба суд ворид шудани парвандаи ҷиноятӣ қабул карда шавад. Барои парвандаҳои мураккаб ва ҳаҷман калон мӯҳлат мумкин аст бо қарори раиси суд то як моҳ дароз карда шавад.

Моддаи 262. Муайян намудани ҳолатҳои вобаста ба парвандаи ҷиноятӣ ба суд воридшуда

1. Ҳангоми ба суд ворид шудани парвандаи ҷиноятӣ судя бояд ҳолатҳои зеринро муайян кунад:

- парванда таҳти тобеияти ҳамин суд қарор дорад ё не;
- ҳолатҳое, ки боиси қатъ ё боздоштани пешбурди ҳамин парванда мегарданд, вучуд доранд ё не;
- ҳангоми пешбурди таҳқиқ ва тафтиши пешакӣ ба вайрон кардани қонуни муҳофизаии ҷиноятӣ, ки барои таъин намудани маҷлиси суд монеа шуда метавонад, роҳ дода шудааст ё не;

- нусхаи фикри айбдоркунӣ ё қарори оғоз намудани парвандаи ҷиноятӣ оид ба пешбурди суръатнок супурда шудаанд ё не;

- чораи пешгирии интиҳобгардидаро тағйир додан ё бекор кардан зарур аст ё не;

- ҷиҳати таъмини рӯёнидани товони зарар, ки дар натиҷаи содир намудани ҷиноят расонида шудааст, иҷрои ҷазо дар намуди ҷарима, ситонидани дигар пардохтҳои молумулкӣ ва эҳтимоли мусодираи молу мулк чора андешида шудааст ё не (*Қонуни ҚТ аз 17.05.2018 № 1516*);

- ариза ва дархостҳо қобили қонё гардониданианд ё не.

2. Ҳангоми баррасии ариза ва дархостҳо судя ҳуқуқ дорад барои додани тавзеҳот шахс ё намоёндаи ташкилотро, ки дархостро пешниҳод кардааст, даъват кунад.

3. Аз натиҷаи баррасии дархост шахс ё муассисаи дархостро пешниҳоднамуда хабардор карда мешавад. Рад намудани дархост мавриди шикоят қарор дода намешавад, аммо онро аз нав дар маҷлиси суд пешниҳод намудан мумкин аст.

Моддаи 263. Таъин кардани маҷлиси суд

1. Судя мавҷуд набудани асосҳои барои баррасии парванда дар маҷлиси суд монеаshawандаро муайян намуда, дар бораи таъини маҷлиси суд қарор мебарорад.

2. Дар қарори таъини маҷлиси суд масъалаҳои зайл ҳал карда мешаванд:

- дар бораи ҷой ва вақти муҳокимаи судӣ;

- дар бораи дар муҳокимаи судӣ иштирок доштани ҳимоятгар, ба шарте, ки иштироки вай ҳатмӣ бошад;

- дар бораи шахсоне, ки ба маҷлиси суд даъват карда мешаванд;

- дар хусуси дар маҷлиси пӯшидаи суд баррасӣ кардани парванда дар ҳолатҳои пешбиниnamудай моддаи 273 Кодекси мазкур.

3. Дар баробари масъалаҳои дар қисми 2 ҳамин модда зикршуда дар қарори таъини маҷлиси суд бояд чораи пешгирӣ нисбат ба шахсоне, ки аз рӯи парвандаи ҷиноятӣ айбдор доништа мешаванд, маълумот дар бораи шахсияти онҳо бандубасти ҷинояте, ки ба онҳо нисбат дода мешавад, инъикос гардад.

4. Тарафҳо бояд дар мӯҳлати на камтар аз панҷ шабонарӯз дар бораи вақти оғози муҳокимаи суд огоҳ карда шаванд.

Моддаи 264. Баргардонидани парвандаи ҷиноятӣ барои тафтиши иловагӣ

1. Дар ҳолати ҷиддан риоя накардани талаботи қонуни муруфиавии ҷиноятӣ дар муруфияи судӣ судя ҳуқуқ дорад парвандаро барои тафтиши иловагӣ баргардонад.

2. Парвандаи ҷиноятӣ барои тафтиши иловагӣ ба прокурор баргардонида мешавад. Судя бояд дар қарори худ зикр кунад, ки парванда дар кадом асос баргардонида шудааст ва ба таври мушаххас кадом амали тафтиширо ҳангоми тафтиши иловагӣ гузаронидан зарур аст.

3. Ҳангоми ба тафтиши иловагӣ баргардонидани парванда судя бояд масъалаи татбиқи чораи пешгириро нисбат ба айбдорshawанда ҳал кунад.

Моддаи 265. Боздоштани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ

1. Суд, судя пешбурди парвандаи ҷиноятиро дар ҳолатҳои зайл бозмедорад:

- ҳангоме ки айбдорshawанда пинҳон шудааст ва маҳалли будубоши ӯ маълум нест;

- ҳангоми бемори вазнин будани айбдорshawанда, ки аз ҷониби духтури муассисаи давлатӣ тасдиқ карда шудааст;

- ҳангоми пешниҳоди суд, судя ба Суди конститутиони Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи конститутионӣ будани қонуни дар ҳамин парванда татбиқшуда;

- ҳангоми таъин намудани экспертиза.

2. Судя дар бораи боздоштани пешбурди парванда қарор қабул мекунад.

3. Ҳангоми боздоштани пешбурди парванда бо асосҳои пешбиниnamудай сархати якуми қисми 1 ҳамин модда парвандаи ҷиноятӣ барои ҷустуҷӯи айбдорshawанда ба прокурор баргардонида мешавад. Агар асосҳои боздоштани парванда аз байн рафта бошанд, пешбурди он аз сари нав оғоз карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

Моддаи 266. Равон кардани парвандаи ҷиноятӣ аз рӯи тобеияти судӣ

Агар судя масъалаи таъини муҳокимаи судиро ҳаллу фасл намуда, муайян намояд, ки парвандаи ҷиноятӣ ба ҳамин суд тобеият надорад, онро бо қарори худ тибқи талаботи боби 30 Кодекси мазкур аз рӯи тобеият равон мекунад.

Моддаи 267. Чораҳои таъмини даъвои гражданий, иҷрои ҷазо дар намуди ҷарима, ситонидани дигар пардохтҳои молумулкӣ ва мусодираи молу мулк

(Қонуни ҚТ аз 17.05.2018 № 1516)

Дар сурати аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш ва прокурор наандешидани чорае, ки рӯёнидани товони зарари бо ҷиноят расонидашуда, иҷрои ҷазо дар намуди ҷарима, ситонидани дигар пардохтҳои молумулкӣ ва эҳтимоли мусодираи молу мулкро таъмин менамояд, судя бо қарори худ мақомоти тафтишотро вазифадор мекунад, ки чораҳои зарури таъминотӣ андешанд (Қонуни ҚТ аз 17.05.2018 № 1516).

Моддаи 268. Қатъ кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ

1. Судя ҳангоми мавҷуд будани асосҳои дар сарҳатҳои сеюм-нӯҳуми қисми 1 моддаи 27 Кодекси мазкур нишондодашуда оид ба қатъ намудани парванда қарор мебарорад. Судя дар бораи қатъ намудани парванда қарор бароварда, ҷораи пешгири, даъвои гражданий, мусодираи молу мулкро тағйир медиҳад ва масъалаи далелҳои шайъиро ҳал мекунад. Нусхаи қарори судя дар бораи қатъ намудани парванда ба прокурор, инчунин ба шахси ба ҷавобгариӣ ҷиноятӣ кашидашуда ва ба ҷабрдида супурда мешавад.

2. Судя инчунин ҳангоми мавҷуд будани асосҳои дар моддаи 28 Кодекси мазкур нишондодашуда бо дархости прокурор ва ризои ҷабрдида метавонад парвандаро қатъ кунад.

3. Нисбати қарор дар бораи қатъ кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ шикоят ва эътироз қардан мумкин аст.

Моддаи 269. Тайёр намудани муҳокимаи судӣ

Баъди аз ҷониби судя баровардани қарор дар бораи таъин намудани маҷлиси суд бо супориши ӯ котиби маҷлиси суд:

- ба судшаванда ва ҷабрдида нусхаи қарори ҷораи пешгириро нисбат ба судшаванда мефиристад, ба шарте, ки он аз тарафи судя тағйир дода шуда бошад;

- ба маҷлиси суд шахсонро даъват менамояд, ки дар бораи зарурати даъвати онҳо судя дар қарори таъин кардани маҷлиси суд нишон додааст;

- дигар чораҳоро оид ба тайёр кардани муҳокимаи судӣ меандешад.

Моддаи 270. Ба тарафҳо таъмин намудани имконияти шиносӣ бо маводи парванда

Судя баъди таъини маҷлиси суд ба тарафҳо дар асоси дархости асоснокшудаи онҳо барои шиносӣ бо ҳамаи маводи парвандаи ҷиноятӣ, аз ҷумла аз он рӯйнавис қардани маълумоти зарурӣ, шароит фароҳам меорад, ба нусхабардории ҳуҷҷатҳо бо истифодаи воситаҳои техникӣ иҷозат медиҳад, ба истиснои маълумоти дорои сирри давлатӣ, тижоратӣ ё сирри дигари бо қонун ҳифзшаванда (Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755).

Моддаи 271. Мӯҳлати оғози муҳокимаи парвандаи ҷиноятӣ дар маҷлиси суд

Баррасии парвандаи ҷиноятӣ бояд дар мӯҳлати на дертар аз чордаҳ шабонарӯз аз лаҳзаи баровардани қарори судя дар бораи таъин намудани маҷлиси суд, дар ҳолатҳои истисноӣ бошад, дар мӯҳлати сӣ шабонарӯз дар маҷлиси суд оғоз карда шавад.

БОБИ 32. ШАРТҲОИ УМУМИИ МУҲОКИМАИ СУДӢ

Моддаи 272. Муҳокимаи бевосита ва шифоҳии судӣ

1. Дар муҳокимаи судӣ ҳамаи далелҳои парванда бояд таҳти тафтиши бевосита қарор дода шаванд. Суд, судя бояд нишондоди судшаванда, ҷабрдида, шохид, ҳулоаи қоршиносонро шунавад, далелҳои шайъиро аз назар гузаронад, протокол ва дигар ҳуҷҷатҳоро эълон кунад ва дигар амалҳои судиро оид ба тафтиши далелҳо анҷом диҳад.

2. Эълони нишондод, ки ҳангоми пешбурди таҳқиқ ё тафтиши пешакӣ дода шудаанд, танҳо дар ҳолатҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур иҷозат дода мешавад.

3. Ҳукми суд, судя танҳо бо он далелҳое, ки дар маҷлиси суд тафтиш шудаанд, асоснок қарда мешавад.

Моддаи 273. Муҳокимаи ошкорои судӣ

1. Суд, судя бояд ошкоро будани муҳокимаи судии парвандаро, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки он ба фош шудани сирри давлатӣ ва сирри дигари бо қонун ҳифзшуда оварда мерасонад, таъмин намояд.

2. Муҳокимаи пӯшидаи судӣ, инчунин бо таъиноти асосноки суд (қарори судя) оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ шахсоне, ки ба синни шонздаҳ нарасидаанд, ба муқобили озрдӣ ва дахлнопазирии ҷинсӣ ва ҷиноятҳои дигар, бо мақсади пешгирии фош шудани маълумоти ҷанбаҳои маҳрамонаи шахсони иштирокчии парванда ё маълумоте, ки шаъну эътибори онҳоро паст мезанад, инчунин дар ҳолатҳое, ки онро манфиати таъмини амнияти иштирокчиёни мурофия ва шохидон ё ҳешовандони наздики онҳо талаб мекунад, мумкин аст гузаронида шавад (*Қонуни ҚТ аз 2.08.2011 № 755*).

3. Парванда дар маҷлиси пӯшидаи суд бо риояи ҳамаи қоидаҳои пешбурди судӣ баррасӣ карда мешавад. Таъиноти суд (қарори судя)-ро дар хусуси дар маҷлиси пӯшида баррасӣ намудани парванда оид ба тамоми муҳокима ё қисмҳои алоҳидаи он баровардан мумкин аст.

4. Бо мақсади риояи махфияти мукотиба ва муросилоти телеграфӣ, тафтиш намудани мукотибаи хусусӣ ва иттилооти шахсии шахрвандон дар маҷлиси ошкорои суд танҳо бо иҷозати шахсоне, ки байни онҳо ҷунин мукотиба ё иттилооти телеграфӣ сурат гирифтааст, иҷозат дода мешавад. Дар акси ҳол ҷунин мукотиба ва иттилооти телеграфӣ дар маҷлиси пӯшидаи суд эълон ва тафтиш карда мешавад. Қоидаҳои зикршуда инчунин ҳангоми тафтиши сабтҳои овоз ва видео, ки дорои хусусияти шахсӣ мебошанд, татбиқ карда мешаванд.

5. Шахсони иштирокчии маҷлиси ошкорои суд ҳуқуқ доранд рафти мурофиаро ба қоғаз ва навори магнитофон сабт намоянд. Суратгирӣ ва сабти видео танҳо бо иҷозати раисиқунанда ва ризои тарафҳо мумкин аст (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

6. Ноболиғони то шонздаҳсола, ба шарте, ки судшаванда, ҷабрдида ё аз рӯи парванда шохид набошанд, ба толори маҷлиси суд роҳ дода намешаванд.

7. Ҳукми суд ба таври ошкоро эълон карда мешавад. Дар ҳолатҳои баррасии парванда дар маҷлисиҳои пӯшида тибқи таъиноти (қарори) асосноки суд, судя, танҳо қисми муқаддима ва ҳулосаи ҳукм эълон карда мешавад.

Моддаи 274. Тағйирнопазирии ҳайати суд ҳангоми муҳокимаи парвандаи ҷиноятӣ

1. Ҳангоми дастаҷамъона баррасӣ кардани парванда, он бояд аз ҷониби ҳамон ҳайати суд мавриди баррасӣ қарор гирад.

2. Дар сурати имконнопазирии иштироки яке аз судяҳо дар маҷлиси суд ба ғайр аз ҳолатҳои пешбиниамудай моддаи 275 Кодекси мазкур он бо судяи дигар иваз карда, муҳокимаи парванда аз нав шурӯъ карда мешавад.

Моддаи 275. Машваратчии халқии эҳтиётӣ

Оид ба парвандаи ҷиноятӣ, ки барои муҳокимаи судӣ муддати дарозро талаб мекунад, мумкин аст машваратчии халқии эҳтиётӣ ҷалб карда шавад. Машваратчии халқии эҳтиётӣ, ки аз огози муҳокимаи парванда дар толори маҷлиси суд иштирок дорад, дар сурати хорич шудани яке аз машваратчиёни халқӣ ўро иваз мекунад ва муҳокимаи парванда идома дода мешавад.

Моддаи 276. Раисиқунанда дар маҷлиси суд

Раисиқунанда ба маҷлиси суд роҳбарӣ намуда, тамоми чораҳои пешбиниамудай Кодекси мазкурро барои таъмини мубоҳиса ва баробарии тарафҳо меандешад, ки суд ҳаққонӣ ва беғаразона ҷараён гирад ва барои ҳамаҷониба ва пурра тафтиш намудани ҳолатҳои парванда барои тарафҳо шароити зарурӣ фароҳам оварад. Раисиқунанда инчунин риояи тартиботи маҷлиси судро таъмин намуда, ба ҳамаи иштирокчиёни муҳокимаи судӣ ҳуқуқ ва ўҳдадорихояшон ва тартиби татбиқи онҳоро мефаҳмонад. Дар сурати аз ҷониби яке аз иштирокчиёни муҳокимаи судӣ арз кардани норозигӣ ба амали раисиқунанда ин норозигӣ дар протоколи маҷлиси суд инъикос мегардад.

Моддаи 277. Баробарҳуқуқии тарафҳо дар муҳокимаи судӣ

Айбдоркунанда, судшаванда, Ҳимоятгар, инчунин ҷабрдида, даъвогари граждaнӣ, ҷавобгари граждaнӣ ва намояндагони онҳо барои изҳори раддия ва дархост, пешниҳоди далел, иштирок дар тафтиш, баромад дар музокираҳои судӣ, ба суд пешниҳод кардани тавсия оид ба ҳамаи масъалаҳои дар сарҳатҳои як-шаши қисми 1 моддаи 335 Кодекси мазкур нишондодашуда, инчунин барои иштирок дар баррасии ҳама масъалаҳои дигар, ки ҳангоми муҳокимаи судии парванда ба миён меоянд, аз ҳуқуқи баробар истифода мебаранд.

Моддаи 278. Котиби маҷлиси суд

1. Котиби маҷлиси суд ҳозир шудани шахсонero, ки бояд дар маҷлиси суд иштирок кунанд, тафтиш намуда, бо супориши раисикунанда дигар амалҳои пешбининамудаи Кодекси мазкурро анҷом медиҳад.

2. Котиби маҷлиси суд протоколи маҷлиси судро тартиб медиҳад. У вазифадор аст амал ва қарори суд, инчунин амали иштирокчиёни мурофиарo, ки дар ҷараёни маҷлис ҷой доштанд, пурра ва саҳеҳ дар протокол инъикос намояд.

Моддаи 279. Иштироки айбдоркунандаи давлатӣ дар муҳокимаи судӣ

1. Дар мурофиаи суд иштироки айбдоркунандаи давлатӣ ҳатмист, ба истиснои парвандаҳои ҷиноятии айбдоркунии хусусӣ, ки дар онҳо айбдоркуниро ҷабрдида дастгирӣ мекунад.

2. Прокурор ҳамчун айбдоркунандаи давлатӣ дар суд бо парвандаҳои ҷиноятии айбдоркунии умумӣ ва хусусӣ-умумӣ айбдоркунии давлатиро дастгирӣ мекунад.

3. Оид ба парвандаҳои мураккаб ва бисёрлаҳза айбдоркуниро якҷанд айбдоркунандаи давлатӣ дастгирӣ карда метавонад.

4. Дар сурати ғайриимкон будани иштироки айбдоркунандаи давлатӣ дар ҷараёни тамоми муҳокимаи судӣ ўро иваз кардан мумкин аст.

5. Ворид шудани айбдоркунандаи давлатӣ ба баррасии парванда боиси тақрори амалҳои наметарғад, ки то ин лаҳза дар суд анҷом дода шуда буданд, вале бо дархости ў барои шиносӣ бо маводи парванда ва далелҳои дар тафтиши суд баррасишуда суд ба ў вақт ҷудо мекунад.

6. Айбдоркунандаи давлатӣ, ки айбдоркуниро дастгирӣ мекунад, аз рӯи талаботи қонун ва эътиқоди ботинии худ амал мекунад.

7. Айбдоркунандаи давлатӣ дар тафтиши далел иштирок намуда, ба суд ақидаи худро дар бораи моҳияти айбдоркунӣ ва дигар масъалҳои, ки ҳангоми муҳокимаи судӣ ба миён омадаанд, баён мекунад, инчунин ба суд дар бораи татбиқи қонуни ҷиноятӣ ва ба судшаванда таъин намудани ҷазо фикри худро изҳор менамояд.

8. Айбдоркунандаи давлатӣ мутобиқи талаботи Кодекси мазкур даъвои граждaнии ҷабрдидарo пешниҳод ё дастгирӣ мекунад, ба шарте, ки онро ҳифзи манфиати давлат ё ҷамъият ё ҳуқуқи шахрвандон талаб намояд.

9. Айбдоркунандаи давлатӣ ҳуқуқ дорад дар бораи сабук кардани айбдоркунӣ тақлиф пешниҳод намояд, пурра ё қисман аз айбдоркунӣ даст кашад.

10. Аз айбдоркунӣ даст кашидани айбдоркунандаи давлатӣ, ба шарте, ки ҷабрдида ҳам аз айбдоркунӣ даст кашада бошад, барои аз ҷониби суд қабул кардани таъинот (қарор)-и қатъ намудани парванда асос шуда метавонад.

11. Агар ҷабрдида аз айбдоркунӣ даст накашида бошад, суд муҳокимаи парвандарo идома дода, масъалаи гунаҳгор ё бегуноҳ будани судшавандарo бо тартиби умумӣ ҳал мекунад.

Моддаи 280. Иштироки судшаванда дар муҳокимаи судӣ

1. Муҳокимаи парванда дар маҷлиси суди марҳилаи якум ба ғайр аз ҳолати пешбининамудаи қисмҳои 3 ва 4 ҳамин модда бо иштироки ҳатмии судшаванда мегузарад. Ҳангоми ҳозир набудани судшаванда баррасии парванда бояд мавқуф гузошта шавад.

2. Суд, судя ҳуқуқ доранд судшавандаи бе сабабҳои узрнок ҳозирнашударo маҷбуран оранд, нисбати ў ҷораи пешгириро татбиқ намоянд ё онро тағйир диҳанд.

3. Ҳангоми саркашӣ намудани судшавандаи таҳти ҳабс қарордошта аз ҳозир шудан ба маҷлиси суд суд, судя ҳуқуқ доранд парвандаро дар ғоибии ӯ ва бо иштироки ҳатмии ҳимоятгар баррасӣ намоянд.

4. Дар ҳолатҳои истисноӣ суд метавонад парвандаро оид ба ҷиноятҳои вазнин ва махсусан вазнин бе иштироки судшавандае, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дошта, аз ҳозиршавӣ ба муҳокимаи судӣ саркашӣ мекунад, баррасӣ намояд, агар ин шахс дар ҳудуди давлати хориҷӣ бо ҳамин ҷиноят ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида нашуда бошад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

5. Дар сурати аз байн рафтани ҳолатҳои истисноии дар қисми 4 ҳамин модда пешбинишуда ҳукм ё таъиноти судие, ки ғоибона қабул карда шудааст, бо дархости маҳкумшуда ё ҳимоятгари ӯ тибқи талаботи боби 42 Кодекси мазкур бекор карда мешавад. Муҳокимаи судӣ дар ин сурат бо тартиби умумӣ гузаронида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.07.2016 № 1333*).

Моддаи 281. Иштироки ҳимоятгар дар муҳокимаи судӣ

1. Ҳимоятгари судшаванда дар тафтиши далелҳо иштирок намуда, ба суд дар бораи моҳияти айбдоркунӣ ва исбот карда шудани он, дар бораи ҳолатҳое, ки ҷавобгарии судшавандаро сабук ё ўро сафед мекунад, дар бораи чораи ҷазо ва дигар масъалаҳо, ки ҳангоми муҳокимаи судӣ ба миён омадаанд, ақидаи худро изҳор мекунад.

2. Ҳангоми ҳозир нашудани ҳимоятгар ва имконнопазирии иваз намудани вай муҳокимаи парванда мавқуф гузошта мешавад. Агар иштироки ҳимоятгари интиҳоб ё таъиншуда дар маҷлиси суд дар давоми на камтар аз панҷ шабонарӯз имконнопазир бошад, суд, судя ҳуқуқ доранд ба судшаванда даъвати ҳимоятгари дигарро пешниҳод кунанд ё барои таъин намудани ҳимоятгар чора андешанд.

3. Ба ҳимоятгаре, ки нав ба муҳокимаи парванда ҳамроҳ шудааст, барои омодагӣ чихати иштирок дар муҳокимаи судӣ вақти зарурӣ дода мешавад.

Моддаи 282. Иштироки ҷабрдида дар муҳокимаи судӣ

1. Муҳокимаи парванда дар маҷлиси суди марҳилаи якум бо иштироки ҳатмии ҷабрдида ё намояндаи ӯ гузаронида мешавад.

2. Ҳангоми ҳозир нашудани ҷабрдида суд масъалаи муҳокимаи парванда ё мавқуф гузоштани онро вобаста ба он ки оё дар ҳолати ҳозир набудани ҷабрдида қомилан равшан сохтани ҳамаи ҳолатҳои парванда ва ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои қонунии ӯ имконпазир аст, ҳал мекунад. Агар дар маҷлиси суд намояндаи ҷабрдида ҳозир шавад, суд ин масъаларо мутобиқи фикри намоянда ҳал мекунад.

3. Мувофиқи дархости ҷабрдида суд, судя метавонад ўро аз иштирок дар маҷлиси суд озод намуда, вазифадор кунад, ки дар мӯҳлати муайян барои додани нишондод ҳозир шавад.

4. Оид ба парвандаҳои айбдоркунии хусусӣ бе сабабҳои узрнок ҳозир нашудани ҷабрдида ба маҷлиси суди марҳилаи якум боиси қатъ намудани пешбурди парванда шуда метавонад, вале бо дархости судшаванда дар ғоибии ҷабрдида моҳиятан баррасӣ шудани парванда имконпазир аст.

Моддаи 283. Иштироки даъвогари граждани ё ҷавобгари граждани дар муҳокимаи судӣ

1. Дар муҳокимаи судӣ даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ё намояндагони онҳо иштирок мекунанд.

2. Ҳангоми ба суди марҳилаи якум ҳозир нашудани даъвогари граждани ё намояндаи ӯ мумкин аст даъвои граждани бе баррасӣ монда шавад.

3. Суд, судя ҳуқуқ дорад бо дархости даъвогари граждани ё намояндаи ӯ даъвои гражданиро дар ғоибии даъвогари граждани мавриди баррасӣ қарор диҳад.

4. Суд, судя сарфи назар аз ҳозир шудани даъвогари граждани ё намояндаи ӯ, ба шарте, ки даъворо прокурор дастгирӣ намояд ё суд, судя онро зарур шуморад, даъвои гражданиро баррасӣ мекунад.

5. Ба суд ҳозир нашудани ҷавобгари граждани ё намояндаи ӯ баррасии даъвои гражданиро боздошта наметавонад.

Моддаи 284. Иштироки мутахассис дар муҳокимаи судӣ

Мутахассиси ба суд даъватшуда бо тартиби пешбинишудаи моддаҳои 57 ва 179 Кодекси мазкур дар муҳокимаи судӣ иштирок мекунад.

Моддаи 285. Ҳадди муҳокимаи судӣ

1. Парванда дар суд танҳо нисбат ба айбдоршавандагон ва танҳо нисбат ба ҳамон айбе, ки ба ӯ бо тартиби дар Кодекси мазкур пешбинишуда эълон шудааст, муҳокима карда мешавад.

2. Айбдоркуниро дар суд тағйир додан мумкин аст, ба шарте, ки вазъи судшаванда бадтар нашавад ва ҳукуқи ӯ ба ҳимоя риоя гардад.

Моддаи 286. Мавқуф гузоштан ва боздоштани муҳокимаи суди

1. Агар дар натиҷаи ба маҷлиси суд ҳозир нашудани яке аз шахсони даъватшуда муҳокимаи парванда имконнопазир гардад ё бо дархости тарафҳо зарурати талаб карда гирифтани далелҳои нав ба миён ояд, суд, судя дар бораи мавқуф гузоштани муҳокимаи парванда таъинот (қарор) мебарорад. Ҳамзамон барои даъват ё маҷбуран овардани шахсони ҳозирнашуда, қонун намудани дархостҳо чораҳо андешида мешаванд.

2. Муҳокимаи парванда баъди мавқуф гузоштан ва боздоштани он аз лаҳзаи мавқуфгузорӣ ва боздошт идома дода, тарафҳо бояд бо далелҳои нави ба дастоварда шинос карда шаванд.

3. Агар судшаванда пинҳон шуда бошад, инчунин ба бемории рӯҳӣ ё бемории дигари вазнин гирифтормашта, ҳозир шудани ӯро ба маҷлиси суд имконнопазир гардонад, суд пешбурди парвандаро нисбат ба ин судшаванда то ҷустуҷӯ намудан ё шифо ёфтани ӯ ё гирифтани ҳулосаи экспертиза бозмедорад ва нисбати судшавандагони дигар пешбурди парвандаро идома медиҳад. Агар муҳокимаи алоҳида ҳалли дурусти парвандаро мушкил гардонад, пешбурди парванда пурра боздошта мешавад. Қоғуқови судшавандаи пинҳоншуда бо таъиноти (қарори) суд эълон карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

Моддаи 287. Баргардонидани парванда барои тафтиши иловагӣ

1. Агар дар ҷараёни муҳокимаи суд ҳолатҳои нави қаблан номуайян ва барои парванда муҳим ошкор шуда бошанд, ки тафтиши онҳо дар маҷлиси суд бе тафтиши иловагӣ имконнопазир аст, суд, судя метавонад бо ташаббуси худ ё дархости тарафҳо парвандаро барои тафтиши иловагӣ баргардонад.

2. Суд, судя парвандаро барои тафтиши иловагӣ баргардонида, дар айни замон вазифадор аст, масъалаи чораҳои пешгириро нисбат ба судшаванда ҳал кунад.

3. Ҳангоми пас аз тафтиши иловагӣ ба суд ворид гардидани парванда масъалаи таъини маҷлиси суд бо тартиби умумӣ ҳал карда мешавад.

Моддаи 288. Қатъ намудани парванда дар маҷлиси суд

1. Агар ҳангоми муҳокимаи судӣ ҳолатҳои дар сарҳатҳои сеюмнӯҳуми қисми 1 моддаи 27 Кодекси мазкур нишондодашуда муайян гарданд, инчунин ҳангоми мутобиқи қоидаҳои қисми 10 моддаи 279 Кодекси мазкур аз айбдоркунӣ даст кашидани айбдоркунандаи давлатӣ парвандаи ҷиноятӣ бояд дар маҷлиси суд қатъ карда шавад.

2. Суд, судя ҳуқуқ дорад бо асосҳои дар моддаи 28 Кодекси мазкур зикршуда парвандаи ҷиноятиро дар маҷлиси суд қатъ намояд.

Моддаи 289. Ҳалли масъалаи чораи пешгирӣ

1. Суд, судя ҳуқуқ дорад ҳангоми муҳокимаи судӣ дар ҳаққӣ судшаванда чораи пешгириро интиҳоб намояд, тағйир диҳад ё бекор кунад.

2. Мӯҳлати чораи пешгирӣ ба сифати дар ҳабс нигоҳ доштани судшаванда аз лаҳзаи ба суд ворид гардидани парванда то лаҳзаи баровардани ҳукм аз шаш моҳ бештар шуда наметавонад.

3. Оид ба парвандаҳои ҷиноятҳои вазнин ва махсусан вазнин бо гузашти мӯҳлати дар қисми 2 ҳамин модда нишондодашуда суд, судя ҳуқуқ дорад бо таъиноти (қарори) худ мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштанро то дувоздах моҳ дароз кунад.

4. Пас аз гузаштани мӯҳлати тахти ҳабс қарор додан, ки дар қисмҳои 2 ва 3 ҳамин модда нишон дода шудаанд, суд, судя бояд чораи пешгириро дар ҳаққи судшаванда ба дигар чораи пешгирӣ иваз кунад.

Моддаи 290. Тартиби баровардани таъинот ва қарор дар маҷлиси суд

1. Оид ба ҳамаи масъалаҳое, ки ҳангоми муҳокимаи судӣ аз тарафи суд ҳал мегардад, суд, судя таъинот (қарор) мебароранд, ки он бояд дар маҷлиси суд эълон карда шавад.

2. Таъинот (қарор) дар бораи ба тафтиши иловагӣ фиристодани парванда, қатъ намудани парванда, тағйир додан, татбиқ ё бекор кардани чораи пешгирӣ оид ба раддияҳо, таъини экспертиза, ҳамчунин таъиноти хусусӣ дар ҳонаи машваратӣ бароварда, дар шакли ҳуҷҷатҳои алоҳида тартиб дода мешаванд.

3. Ҳамаи таъинот (қарор)-и дигар бо салоҳдиди суд, судя ё бо тартиби муқаррнамудаи қисми 2 ҳамин модда ё дар толори маҷлиси суд бо дохил намудани таъинот (қарор) ба протоколи маҷлиси суд бароварда мешаванд.

Моддаи 291. Тартиби маҷлиси суд

1. Муҳокимаи судӣ дар шароите, ки барои кори мӯътадили суд ва амнияти иштирокчиёни мурофия мусоид аст, гузаронида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Ҳангоми ба толори маҷлиси суд ворид шудани суд, судя бо хитоби котиби маҷлиси суд "Суд меояд, хоҳишмандам аз ҷой бархезед!" ҳамаи ҳозирин аз ҷой бармехезанд.

3. Ҳамаи иштирокчиёни муҳокимаи судӣ аз ҷой бармехезанд ва ҳар гоҳ ба суд бо ибораи "Мӯҳтарам суд" муроҷиат мекунанд, нишондод медиҳанд ва арзи изҳорот мекунанд. Сарфи назар кардани қоидаҳои мазкур танҳо бо иҷозати раисиқунанда мумкин аст (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

4. Ҳамаи иштирокчиёни муҳокимаи судӣ, ҳамчунин ҳамаи шаҳрвандони дар толори маҷлиси суд ҳозирбуда бояд фармоиши раисиқунандаро дар бобати риояи тартибот дар маҷлиси суд ба ҷо оваранд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 292. Чораҳои таъсир расонидан барои риоя накардани

тартибот дар маҷлиси суд

1. Ҳангоми риоя накардани тартибот дар толори маҷлиси суд, итоат накардан ба амри раисиқунанда иштирокчии мурофия огоҳ карда мешавад, ки дар сурати такроран риоя накардани тартибот ӯ аз толори маҷлиси суд берун ё ба андозаи то ду нишондиҳанда барои ҳисобҳо ҷарима таъин карда мешавад. Ҳар як иштирокчии мурофия, ғайр аз айбдорқунанда ва ғимоятгар мумкин аст аз толор берун карда шавад. Нисбат ба судшаванда, ғимоятгар ва айбдорқунандаи давлатӣ ҷаримабандӣ татбиқ карда намешавад.

2. Агар судшаванда аз толори маҷлиси суд берун карда шуда бошад, ҳукм бояд дар ҳузури ӯ ё пас аз қабули он ба гирифтани забонхат фавран ба ӯ эълон карда шавад.

3. Дар бораи аз толори маҷлиси суд берун кардани иштирокчии мурофия ва ҷаримабандӣ шудани ӯ таъинот (қарор) бароварда мешавад.

4. Шахсоне, ки дар толори маҷлиси суд ҳузур доранд, вале иштирокчии мурофия намебошанд, дар сурати аз ҷониби онҳо риоя накардани тартибот бо амри раисиқунанда аз толори маҷлиси суд берун карда мешаванд. Ба ғайр аз ин суд онҳоро ба андозаи то ду нишондиҳанда барои ҳисобҳо ҷарима таъин карда метавонад.

5. Агар аз ҷониби иштирокчиёни муҳокимаи судӣ ё шахси дар толори маҷлиси суд ҳузурдошта ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ содир шуда, ба суд ва нисбати қоидаҳои муайяннамудаи суд беэҳтиромӣ зоҳир гардад, суд ҳуқуқвайронқунандаро пурсиш ва далелҳои ӯро тафтиш намуда, ҳуқуқ дорад дар ҳамон муҳокимаи судӣ дар бораи ба ӯ татбиқ кардани яке аз ҷазоҳои маъмурии пешбиниамудаи Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъинот (қарор) барорад.

6. Агар дар амали вайронкунандаи тартиботи маҷлиси суд аломатҳои ҷиноят вучуд дошта бошад, суд маводи дахлдорро барои ҳалли масъалаи оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ ба прокурор равон мекунад.

Моддаи 293. Протоколи маҷлиси суд

1. Дар маҷлиси суди марҳилаи якум протокол тартиб дода мешавад.
2. Протоколро бо даст навиштан ё чоп кардан мумкин аст.
3. Дар протоколи маҷлиси суд маълумоти зерин қайд карда мешаванд:
 - вақти оғоз ва анҷоми он;
 - ному насаби ҳайати суд, котиб, тарҷумон, айбдоркунанда, ғимоятгар, судшаванда, инчунин ҷабрида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намоёндогони онҳо, шахсони дигари даъватнамудаи суд;
 - парвандаи баррасишаванда;
 - маълумот дар бораи шахсияти судшаванда ва ҷораи пешгирӣ;
 - амали суд бо тартибе, ки он сурат гирифта буд;
 - нишондод, эътироз ва дархостҳои шахсони иштирокчиӣ парванда;
 - таъиноти суд (қарори судя), ки бе рафтан ба ҳонаи машварат бароварда шудааст;
 - ишора дар бораи баровардани таъинот (қарор) дар ҳонаи машварат;
 - ба шахсони иштирокчиӣ парванда фаҳмондани ҳуқуқ ва ўҳдадорӣҳои онҳо;
 - матни пурраи нишондод;
 - саволҳои, ки ба коршинос дода шудаанд ва ҷавоби ў;
 - натиҷаҳои азназаргузаронӣ ва амалҳои дигари тафтиши далелҳо, ки дар маҷлиси суд анҷом дода шудаанд;
 - ишора ба далелҳои, ки шахсони иштирокчиӣ парванда хоҳиш кардаанд дар протокол тасдиқ карда шавад;
 - мазмуни асосии баромади тарафҳо дар музокираи судӣ;
 - сухани охири судшаванда;
 - дар бораи ҷойгир намудани ҳукм дар сомонии суди дахлдор ҳангоми мавҷуд будани розигии иштирокчиёни мурофияи судӣ (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2022 № 1853*);
 - ишора дар бораи эълон кардани ҳукм ва фаҳмонда додани тартиб ва мўҳлати шикоят ё эътироз ба он.

4. Дар протокол инчунин далелҳои беэътиромӣ нисбат ба суд, ба шарте, ки ҷунин амал вучуд дошта бошад, ишора ба шахсияти вайронкунандаи тартибот ва ҷораҳои таъсиррасонӣ, ки суд дар ҳаққи вайронкунанда андешидааст, илҳом карда мешавад.

5. Протокол бояд аз ҷониби раисикунанда ва котиб таҳия ва дар мўҳлати на дертар аз панҷ шабонарӯз аз лаҳзаи хотимаи маҷлиси суд имзо карда шавад.

6. Раисикунанда вазифадор аст ба тарафҳо барои пурра шинос шудан бо протоколи маҷлиси суд вобаста ба таҳия гардидани протокол имконият фароҳам орад.

Моддаи 294. Эродҳо ба протоколи маҷлиси суд

Тарафҳо ҳуқуқ доранд дар давоми панҷ шабонарӯзи баъди имзои протоколи маҷлиси суд эродҳои худро доир ба протокол пешниҳод кунанд. Ин мўҳлат аз ҷониби раисикунанда, мумкин аст бо дархости тарафҳо то даҳ шабонарӯз дароз карда шавад.

Моддаи 295. Баррасии эродҳо доир ба протоколи маҷлиси суд

1. Эродҳо ба протоколи маҷлиси суд аз ҷониби раисикунанда баррасӣ карда мешавад ва барои дақиқ намудан шахсонро, ки эрод пешниҳод кардаанд, даъват карда мешаванд. Эродҳои прокурор ва ғимоятгар бо иштироки онҳо баррасӣ карда мешавад. Ҳозир нашудани шахсони мазкур барои баррасӣ намудани эродҳо монеа намешаванд.

2. Раисикунанда дар бораи натиҷаҳои баррасии эродҳо доир ба тасдиқи қобили қабул будан ё набудани онҳо қарори асоснок мебарорад. Эродҳо ва қарори судя ба протоколи маҷлиси суд замима карда мешаванд.

БОБИ 33. ҚИСМИ ОМОДАСОЗИИ МАҶЛИСИ СУД

Моддаи 296. Оғози маҷлиси суд

Раисикунанда маҷлиси судро дар вақти таъиншуда кушода, эълон мекунад, ки кадом парвандаи ҷиноятӣ мавриди баррасӣ қарор мегирад.

Моддаи 297. Муайян кардани ҳозиршавӣ ба суд

Котиб дар бораи ба суд ҳозир шудани прокурор, судшаванда, Ҳимоятгар, ҷабрдида, даъвогари граҷданӣ, ҷавобгари граҷданӣ ва намояндагони онҳо, тарҷумон, шохидон, қоршиносон ва мутахассисон ва оид ба сабабҳои ҳозир нашудани дигар иштирокчиён ахборот медиҳад.

Моддаи 298. Ба тарҷумон фаҳмондани ҳуқуқу ӯҳдадорихояш

1. Раисикунанда ба тарҷумон ӯҳдадорихои зерини ӯро мефаҳмонад:

- ба суд нишондод ва баёноти шахсони иштирокчии парвандаро, ки забони пешбурди муҳофизаро наредонанд ва ба ин шахсон мазмуни нишондод, баёнот ва ҳуҷҷатҳоеро, ки дар суд эълон шудаанд, дақиқ ва пурра тарҷума кунад;

- амри раисикунанда ва қарори суд, судяро тарҷума кунад.

2. Ба тарҷумон инчунин бояд ҳуқуқҳои зерини ӯ фаҳмонда шаванд:

- савол додан ба иштирокчиёни парванда бо мақсади дақиқ намудани тарҷума;

- шинос шудан бо протоколи маҷлиси суд ва баён кардани эрод оид ба дурустии сабти тарҷумааш.

3. Тарҷумон аз ҷониби раисикунанда дар бораи ҷавобгариҳои ҷиноятӣ барои дидаю доништа нодуруст тарҷума кардан огоҳонида шуда, дар ин бора аз ӯ забонхат гирифта мешавад ва он ба протоколи маҷлиси суд замиа мегадда.

4. Ба тарҷумон фаҳмонда мешавад, ки барои саркашӣ аз иҷрои ӯҳдадорӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ қашида мешавад.

Моддаи 299. Баровардани шохидон аз толори маҷлиси суд

Шохидони ҳозиршуда то огози пурсиш аз толори маҷлиси суд бароварда мешаванд. Раисикунанда барои он ки шохидони аз ҷониби суд пурсида нашуда бо шохидони пурсидашуда, инчунин бо дигар шахсони дар толори маҷлиси суд ҳузурдошта гуфтугӯ накунанд, ҷора меандешад.

Моддаи 300. Муайян намудани шахсияти судшаванда ва сари вақт ба ӯ супурдани нусхаи фикри айбдоркунӣ

Раисикунанда шахсияти судшаванда, ном, номи падар, насаб, сол, моҳ, рӯз ва ҷои таваллуд, дониستاني забоне, ки бо он пешбурди парванда гузаронида мешавад, инчунин ҷои истиқомат, машғулият, таҳсилот, вазъи оилавӣ ва дигар маълумотро, ки ба шахсияти ӯ алоқаманд аст, пурсида муайян мекунад. Сипас раисикунанда муайян мекунад, ки оё ба судшаванда ва дар ҳолатҳои дар қисми 4 моддаи 280 Кодекси мазкур бошад, ба Ҳимоятгар нусхаи фикри айбдоркунӣ ё қарори мақомоти таҳқиқ оид ба огози парвандаи ҷиноятӣ супурда шудааст ва кай ин қор анҷом дода шудааст. Муҳокимаи судиро дар муҳлати на пештар аз се шабонарӯз аз рӯзи супоридани фикри айбдоркунӣ ё қарори мақомоти таҳқиқ оид ба огози парвандаи ҷиноятӣ сар кардан мумкин нест (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067, аз 23.07.2016 № 1333*).

Моддаи 301. Эълони ҳайати суд, дигар иштирокчиёни муҳофиза ва фаҳмондани ҳуқуқи рад кардан

(*Қонуни ҚТ аз 2.08.2011 № 755*)

1. Раисикунанда ҳайати судро эълон карда, маълум мекунад, ки кадоме аз иштирокчиёни айбдоркунанда, Ҳимоятгар, ҷабрдида ва намояндаи ӯ, даъвогари граҷданӣ, ҷавобгари граҷданӣ ва намояндаи онҳо, инчунин котиби маҷлиси суд, қоршинос, мутахассис ва тарҷумон мебошанд. Раисикунанда ба тарафҳо ҳуқуқашонро дар бораи тибқи қоидаҳои боби 8 Кодекси мазкур изҳор намудани раддия нисбат ба ҳайати суд, яке аз судяҳо, инчунин нисбат ба ҳар як шахси иштирокчии муҳофизаи дар ҳамин модда зикршуда мефаҳмонад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Агар дар маҷлиси суд машваратчиҳои эҳтиётӣ иштирок намояд, раисикунанда дар ин бора эълон мекунад. Ба машваратчиҳои эҳтиётӣ низ раддия арз кардан мумкин аст.

Моддаи 302. Ба судшаванда фаҳмондани ҳуқуқҳояш

Дар муҳокимаи судӣ раисикунанда ба судшаванда ҳуқуқҳояшро, ки дар моддаи 47 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд, мефаҳмонад.

Моддаи 303. Ба ҷабрдида, даъвогари граждани ва ҷавобгари граждани фаҳмондани ҳуқуқҳояшон

Раисикунанда ба ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳо ҳуқуқҳояшонро, ки мувофиқан мутобиқи моддаҳои 42, 44, 54 ва 55 Кодекси мазкур пешбинӣ гардидаанд, мефаҳмонад. Ба ҷабрдида оид ба парвандаҳои айбдоркунии хусусӣ ва хусусӣ-умумӣ, инчунин оид ба ҷиноятҳои наҷандон вазнин ва дараҷаи миёна ҳуқуқҳояш дар бораи ошӣ шудан бо судшаванда фаҳмонда мешавад.

Моддаи 304. Ба коршинос фаҳмондани ҳуқуқу ӯҳдадорихояш

Раисикунанда ба коршинос ҳуқуқу ӯҳдадорихояшро, ки дар моддаи 58 Кодекси мазкур пешбинӣ намудааст, фаҳмонда, ӯро дар бораи ҷавобгарии ҷиноятӣ барои додани ҳулосаи бардурӯғ огоҳ месозад ва аз ӯ забонхат мегирад, ки он ба протоколи маҷлиси суд ҳамроҳ карда мешавад.

Моддаи 305. Ба мутахассис фаҳмондани ҳуқуқу ӯҳдадорихояш

Раисикунанда ба мутахассис ҳуқуқу ӯҳдадорихояшро, ки моддаи 57 Кодекс мазкур пешбинӣ намудааст, фаҳмонда, ӯро дар бораи ҷавобгарии ҷиноятӣ барои рад ё саркашӣ аз иҷрои ӯҳдадорихои пешбиникардаи Кодекси мазкур огоҳ намуда, аз ӯ забонхат мегирад, ки он ба протоколи маҷлиси суд ҳамроҳ карда мешавад.

Моддаи 306. Изҳори дархост ва баррасии он

1. Раисикунанда аз тарафҳо мепурсад, ки оё онҳо дар хусуси даъвати шохидону коршиносон, мутахассисони нав ва талаб карда гирифтани далелҳои шайъӣ ё ҳуҷжатҳо, инчунин доир ба хориҷ кардани далелҳое, ки бо вайрон кардани талаботи Кодекси мазкур пешниҳод шудаанд, дархост доранд ё не. Шахсе, ки дархост пешниҳод намудааст, онро бояд асоснок намояд (*Қонуни ҚТ аз 24.12.2022 № 1926*).

2. Суд, судя фикри дигар иштирокчиёни муҳокимаи судиро шунида, бояд ҳар як дархости баёншударо мавриди баррасӣ қарор дода, онҳоро қонунгардонад ё дар бораи рад кардани дархост таъиноти (қарори) асоснок барорад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

3. Суд, судя ҳуқуқ надорад, ки қонунгардонӣ кардани дархости пурсиши шохидонро дар маҷлиси суд, ки бо ташаббуси тарафҳо ҳозир шудаанд, рад намояд.

4. Шахсе, ки дархосташ аз тарафи суд, судя рад шудааст, ҳуқуқ дорад минбаъд низ ба суд дархост пешниҳод кунад.

Моддаи 307. Ҳалли масъала дар бораи имконпазирии баррасии парвандаи ҷиноятӣ ҳангоми иштирок надоштани яке аз иштирокчиёни муҳокимаи судӣ

(*Қонуни ҚТ аз 2.08.2011 № 755*)

1. Ҳангоми ҳозир нашудани яке аз иштирокчиёни муҳокимаи судӣ, аз ҷумла шохид, коршинос ё мутахассис суд фикру андешаи тарафҳоро дар хусуси имконпазирии муҳокимаи парвандаи ҷиноятӣ шунида, оид ба идомаи муҳокима ё мавқуф гузоштани он таъиноти (қарори) асоснок мебарорад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. То ҳалли масъала мавқуф гузоштани муҳокимаи парванда суд, судя метавонад тафтиши судиро оғоз намуда, шохидони ҳозиршуда, коршинос ё мутахассис, ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани, намояндагони онҳоро пурсиш кунад ва сипас дар бораи мавқуф гузоштани муҳокима таъинот (қарор) барорад. Агар пас аз ин парванда дар ҳама ҳаёти суд баррасӣ карда шавад, шахсони пурсидашуда ба маҷлиси суд танҳо дар ҳолатҳои зарурӣ такроран даъват карда мешаванд.

БОБИ 34. ТАФТИШИ СУДӢ**Моддаи 308. Оғози тафтиши судӣ**

1. Тафтиши судӣ аз баёни моҳияти айбдоркунии пешниҳодшуда дар ҳақиқи судшаванда аз ҷониби айбдоркунандаи давлатӣ, дар парвандаҳои айбдоркунии хусусӣ бошад, аз баёни шикоят аз ҷониби айбдоркунандаи хусусӣ ё намояндаи ӯ оғоз мегардад.

2. Раисикунанда аз судшаванда мепурсад, ки оё моҳияти айби эълоншуда ба ӯ фаҳмост, бо айби эълоншуда худро гунаҳгор мешуморад ё не, оё хоҳиш дорад, ки ба айби эълоншуда муносибати худро баён намояд. Ҳангоми нофаҳмо будани айб ба судшаванда моҳияти он фаҳмонда мешавад.

Моддаи 309. Муқаррар намудани тартиби таҳқиқи далелҳо

1. Пас аз иҷрои талаботи моддаи 308 Кодекси мазкур раисикунанда бо мувофиқаи тарафҳо тартиби таҳқиқи далелҳоро муайян мекунад. Суд, судя дар ин бора таъинот (қарор) мебарорад. Тартиби пешниҳоди далелҳо аз ҷониби тарафҳо муайян карда мешавад. Тағйир додани тартиби таҳқиқи далелҳо аз ҷониби суд, судя, мумкин аст бо мувофиқаи тарафҳо ва бо баровардани таъиноти (қарори) дахлдор гузаронида шавад.

2. Судшаванда бо иҷзати раискунанда ҳуқуқ дорад дар ҳар лаҳзаи тафтиши судӣ нишондод диҳад.

Моддаи 310. Тартиби соддакардашудани тафтиши судӣ

1. Дар сурати ба гуноҳаш иқрор шудани судшаванда, ки аз ҷониби тарафҳо мавриди баҳс қарор нагирифтааст ва судро низ таҳти шубҳа намегузорад, суд, судя бо мувофиқаи тарафҳо баъди аз судшаванда муқаррар кардани он ки оё эътирофи ӯ маҷбурӣ нест, ҳуқуқ дорад, танҳо бо таҳқиқи далелҳое маҳдуд шавад, ки тарафҳо онҳоро зикр кардаанд ё тафтиши судиро хатмшуда эълон карда ба музокираи судӣ гузарад.

2. Раисикунанда бояд ба тарафҳо фаҳмонад, ки даст кашидан аз таҳқиқи далелҳо боиси бо ин асосҳо имконнопазир шудани арзи шикоят ё эътироз ба ҳукм мегардад.

3. Қоидаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида нисбат ба парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои ноболиғон, ҷиноятҳои вазнин ва махсусан вазнин, инчунин дар ҳолатҳое ки ақалан як нафар аз судшавандаҳо ба гуноҳи худ иқрор набошад, ва парвандаро дар ҳаққи ӯ барои пешбурди алоҳида ҷудо кардан имконнопазир бошад, татбиқ карда намешаванд.

4. Дархост дар бораи гузаронидани мурофия бо тартиби соддакардашудани тафтиши судӣ танҳо аз ҷониби судшаванда бо ризои айбдоркунандани давлатӣ ё хусусӣ ва ҷабрдида пешниҳод карда мешавад.

5. Дар сурати рад намудани дархости судшаванда ё норизоии айбдоркунандани давлатӣ ё хусусӣ ва ё ҷабрдида барои гузаронидани мурофия бо тартиби соддакардашуда, мурофияи судӣ бо асосҳои умумӣ гузаронида мешавад.

6. Агар суд, судя муайян намояд, ки айби эътирофнамудани судшаванда асоснок буда, бо далелҳои ҷамъовардашуда оид ба парванда тасдиқ мегардад, ҳукми айбдоркунӣ бароварда, нисбати судшаванда ҷазо таъин мекунад. Зимнан ҷазои таъиннамудани суд аз се ду ҳиссаи мӯҳлат ё андозаи ҷазои баландтарини барои ҷиноятҳои содиршуда пешбинигардида зиёд буда наметавонад.

7. Гузаронидани мурофия бо тартиби соддакардашудани тафтиши судӣ дар ҳолатҳои пешбининамудани Кодекси мазкур қатъ намудани пешбурди парвандаро истисно намекунад (*Қонуни ҚТ аз 16.04.2012 № 809*).

8. Баъди эълони ҳукм ё таъинот суд, судя ба тарафҳо ҳуқуқ ва тартиби аз ҳукм ё таъинот шикояту эътироз оварданро мутобиқи талаботи боби 38 Кодекси мазкур мефаҳмонад (*Қонуни ҚТ аз 16.04.2012 № 809*).

9. Нисбат ба ҳукме, ки мутобиқи талаботи ҳамин модда бароварда шудааст, бо асосҳои пешбининамудани сархатҳои яқум ва дуҷуми моддаи 372 Кодекси мазкур шикоят кардан ва эътироз овардан мумкин нест.

Моддаи 311. Пурсиши судшаванда

1. Раисикунанда ба судшаванда ҳуқуқи ӯро дар бораи додан ё надодани нишондод нисбат ба айби ба ӯ эълоншуда ва ҳолатҳои дигари парванда фаҳмонда, инчунин дар бораи он ки тамоми гуфтаҳои ӯ, мумкин аст, ба муқобили ӯ истифода шаванд, огоҳ месозад. Ҳангоми ба додани нишондод розӣ будани судшаванда сараввал ӯро ҳимоятгар ва иштирокчиёни мурофия аз тарафи ҳимоя ва сипас айбдоркунандани давлатӣ ва иштирокчиёни мурофия аз тарафи айбдоркунӣ пурсиш мекунанд. Раисикунанда саволҳои раҳнамункунанда ва ба парванда дахлнодоштаро аз байн мебардорад.

2. Суд, судя пас аз пурсиши судшаванда аз ҷониби тарафҳо ба ӯ савол медиҳад, вале саволҳои дақиқкунанда дар ҳар лаҳзаи пурсиши ӯ дода шуданаш мумкин аст.

3. Агар судшаванда пурра ба гуноҳаш иқрор шавад ва доир ба айби эълоншуда нишондод додан хоҳад, суд, судя ғайр аз ҳолатҳои, ки нишондоди ӯ ба парванда алоқаманд нест, суханони ӯро набурида мешунаванд.

4. Пурсиши судшаванда дар ғайби судшавандаи дигар танҳо бо ташаббуси суд, судя ё дархости тарафҳо иҷозат дода мешавад. Дар ин бора суд, судя таъинот(қарор) мебарорад. Дар ин сурат пас аз баргаштани судшаванда ба толори маҷлиси суд раисикунанда ӯро аз мазмуни нишондоди дар ғайби ӯ додашуда воқиф намуда, ба ӯ имкон медиҳад ба судшавандае, ки дар ғайби ӯ пурсиш шудааст, савол диҳад.

Моддаи 312. Эълони нишондоди судшаванда

1. Дар суд эълон кардани нишондод ё баёноти судшаванда, ки ҳангоми пешбурди таҳқиқ ё тафтиши пешакӣ додааст, инчунин ба шунидани сабти нишондоди ӯ ё тамошои сабти видео, ки ба протокол замима шудааст, танҳо бо дархости тарафҳо ва бо ташаббуси суд, судя дар ҳолатҳои зайл иҷозат додан мумкин аст:

- мавҷуд будани ихтилофоти назаррас байни нишондоди судшаванда дар чараёни тафтиши пешакӣ ё таҳқиқ дар суд;

- саркашӣ кардани судшаванда аз додани нишондод дар суд;

- дар ғойбии судшаванда баррасӣ гардидани парванда.

2. Қоидаҳои пешбиниамудани қисми 1 ҳамин модда инчунин барои ҳолатҳои эълон кардани нишондоди судшаванда, ки қаблан дар суд дода шуда буд, татбиқ мегарданд.

3. Ба шунидани сабти овоз ё нишон додани сабти видео бе эълони пешакии нишондод, ки дар протоколи дахлдори пурсиш ё протоколи маҷлиси суд мавҷуданд, иҷозат дода намешавад. Дар бораи шунидан ё тамошои сабт дар протоколи маҷлиси суд қайд карда мешавад.

Моддаи 313. Пурсиши ҷабрдида

1. Ҷабрдида мутобиқи қоидаҳои пурсиши шохидон, ки дар қисмҳои 2-5 моддаи 314 Кодекси мазкур пешбинӣ гардидаанд, пурсиш карда мешавад.

2. Ҷабрдида дар ҳар лаҳзаи тафтиши судӣ бо иҷозати раисикунанда нишондод дода метавонад.

Моддаи 314. Пурсиши шохид

1. Шохид дар алоҳидагӣ ва дар ғайби шохидони ҳанӯз пурсиданашуда пурсиш карда мешавад.

2. Раисикунанда қабл аз пурсиш шахсияти шохидро муайян намуда, муносибати ӯро ба судшаванда ва ҷабрдида аниқ мекунад, қарзи шахрвандӣ ва ўҳдадории ӯро дар бораи додани нишондоди ростқавлона роҷеъ ба парванда, ҷавобгарию барои саркашӣ аз додани нишондод ва дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ мефаҳмонад. Ба шахсоне, ки мутобиқи қонун аз додани нишондод озод карда шудаанд, дар сурати ихтиёран нишондод додан ҷавобгариашон танҳо барои дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ фаҳмонда мешавад. Аз шохидон дар бораи он ки ўҳдадорӣ ва масъулиятшон фаҳмонда шудааст, забонхат гирифта мешавад. Забонхат ба протоколи маҷлиси суд замима мегардад.

3. Шохидро айбдоркунанда, ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ва намояндагони онҳо, судшаванда ва ҳимоятгари ӯ пурсиш мекунад. Саволро аввал тарафе медиҳад, ки бо дархости ӯ шохид ба маҷлиси суд даъват гардидааст.

4. Раисикунанда ба пурсидани саволҳои раҳнамункунанда ва дигар саволҳои, ки ба парванда алоқаманд нестанд, иҷозат намедиҳад. Суд, судя шохидро баъди пурсиши тарафҳо низ пурсиш мекунад.

5. Шохидони пурсидашуда дар толори маҷлиси суд мемонанд ва то хатми тафтиши судӣ бе иҷозати раисикунанда ва ризои тарафҳо толорро тарк намекунад.

6. Пурсиши шохиде, ки дар рӯйхат танҳо таҳаллуси ӯ дарҷ гардидааст, бе эълон намудани маълумоти аслии шахсияти ӯ, бе рӯбарӯкунии вай бо дигар иштирокчиёни

мурофияи судӣ сурат мегирад. Дар ин бора суд, судя таъиноти (қарори) дахлдор қабул мекунад.

Моддаи 315. Аз ҷониби ҷабрдида ва шохид истифода бурдани сабтҳои хаттӣ ва ҳуҷҷатҳо

1. Ҷабрдида ва шохид сабтҳои хаттиро истифода бурда метавонанд. Ин сабтҳо бо талаби суд бояд пешниҳод карда шаванд.

2. Ба ҷабрдида ва шохид иҷозат дода мешавад, ки ҳуҷҷатҳои дар дасташон бударо, ки ба нишондоди онҳо дахл доранд, хонанд, ба суд пешниҳод кунанд, тибқи таъиноти (қарори) суд мумкин аст ба парванда замима карда шаванд.

Моддаи 316. Хусусиятҳои пурсиши ҷабрдида ва шохиди ноболиғ

1. Ҳангоми пурсиши шохид ё ҷабрдидаи ба синни шонздаҳ нарасида, инчунин шохид ё ҷабрдидаи ноболиғе, ки бинобар ҳолати ҷисмонӣ ё рӯҳӣ худ имконияти мустақилона ҷимоя кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии худро надорад, иштироки омӯзгор ва ё равоншинос ҳатмӣ мебошад. Омӯзгор ё равоншинос ҳангоми пурсиши шохид ва ҷабрдидаи синнаш аз шонздаҳ боло бо салоҳдиди суд, судя ва ё бо дархости айбдаркунандаи давлатӣ ё ҷимоятгар иштирок мекунад. Ҳангоми пурсиши шохид ё ҷабрдидаи ноболиғ иштироки намояндагони қонунии онҳо ҳатмист. Шахсони зикргардида бо иҷозати раискунанда метавонанд ба ҷабрдида ва шохид савол диҳанд (*Қонуни ҚТ аз 15.03.2016 № 1275, аз 23.12.2021 № 1811*).

2. Пеш аз пурсиши ҷабрдида ва шохиде, ки ба синни шонздаҳ нарасидааст, раискунанда ба онҳо аҳамияти доир ба парванда додани нишондоди пурра ва дурустро мефаҳмонад. Онҳо барои дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ огоҳ карда намешаванд ва аз онҳо забонхат гирифта намешавад.

3. Пурсиши ҷабрдидаи ноболиғ ё шохид бо дархости тарафҳо ё бо ташаббуси суд, судя дар ғойбии судшаванда анҷом дода шуда, дар ин бора суд, судя таъинот (қарор) мебарорад. Баъди ба толори маҷлиси суд баргаштани судшаванда ўро аз нишондоди ин шахсон хабардор кардан ва барои ба онҳо савол додан имконият фароҳам овардан лозим аст.

4. Ҷабрдида ва шохиде, ки синнашон ба шонздаҳ нарасидааст, пас аз анҷоми пурсиш, ғайр аз ҳолатҳое, ки суд минбаъд ҳам ҳузур доштани онҳоро зарур мешуморад, аз толори маҷлиси суд хориҷ карда мешаванд.

5. Пурсиши шохид ё ҷабрдидаи ноболиғи то ҳафтсола наметавонад дар як рӯз бе танаффус зиёда аз 30 дақиқа ва дар маҷмӯъ бештар аз як соат, аз ҳафт то чордаҳсола дар як рӯз бе танаффус зиёда аз як соат ва дар маҷмӯъ бештар аз ду соат, аз чордаҳ то шонздаҳсола дар як рӯз бе танаффус зиёда аз як соату 30 дақиқа ва дар маҷмӯъ бештар аз се соат ва аз шонздаҳ то ҳаҷдаҳсола дар як рӯз бе танаффус зиёда аз ду соат ва дар маҷмӯъ бештар аз чор соат давом ёбад. Давомнокии пурсиши шохид ё ҷабрдидаи ноболиғе, ки бинобар ҳолати ҷисмонӣ ё рӯҳӣ имконияти мустақилона ҷимоя кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии худро надорад, аз тарафи суд, судя дар асоси тавсияи омӯзгор ё равоншинос муқаррар карда мешавад, вале он набояд аз меъёри пешбинигардидаи ҳамин қисм, зиёд бошад (*Қонуни ҚТ аз 23.12.2021 № 1811*).

Моддаи 317. Эълони нишондоди ҷабрдида ва шохид

1. Дар суд ба эълон кардани нишондоди ҷабрдида ва шохид, ки ҳангоми пешбурди таҳқиқ ё тафтиши пешакӣ додаанд, инчунин ба шунидани сабти овоз ё тамошои сабти видеои пурсиш мумкин аст бо дархости тарафҳо ва ташаббуси суд дар ҳолатҳои зайл иҷозат дода шавад:

- мавҷуд будани ихтилофҳои ҷиддӣ байни ин нишондод ва нишондоде, ки дар суд дода шудааст;

- дар маҷлиси суд ҳозир набудани ҷабрдида ё шохид бо сабабҳое, ки имконияти ба суд омадани онҳоро истисно мекунад.

2. Қоидаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикршуда инчунин ба ҳолатҳои эълони нишондоди ҷабрдида ва шохид, ки қаблан дар суд додаанд, татбиқ карда мешаванд.

3. Дар маҷлиси суд инчунин нишондоди ҷабрдида ва шохид, ки мутобиқи муқаррароти қисми 2 моддаи 307 Кодекси мазкур аз тарафи суд пурсиш шудаанд, мумкин аст эълон карда шавад.

4. Сабти овози ҷабрдида ва шохид, сабти видеои пурсиши онҳоро тибқи қоидаҳои муқаррарнамудаи қисми 3 моддаи 312 Кодекси мазкур шундан ё тамошо кардан мумкин аст.

Моддаи 318. Гузаронидани экспертиза дар суд

1. Суд, судя бо дархости тарафҳо, инчунин бо ташаббуси худ ҳуқуқ дорад дар маҷлиси суд экспертиза таъин кунад. Экспертизаро қоршиносоне, ки дар тафтиши пешакӣ ҳулоса додаанд ё дигар қоршиносоне, ки суд таъин кардааст, анҷом медиҳанд.

2. Экспертиза дар суд тибқи қоидаҳои дар боби 24 Кодекси мазкур зикргардида, гузаронида мешавад.

3. Раисиқунанда таъиноти (қарори) баровардари дар бораи таъини экспертиза эълон намуда, ҳуқуқи тарафҳоро дар бобати рад кардани қоршинос, пешниҳод намудани дархост доир ба ҳаёати қоршиносон, ба таври иловагӣ ворид намудани шахси нишондодаи тараф, гузаронидани экспертиза аз тарафи намояндогони дигар муассисаи экспертӣ, гузаронидани экспертиза бо иштироки тарафҳо мефаҳмонад.

4. Дар маҷлиси суд қоршинос ҳуқуқ дорад ба шахсони пурсидашаванда савол диҳад, бо далелҳои хаттӣ, протоколҳои амали тафтишӣ, ҳулосаи дигар қоршиносон шинос шавад, дар азназаргузаронӣ ва озмоиш (эксперимент) ва дигар амалҳои судӣ, ки ба мавзӯи экспертиза алоқаманд мебошанд, иштирок намояд.

5. Ҳангоми зарурати ба ихтиёри қоршинос вогузоштани намунаҳо барои таҳқиқи муқоисавӣ қоидаҳои моддаи 215 Кодекси мазкур истифода бурда мешаванд.

6. Раисиқунанда баъди муайян кардани ҳамаи ҳолатҳои барои додани ҳулоса аҳамиятнок ба тарафҳо пешниҳод мекунад, ки саволҳои худро ба тариқи хаттӣ ба қоршинос пенниҳод намоянд. Саволҳо бояд эълон карда, нисбат ба онҳо ақидаи иштирокчиёни муҳокимаи судӣ шунда шавад. Суд, судя ин масъалаҳоро баррасӣ намуда, бо таъиноти (қарори) худ саволҳоеро, ки ба парванда алоқаманд нестанд ва ё таҳти салоҳияти қоршинос намебошанд, рад намуда, саволҳои навро тартиб медиҳад, ки баъди он қоршинос ба доир намудани экспертиза ва тартиб додани ҳулоса шурӯъ мекунад.

7. Ҳулосаи қоршинос ба тариқи хаттӣ дода, дар маҷлиси суд аз ҷониби ӯ эълон карда, яққоя бо саволҳо ба парванда ҳамроҳ карда мешавад.

8. Агар ба суд қоршинос даъват шуда бошад, ки дар тафтиши пешакӣ ҳулоса додааст, суд метавонад пас аз эълони ҳулоса, ба шарте, ки он аз ҷониби тарафҳо мавриди эътироз қарор нагирад, экспертиза таъин накунад ва танҳо бо пурсиши қоршинос қаноат кунад.

Моддаи 319. Пурсиши қоршинос

1. Баъди аз ҷониби қоршинос додани ҳулоса ба ӯ барои тавзеҳ ё пурра кардани ҳулосааш савол додан мумкин аст.

2. Ба қоршинос тарафҳо савол медиҳанд, зимнан аввал тарафе савол медиҳад, ки бо дархости он экспертиза таъин карда шудааст. Суд, судя ҳуқуқ дорад дар ҳар лаҳзаи пурсиш ба қоршинос савол диҳад.

Моддаи 320. Гузаронидани экспертизаи иловагӣ ё такрорӣ

1. Дар ҳолатҳои пешбининамудаи моддаи 220 Кодекси мазкур суд, судя метавонанд экспертизаи иловагӣ ё такрорӣ таъин карда, дар ин бора таъинот (қарор) бароранд.

2. Экспертизаи иловагӣ ё такрорӣ тибқи қоидаҳои муайяннамудаи моддаҳои 208-210, 215, 217-219 Кодекси мазкур гузаронида мешавад.

Моддаи 321. Азназаргузаронии далелҳои шайъӣ

1. Далелҳои шайъии ҳангоми таҳқиқ ва тафтиши пешакӣ ба парванда ҳамроҳ кардашуда, инчунин далелҳои шайъии нав пешниҳодгардида бояд аз ҷониби суд аз назар гузаронида шавад ва ба тарафҳо пешниҳод гарданд.

2. Далелҳои шайъиро бо дархости тарафҳо ва ё бо ташаббуси суд, судя дар ҳар лаҳзаи тафтиши судӣ аз назар гузаронидан мумкин аст.

3. Далелҳои шайъиро барои азназаргузаронӣ ба шохидон, коршинос, мутахассис пешниҳод кардан мумкин аст.

4. Шахсоне, ки ба онҳо далелҳои шайъӣ пешниҳод шудаанд, метавонанд таваҷҷӯҳи суд, судяро бо ҳолатҳои вобаста ба азназаргузаронӣ ҷалб намоянд.

5. Натиҷаи азназаргузаронӣ дар протоколи маҷлиси суд сабт карда мешавад.

6. Далелҳои шайъиро дар маҳалли ҷойгиршавиаш он суд бо риояи қоидаҳои муқаррарнамудаи қисми 1 ҳамин модда аз назар мегузаронад.

Моддаи 322. Эълони протоколи амали тафтишӣ ва ҳуҷҷатҳо

1. Протоколи амалҳои тафтишӣ, ки ҳолату далелҳои дар рафти азназаргузаронӣ, шаҳодаткунонӣ, ёфта гирифтани, кофтуков, ҳабси молу мулк, дастгиркунӣ, барои шинохтан пешниҳод кардан, озмоиши тафтишӣ, гӯш кардани гуфтугӯи телефонӣ ва дигар гуфтушуниди айбдоршаванда, судшаванда ё дигар шарикони ҷиноят муқарраршуда инчунин ҳуҷҷатҳои ба парванда ҳамроҳшуда ё ба маҷлиси суд пешниҳодгардидаро тасдиқ менамоянд, ба шарте, ки дар онҳо ҳолатҳои барои парванда аҳамиятнок инъикос ё тасдиқ шуда бошанд, бояд аз ҷониби раисикунанда пурра ё қисман эълон карда шаванд.

2. Ҳуҷҷатҳои ба маҷлиси суд пешниҳодгардида мумкин аст бо таъиноти (қарори) суд, судя ба парванда ҳамроҳ карда шаванд.

Моддаи 323. Азназаргузаронии маҳал ва бино

1. Суд, судя зарурати азназаргузаронии ягон бино ё маҳалро эътироф намуда, онро бо иштироки тарафҳо аз назар мегузаронанд. Ҳангоми зарурат объект бо иштироки шохидон, коршинос ва мутахассис гузаронида мешавад. Барои азназаргузаронии бино суд, судя таъинот (қарор) мебарорад.

2. Ҳангоми расидан ба маҳалли азназаргузаронӣ раисикунанда идомаи маҷлиси судро эълон карда, суд, судя ба азназаргузаронӣ шурӯъ менамоянд ва ба ҷабрдида, шохид, коршинос, мутахассис ва судшаванда метавонанд вобаста ба азназаргузаронӣ савол диҳанд.

3. Натиҷаи азназаргузаронӣ дар протоколи маҷлиси суд сабт карда мешавад.

Моддаи 324. Гузаронидани озмоиши (эксперименти) тафтишӣ

1. Агар тафтиш ё дақиқ кардани маълумот, вазъият ё дигар ҳолатҳои ҳодисаи муайян ва анҷом додани амали озмоишӣ зарур бошад, суд, судя ҳуқуқ дорад озмоиш гузаронад.

2. Озмоиш аз ҷониби суд, судя бо иштироки тарафҳо гузаронида мешавад. Дар ҳолатҳои зарурӣ барои иштирок дар озмоиш шохид ва мутахассис ҷалб карда мешаванд.

3. Суд, судя озмоишро бо риояи қоидаҳои пешбининамудаи моддаи 188 Кодекси мазкур мегузаронад.

Моддаи 325. Нишондиҳӣ барои шинохтан

Дар ҳолатҳои зарурӣ ба суд барои шинохтан нишон додани шахс ё ашё бо риояи қоидаҳои муқаррарнамудаи моддаҳои 205 ва 206 Кодекси мазкур анҷом дода мешавад.

Моддаи 326. Шаҳодаткунонӣ

1. Шаҳодаткунонӣ дар маҷлиси суд дар ҳолатҳои пешбининамудаи қисми 1 моддаи 186 Кодекси мазкур тибқи таъиноти (қарори) суд гузаронида мешавад.

2. Шаҳодаткунонӣ, ки бо бараҳна кардани шахс вобаста аст, дар бинои алоҳида аз ҷониби духтур ё дигар мутахассис анҷом дода мешавад ва пас аз анҷоми кор санади шаҳодаткунонӣ таҳия намуда, имзо мегузоранд. Баъд ин шахсон ба толори маҷлиси суд баргашта, дар ҳузури тарафҳо ва шахси шаҳодаткунонидашуда дар бораи паю нишонаҳои бадани ӯ, ба шарте, ки чунин нишонаҳо ошкор шуда бошанд, ба суд маълумот дода, ба саволҳои тарафҳо ва суд, судя ҷавоб медиҳанд. Санади шаҳодаткунонӣ ба парванда ҳамроҳ карда мешавад.

Моддаи 327. Анҷоми тафтиши судӣ

1. Баъди ба анҷом расонидани таҳқиқи ҳамаи далелҳо раисикунанда аз тарафҳо меپурсад, ки оё онҳо хоҳиши пурра кардани тафтиши судиро доранд ва маҳз бо кадом далелҳо. Ҳангоми арзи дархост дар бораи пурра кардани тафтиши судӣ онҳоро суд баррасӣ мекунад.

2. Баъди ҳалли дархостҳо ва иҷрои амали зарурии судӣ раисикунанда анҷом ёфтани тафтиши судиро эълон мекунад.

БОБИ 35. МУЗОКИРАИ СУДӢ ВА СУХАНИ ОХИРИНИ СУДШАВАНДА

Моддаи 328. Мазмун ва тартиби музокираи судӣ

1. Суд, судя баъди анҷоми тафтиши судӣ ба музокираи судӣ мегузарад, ки он аз нутқи айбдоркунанда, ҷабрдида ё намояндаи ӯ, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани ё намояндагони онҳо, судшаванда дар ҳолати даст кашидан аз ҷимоятгар ва ҷимоятгар иборат мебошад. Пайдарҳамии баромади иштирокчиёни музокираи судӣ тибқи пешниҳоди онҳо аз ҷониби суд муайян гардида, вале дар ҳама ҳолат айбдоркунандаи давлатӣ ё хусусӣ, ки мутобиқи натиҷаҳои тафтиши судӣ бояд ҳулосаро дар бораи айбдории судшаванда асоснок намоянд, ба кирдори ӯ баҳо диҳанд, ақидаи ҳудро дар бораи ҷазое, ки бояд дода шавад, изҳор намоянд ё ҳуқуқ доранд аз айбдоркунӣ даст кашанд, аввалин шуда суҳанронӣ мекунад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

2. Иштирокчиёни музокираи судӣ ҳуқуқ надоранд, суҳанронии ҳудро бо далелҳое, ки дар маҷлиси суд баррасӣ нашудаанд, асоснок кунанд. Онҳо ҳангоми зарурат барои таҳқиқ ба суд пешниҳод намудани далелҳои навро дар бораи аз нав оғоз намудани тафтиши судӣ дархост карда метавонанд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

3. Суд, судя ҳуқуқ надоранд давомнокии музокираи тарафҳоро бо вақти муайян маҳдуд созанд, вале раисикунанда ҳуқуқ дорад, суҳанронии шахсони ширкаткунандаи музокираро, агар онҳо ҳолатҳоеро дар бар гиранд, ки бо парвандаи баррасишаванда иртибот надоранд, қатъ намоянд.

4. Баъди суҳанронии иштирокчиёни музокираи судӣ ҳар кадоми онҳо метавонанд дар ҷавоби нутқи намояндагони тарафҳо бо эродҳо (норизоии ҷавобӣ, лукмапартоӣ) боз якмаротибагӣ баромад кунанд. Ҳуқуқи изҳори эроди охирин ба судшаванда ё ҷимоятгари ӯ тааллуқ дорад.

5. Ҳар як иштирокчии музокираи судӣ метавонад ба тариқи хаттӣ ба суд тавсияи қарори таклифнамудаашро оид ба масъалаҳои дар сарҳатҳои якум-шашуми қисми 1 моддаи 335 Кодекси мазкур нишондодашуда пешниҳод кунад. Тавсияи пешниҳодгардида барои суд, судя ҳатмӣ нест (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 329. Суҳани охирини судшаванда

1. Пас аз хотима ёфтани музокираҳои судӣ раисикунанда ба судшаванда суҳани охирин медиҳад. Ҳангоми суҳани охирин ба судшаванда додани ҳама гуна савол манъ аст.

2. Суд, судя наметавонанд давомнокии суҳани охирини судшавандаро бо вақти муайян маҳдуд созад, вале раисикунанда ҳуқуқ дорад, агар судшаванда ба ҳолатҳое даҳолат намоянд, ки ба парвандаи баррасишаванда марбут намебошанд, ӯро аз суҳанронӣ боздорад.

Моддаи 330. Аз нав сар кардани тафтиши судӣ

Агар иштирокчиёни музокираи судӣ ё судшаванда дар суҳани охирин оид ба ҳолатҳои наво, ки барои парванда аҳамият дорад, маълумот диҳанд ё ба далелҳои қаблан таҳқиқнашудаи ба парванда дахлдошта истинод кунанд, суд, судя бо дархости тарафҳо ё бо ташаббуси худ тафтиши судиро аз нав оғоз мекунад. Пас аз хатми тафтиши судии аз нав оғозшуда суд, судя аз сари нав музокираи судиро кушода, ба судшаванда суҳани охирин медиҳад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 331. Ба ҳонаи машваратӣ даромадани суд, судя

1. Суд, судя баъди шунидани суҳани охирини судшаванда барои баровардани ҳукм дарҳол ба ҳонаи машваратӣ медароянд ва дар ин бора раисикунанда дар маҷлиси суд эълон мекунад.

2. Раисикунанда вақти хондани ҳукмро ба иштирокчиёни муҳофизаи суд пеш аз даромадан ба ҳонаи машваратӣ эълон мекунад.

БОБИ 36. БАРОВАРДАНИ ҲУКМ

Моддаи 332. Аз номи Ҷумҳурии Тоҷикистон баровардани ҳукм

Суд ҳукмро аз номи Ҷумҳурии Тоҷикистон мебарорад.

Моддаи 333. Талаботе, ки нисбат ба ҳукм пешниҳод карда мешаванд

1. Ҳукми суд бояд қонунӣ, асоснок ва одилона бошад.
2. Ҳукм ҳангоме қонунӣ эътироф карда мешавад, ки он бо риояи талаботи қонун ва дар асоси қонун бароварда шуда бошад.
3. Ҳукм ҳамон вақт асоснок эътироф карда мешавад, ки он дар асоси таҳқиқи ҳамаҷониба, пурра ва ҳолисонаи далелҳое, ки ба суд пешниҳод гардида, дар маҷлиси суд муҳокима шудаанд, бароварда шуда бошад.
4. Ҳукми суд ба шарте одилона дониста мешавад, ки дар он ҷазои ба гуноҳгор таъингардида мутобиқи моддаи Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ҷавобгарии ҷиноятиро барои содир намудани ҷиноят пешбинӣ мекунад, бо назардошти шахсияти гунаҳгор, ҳолатҳои вазнинкунада ва сабуккунандаи ҷазо таъин шуда бошад.
5. Ҳар шахси бегуноҳ бояд сафед карда шавад.

Моддаи 334. Махфӣ будани машварати судяҳо

1. Ҳукм аз ҷониби суд, судя дар ҳонаи машваратӣ бароварда мешавад. Ҳангоми баровардани ҳукм дар ҳонаи машваратӣ танҳо ҳайати суде, ки ҳамин парвандаро баррасӣ кардааст, ҳузур дошта метавонад.
2. Суд, судя ҳуқуқ доранд бо фарорасии шаб, ҳангоми зарурат, инчунин рӯзона аз ҳонаи машваратӣ баромадан барои истироҳат танаффус эълон кунанд. Судяҳо ҳуқуқ надоранд фикру мулоҳизаи ҳангоми муҳокима ва баровардани ҳукм ҷойдоштаро ғош кунанд.

Моддаи 335. Масъалаҳое, ки суд ҳангоми баровардани ҳукм ҳал мекунад

1. Суд дар ҳонаи машваратӣ ҳангоми баровардани ҳукм масъалаҳои зеринро ҳал мекунад:
 - кирдоре, ки дар содир намудани он судшаванда айбдор карда мешавад, ҷой дорад ё не;
 - оё исбот шудааст, ки кирдорро судшаванда содир кардааст;
 - ин кирдор ҷиноят аст ё не ва он маҳз бо кадом моддаи қонуни ҷиноятӣ пешбинӣ карда шудааст;
 - судшаванда дар содир намудани ин ҷиноят гунаҳгор аст ё не ва ҳолатҳои сабуккунада ва вазнинкунандаи ҷазо мавҷуданд ё не;
 - ба судшаванда барои ҷинояти содирнамудааш ҷазо додан лозим аст ё не;
 - ба судшаванда кадом ҷазо бояд таъин карда шавад;
 - шахси аз озодӣ маҳрумшуда дар кадом намуд ва низоми муассисаи ислоҳӣ бояд мӯҳлати ҷазоро адо намояд.
 - даъвои граждани қобили қонсгардонӣ аст ё не, ба манфиати кӣ ва инчунин агар даъвои граждани арз нашуда бошад, товори зарари молу мулкӣ ситонида мешавад ё не;
 - бо молу мулк, ки таҳти ҳабс қарор дода шудааст, чӣ бояд кард (*Қонуни ҚТ аз 17.05.2018 № 1516*);
 - бо далелҳои шайъи чи бояд кард;
 - хароҷоти мурофиавӣ ба кадом андоза ба зиммаи кӣ бояд гузошта шавад;
 - судшавандаро аз унвонҳои махсус ё рутбаҳои ҳарбӣ, инчунин ордену медалҳо ва унвонҳои фахрӣ маҳрум созад ё не;
 - татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббиро, дар ҳолатҳое, ки дар қисми 2 моддаи 98 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, пешбинӣ шудаанд;
 - дар хусуси чораи пешгирӣ ба ҳаққи судшаванда.
2. Агар судшаванда дар содир намудани якчанд ҷиноят айбдор карда шавад, суд масъалаҳои дар сархатҳои якум-шашуми қисми 1 ҳамин модда зикршударо оид ба ҳар як ҷиноят дар алоҳидагӣ ҳал мекунад.
3. Агар ба содир намудани ҷиноят якчанд судшаванда айбдор карда шавад, суд ин масъалаҳоро бо муайян кардани нақш ва дараҷаи иштирокашон дар кирдори содиршуда нисбат ба ҳар як судшаванда дар алоҳидагӣ ҳал мекунад.

Моддаи 336. Ҳалли масъалаи мукаллафии судшаванда

1. Суд вазифадор аст ҳангоми баровардани ҳукм масъалаи мукаллафии судшавандаро муҳокима кунад.

2. Бо эътирофи он ки судшаванда ҳангоми содир намудани кирдор дар ҳолати номукаллафӣ қарор дошт ё баъди содир намудани ҷиноят ба бемории рӯҳӣ мубтало шудааст, ки ӯро аз имконияти дарки воқеии моҳияти амали содирнамуда, зарари он, ё идора кардани он маҳрум сохтааст, суд ҳуқуқ дорад парвандаи ҷиноятро мутобиқи талаботи боби 45 Кодекси мазкур баррасӣ намуда, қарор қабул намояд.

Моддаи 337. Тартиби машварати судяҳо ҳангоми баррасии дастаҷамъонаи парванда

1. Ҳангоми баррасии дастаҷамъонаи парванда қабл аз баровардани қарор машварати судяҳо доир мегардад. Раисикунанда масъалаҳоро бо тартиби дар моддаи 335 Кодекси мазкур зикргардида барои ҳал пешниҳод мекунад.

2. Ҳангоми ҳалли ҳар як масъала ҳеҷ яке аз судяҳо, ба ғайр аз ҳолатҳои пешбиниамудаи қисми 3 ҳамин модда, ҳуқуқ надорад, аз овоздиҳӣ худдорӣ кунад. Ҳамаи масъалаҳо бо аксарияти овозҳо ҳал карда мешаванд. Раисикунанда пас аз ҳама овоз медиҳад.

3. Судяи дар ақаллият қарордошта ҳуқуқ дорад фикри худро оид ба ҳукми баровардашуда хаттӣ баён кунад, ки он ба ҳукм замима гардида, набояд дар толори маҷлиси суд эълон карда шавад.

Моддаи 338. Намудҳои ҳукм

1. Ҳукми суд айбдоркунанда ё сафедкунанда шуда метавонад.

2. Ҳукми айбдоркунӣ метавонад бароварда шавад:

- бо таъини ҷазои ҷиноятӣ, ки маҳкумшуда бояд онро адо кунад;
- бо таъини ҷазои ҷиноятӣ ва озод кардан аз адои он;
- бе таъини ҷазои ҷиноятӣ.

Моддаи 339. Асосҳои қабули ҳукми айбдоркунанда

1. Ҳукми айбдоркунанда танҳо ба шарте бароварда мешавад, ки дар ҷараёни муҳокимаи судӣ гунаҳгор будани судшаванда дар содир намудани ҷиноят бо маҷмӯи далелҳои таҳқиқшуда тасдиқ гардидааст. Ҳукми айбдоркунанда ба тахмин асос ёфта наметавонад.

2. Суд ҳукми айбдоркунандаро бо таъини ҷазо, ки судшаванда онро бояд адо кунад, бароварда, бояд намуд, андоза ва оғози баҳисобгирии мӯҳлати адои ҷазоро дақиқ муайян кунад.

3. Суд ҳукми айбдоркунандаро бо таъини ҷазо ва озод кардан аз адои он дар ҳолатҳои мебарорад, ки то лаҳзаи баровардани ҳукм:

- санади авф қабул гардад, ки он маҳкумшударо аз татбиқи ҷазои бо ин ҳукм таъингардида озод мекунад;
- мӯҳлати оид ба ҳамин парванда таҳти ҳаёс қарор доштани судшаванда мутобиқи қоидаҳои баҳисобгирии ҳаёси пешакӣ, ки моддаи 70 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар кардааст, ҷазои таъиннамудаи судро дар бар гирад.

4. Суд ҳукми айбдоркунандаро бе таъини ҷазо дар ҳолатҳои мебарорад, ки дар лаҳзаи қабули он:

- мӯҳлати ба ҷавобгариӣ ҷиноятӣ кашидани шахс барои ҳамин ҷиноят гузашта бошад;
- судшаванда ғавтида бошад.

Моддаи 340. Асосҳои баровардани ҳукми сафедкунанда

1. Ҳукми сафедкунанда дар сурате бароварда мешавад, ки:

- ҳодисаи ҷиноят вучуд надошта бошад;
- дар кирдори судшаванда таркиби ҷиноят мавҷуд набошад;
- иштироки судшаванда дар содир кардани ҷиноят исбот нашуда бошад.

2. Сафедкунӣ вобаста ба ҳар яке аз асосҳои номбаршуда маънои эътирофи бегуноҳии судшавандаро дошта, боиси пурра сафед кардани ӯ мегардад.

3. Агар ҳангоми баровардани ҳукми сафедкунанда бинобар исбот нашудани иштироки судшаванда дар содир намудани ҷиноят ва шахсе, ки ин ҷиноятро содир

кардааст, муайян нашуда бошад, суд баробари эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукм парвандаро ба прокурор барои андешидани чора чихати муайян кардани шахсе, ки ба сифати айбдоршаванда бояд ҷалб гардад, равон мекунад.

Моддаи 341. Тартиб додани ҳукм

1. Суд пас аз ҳалли масъалаҳои дар моддаи 335 Кодекси мазкур зикргардида, ба тартиб додани ҳукм мегузарад. Он ба забоне таҳия карда мешавад, ки бо он муҳокимаи судӣ сурат гирифта буд ва аз қисми муқаддима, баёнию асосноккунӣ ва қисми хулосавӣ иборат мебошад.

2. Ҳукм бояд аз ҷониби яке аз судяҳо, ки дар баровардани он иштирок дошт, навишта шавад ё бо ёрии воситаҳои техникӣ таҳия гардад ва аз ҷониби ҳамаи судяҳо имзо карда шавад.

3. Ислоҳ даровардан ба ҳукм бояд то эълон кардани он дар ҳонаи машваратӣ ворид карда шуда, эзоҳ дода ва бо имзои ҳамаи судяҳо тасдиқ карда шавад.

Моддаи 342. Қисми муқаддимавии ҳукм

Дар қисми муқаддимавии ҳукм инҳо инъикос мегарданд:

- баровардани ҳукм аз номи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- вақт ва ҷои баровардани ҳукм;
- номи суде, ки ҳукмро баровардааст, ҳайати суд, котиби маҷлиси суд, айбдоркунанда, химоятгар;
- насаб, ном ва номи падари судшаванда, сол, моҳ, рӯз ва ҷои таваллуди ӯ, ҷои истиқомат, ҷои кор, шуғл, таҳсилот, вазъи оилавӣ ва дигар маълумот оид ба судшаванда, ки барои парванда аҳамият доранд (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);

- қонуни ҷиноятӣ, ки ҷавобгарию барои ҷинояте, ки дар содир намудани он судшаванда айбдор доништа мешавад, пешбинӣ мекунад.

Моддаи 343. Қисми баёнию асосноккунӣ ҳукми айбдоркунанда

1. Дар қисми баёнию асосноккунӣ бояд баёни кирдори ҷиноятӣ, ки суд онро исботшуда эътироф кардааст, бо нишон додани маҳал, вақт, тарзи содир кардани он, намуди гуноҳ, сабаб, мақсад ва оқибатҳои ҷиноят инъикос гарданд. Дар ҳукм далелҳое, ки хулосаи суд бо онҳо асоснок карда шудаанд ва вачҳое, ки мутобиқи он суд дигар далелҳоро рад кардааст, оварда мешаванд. Дар он ҳолатҳои сабуккунанда ва вазнинкунандаи ҷазо ва дар сурати эътирофи беасосии қисми айб ё муайян намудани нодурустии бандубасти ҷиноят асос ва сабабҳои тағйир додани айб зикр мешаванд.

2. Суд инчунин вазифадор аст асосҳои ҳалли ҳамаи масъалаҳоеро, ки бо таъини ҷазои ҷиноятӣ, озод кардан аз ҷазо ё аз адои он, татбиқи дигар чораҳои таъсиррасонӣ алоқаманданд, инъикос кунад.

3. Қисми баёнию асосноккунӣ асоснокии қарорҳои қабулшударо оид ба масъалаҳое, ки дар моддаи 335 Кодекси мазкур зикр гардидаанд, дар бар мегирад.

Моддаи 344. Қисми хулосавии ҳукми айбдоркунанда

1. Дар қисми хулосавии ҳукми айбдоркунанда инҳо бояд нишон дода шаванд:

- насаб, ном ва номи падари судшаванда (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);
- қарори гунаҳгор дониستاني судшаванда дар содир намудани ҷиноят;
- қисм ва бандҳои моддаи қонуни ҷиноятӣ, ки тибқи он судшаванда гунаҳгор эътироф шудааст;
- намуд ва андозаи ҷазои нисбат ба судшаванда таъиншуда барои ҳар як ҷинояте, ки дар содир намудани он ӯ гунаҳгор эътироф шудааст, чораи ниҳии ҷазо, ки дар асоси моддаҳои 67, 68 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд адо карда шавад, намуд ва низоми муассисаи ислоҳӣ, ки дар он бояд маҳкумшуда ҷазоро адо кунад;
- давомнокии муҳлати санҷиш ҳангоми шартан татбиқ накардани ҷазо ва ўҳдадорӣҳое, ки ба зиммаи маҳкумшуда гузошта мешаванд;
- қарор дар бораи таъин кардани ҷазои иловагӣ;
- қарори баҳисобгирии муҳлати дар ҳабси пешакӣ қарор доштан, ба шарте, ки судшаванда то баровардани ҳукм дастгир ё нисбати ӯ чораҳои пешгирӣ дар намуди

баҳабсгирӣ, ҳабси хонагӣ татбиқ шуда бошад ё ӯ дар муассисаҳои рағбатпизишкӣ ҷой дода шуда бошад.

- қарори ҷораҳои пешгирӣ нисбат ба судшаванда то эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукм.

2. Агар ба судшаванда оид ба якчанд моддаҳои қонуни ҷиноятӣ айб эълон шуда бошад, дар қисми ҳулосавии ҳукм бояд дақиқ нишон дода шавад, ки бо кадоме аз онҳо судшаванда сафед ва бо кадоме аз онҳо маҳкум карда шудааст.

3. Дар сурати озод кардани судшаванда аз адои ҷазо ё баровардани ҳукм бе таъини ҷазо дар ин бора дар қисми ҳулосавии ҳукм нишон дода мешавад.

Моддаи 345. Қисми баёнию асосноккунии ҳукми сафедкунанда

Дар қисми баёнию асосноккунии ҳукми сафедкунанда инҳо зикр мегарданд:

- моҳияти айби пешниҳодшуда, ҳолатҳои парванда, ки суд муайян кардааст;

- далелҳои, ки барои сафед кардани судшаванда асос шудаанд;

- асосҳои, ки мувофиқи онҳо далелҳои пешниҳоднамудаи тарафи айбдоркунӣ рад карда мешаванд;

- асосҳои қарор нисбат ба даъвои граждани.

Моддаи 346. Қисми ҳулосавии ҳукми сафедкунанда

Дар қисми ҳулосавии ҳукми сафедкунанда инҳо бояд зикр гарданд:

- насаб, ном ва номи падари судшаванда (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);

- қарори бегуноҳ эътироф кардани судшаванда ва сафед кардани ӯ;

- асосҳои сафедкунӣ;

- қарори бекор кардани ҷораҳои пешгирӣ, ба шарте, ки он татбиқ шуда бошад;

- қарори бекор кардани таъмини мусодираи молу мулк, ба шарте, ки чунин ҷораҳо андешида шуда бошанд.

Моддаи 347. Дигар масъалаҳои, ки бояд дар қисми ҳулосавии ҳукм ҳал карда шаванд

Дар қисми ҳулосавии ҳам ҳукми айбдоркунанда ва ҳам ҳукми сафедкунанда ғайр аз масъалаҳои, ки мувофиқан дар моддаҳои 344 ва 346 Кодекси мазкур номбар шудаанд, бояд инъикос гарданд:

- қарори даъвои граждании арзшуда;

- ҳалли масъалаҳои далелҳои шайъӣ;

- қарори тақсими хароҷоти муурофиявӣ;

- фаҳмондани тартиб ва мӯҳлати овардани шикоят ё эътирози кассатсионӣ ба ҳукм.

Моддаи 348. Эълони ҳукм

1. Пас аз имзои ҳукм суд, судя ба толори маҷлиси суд бармегардад ва раисикунанда ё судя ҳукмро эълон мекунад. Ҳамаи ҳозирони толори маҷлиси суд ҳукмро аз ҷой бархоста мешунаванд.

2. Раисикунанда ба судшаванда, тарафҳои дигар мазмуни ҳукм, тартиб ва мӯҳлати аз он шикоят карданро мефаҳмонад. Агар ба судшаванда ҷазои қатл таъин шуда бошад, ба ӯ инчунин ҳуқуқи пешниҳоди дарҳости бахшиши ҷазо фаҳмонда мешавад.

3. Ҳангоми эълон кардани қисми муқаддимавӣ ва ҳулосавии ҳукм раисикунанда ба иштирокчиёни муурофияи судӣ тартиби бо матни пурраи он шинос шуданро мефаҳмонад (*Қонуни ҚТ аз 27.11.2014 № 1134*).

4. Баъд аз эълон кардани ҳукм раисикунанда бо розигии иштирокчиёни муурофияи судӣ масъалаи дар сомонаи суди дахлдор ҷойгир намудани ҳукмро пас аз эътибори қонунӣ пайдо кардани он ҳал менамояд. Дар ин ҳусус дар протоколи маҷлиси судӣ қайд карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2022 № 1853*).

Моддаи 349. Озод кардани судшаванда аз ҳабс

Ҳангоми сафед кардани судшаванда, инчунин ҳангоми баровардани ҳукми бо озод кардан аз адои ҷазо ё бе таъини ҷазо ё бо шартан маҳкум кардан ё бо маҳкум кардан ба ҷазое, ки бо маҳрум кардан аз озодӣ алоқаманд намебошад, судшавандаи ба ҳабс гирифташуда бояд фавран дар толори маҷлиси суд озод карда шавад.

Моддаи 350. Супурдани нусхаи ҳукми суд

На дертар аз панҷ шабонарӯз баъд аз эълони ҳукми суд нусхаи он бояд ба маҳкумшуда ё сафедшуда супурда шавад. Дар ҳамин мӯҳлат нусхаи ҳукм ба айбдоркунандаи давлатӣ ва ба истисноӣ парвандаҳое, ки дар маҷлиси пӯшидаи судӣ баррасӣ карда мешаванд ба ҳимояттар, ҷабридида, даъвогари гражданий, ҷавобгари гражданий ва намояндагони онҳо бо дархости шахсони зикргардида супурда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067, аз 27.11.2014 № 1134*).

Моддаи 351. Масъалаҳое, ки суд ҳамзамон бо баровардани ҳукм ҳал мекунад

1. Агар шахси ба маҳрум сохтан аз озодӣ маҳкумшуда фарзандони ноболиғ, дигар шахсони дар таъминоташ буда ё падару модари пиронсол, ки бе нигоҳбон мемонанд, дошта бошад, суд ҳамзамон бо баровардани ҳукми айбдоркунанда масъалаи ба ҳешовандони наздик, ё дигар шахсон супоридани ин шахсон ё ҷиҳати ҷойгир намудани онҳо дар муассисаҳои кӯдакона ё ҳифзи иҷтимоӣ қарор ё таъинот мебарорад. Агар маҳкумшуда молумулк ҷе манзили дошта бошад, ки бе нигоҳбон мемонанд, суд ҷиҳати муҳофизати онҳо низ чора меандешад.

2. Агар дар парванда ҳимояттар мутобиқи таъинот иштирок дошта бошад, суд ҳамзамон бо баровардани ҳукм дар бораи андозаи подошпулӣ, ки судшаванда бояд ба машваратхонаи ҳуқуқӣ супорад, таъинот (қарор) мебарорад.

3. Ҳамаи қарорҳои мурофиавии дар ҳамин модда номбаршуда бояд дар толори маҷлиси суд баъд аз эълони ҳукм эълон карда шаванд.

Моддаи 352. Додани имконияти вохӯрӣ бо маҳкумшуда

То ба иҷро расонидани ҳукми суд раисикунанда ё раиси суд бояд ба ҳешовандони наздики маҳкумшудаи тахти ҳабс қарордошта бо хоҳиши онҳо имконият диҳад то бо ӯ вохӯрӣ кунанд.

БОБИ 37. ПЕШБУРДИ ПАРВАНДАИ АЙБДОРКУНИИ ХУСУСӢ

Моддаи 353. Тобеияти судии парвандаи айбдоркунии хусусӣ

Парвандаи айбдоркунии хусусӣ, ки дар қисми 2 моддаи 24 Кодекси мазкур пешбинӣ шудааст аз тарафи судияи суди шахру ноҳия баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 354. Оғоз кардани парвандаи айбдоркунии хусусӣ

1. Парвандаи айбдоркунии хусусӣ аз ҷониби ҷабридида ё намояндаи қонунии ӯ бо роҳи ба суд додани ариза дар бораи ба ҷавобгариӣ ҷиноятӣ кашидани шахс оғоз карда мешавад.

2. Парвандаи айбдоркунии хусусӣ аз ҷониби прокурор тибқи талаботи қисми 4 моддаи 24 Кодекси мазкур оғоз карда мешавад.

3. Ариза бояд инҳоро дар бар гирад:

- номи судеро, ки ариза ба он супурда мешавад;
- баёни ҳодисаи ҷиноят;
- маҳал ва вақти содир кардани ҷиноят бо нишон додани далелҳо;
- дархост ба суд оид ба қабул карда гирифтани парванда барои пешбурд;
- маълумот дар бораи шахсе, ки ба ҷавобгариӣ ҷиноятӣ кашида мешавад;
- рӯйхати шохидоне, ки даъваташон ба суд зарур аст;
- имзои шахси арзкарда.

4. Ариза ба суд бо нусхаҳои баробари шумораи шахсоне, ки дар ҳаққи онҳо парвандаи айбдоркунии хусусӣ оғоз мегардад, пешниҳод карда мешавад.

5. Аз лаҳзаи аризаро барои пешбурд қабул кардани суд шахси онро пешниҳодкарда айбдоркунандаи хусусӣ ҳисобида шуда, ба ӯ бояд ҳуқуқҳои бо моддаи 43 Кодекси мазкур пешбинишуда фаҳмонда шаванд.

Моддаи 355. Ваколатҳои суд оид ба парвандаи айбдоркунии хусусӣ то оғози муҳокимаи судӣ

1. Дар ҳолате, ки аризаи пешниҳодшуда ба талаботи қисмҳои 3 ва 4 моддаи 354 Кодекси мазкур ҷавобгӯ набошад, судья бо қарори худ шахси арзнамударо вазифадор мекунад, ки далелҳои пешниҳод кунанд, камбудихоро бартараф созад ва барои он мӯҳлат муқаррар мекунад. Ҳангоми иҷро накардани қарор судья бо қарори худ ҷиҳати баррасӣ қабул намудани аризаро рад намуда, дар ин бора шахси арзнамударо огоҳ месозад.

2. Ба маҷлиси суд бе сабабҳои узрнокӣ дар қисми 2 моддаи 224 Кодекси мазкур зикргардида ҳозир нашудани айбдоркунандаи хусусӣ ё намояндаи ӯ боиси қатъ кардани пешбурди парванда мегардад.

3. Бо дархости айбдоркунандаи хусусӣ судя бояд ба ӯ дар ҷамъовариҳои далелҳо мусоидат кунад.

4. Судя ҳангоми мавҷуд будани асосҳо барои таъини маҷлиси суд дар муҳлати то ҳафт шабонарӯз аз лаҳзаи ворид гардидани ариза ба суд вазифадор аст, шахсҳо, ки нисбати ӯ шикоят карда шудааст, даъват намуда, ӯро бо маводи парванда шинос кунад ва ҳуқуқҳои судшавандаро дар маҷлиси суд, ки моддаи 47 Кодекси мазкур пешбинӣ намудааст, фаҳмонад ва муайян кунад, ки кӣҳоро ба сифати шохид ва ҳимоятгар ба суд даъват кардан мумкин аст.

5. Судя вазифадор аст ба тарафҳо имконияти оштии шуданро фаҳмонад. Зимнан, тарафҳо ҳуқуқ доранд ариза дар бораи оштиро то ба ҳонаи машваратӣ рафтани судя пешниҳод намоянд (*Қонуни ҚТ аз 04.07.2020 № 1702*).

6. Дар сурати аз ҷониби тарафҳо расидани ариза дар бораи оштии пешбурди парванда дар асоси сархати панҷуми қисми 1 моддаи 27 Кодекси мазкур бо қарори судя қатъ карда мешавад.

7. Агар тарафҳо бо ҳамдигар оштии нашаванд, судя пас аз иҷрои талаботи қисмҳои 3 ва 4 ҳамин модда тибқи қоидаҳои моддаи 262 Кодекси мазкур баррасии парвандаро таъин мекунад.

Моддаи 356. Баррасии парванда дар маҷлиси суд

1. Парванда дар маҷлиси суд аз тарафи судя тибқи қоидаҳои умумии муҳокимаи судӣ бо истисноии тартиби муқаррарнамудаи ҳамин модда, баррасӣ карда мешавад.

2. Муҳокимаи судӣ бояд дар муҳлати на дертар аз чордаҳ шабонарӯз аз лаҳзаи ба суд расидани ариза сар карда шавад.

3. Баррасии аризаро оид ба парвандаи айбдоркунии хусусӣ бо баррасии аризаи мутақобила якҷоя пеш бурдан мумкин аст. Якҷоя кардан тибқи қарори судя то оғози тафтиши судӣ иҷозат дода мешавад. Ҳангоми якҷоя кардани аризаҳо дар як пешбурд, шахсоне, ки онро арз кардаанд, дар муҳофизат ҳамзамон ба сифати айбдоркунандаи хусусӣ ва судшаванда иштирок мекунанд. Барои омодагӣ ба ҳимоя ва вобаста ба ворид шудани аризаи мутақобила ва якҷоя кардани пешбурд тибқи дархости шахсе, ки нисбати ӯ аризаи мутақобила дода шудааст, парвандаро ба муҳлати на бештар аз се шабонарӯз мавқуф гузоштан мумкин аст.

4. Пурсиши ин шахсон оид ба ҳолатҳои дар аризаҳо инъикоснамудаашон тибқи қоидаҳои пурсиши ҷабрдида, оид ба ҳолатҳои дар аризаҳои мутақобила инъикосёфта бошад, тибқи қоидаҳои пурсиши судшаванда анҷом дода мешавад.

5. Айбдоркунӣ дар маҷлиси суд аз ҷониби айбдоркунандаи хусусӣ ё намояндаи ӯ тақвият дода мешавад.

6. Тафтиши судӣ аз зикри ариза аз тарафи шахси онро арз карда ё намояндаи ӯ оғоз меёбад.

ҲАСЛИ ИХ. АЗ НАВ ДИДА БАРОМАДАНИ ҲУҚМ, ТАЪИНОТ ВА ҚАРОРЕ, КИ ЭЪТИБОРИ ҚОНУНИ ПАЙДО НАКАРДААНД

БОБИ 38. ШИКОЯТ ВА ЭЪТИРОЗИ КАССАТСИОНӢ АЗ ҚАРОРИ СУД, КИ ЭЪТИБОРИ ҚОНУНИ ПАЙДО НАКАРДААСТ

Моддаи 357. Ҳуқуқи овардани шикоят ва эътирози кассатсионӣ аз ҳукм

1. Мутобиқи қоидаҳои пешбининамудаи боби мазкур аз ҳукми суд, ки эътибори қонунӣ пайдо накардааст, аз ҷониби тарафҳо тибқи тартиби кассатсионӣ шикоят ва эътироз овардан мумкин аст.

2. Тибқи тартиби кассатсионии шикоят ва эътирозҳо ба ҳукмҳои эътибори қонунӣ пайдонакардаи суди марҳилаи якум баррасӣ карда мешаванд.

3. Ҳуқуқи шикоят оварданро ба ҳукм маҳкумшуда, сафедшуда, ҳимоятгари онҳо ва намояндагони қонунии онҳо, ҷабрдида ва намояндаи ӯ доранд.

4. Даъвогари граждaнӣ, ҷавобгари граждaнӣ ё намояндагони онҳо ҳуқуқ доранд ба ҳукм дар қисми вобаста ба даъвои граждaнӣ, инчунин дигар шахсоне, ки ҳуқуқу манфиатҳои молумулкии онҳо бо ҳукм ҳалалдор шудааст, дар қисми ҳуқуқу манфиатҳои молумулкии ҳалалдоршуда, шикоят оваранд (*Қонуни ҚТ аз 28.12.2012 № 932*).

5. Ҳуқуқи эътироз овардан ба ҳукм ба прокуратуре тааллуқ дорад, ки дар суд ба сифати айбдоркунандаи давлатӣ баромад кардааст. Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон, прокурорҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, шаҳри Душанбе, вилоятҳо, шаҳрҳо, ноҳияҳо, прокурорҳои ба онҳо баробаркардашуда ва муовинони онҳо дар доираи салоҳияти худ ҳуқуқ доранд, сарфи назар аз ширкаташон дар муҳофизати судии парвандаи ҷиноятӣ, ба ҳукм эътироз оваранд.

Моддаи 358. Тартиби шикоят кардан ва эътироз овардан ба ҳукмҳо

1. Бо тартиби кассатсионӣ шикоят карда ва эътироз оварда мешаванд аз:

- ҳукмҳои судҳои шаҳрӣ ва ноҳиявӣ ба Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят ва ҳукмҳои судҳои ноҳиявии шаҳри Душанбе ба Суди шаҳри Душанбе;
- ҳукмҳои судҳои ноҳияҳо ва шаҳрҳои тобеи ҷумҳурӣ ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- ҳукмҳои Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, суди вилоятӣ ва Суди шаҳри Душанбе ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- ҳукмҳои судҳои ҳарбии гарнизонҳо ба Коллегияи ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- ҳукмҳои коллегияҳои судии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

2. Шикоятҳо ва эътирозҳои кассатсионӣ ба воситаи суде, ки ҳукмро баровардааст, пешниҳод мегардад, аммо бевосита ба марҳилаи кассатсионӣ овардани шикоят ё эътироз ба баррасии шикоят ё эътироз монеъ намешавад.

3. Аз ҳукме, ки ҳангоми баррасии такрории парванда бароварда шудааст бо тартиби умумӣ шикоят ва эътироз овардан мумкин аст.

Моддаи 359. Мӯҳлатҳои шикоят кардан ва эътироз овардан ба ҳукмҳо

1. Тарафҳо метавонанд аз ҳукми суд дар мӯҳлати даҳ шабонарӯз аз лаҳзаи эълони он, агар маҳкумшуда таҳти ҳабс қарор дошта бошад дар ҳамин мӯҳлат аз лаҳзаи ба у супорида шудани нусхаи ҳукм шикоят кунанд ё эътироз оваранд.

2. Дар ҷараёни мӯҳлати барои шикоят кардан аз ҳукм муайянгардида парвандаро аз суд талаб карда гирифтани мумкин нест.

3. Шикоят ва эътирозҳое, ки бо гузаронидани мӯҳлат арз шудаанд, мавриди баррасӣ қарор дода намешаванд.

Моддаи 360. Тартиби барқарор намудани мӯҳлати шикоят кардан ва эътироз овардан

1. Дар сурати бо сабаби узрнок гузаронидани мӯҳлати шикоят кардан ва эътироз овардан шахсоне, ки барои шикоят кардан ва эътироз овардан ҳуқуқ доранд, метавонанд ба суди ҳукмбароварда дар хусуси барқарор намудани мӯҳлат дархост пешниҳод намоянд. Дархости барқарор намудани мӯҳлат дар муҳокимаи судии парванда мавриди баррасӣ қарор дода шуда, судя ҳуқуқ дорад, шахсоро, ки дархостро пешниҳод кардааст, барои додани баёнот ё ҳулоса даъват кунад.

2. Аз қарори суд дар хусуси рад намудани барқарор кардани мӯҳлати гузаронидашуда ба суди болоӣ, ки ҳуқуқ дорад, мӯҳлати гузаронидашударо барқарор ва парвандаро тибқи шикоят ё эътироз баррасӣ намояд, шикоят кардан ва эътироз овардан мумкин аст.

Моддаи 361. Огоҳ кардани тарафҳо аз шикоят ва эътирози пешниҳодшуда

1. Дар хусуси шикоят ва эътирози дохилшуда судяе, ки ҳукм баровардааст, маҳкумшуда ё сафедшуда, ҳимоятгар, айбдоркунанда, ҷабрдида ё намояндаи ӯ, инчунин даъвогари граждaнӣ, ҷавобгари граждaнӣ ва намояндагони онҳоро, ба шарте, ки эътироз ё шикоят ба манфиати онҳо даҳлат кунад, огоҳ намуда, мефаҳмонад, ки онҳо ҳуқуқ

доранд, бо шикоят ё эътироз шинос шаванд ва ба таври хаттӣ эродҳои худро ба шикоят ё эътироз пешниҳод кунанд.

2. Бо хоҳиши онҳо суд нусхаи эътироз ё шикоятро, ки тарафи дигар додааст, ба онҳо месупорад.

3. Эродҳои, ки нисбат ба эътироз ё шикоят расидаанд ба парванда ҳамроҳ карда мешаванд.

Моддаи 362. Оқибатҳои шикоят кардан ва эътироз овардан

1. Шикоят кардан ва эътироз овардан иҷрои ҳукмро бозмедорад.

2. Пас аз гузаштани мӯҳлати барои шикоят ё эътирози ҳукм муайянгардида судяе, ки ҳукмро баровардааст, парвандаро бо шикоят, эътироз ва эродҳои нисбат ба он расида ба суди марҳилаи кассатсионӣ мефиристад ва дар ин бора тарафҳоро огоҳ мекунад.

3. Шахсе, ки аз ҳукм шикоят кардааст ва эътироз овардааст, ҳуқуқ дорад онро то оғози маҷлиси суди марҳилаи кассатсионӣ бозхонад.

4. Шахсе, ки аз ҳукм шикоят кардааст ва эътироз овардааст, ҳуқуқ дорад онро тағйир диҳад ё шикоят ё эътирози худро бо далелҳои нав пурра кунад. Зимнан дар эътирози иловагии прокурор ё дар шикояти шахс дар бораи тағйир додани шикоят, ҳамчунин дар шикояти иловагии ҷабрдида, айбдоркунандаи хусусӣ ё намояндагони онҳо, ки пас аз гузаштани мӯҳлати овардани шикоят ё эътироз ба ҳукм пешниҳод шудааст дар бораи бад кардани вазъи маҳкумшуда, ба шарте, ки чунин талаб дар шикоят ё эътирози пештар овардашуда ҷой надошта бошад, масъала гузоштан мумкин нест.

Моддаи 363. Шикоят кардан ва эътироз овардан аз таъиноти (қарори) суди марҳилаи якум

1. Аз таъиноти (қарори) суди марҳилаи якум ба истиснои муқаррароти қисми 3 ҳамин модда аз ҷониби шахсони дар моддаи 357 Кодекси мазкур зикршуда шикояти хусусӣ кардан ё эътирози хусусӣ овардан мумкин аст.

2. Мутобиқи қоидаҳои ҳамин модда аз таъиноте (қароре), ки дар рафти муҳокимаи судӣ дар бораи таҳқиқи далелҳо, дархости иштирокчиёни мурофия, инчунин риояи тартибот дар толори маҷлиси суд, ғайр аз таъиноти (қарори) дар хусуси ситонидани ҷарима баровардашуда, шикоят ё эътироз карда намешавад. Эрод ба қарорҳои дар боло зикршуда, мумкин аст ба тариқи шикояти кассатсионӣ ё эътироз нисбати ҳукм пешниҳод шавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 14.03.2014 № 1067*).

3. Шикояти хусусӣ ё эътироз аз таъиноти (қарори) суди марҳилаи якум аз ҷониби тарафҳо дар мӯҳлати даҳ шабонарӯз аз лаҳзаи бароварда шуданашон дода шуда, тибқи талаботи боби 39 Кодекси мазкур баррасӣ карда мешаванд.

4. Дар сурати шикоят кардан ва эътироз овардан ба таъиноте (қароре), ки дар ҷараёни муҳокимаи судӣ бо баровардани ҳукм хотима ёфтааст, парванда танҳо пас аз гузаштани мӯҳлати барои шикояти ҳукм муайянгардида ба суди марҳилаи болоӣ фиристода мешавад. Зимнан, агар ба ҳукм шикояти кассатсионӣ оварда шуда бошад, тафтиши шикояти хусусӣ ё эътирози хусусӣ аз ҷониби он марҳилаи судӣ анҷом дода мешавад, ки парвандаро бо тартиби кассатсионӣ баррасӣ мекунад.

5. Ҳуқуқи шикоят кардан аз таъиноти суд ва қарори судя, инчунин ба шахсоне тааллуқ дорад, ки дар парвандаи мазкур ба сифати тараф иштирок надоштанд, вале таъинот ё қарор ба манфиати онҳо даҳлат мекунад.

БОБИ 39. БА ТАРИҚИ КАССАТСИОНӢ БАРРАСӢ КАРДАНИ ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТӢ

Моддаи 364. Мавзӯи муҳокимаи судӣ дар марҳилаи кассатсионӣ

Суди марҳилаи кассатсионӣ аз рӯи шикоят ва эътирозҳои кассатсионӣ қонунӣ, асоснок ва одилона будани ҳукм ва дигар қарорҳои судиро тафтиш менамояд.

Моддаи 365. Ҳайати суд ҳангоми баррасии парвандае, ки аз он шикоят карда ва ба он эътирози кассатсионӣ оварда шудааст

Парвандаи ҷиноятӣ ба тариқи кассатсионӣ аз тарафи суд дар ҳайати се нафар судя баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 366. Мӯҳлатҳои баррасии парванда дар суди марҳилаи кассатсионӣ

1. Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоятӣ ва суди шаҳри Душанбе бояд парвандаи тибқи шикоят ё эътирози кассатсионӣ расидаро дар мӯҳлати на дертар аз чордаҳ шабонарӯз аз рӯзи ворид шуданаш баррасӣ кунанд. Ҳангоми махсусан мураккаб будани парванда ё дар ҳолатҳои дигари истисноӣ раиси суди дахлдор метавонад бо қарори худ ин мӯҳлатро то чордаҳ шабонарӯз дароз кунад.

2. Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон парвандаи тибқи шикоят ё эътирози кассатсионӣ расидаро бояд дар мӯҳлати на дертар аз як моҳ аз рӯзи ворид шуданаш баррасӣ кунад. Дар ҳолатҳои истисноӣ Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовини ӯ метавонанд бо қарори худ ин мӯҳлатро то як моҳ дароз кунанд.

3. Дар сурати дароз кардани мӯҳлати баррасии парванда дар марҳилаи кассатсионӣ иштирокчиёни парванда бояд пешакӣ огоҳ карда шаванд.

Моддаи 367. Шикоят ё эътирози кассатсионӣ

Шикоят ё эътирози кассатсионӣ инҳоро бояд дар бар гирад:

- номи суде, ки аз он шикоят ё ба он эътироз оварда шудааст;
- маълумот дар хусуси шахсе, ки шикоят ё эътирозро овардааст (вазъи муурофиавии ӯ), ҷои истиқомат ва маҳалли будубоши ӯ;
- ҳукм ё дигар қароре, ки аз он шикоят ё ба он эътироз оварда шудааст ва суде, ки ин қарорро баровардааст;
- вазҳҳои шахсе, ки шикоят ё эътироз овардааст, нодурустии ҳукм ё дигар қарор дар ҷуст ва хоҳиши ӯ аз ҷӣ иборат аст.
- номгӯи маводе, ки ба шикоят ё эътироз замида карда шудааст;
- имзои шахсе, ки шикоят ё эътироз овардааст.

Моддаи 368. Таъини маҷлиси суди марҳилаи кассатсионӣ

1. Ҳангоми бо шикоят ё эътирози кассатсионӣ ворид шудани парванда раиси суди марҳилаи кассатсионӣ ё муовини ӯ оид ба парванда ҳайати коллегияи кассатсионӣ ва судия маърузакунандаро таъин намуда, дар айни замон раисикунанда, ҷой ва вақти дар маҷлиси суд баррасӣ кардани парвандаро муайян мекунад.

2. Дар бораи ҷой ва вақти баррасии парванда дар марҳилаи кассатсионӣ тарафҳо бояд огоҳ карда шаванд. Масъалаи даъвати маҳкумшудае, ки таҳти ҳабс қарор дорад, аз ҷониби суд ҳал карда мешавад. Маҳкумшудаи таҳти ҳабс қарор дошта, ки хоҳиши ширкат кардан дар баррасии шикоят ё эътирози ҳилофи манфиати ӯ овардаи прокурор намудааст, бояд ба маҷлиси судии марҳилаи кассатсионӣ оварда шавад.

3. Ҳозир нашудани шахсоне, ки дар бораи ҷой ва вақти маҷлиси кассатсионӣ саривақт огоҳ гардидаанд, барои баррасии парванда монеа шуда наметавонад.

4. Шахсоне, ки мутобиқи қисми 3 моддаи 357 Кодекси мазкур барояшон ҳуқуқи шикоят овардан аз ҳукм дода шудааст, инчунин ҳимоятгари маҳкумшуда (сафедшуда) ё намояндаи ҷабрдида, ки пас аз баровардани ҳукм супориши онҳоро қабул кардаанд, дар ҳама ҳолатҳо ба маҷлиси кассатсионӣ роҳ дода мешаванд. Бо хоҳиши онҳо барои асоснок кардани шикоят ё эътироз ё эрод гирифтани ба онҳо сухан дода мешавад.

Моддаи 369. Тартиби баррасии парванда аз ҷониби суди марҳилаи кассатсионӣ

1. Раисикунанда маҷлиси судро кушода, эълон мекунад, ки кадом парванда ва дар асоси шикоят ё эътирози кассатсионии кӣ мавриди баррасӣ қарор мегирад. Пас аз ин раисикунанда муайян мекунад, ки аз рӯи парванда кӣ ҳозир шудаанд ва баъд суд масъаларо дар бораи имконияти баррасии парванда ҳал менамояд. Сипас раисикунанда ҳайати суд, насаб, ном ва номи падари шахсони ба сифати тараф дар маҷлиси судӣ ҳузурдошта ва тарҷумонро эълон намуда, ба онҳо изҳори рад намуданро мефаҳмонад ва аз онҳо мепурсад, ки аризаҳои радкунӣ доранд ё не. Оид ба радкунии арзшуда суд таъинот мебарорад (*Қонуни ҚТ аз 20.04.2021 № 1777*).

2. Раисикунанда аз шахсони ҳозиршуда дар бораи дархости онҳо пурсида ва суд аз рӯи баррасии дархост таъинот мебарорад.

3. Баррасии парванда бо иттилооти судьяи маърузакунанда оғоз ёфта, ӯ моҳияти парванда ва вачҳҳои шикоят ё эътирозро баён мекунад. Пас аз маъруза шахсони шикоят ё эътироз арзкарда вачҳҳои худро асоснок мекунад. Дар сурати пешниҳоди маводи иловагӣ раискунанда ё судьяи маърузакунанда онҳоро эълон мекунад ва барои шиносӣ ба прокурор ва шахсони дар моддаи 368 Кодекси мазкур нишондодашуда медиҳад, ба шарте, ки онҳо дар муҳофизат иштирок дошта бошанд. Пас аз ин маҳкумшуда ё сафедкардашуда, ҳимоятгарони онҳо ва намояндагони қонунии онҳо, даъвогари граҷданӣ ва ҷавобгари граҷданӣ ё намояндагони онҳо, ба шарте, ки онҳо дар муҳофизат иштирок дошта бошанд, баёнот медиҳанд. Баъди додани баёнот суд ҳулоаи прокурорро мешунавад ва барои баровардани таъинот ба ҳонаи машваратӣ меравад.

4. Маводи иловагии пешниҳодгардида набояд бо роҳи гузаронидани амалҳои тафтишӣ ба даст оварда шуда бошад.

5. Тартиби маҷлиси суд ва ҷораҳое, ки нисбат ба вайронкунандагон андешида мешаванд, аз рӯи талаботи моддаҳои 291 ва 292 Кодекси мазкур муайян карда мешаванд.

6. Суди марҳилаи кассатсионӣ парвандаро, ғайр аз ҳолатҳои дар моддаи 273 Кодекси мазкур зикргардида дар маҷлиси ошкорой суд баррасӣ мекунад.

7. То сар шудани маҷлиси суд шахсе, ки аз ҳукм шикоят ё ба он эътироз овардааст, ҳуқуқ дорад шикоят ё эътирози худро бозхонад. Прокурори болоӣ ҳуқуқ дорад, ки эътирози овардаи прокурори поёниро бозпас хонад.

Моддаи 370. Ҳади баррасии парванда дар суди марҳилаи кассатсионӣ

Суд бо вачҳҳои дар шикоят ё эътирози кассатсионӣ овардашуда вобаста набуда, парвандаро дар ҳаҷми пуррааш дар ҳаққи ҳамаи айбдорон, аз ҷумла нисбат ба онҳое, ки шикоят ё эътирози кассатсионӣ наовардаанд, месанҷад.

Моддаи 371. Қароре, ки суди марҳилаи кассатсионӣ қабул мекунад

Ҳангоми бо тартиби кассатсионӣ баррасӣ намудани парванда суд яке аз қарорҳои зайлро қабул мекунад:

- ҳукмро бетағйир ва шикоят ё эътирозро беқаноат мемонад;
- ҳукмро бекор ва парвандаро қатъ менамояд;
- ҳукмро тағйир медиҳад;
- ҳукмро бекор мекунад ва парвандаро барои тафтиши нав ё ба муҳокимаи нави судӣ мефиристад.

Моддаи 372. Асосҳои барои бекор кардан ё тағйир додани ҳукм дар суди марҳилаи кассатсионӣ

Барои бо тартиби кассатсионӣ бекор кардан ё тағйир додани ҳукм инҳо асос шуда метавонанд:

- яктарафа ё нопурра будани таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ё судӣ;
- мувофиқат накардани ҳулоаи суд, ки дар ҳукм баён шудаанд, ба ҳолатҳои воқеии парванда;
- ба таври ҷидди вайрон карда шудани қонуни муҳофизатии ҷиноятӣ;
- нодуруст татбиқ карда шудани қонуни ҷиноятӣ;
- номувофиқии ҷазои таъиншуда ба вазнинии ҷиноят ва шахсияти маҳкумшуда.

Моддаи 373. Яктарафа ё нопурра будани таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ё судӣ

1. Таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ё судӣ яктарафа ё нопурра ба ҳисоб меравад, ба шарте, ки зимни анҷом додани он ҳолатҳои барои баровардани ҳукм аҳамияти ҷиддӣ дошта муайян карда нашуда бошанд.

2. Таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ё судӣ дар ҳама ҳолат яктарафа ё нопурра эътироф карда мешавад, ба шарте, ки доир ба парванда:

- шахсоне нопурсида монда бошанд, ки нишондодҳои онҳо барои парванда аҳамияти ҷиддӣ доранд ё экспертизае гузаронида нашуда бошад, ки мувофиқи қонун гузаронидани он ҳатмист, ҳамзамон ҳуҷҷатҳои талаб карда гирифта ё далелҳои шайъие, ки дарёфт нагардида ба парванда ҳамроҳ карда нашуда бошанд, ки аҳамияти ҷиддӣ доранд;

- ҳолатҳое таҳқиқ нашуда бошанд, ки дар таъиноти судӣ парвандаи ҷиноятиро ба тафтиши нав ё муҳокимаи нави судӣ фиристода нишон дода шудаанд;
- маълумот оид ба шахсияти судшаванда пурра муайян карда нашуда бошад.

Моддаи 374. Ба ҳолатҳои воқеии қор мувофиқ набудани ҳулосаи суд, ки дар ҳукм ифода ёфтаанд

- Ҳукм ба ҳолатҳои воқеии қор номувофиқ эътироф карда мешавад, ба шарте, ки:
- ҳулосаи суд бо далелҳои, ки дар маҷлиси суд таҳқиқ шудаанд, тасдиқ нашаванд;
 - суд ҳолатҳоро, ки ба ҳулосаи он таъсири ҷиддӣ расонида метавонистанд, ба ҳисоб нагирифта бошад;
 - далелҳои ба ҳам муқобил, ки барои ҳулосаи суд аҳамияти ҷиддӣ доранд, мавҷуд бошанду дар ҳукм нишон дода нашуда бошад, ки суд бо кадом асосҳо баъзеи ин далелҳоро қабул кардаасту далелҳои дигарро рад намудааст;
 - ҳулосаи суд, ки дар ҳукм ифода ёфтаанд, ихтилофҳо дошта бошанду барои ҳал намудани масъалаи гунаҳгор будан ё бегуноҳии шахси маҳкумшуда, ё худ сафед кардашуда, барои дурустии татбиқ намудани қонуни ҷиноятӣ ё барои муайян кардани чораи ҷазо таъсир расонанд ё худ таъсир расонда метавониста бошанд.

Моддаи 375. Ба таври ҷиддӣ вайрон кардани қонуни мувофиавии ҷиноятӣ

1. Ба таври ҷиддӣ вайрон кардани қонуни мувофиавии ҷиноятӣ чунин вайронкунии принципҳо ва дигар муқаррароти умумии Кодекси мазкур ҳангоми пешбурди парванда эътироф карда мешавад, ки бо роҳи маҳрум ё маҳдуд кардани ҳуқуқҳои ба шахсони дар парванда иштироккунанда қарордодаи қонун, риоя накардани расмияти пешбурди судӣ ё бо роҳи дигар ба таҳқиқи ҳамаҷониба ва ҳолисонаи ҳолатҳои парванда ҳалал расонида, барои баровардани ҳукми одилонаи судӣ таъсир расонидаанд ё метавонистанд таъсир расонанд.

2. Ҳукм бояд бекор карда шавад:

- вақте ки яктарафа ё нопурра будани тафтиши судӣ натиҷаи саҳван аз баррасӣ истисно кардани далелҳои имконпазир ё беасос рад кардани пешниҳоди тараф дар таҳқиқи далелҳои бошад, ки барои парванда аҳамият дошта метавонистанд;
- таҳқиқ накардани далелҳои, ки бояд ҳатман таҳқиқ шаванд (набудани ҳулосаи қоршинос, ҳангоме ки он ҳатмӣ мебошад, иҷро накардани таъиноти суде, ки парвандаро аз муҳокимаи пешакӣ барои тафтиши иловагӣ фиристодааст ва ғайра).

3. Ҳукм дар ҳар ҳолат бояд бекор карда шавад, ба шарте ки:

- ҳангоми мавҷуд будани асосҳои пешбининамудаи моддаи 288 Кодекси мазкур парвандаи ҷиноятӣ аз ҷониби суд қатъ нагардида бошад;
- ҳукм бо ҳайати ғайриқонунии суд бароварда шуда бошад;
- парванда дар ғоибии судшаванда баррасӣ гардида бошад, ба ғайр аз ҳолатҳои пешбининамудаи қисмҳои 3 ва 4 моддаи 280 Кодекси мазкур;
- парванда бе иштироки ҳимоятгар баррасӣ шудааст, ҳангоме ки иштироки ӯ тибқи қонун ҳатмӣ мебошад ё бо тарзи дигар ҳуқуқи айбдоршаванда барои доштани ҳимоятгар вайрон карда шуда бошад;
- дар суд ҳуқуқи айбдоршаванда (судшаванда) дар бобати истифодаи забони модарӣ ё хизмати тарҷумон вайрон карда шуда бошад;
- ба судшаванда ҳуқуқи иштирок дар музокираи судӣ пешниҳод нашуда бошад;
- ба судшаванда сухани охири дода нашуда бошад;
- ҳангоми баровардани ҳукм махфӣ будани машварати судяҳо вайрон карда шуда бошад;
- ҳукм аз тарафи судя ё яке аз судяҳо имзо нашуда бошад;
- дар парванда протоколи маҷлиси суд набошад.

Моддаи 376. Нодуруст татбиқ карда шудани қонуни ҷиноятӣ

Қонуни ҷиноятӣ нодуруст татбиқшуда ба ҳисоб меравад, ба шарте, ки:

- суд қонунро, ки татбиқ карда шудани он лозим буд, татбиқ накарда бошад;
- суд қонунро, ки татбиқ карда шудани он лозим набуд, татбиқ карда бошад;

- суд қонунро нодуруст маънидод кардааст, ки он ба мазмуни дақиқи қонун муҳолиф бошад.

Моддаи 377. Номувофиқии ҷазои таъиннамудаи суд

Ба вазнинии ҷиноят ва шахсияти маҳкумшуда ҷунин ҷазо номувофиқ доништа мешавад, ки агар он аз доираи пешбиникардаи қонуни ҷиноятӣ берун набаромада бошад ҳам, вале аз рӯи намуд ва андозаи худ, ҷӣ аз ҷиҳати сабуқӣ ва ҷӣ аз ҷиҳати вазниниаш баръало беадолатона мебошад.

Моддаи 378. Норавоии вазнин кардани ҷазои маҳкумшуда ё дар ҳаққи ӯ татбиқ намудани қонуни оид ба ҷинояти вазнинтар дар марҳилаи кассатсионӣ

1. Суд дар вақти ба тариқи кассатсионӣ дида баромадани парванда метавонад ҷазоеро, ки суди марҳилаи якум таъин кардааст, сабуктар намояд ё ки қонуни оид ба ҷинояти сабуктарро татбиқ кунад, вале ҳуқуқ надорад, ки ҷазоро пурзӯр намояд ва ҳамчунин қонуни доир ба ҷинояти вазнинтарро татбиқ кунад (*Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1381*).

2. Ҳукмро бо зарурати татбиқи қонун дар бораи ҷинояти вазнинтар ё худ барои сабук будани ҷазо фақат дар ҳамон мавридҳо бекор кардан мумкин аст, ки бо ҳамин асосҳо прокурор эътироз оварда ё ҷабрдида шикоят карда бошад.

Моддаи 379. Бекор кардани ҳукми айбдоркунӣ ва қатъ кардани парванда

Суд парвандаро бо тартиби кассатсионӣ баррасӣ намуда, ҳангоми мавҷуд будани асосҳои пешбиниамудаи сархатҳои панҷум-нуҳуми қисми 1 моддаи 27 ва моддаи 28 Кодекси мазкур ҳукми айбдоркуниро бекор карда ва парвандаро қатъ мекунад.

Моддаи 380. Бекор кардани ҳукми сафедкунанда

1. Ҳукми сафедкунандае, ки судя танҳо ё суд баровардаанд, дар марҳилаи кассатсионӣ танҳо аз рӯи эътирози прокурор ё шикояти ҷабрдида, айбдоркунандаи хусусӣ ё намояндагони онҳо, инчунин шикояти шахси аз ҷониби суд сафедкардашуда, ки бо асосҳои сафедкунӣ розӣ намебошад, мумкин аст бекор карда шавад.

2. Ҳукми сафедкунанда, таъинот дар бораи қатъ кардани парванда ё дигар қароре, ки ба манфиати судшаванда бароварда шудааст, наметавонад бинобар ба таври ҷиддӣ вайрон кардани қонуни мурофиавии ҷиноятӣ, ба истиснои ҳолатҳои пешбиниамудаи сархатҳои дуюм, нуҳум ва даҳуми қисми 3 моддаи 375 Кодекси мазкур бекор карда шавад.

Моддаи 381. Оқибатҳои бекор кардани ҳукм

1. Суд ҳангоми бекор кардани ҳукм ва ба муҳокимаи нави судӣ ирсол намудани парванда дар таъйинот нишон медиҳад, ки пешбурди парванда бояд аз таҳқиқ ё тафтиши нав ё аз муҳокимаи судӣ сар карда шавад.

2. Дар сурати бекор кардани ҳукм бинобар зарурати эълон кардани айби нисбатан вазнинтар ё айбе, ки аз рӯи ҳолатҳои воқеӣ аз айби дар ибтидо эълон кардашуда ҷиддан фарқ мекунад, парванда тавассути суде, ки ҳукм баровардааст, барои тафтиши нав ба прокурор равон карда мешавад.

3. Дар сурати бекор кардани ҳукм бо сабаби роҳ додан ба вайронкунии қонун ҳангоми баррасии парванда дар суд, парванда барои баррасии нав ба ҳамон суде, ки ҳукмро баровардааст, дар ҳайати нав ё ба суди дигар ирсол карда мешавад.

Моддаи 382. Тағйир додани ҳукм

1. Агар зимни баррасии парванда ба тариқи кассатсионӣ муайян карда шавад, ки суди марҳилаи якум қонуни ҷиноятиро нодуруст татбиқ кардааст ё ҷазои таъинкарда ба вазнинии ҷиноят ва шахсияти маҳкумшуда мувофиқ нест, суди марҳилаи кассатсионӣ метавонад парвандаро ба баррасии нав надода, тибқи муқаррароти моддаи 378 Кодекси мазкур ба ҳукм тағйирот ворид намояд, ба шарте, ки ҷазои тағйирдодашуда аз ҷазои дар ибтидо таъиншуда зиёд набошад ва ё қонуни ҷиноятӣ нисбатан вазнин татбиқ нашуда бошад.

2. Суди марҳилаи кассатсионӣ ҳуқуқ надорад ба ҳукм тағйироте дарорад, ки ба ҳолатҳои дар ҳукми суди марҳилаи якум муқаррар карданашуда ё ин ки ба далелҳои радкардаи он асос карда шуда бошад.

Моддаи 383. Мазмуни таъиноти кассатсионӣ

1. Дар таъиноти кассатсионӣ инҳо бояд зикр гарданд:

- вақт ва ҷои баровардани таъинот;
- номи суд ва ҳайати коллегияи кассатсионӣ, ки таъинотро баровардааст;
- шахсоне, ки зимни баррасии парванда дар марҳилаи кассатсионӣ иштирок доштанд;
- шахсоне, ки шикоят ё эътирози кассатсионӣ арз намудаанд;
- моҳияти шикоят ё эътироз;
- мазмуни қисми хулосавии ҳукме, ки аз он шикоят карда ё эътироз оварда шудааст;
- асосҳои қабули қарор дар марҳилаи кассатсионӣ;
- қарори суди марҳилаи кассатсионӣ оид ба шикоят ё эътироз.

2. Қисми баёнияти таъинот дарҷи мухтасари вачҳҳои шахсоро, ки шикоят арз ё эътироз кардааст, эродҳои дигар шахсони иштирокчии марҳилаи кассатсионӣ, инчунин асосҳои қабул кардани қарорро дар бар мегирад. Агар шикоят ё эътироз қонунгардонидани нашуда бошад, асосҳои, ки тибқи он шикоят ё эътироз беасос ё қамаҳамаият доништа шудааст, нишон дода мешаванд. Ҳангоми бекор кардан ё тағйир додани ҳукм зикр карда мешавад, ки талаботи кадом моддаҳои қонуни ҷиноятӣ ё муҳофизатии ҷиноятӣ вайрон карда шудааст ва ин вайронкуниҳо аз ҷиҳати иборатанд; асосҳои, ки тибқи онҳо ҷазои таъиннамудаи суди марҳилаи якум ғайриодилона эътироф шудааст. Дар сурати ба тафтиши нав ва муҳокимаи нави судӣ фиристодани парванда нишон дода мешавад, ки кадом вайронкуниҳои қонун бояд баргараф карда шаванд. Дар айни замон суди марҳилаи кассатсионӣ ҳуқуқ надорад оид ба исботшуда ё исботнашуда будани айб, оид ба ҳаққонӣ ё нодурустии ин ё он далел ва бартарии як далел нисбат ба далели дигар, оид ба татбиқи қонуни ҷиноятӣ дар бораи ҷазо аз ҷониби суди марҳилаи якум, дар бораи ҷораи ҷазо масъалаҳоро пешаки ҳал намояд.

3. Таъинот дар ҳонаи машваратӣ бароварда шуда, ба он ҳамаи ҳайати суд имзо мегузоранд ва пас аз баргаштани ҳайати суд аз ҳонаи машваратӣ ҷавобгарон карда мешавад.

Моддаи 384. Ҳади ҳуқуқҳои суди марҳилаи кассатсионӣ

Суди марҳилаи кассатсионӣ ҳуқуқ дорад дар ҳолати зарурӣ оид ба парванда экспертизаи судӣ таъин намуда, баррасии парвандаро боздорад, маводи иловагии пешниҳодшударо таҳқиқ кунад, намуди низомро таъин кунад, ба шарте, ки он бо ҳукм таъин нашуда бошад, инчунин ба қарори суд дигар тағйиротро, ки вазъи маҳкумшударо бадтар намекунад, ворид намояд.

Моддаи 385. Ба иҷро расонидани таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ

1. Таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ барои иҷро дар мӯҳлати на дертар аз ҳафт шабонарӯзи баъди баровардани он якҷоя бо парванда ба суде, ки ҳукмро баровардааст, фиристода мешавад.

2. Таъиноте, ки мувофиқи он маҳкумшуда бояд аз ҳабс озод карда шавад дар ин қисм ҷавобгарон иҷро карда мешавад, ба шарте, ки маҳкумшуда дар маҷлиси суди марҳилаи кассатсионӣ иштирок дошта бошад. Дар ҳолатҳои дигар нусхаи қисми хулосавии таъинот ҷиҳати иҷрои қарори аз ҳабс озод кардани маҳкумшуда ҷавобгарон ба маъмурияти маҳалли таҳти ҳабс нигоҳдорӣ фиристода мешавад.

БОБИ 40. БА ИҶРО РАСОНИДАНИ ҲУҚМ, ТАЪИНОТ ВА ҚАРОР

Моддаи 386. Эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукм ва иҷрои он

1. Ҳукми суди марҳилаи якум пас аз гузаштани мӯҳлати овардани шикоят ё эътирози кассатсионӣ, ба шарте, ки аз он шикоят ё ба он эътироз оварда нашуда бошад, эътибори қонунӣ пайдо мекунад ва бояд ба иҷро расонида шавад. Дар сурати шикоят ё эътироз овардан ба тариқи кассатсионӣ ҳукм, ба шарте, ки бекор карда нашуда бошад, дар рӯзи баровардани таъинот эътибори қонунӣ пайдо мекунад.

2. Ҳукм аз ҷониби суди марҳилаи якум дар мӯҳлати на дертар аз се шабонарӯз аз рӯзи эътибори қонунӣ пайдо кардани он ё баргарадонидани парванда аз суди марҳилаи кассатсионӣ ба иҷро расонида мешавад.

3. Агар ҳукми айбдоркунанда дар мӯҳлатҳои муқаррарнамудаи моддаи 81 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро нашуда бошад, шахси барои ҷиноят маҳкумшуда аз адои ҷазо озод карда мешавад.

4. Агар ҳукм танҳо нисбат ба яке аз маҳкумшудагон шикоят ё эътироз оварда шуда бошад, он то баррасии тамоми ҳукм дар суди марҳилаи кассатсионӣ ба андозаи пуррааш эътибори қонунӣ пайдо намекунад.

Моддаи 387. Эътибори қонунӣ пайдо кардани таъиноти (қарори) суд ва иҷрои он

1. Таъиноти (қарори) суди марҳилаи якум пас аз гузаштани мӯҳлати шикоят ё эътироз, вале дар сурати арзи шикояти хусусӣ ё эътироз кардан пас аз баррасии парванда аз ҷониби суди болоӣ эътибори қонунӣ пайдо мекунад ва ба иҷро расонида мешавад.

2. Таъиноти (қарори) суде, ки аз он шикоят ё ба он эътироз кардан мумкин нест, пас аз баровардани он фавран эътибори қонунӣ пайдо мекунад ва ба иҷро расонида мешавад.

3. Таъиноти (қарори) суд дар бораи қатъ кардани пешбурди парванда ҳангоми ҳалли масъалаи таъини маҷлиси суд ё дар маҷлиси суд дар он қисме, ки ба озод кардани айбдоршаванда ё судшаванда аз ҳабс марбут аст, бояд фавран иҷро карда шавад.

4. Таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ аз лаҳзаи эълони он эътибори қонунӣ пайдо мекунад ва танҳо бо тартиби пешбиниамудаи бобҳои 42 ва 43 Кодекси мазкур аз нав дида баромада мешавад.

5. Таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ, инчунин таъинот ё қарори суди марҳилаи назоратӣ бо тартиби пешбиниамудаи моддаи 388 Кодекси мазкур иҷро карда мешавад.

Моддаи 388. Тартиби иҷрои ҳукм, таъинот ва қарори суд

1. Ҳукм, таъинот ва қарори суд, ки эътибори қонунӣ пайдо кардаанд, барои ҳамаи корхонаҳо, ташкилотҳо ва муассисаҳо, шахсони мансабдор ва шаҳрвандон ҳатмӣ буда, дар тамоми ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд ба иҷро расонида шаванд.

2. Иҷрои ҳукм, таъинот ва қарор ба зиммаи суде гузошта мешавад, ки парвандаро дар марҳилаи якум баррасӣ намудааст. Фармоиши иҷрои ҳукм аз тарафи судя якҷоя бо нусхаи ҳукм ба он мақомоте, ки тибқи қонунгузори иҷрои ҷазои ҷиноятӣ иҷрои ҳукм ба зиммааш гузошта шудааст, ирсол мегардад. Дар сурати бо тартиби кассатсионӣ баррасӣ намудани парванда таъйир додани ҳукми суди марҳилаи якум ба нусхаи ҳукм нусхаи таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ замима карда мешавад.

3. Иқтибос аз ҳукми суд вобаста ба маҳрум кардан аз ҳуқуқи ишғоли мансабҳои муайян ё машғул шудан ба фаъолияти муайян, ки эътибори қонунӣ пайдо кардааст, ба мақоми анҷомдиҳандаи бақайдгирии давлатии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ ирсол карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 14.05.2016 № 1306*).

4. Мақомоти иҷрокунандаи ҳукм фавран ба суде, ки ҳукмро баровардааст, аз иҷрои он хабар медиҳанд. Маъмурияти муассисаи ислоҳӣ судеро, ки ҳукм баровардааст, бояд аз маҳалли адои ҷазо аз тарафи маҳкумшуда огоҳ созад.

5. Иҷро накардани ҳукм, таъинот ва қарори эътибори қонунӣ пайдонамудаи суд боиси ҷавобгариҳои ҷиноятии пешбиниамудаи моддаи 363 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон мегардад.

Моддаи 389. Хабар додан ба хешовандони наздики маҳкумшуда ва даъвогари граждани дар бораи иҷрои ҳукм

1. Пас аз эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукм, ки тибқи он маҳкумшудаи тахти ҳабси пешакӣ қарордошта аз озодӣ маҳрум карда шудааст, маъмурияти маҳалли адои ҷазо вазифадор аст яке аз хешовандони наздики маҳкумшударо огоҳ созад, ки ӯ барои адои ҷазо ба кучо равон карда мешавад.

2. Барои вохӯрӣ бо маҳкумшудае, ки тахти ҳабси пешакӣ қарор дорад, то ба иҷро расонидани ҳукм тибқи муқаррароти моддаи 352 Кодекси мазкур имконият дода мешавад.

3. Дар ҳолати қонунӣ гардонидани даъвои граждани дар хусуси иҷрои ҳукм даъвогари граждани огоҳ карда мешавад.

БОБИ 41. ПЕШБУРД ОИД БА БАРРАСӢ ВА ҲАЛЛИ МАСЪАЛАҲОИ ВОБАСТА БА ИҶРОИ ҲУКМ

Моддаи 390. Мавқуф гузоштани иҷрои ҳукм

1. Иҷрои ҳукм дар бораи маҳкум кардани шахс ба маҳдуд кардани озодӣ ё маҳрум кардан аз озодӣ ҳангоми мавҷуд будани яке аз асосҳои зерин мумкин аст мавқуф гузошта шавад:

- бемории вазнини маҳкумшуда, ки ба адои ҷазо ҳалал мерасонад то шифо ёфтани ӯ;
- ҳомила будани маҳкумшуда ё фарзандони ноболиғ доштани зани маҳкумшуда, ба ғайр аз онҳое, ки барои ҷиноятҳои махсусан вазнин маҳкум шудаанд, - то ба ҳаштсолагии расидани фарзанди хурдӣ;
- ҳангоме ки адои ҷазо барои маҳкумшуда ё аъзои оилаи ӯ аз сабаби сӯхтор ё дигар офатҳои табиӣ, бемории вазнин, марги ягона узви қобили меҳнати оила ё дигар ҳолатҳои истисно боиси оқибатҳои вазнин гардида метавонад, - ба мӯҳлати муайяннамудаи суд, вале на бештар аз шаш моҳ.

2. Агар ҷавран пардохтани ҷарима барои маҳкумшуда ғайриимкон бошад, пардохти онро ба мӯҳлати то шаш моҳ дароз кардан ё ба давраҳо тақсим кардан мумкин аст.

3. Масъалаи мавқуф гузоштани мӯҳдати иҷрои ҳукм аз ҷониби суд бо дархости маҳкумшуда, намоёндаи қонунии ӯ, ҳешовандони наздик, ҳимоятгар ё бо пешниҳоди прокурор ҳал карда мешавад.

Моддаи 391. Озод кардан аз адои ҷазо вобаста ба бемории вазнин

1. Агар маҳкумшуда дар давоми адои ҷазо ба бемории рӯҳӣ ё дигар бемории вазнин гирифтور шуда бошад, ки ба адои ҷазо ҳалал мерасонад, суд бо пешниҳоди сардори мақомоте, ки иҷрои ҷазоро анҷом медиҳад, дар асоси хулосаи комиссияи тиббӣ ҳуқуқ дорад маҳкумшударо аз адои минбаъдаи ҷазо озод кунад.

2. Суд ҳуқуқ дорад, ҳамзамон бо озод кардани маҳкумшудаи гирифтори бемории рӯҳӣ аз адои минбаъдаи ҷазо нисбат ба ӯ ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббиро татбиқ намояд ё ӯро ба парастории мақомоти тандурустӣ ё ҳешовандони наздик супорад.

3. Ҳангоми ҳалли масъалаи аз адои минбаъдаи ҷазо озод кардани шахсоне, ки гирифтори бемории вазнин мебошанд ва он ба адои ҷазо ҳалал мерасонад, ба ғайр аз онҳо, ки ба бемории рӯҳӣ гирифторанд, судя вазнинии ҷинояти содиркардашуда, шахсияти маҳкумшуда ва дигар ҳолатҳоро ба эътибор мегирад.

4. Суд, судя баробари маҳкумшударо бо сабаби беморӣ аз адои минбаъдаи ҷазо озод намудан ҳуқуқ дорад, ӯро на танҳо аз ҷазои асосӣ, балки аз ҷазои иловагӣ низ озод кунад.

Моддаи 392. Шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан

1. Шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан дар ҳолатҳои пешбининамудаи моддаи 76 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби суди маҳалле, ки маҳкумшуда ҷазоро адо мекунад, бо пешниҳоди якҷояи мақомоти иҷрои ҷазо ва комиссияи назоратӣ (комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак) татбиқ карда мешавад. Нисбат ба онҳое, ки ҷазоро дар қисми ҳарбии интизомӣ адо мекунанд, чунин ҷораҳо аз ҷониби суд бо пешниҳоди фармондеҳии қисми интизомӣ татбиқ мегарданд.

2. Шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардани шахсоне, ки то ҳаждаҳсолагии ҷиноят содир кардаанд, дар ҳолатҳои пешбининамудаи моддаи 91 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо пешниҳоди якҷояи мақомоти иҷрои ҷазо ва комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак ё комиссияи назоратӣ татбиқ карда мешавад.

3. Агар суд шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод карданро рад намояд, баррасии тақрири пешниҳод оид ба ҳамин масъала баъди се моҳи аз рӯзи баровардани қарор дар бораи рад кардан имконпазир аст.

4. Суд баробари татбиқи шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан метавонад ба зиммаи маҳкумшуда ӯҳдадорихои зеринро гузорад:

- бе иҷозат тағйир надодани маҳалли истиқомат;
- нарафтан ба ҷойҳои муайян;
- гузаштани курси муолиҷаи майзадагӣ, нашъамандӣ, токсикомания ва ё бемориҳои сил ё таносулӣ (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1229*);
- расонидани ёрии моддӣ ба оила;

- иҷрои ӯҳдадориҳои дигаре, ки барои ислоҳи ӯ мусоидат мекунанд.

5. Назорати рафтори шахсе, ки аз ҷазо шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод карда шудааст, ба зиммаи мақомоти давлатии ваколатдор рафтори хизматчиёни ҳарбӣ ба зиммаи фармондеҳии қисмҳо ва муассисаҳои ҳарбӣ гузошта мешавад.

6. Агар маҳкумшуда дар давоми мӯҳлати қисмати адонакардаи ҷазо тартиботи ҷамъиятиро вайрон кунад, ки барои он дар ҳаққи ӯ ҷазои маъмурий андешида шуда бошад ё аз иҷрои ӯҳдадорие, ки суд ҳангоми татбиқи шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан ба зиммааш гузошта буд, ашаддӣ саркашӣ кунад, суд бо пешниҳоди мақомоти дар қисми 5 ҳамин модда зикргардида дар бораи бекор кардани шартан пеш аз мӯҳлат аз адои ҷазо озод кардан ва татбиқи қисми адонашудаи ҷазо қарор қабул мекунад.

Моддаи 393. Бекор кардани маҳкумқунии шартӣ

1. Агар то гузаштани мӯҳлати санҷиш шахси шартан маҳкумшуда бо рафтори худ ислоҳ шудани худро собит карда бошад, суд бо пешниҳоди мақомоте, ки аз болои рафтори шартан маҳкумшуда назорат мекунад, метавонад дар бораи бекор кардани маҳкумқунии шартӣ ва бардоштани доғи судии маҳкумшуда қарор қабул кунад.

2. Суд дар ҳолатҳои пешбининамудаи қисми 7 моддаи 71 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо пешниҳоди мақомоти дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида дар бораи бекор кардани шартан маҳкумқунӣ ва барои адои ҷазои мутобиқи ҳукм таъиншуда фиристодани маҳкумшуда қарор қабул мекунад.

Моддаи 394. Иваз кардани мӯҳлати адонакардаи ҷазо бо ҷазои нисбатан сабуктар

1. Мутобиқи моддаи 77 ва 92 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шахсе, ки ҷазои маҳрум кардан аз озодиро адо мекунад, суд мутобиқи рафтори ӯ дар давраи адои ҷазо метавонад қисми адонакардаи ҷазоро ба ҷазои нисбатан сабуктар иваз кунад (*Қонуни ҚТ аз 21.07.2010 № 618*).

2. Иваз намудани қисми ҷазое, ки адо карда нашудааст, ба ҷазои нисбатан сабуктар баъди аз тарафи маҳкумшуда воқеан адо кардани мӯҳлате, ки дар қисми 3 моддаи 77 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ гардидааст, мумкин аст татбиқ шавад. Дар ин сурат мумкин аст маҳкумшуда ҳамзамон аз ҷазои иловагӣ низ пурра ё қисман озод карда шавад.

Моддаи 395. Иваз кардани қорҳои ислоҳӣ ва ҷарима бо ҷораҳои дигари ҷазо

1. Дар сурати ашаддӣ саркашӣ кардани маҳкумшуда аз қорҳои ислоҳӣ суд онро дар доираи мӯҳлатҳои пешбининамудаи қисми 3 моддаи 52 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маҳдуд кардани озодӣ ё маҳрум кардан аз озодӣ иваз мекунад. Дар айни замон вақте, ки дар тӯли он маҳкумшуда қор кардааст, ҳангоми муайян кардани мӯҳлати маҳдуд кардани озодӣ ё маҳрум кардан аз озодӣ ба ҳисоб гирифта мешавад.

2. Дар сурати ашаддӣ саркашӣ кардани маҳкумшуда аз пардохти ҷарима суд онро дар доираи мӯҳлатҳои пешбининамудаи қисми 5 моддаи 49 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо қорҳои ислоҳӣ ё маҳдуд кардани озодӣ ё бо тартиби пешбининамудаи қисми 9 моддаи 49 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо маҳрум сохтан аз озодӣ иваз карда метавонад (*Қонуни ҚТ аз 21.07.2010 № 618*).

Моддаи 396. Қатъ кардани ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ

Қатъ кардани ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ, ки бо адои ҷазо ҳамроҳ карда шудааст, аз ҷониби суд бо пешниҳоди мақомоти иҷрокунандаи ҷазо, ки ба ҳулосаи комиссияи духтурони раёони пизишкӣ ё бемории сил асос ёфтааст, анҷом дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 23.11.2015 № 1229, аз 23.07.2016 № 1332*).

Моддаи 397. Аз як намуди муассисаи ислоҳӣ ба намуди дигари муассисаи ислоҳӣ гузаронидани маҳкумшуда

Дар ҳолатҳои пешбининамудаи қисми 5 моддаи 80 Кодекси иҷрои ҷазои ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз як намуди муассисаи ислоҳӣ ба намуди дигари муассисаи ислоҳӣ гузаронидани маҳкумшуда аз ҷониби суд тибқи аризаи шахси маҳкумшуда ё бо пешниҳоди сардори муассисаи ислоҳӣ анҷом дода мешавад.

Моддаи 398. Бахисобгирии мӯҳлати дар муассисаи табобати гузаронидашуда ба мӯҳлати адои чазо

Агар шахсе, ки чазои маҳрум кардан аз озодиро адо мекунад, дар муассисаи табобатӣ чойгир карда шуда бошад, мӯҳлати дар он ҷо будани маҳкумшуда ба мӯҳлати адои чазо ба ҳисоб гирифта мешавад.

Моддаи 399. Иҷрои ҳукм дар сурати мавҷуд будани ҳукмҳои дигари иҷронашуда

1. Агар дар ҳаққи маҳкумшуда якчанд ҳукми иҷронашуда мавҷуд бошад ва суде, ки ҳукми охиринаро баровардааст ин масъаларо ҳал накарда бошад суде, ки ҳукми охиринаро баровардааст ё суди ҳамноми маҳалли иҷрои ҳукм вазифадор аст, дар бораи нисбати маҳкумшуда татбиқ кардани чазоҳоро аз рӯи ҳамаи ҳукмҳои зикршуда дар асоси моддаи 68 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон таъинот (қарор) қабул кунад.

2. Агар мӯҳлати умумии чазоҳо зиёда аз панҷ сол маҳрум кардан аз озодиро ташкил диҳад, масъала аз ҷониби ҳайати дастаҷамъонаи суд баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 400. Судҳое, ки масъалаҳои марбут ба иҷрои ҳукмро ҳал мекунанд

1. Масъалаҳои мавқуф гузоштани иҷрои ҳукм мутобиқи моддаи 390 Кодекси мазкур, доир ба озод намудан аз адои чазо бо сабаби гузаштани мӯҳлати ҳукми айбдоркунӣ мутобиқи моддаи 81 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қисми 3 моддаи 386 Кодекси мазкур, дар бораи иваз кардани маҳдуд кардани озодӣ ва ҷарима бо ҷораҳои дигари чазо мутобиқи моддаҳои 49, 54 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва моддаи 395 Кодекси мазкур, ҳамчунин тамоми гумонҳо ва норавшаниҳое, ки ҳангоми иҷрои ҳукм ба вучуд меоянд, аз ҷониби суде, ки ҳукмро баровардааст, ҳал карда мешаванд.

2. Агар ҳукм берун аз ҳудуди фаъолияти суде, ки ҳукмро баровардааст, иҷро карда шавад, ин масъалаҳо аз ҷониби суди ҳамном ва дар сурати дар ноҳияи иҷрои ҳукм мавҷуд набудани суди ҳамном аз тарафи суди болоӣ ҳал карда мешаванд. Дар ин ҳолат нусхаи қарори иҷрои ҳукм ба суде, ки ҳукмро баровардааст, фиристода мешавад.

3. Масъалаҳои озод намудан аз адои чазо бо сабаби бемории вазнинмутобиқи моддаҳои 79 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 391 Кодекси мазкур, доир ба шартан пеш аз мӯҳлат аз адои чазо озод намуданмутобиқи моддаҳои 76 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 392 Кодекси мазкур, дар бораи иваз кардани қисми адо карданашудаи чазо бо чазои нисбатан сабуктар - мутобиқи моддаҳои 77 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 394 Кодекси мазкур, оид ба қатъ намудани татбиқи ҷораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ ба адои чазо ҳамроҳ кардашуда - мутобиқи моддаҳои 100 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 396 Кодекси мазкур, дар бораи гузаронидан аз як намуди муассисаи ислоҳӣ ба намуди дигари муассисаи ислоҳӣ мутобиқи моддаҳои дахлдори Кодекси иҷрои чазои ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва моддаи 397 Кодекси мазкур аз тарафи суди ноҳиявии маҳалли адои чазо, сарфи назар аз ин ки ҳукм аз ҷониби кадом суд бароварда шудааст, ҳал карда мешаванд.

4. Масъалаҳои бекор кардани шартан татбиқ накардани чазо - мутобиқи моддаҳои 71 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 393 Кодекси мазкур, доир ба шартан пеш аз мӯҳлат аз адои чазо озод кардан - мутобиқи моддаҳои 76 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 392 Кодекси мазкур аз ҷониби суди ноҳиявии маҳалли зисти маҳкумшуда ҳал карда мешаванд.

Моддаи 401. Тартиби ҳалли масъалаҳои марбут ба иҷрои ҳукм

1. Татбиқи ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ бо озод кардан аз адои чазо дар ҳолатҳое, ки дар қисми 2 моддаи 391 Кодекси мазкур пешбинӣ шудааст, аз тарафи суд ба таври дастаҷамъона анҷом дода мешавад. Ҳамаи масъалаҳои дигари марбут ба иҷрои ҳукмро судя дар маҷлиси суд танҳо ҳал мекунад.

2. Дар бораи вақти баррасии масъалаи марбут ба иҷрои ҳукм ба прокурор ва маҳкумшуда хабар дода мешавад. Масъалаи даъвати маҳкумшударо, ки дар ҳабс нигоҳ дошта мешавад, суд, судя ҳал мекунад. Агар масъала бо иҷрои ҳукм дар қисми даъвои

гражданӣ марбут бошад, даъвогари гражданӣ даъват карда мешавад. Ҳозир нашудани шахсони зикршуда ба баррасии парванда монеъ намегардад.

3. Ҳангоми аз тарафи суд баррасӣ шудани масъалаҳои шартан, пеш аз муҳлат аз адои ҷазо озод кардан, дар бораи иваз кардани қисми адокарданашудаи ҷазо бо ҷазои нисбатан сабуктар, доир ба гузаронидани маҳкумшуда аз як намуди муассисаи ислоҳӣ ба намуди дигари муассисаи ислоҳӣ намояндаи мақомоти иҷроӣ ҷазо даъват карда мешавад.

4. Пешниҳодҳо оид ба масъалаҳои дар қисми 3 ҳамин модда пешбинишуда дар муҳлати як моҳ аз рӯзи ворид шудани онҳо баррасӣ карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 24.12.2022 № 1927*).

5. Дар ҳолатҳое, ки парванда аз тарафи суд бо пешниҳоди якҷояи мақомоти иҷроӣ ҷазо, комиссия оид ба ҳукуки кӯдак ё комиссияи назоратӣ ё ин ки бо пешниҳоди бо комиссияҳои мазкур мувофиқашудаи мақомоти иҷроӣ ҷазо баррасӣ карда мешавад, судя ба ин мақомот доир ба вақт ва маҳалли баррасии пешниҳод хабар медиҳад.

6. Ҳангоми аз тарафи суд баррасӣ шудани масъалаи бекор кардани шартан татбиқ накардани ҷазо нисбат ба маҳкумшуда ба маҷлиси суд намояндагони мақомоте, ки ба рафтори маҳкумшуда назорат менамояд, даъват карда мешавад.

7. Баррасии парванда бо маърузаи судя (ё раисикунанда ҳангоми баррасии дастҷамъона) оғоз шуда, сипас баёноти шахсони ба маҷлис ҳозиршуда шунида мешаванд.

8. Аз рӯи натиҷаҳои баррасии масъалаи марбут ба иҷроӣ ҳукм суд таъинот ва судя қарор мебарорад, ки бояд дар толори маҷлиси суд эълон карда шавад. Нусхаи таъинот (қарор) дар муҳлати панҷ шабонарӯз ба маҳкумшуда, прокурор, мақомоте, ки бо пешниҳоди он масъалаи марбут ба иҷроӣ ҳукм баррасӣ гардидааст, ҳамчунин ба даъвогари гражданӣ, ба шарте, ки масъалаи иҷроӣ ҳукм ба даъвои гражданӣ дахл дошта бошад, равон карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 24.12.2022 № 1927*).

Моддаи 402. Баррасии дархост дар бораи бардоштани доғи судӣ

1. Масъалаи бардоштани доғи судӣ мутобиқи қисми 6 моддаи 84 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби суди ноҳиявӣ ё шаҳрии маҳалли зисти шахсе, ки ҷазоро адо кардааст, бо дархости ӯ ҳал карда мешавад.

2. Дар суд ҳозир будани шахсе, ки нисбат ба ӯ дархости бардоштани доғи судӣ баррасӣ карда мешавад, ҳатмист.

3. Баррасии дархости бардоштани доғи судӣ бо маърузаи судя оғоз мегардад, сипас ӯ баёноти шахсони даъватшударо мешунавад.

4. Дар ҳолати рад кардани бардоштани доғи судӣ ба суд на пештар аз як соли баъди рӯзи бароварда шудани қарори рад кардани он дархости такрорӣ пешниҳод кардан мумкин аст.

ФАСЛИ X. АЗ НАВ ДИДА БАРОМАДАНИ ҲУКМ, ТАЪИНОТ ВА ҚАРОРЕ, КИ ЭЪТИБОРИ ҚОНУНӢ ПАЙДО КАРДААНД (ПЕШБУРДИ НАЗОРАТӢ)

БОБИ 42. ПЕШБУРД ДАР СУДИ МАРҲИЛАИ НАЗОРАТӢ

Моддаи 403. Эътироз ё шикоят овардан ба тариқи назоратӣ аз ҳукм, таъинот, қарори суд, ки эътибори қонунӣ пайдо кардаанд

1. Эътироз ё шикоят дар бораи аз сари нав дида баромадани ҳукм, таъинот ва қарори суде, ки эътибори қонунӣ пайдо кардаанд, ба истиснои қарорҳои раёсати Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба суди марҳилаи назоратӣ аз ҷониби прокурор, маҳкумшуда, сафедкардашуда, Ҳимоятгарон ва намояндагони онҳо, ҷабрдида, даъвогари гражданӣ, ҷавобгари гражданӣ ё намояндагони қонунии онҳо, инчунин дигар шахсоне, ки ҳукуку манфиатҳои молумулкии онҳо бо ҳукм ҳалалдор шудааст, тибқи муқаррароти ҳамин боб пешниҳод карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 28.12.2012 № 932*).

2. Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон, муовинони ӯ, Сарпрокурори ҳарбӣ, прокурори Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, прокурори нақлиёти Тоҷикистон ба санадҳои суд, ки эътибори қонунӣ пайдо кардаанд, тибқи талаботи қисми 2 моддаи 404 Кодекси мазкур метавонанд эътироз оваранд.

3. Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади таъмини таҷрибаи ягонаи судӣ ҳуқуқ дорад бевосита ба суди марҳилаи назоратӣ барои аз нав дида баромадани санадҳои эътибори қонунӣ пайдокардаи суд ба тариқи назоратӣ эътироз оварад.

4. Шахси эътироз ё шикоятварда ҳуқуқ дорад, онро бозхонад. Бозхонди эътироз ё шикоят то оғози маҷлиси суде, ки дар он эътироз ё шикоят бояд баррасӣ гардад, имконпазир аст. Прокурори болои ҳуқуқ дорад эътирози ба тариқи назоратӣ овардаи прокурори поёниро бозхонд намояд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

Моддаи 404. Тартиби пешниҳоди эътироз ё шикояти назоратӣ

1. Эътироз ё шикояти назоратӣ бевосита ба суди марҳилаи назоратӣ, ки ҳуқуқи аз нав дида баромадани санадҳои судии эътибори қонунӣ пайдокардари дорад, пешниҳод карда мешавад.

2. Эътироз ё шикояти назоратӣ ба санадҳои судии зерин пешниҳод мегардад:

- оид ба таъиноти суди марҳилаи кассатсионии суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, суди шаҳри Душанбе, оид ба ҳукм, таъинот ва қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи судҳои шаҳр ва ноҳиямутаносибан ба раёсати суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, суди шаҳри Душанбе;

- оид ба ҳукм, таъинот ва ё қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи судҳои шаҳр ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ, оид ба ҳукм, таъинот ва ё қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят ва суди шаҳри Душанбе, ки ба сифати суди марҳилаи якум қабул кардаанд, ба шарте, ки ин ҳукм, таъинот ё қарор дар Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди баррасии кассатсионӣ қарор нагирифта бошад, оид ба қарори раёсати суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят ва суди шаҳри Душанбе, оид ба ҳукм, таъинот ва ё қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба шарте, ки онҳо ба тариқи кассатсионӣ мавриди баррасӣ қарор нагирифта бошанд, ба коллегияи судӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- оид ба ҳукм, таъинот ва қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи судҳои ҳарбии гарнизонҳо-ба коллегияи ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- оид ба таъиноти коллегияи судӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, оид ба таъиноти коллегияи ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон-ба раёсати Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Моддаи 405. Мӯҳлати ба тариқи назоратӣ аз нав дида баромадани ҳукм, таъинот ва қарори суд

Ба тариқи назоратӣ аз нав дида баромадани ҳукми айбдоркунанда, таъинот ва қарори суд вобаста ба зарурати татбиқи қонун дар бораи ҷинояти нисбатан вазнинтар, сабукии ҷазо ё бо дигар асосҳо, ки ба бад кардани вазъи маҳкумшуда меоваранд, инчунин аз нав дида баромадани ҳукми сафедкунанда ё таъинот, қарори суд дар бораи қатъ кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ дар давоми як сол аз рӯзи эътибори қонунӣ пайдо кардани онҳо имконпазир аст (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 406. Мӯҳтавои эътироз ё шикояти назоратӣ

1. Эътироз ё шикояти назоратӣ бояд маълумоти зеринро дар бар гирад:

- номи суде, ки ба он шикоят ё эътирози назоратӣ ирсол мегардад;
- ном, номи падар ва насаби шахсе, ки шикоят ё эътирози назоратӣ пешниҳод кардааст, маҳалли истиқомат ё маҳалли будубош ва мавқеи муурофиавии ӯ дар парванда (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);

- зикри судҳое, ки парвандаро ба сифати суди марҳилаи якум ё марҳилаи кассатсионӣ ё назоратӣ баррасӣ намудаанд ва мӯҳтавои санадҳои судии қабулнамудаи онҳо;

- зикри санадҳои судӣ, ки тахти эътироз ё шикояти назоратӣ қарор гирифтаанд;

- ишора ба вайрон кардани қонун ҳангоми пешбурди парванда;

- хоҳиши шахсе, ки эътироз ё шикоят пешниҳод кардааст.

2. Агар эътироз ё шикояти назоратӣ қаблан ба марҳилаи назоратӣ пешниҳод шуда бошад, дар он бояд ба қарори қабулнамудаи суд ишора гардад.

3. Шикояти назоратиро бояд шахси онро пешниҳоднамуда ё намояндаи ӯ имзо кунад. Ба шикояти назоратӣ, ки намоянда пешниҳод кардааст, ваколатнома ё ҳуччати дигари тасдиқкунандаи ваколати намоянда замима мегардад. Эътирози назоратӣ бояд аз ҷониби прокуроре, ки эътироз овардааст, имзо карда шавад.

4. Ба эътироз ё шикояти назоратӣ нусхаи санадҳои нисбат ба парванда қабулнамудаи суд ва ҳуччатҳои дигари мурофиавии тасдиқкунандаи вачҳҳои дар шикоят ё эътироз овардашуда, замима мегардад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

5. Маводи иловагии пешниҳодгардида набояд бо роҳи гузаронидани амалҳои тафтишӣ ба даст оварда шуда бошанд.

Моддаи 407. Бе баррасӣ баргардонидани эътироз ё шикояти назоратӣ

Эътироз ё шикояти назоратӣ аз ҷониби судя дар мӯҳлати як моҳ аз рӯзи воридшавӣ ба суди марҳилаи назоратӣ бе баррасӣ дар ҳолатҳои зерин баргардонидани мешавад:

- эътироз ё шикоят ҷавобгӯи талаботи пешбиниамудаи моддаи 406 Кодекси мазкур набошад;

- эътироз ё шикоятро шахсе пешниҳод карда бошад, ки барои мурочиат ба суди марҳилаи назоратӣ ҳуқуқ надорад;

- мӯҳлати пешниҳоди эътироз ё шикоят нисбат ба санадҳои судӣ бо тартиби назоратӣ гузаронида шуда бошад;

- то қабули эътироз ё шикоят барои моҳиятан баррасӣ намудани он дар хусуси баргардонидан ё бозхонди онҳо дархост ворид шуда бошад;

- эътироз ё шикоят бар ҳилофи тартиби муқаррарнамудаи моддаи 404 Кодекси мазкур пешниҳод шуда бошад.

Моддаи 408. Амалҳо оид ба эътироз ё шикояти назоратии воридшуда

1. Эътироз ё шикояти назоратӣ баъди ба суди дахлдор ворид шудан аз тарафи Раис ё муовини ӯ барои баррасӣ ба судяи ҳамин суд супорида мешавад. Эътироз ё шикояти назоратӣ бояд дар мӯҳлати 30 шабонарӯз баррасӣ карда шавад.

2. Судя, ки шикоят ё эътирозро меомӯзад, парвандаҳои ҷиноятӣ дахлдорро аз судҳои поёӣ талаб менамояд.

3. Судя эътироз ё шикояти назоратиро омӯхта, яке аз қарорҳои зеринро қабул менамояд:

- дар бораи беқаноат монондани эътироз ё шикояти назоратӣ;

- дар бораи оғоз намудани пешбурди назоратӣ ва ба баррасии марҳилаи назоратии судӣ додани эътироз ё шикояти назоратӣ.

4. Қарори судя бояд маълумотҳои зеринро дар бар гирад:

- сана ва маҳалли қабул кардани қарор;

- номи суд, насаб, ном ва номи падари судяе, ки қарорро қабул кардааст (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);

- насаб, ном ва номи падари шахсе, ки шикоят ё эътирози назоратиро пешниҳод намудааст (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);

- ишора ба санадҳои судӣ, ки мавриди шикоят ва эътироз қарор гирифтаанд;

- асосҳои қабули қарор.

5. Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муовинони ӯ, раисони суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят ва суди шаҳри Душанбе ҳуқуқ доранд бо қарори судя дар бораи беқаноат монондани эътироз ё шикояти назоратӣ розӣ нашаванд. Дар ин маврид шахсони номбурда қарори судяро бекор карда, мутобиқи сархати дуёми қисми 3 ҳамин модда қарор мебароранд. Эътирози Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон бевосита дар суди марҳилаи назоратӣ баррасӣ мегардад (*Қонуни ҚТ аз 19.07.2022 № 1900*).

6. Қарор ба парвандаи ҷиноятӣ ҳамроҳ карда, нусхаи он ба шахси эътироз ва шикоятоварда равон карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 27.11.2014 № 1134*).

Моддаи 409. Талаб карда гирифтани парвандаи ҷиноятӣ

1. Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон, муовинони ӯ, прокурори Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, прокурори нақлиёти Тоҷикистон, Сарпрокурори ҳарбӣ метавонанд парвандаи ҷиноятиро, ки санади судии аз рӯи он қабулшуда эътибори қонунӣ пайдо кардааст, бо мақсади омӯзиши асосноккунии қарорҳои судӣ аз суди дахлдор талаб намоянд (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*).

2. Прокурорҳои шаҳру ноҳияҳо ва прокурорҳои ба онҳо баробаркардашуда аз судҳои шаҳр ва ноҳия, судҳои ҳарбии гарнизонҳо ҳуқуқи талаб карда гирифтани парвандаҳои ҷиноятиро доранд ва дар мавридҳои зарурӣ ба прокурори болоӣ дар хусуси ба таври назоратӣ овардани эътироз пешниҳод менамоянд.

Моддаи 410. Ҳайат ва тартиби баррасии парвандаи ҷиноятӣ аз рӯи эътироз ё шикоят

1. Парванда ба тариқи назоратӣ дар коллегияҳои Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳайати се нафар судья, дар раёсати суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, суди шаҳри Душанбе ва Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳайати на камтар аз се ду ҳиссаи аъзои раёсат баррасӣ карда мешавад.

2. Дар баррасии парвандаи ҷиноятӣ ба тариқи назоратӣ инҳо иштирок мекунанд:

- дар Раёсати Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон - Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ;

- дар Коллегияи судӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон - прокуроре, ки Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатдор намудааст;

- дар Коллегияи ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон - Сарпрокурори ҳарбии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё прокуроре, ки Сарпрокурори ҳарбии Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатдор намудааст (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*);

- дар раёсати судҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятӣ ва суди шаҳри Душанбе - мувофиқан прокурори Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе, прокурори нақлиёти Тоҷикистон ё муовинони онҳо;

3. Суде, ки парвандаи ҷиноятиро ба тариқи назоратӣ дида мебарояд, ҳуқуқ дорад ё агар зарур шуморад, маҳкумшударо ба маҷлиси суд даъват намояд.

4. Парвандаи ҷиноятӣ аз лаҳзаи ба баррасии суди марҳилаи назоратӣ супурдан дар муҳлати на дертар аз як моҳ бояд баррасӣ карда шавад.

5. Дар мавридҳои зарурӣ ба маҷлиси суд, ки дар он парвандаи ҷиноятӣ ба тариқи назоратӣ баррасӣ мегардад барои додани баёнот маҳкумшуда, сафедкардашуда, ҳимоятгарони онҳо, намояндагони қонунӣ, ҷабрдида, даъвогари граждани, намояндагони онҳо даъват карда мешаванд. Ба шахсони ба маҷлиси суд даъватшуда имконияти бо эътироз шинос шудан дода мешавад.

6. Парвандаи ҷиноятиро раиси суд ё бо супориши ӯ яке аз аъзои раёсат ё судьяе, ки пеш дар баррасии ин парванда иштирок накардааст, маъруза мекунад. Маърузачӣ ҳолатҳои қор, мазмуни ҳукм, таъинот, қарор, эътироз ё шикоятро баён мекунад. Ба маърузачӣ аз ҷониби судьяҳое, ки парвандаро баррасӣ менамоянд, инчунин прокурор саволҳо доданашон мумкин аст. Иштирокчиёни мурофиаи судӣ ҳуқуқ доранд пас аз маърузаи судья фикри худро вобаста ба шикояти назоратӣ баён намоянд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1755*).

7. Тарафҳо баъд аз баромади маърузачӣ ҳулосаи прокурорро оид ба эътироз ё шикояти назоратӣ шунида, пас аз он толори маҷлиси судро тарк мекунанд.

8. Дар муҳокимаи эътироз ё шикоят мувофиқан танҳо аъзои раёсатҳои судҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, Суди шаҳри Душанбе, Раёсати Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок менамоянд. Раёсатҳои суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, суди шаҳри Душанбе ва Раёсати Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор мебароранд, ки онҳо бо аз се ду ҳиссаи овозҳои аъзои раёсат, ки дар маҷлис иштирок кардаанд, қабул карда мешаванд. Ҳангоми баробар будани овозҳои тарафдор ва муқобил эътироз ё шикоят дар Раёсати суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, суди шаҳри Душанбе ва Раёсати Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ шуда, рақардашуда эътироф мешавад.

9. Коллегияи судӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ ва Коллегияи ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳонаи машваратӣ таъинот мебарорад ва он бо аксарияти овозҳо қабул карда мешавад.

10. Қисми ҳулосавии таъиноти баровардашуда дар маҷлиси суд аз ҷониби раисиқунанда ё яке аз судьяҳо эълон карда мешавад.

Моддаи 411. Таъинот ва қарори суде, ки эътироз ё шикоятро дида мебарояд

1. Дар натиҷаи ба тариқи назоратӣ баррасӣ кардани парвандаи ҷиноятӣ суд метавонад:

- эътироз ё шикоятро рад намояд;
- ҳукм ва ҳамаи таъиноту қарорҳои минбаъд баровардашударо бекор кунад ва пешбурди парвандаро қатъ намояд ё онро ба тафтиши нав ё ин ки барои баррасии нави судӣ равон кунад;
- таъиноти кассатсионӣ, инчунин таъинот ва қарорҳои минбаъдаи судро, ба шарте, ки онҳо бароварда шуда бошанд, бекор кунад ва парвандаро барои аз нав ба тариқи кассатсионӣ баррасӣ кардан равон кунад;
- таъинот ва қарорҳое, ки ба тариқи назоратӣ бароварда шудаанд, бекор кунад ва ҳукми суд ва таъиноти кассатсиониро бетағйир мононад ё ки тағйир диҳад;
- ба ҳукм, таъинот ё қарори суд тағйирот дохил кунад.

2. Суде, ки парвандаро ба тариқи назоратӣ баррасӣ мекунад, ҳангоми мавҷуд будани асосҳои дар моддаи 35 Кодекси мазкур пешбинишуда таъиноти (қарори) хусусӣ мебарорад.

Моддаи 412. Асосҳои бекор кардан ё тағйир додани ҳукм, таъинот ва қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи суд

1. Дар вақти баррасии парванда ба тариқи назоратӣ ҳолатҳое, ки дар моддаи 372 Кодекси мазкур нишон дода шудаанд, барои бекор кардан ё тағйир додани ҳукм асос шуда метавонанд.

2. Таъиноти суди марҳилаи якум, қарори судья, таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ, таъинот ва қарори марҳилаи назоратӣ дар мавридҳое бояд бекор карда шаванд, ки суди эътирозро баррасиқунанда эътироф намояд, ки бо ин таъинот ё қарори суди марҳилаи якум қарори ғайриқонунӣ ё беасос баровардааст ё ки суди болоӣ таъинот, қарор ё ҳукмеро, ки пеш аз ин оид ба ҳамин парванда мавҷуд буд, беасос бетағйир мондааст, бекор кардааст ё тағйир додаст ё ки агар дар вақти дида баромадани парванда дар суди болоӣ чунин вайронкуниҳои қонун рӯй дода бошанд, ки онҳо ба дурустии таъинот ё қарори баровардаи суди мазкур таъсир кардаанд ё таъсир карда метавонистанд.

Моддаи 413. Ҳадди ҳуқуқҳои суди марҳилаи назоратӣ

1. Суд дар вақти ба тариқи назоратӣ баррасӣ кардани парванда ба вачҳҳои эътироз ё шикоят вобаста нест ва вазифадор аст, ки ҳамаи маводи парвандаро дар ҳаҷми пуррааш санчида барояд. Агар мувофиқи парванда якҷанд кас маҳкум шуда бошад аммо эътироз ё шикоят фақат дар ҳаққи як нафар ё ки баъзе маҳкумшудагон баён карда шуда бошад, суд ӯҳдадор аст, ки парвандаро дар ҳаққи ҳамаи маҳкумшудагон санчида барояд.

2. Суд дар вақти ба тариқи назоратӣ баррасӣ кардани парванда метавонад ҷазоеро, ки дар ҳаққи маҳкумшуда таъин карда шудааст, сабуктар намояд ё худ қонун оид ба ҷинояти сабуктарро татбиқ намояд, низоми адои ҷазоро тағйир диҳад, ба ҳисоб гирифтани саршавии воқеии мӯҳлати адои ҷазо ва масъалаҳои дигари вобаста ба тағйир додани ҳукмро ҳал намояд, аммо ҳуқуқ надорад, ки ҷазоро пурзӯр кунад ё қонун оид ба ҷинояти вазнинтарро татбиқ намояд.

3. Агар суди марҳилаи назорати эътироф намояд, ки дар суди марҳилаи якум судшаванда нодуруст сафед карда шудааст ё дар суди марҳилаи кассатсионӣ парвандаи ҷиноятӣ нодуруст қатъ карда шудааст, ҳамчунин ҷазое, ки дар ҳаққи маҳкумшуда таъин карда шудааст, ба сабаби сабукиаш ба кирдори содиршуда номувофиқ аст, дар он сурат ҳуқуқ дорад, бо риояи шартҳое, ки дар моддаи 378 Кодекси мазкур муқаррар кардашуда

ҳукм ё таъинотро бекор кунад ва парвандаи ҷиноятиро барои баррасии нав мувофиқан ба суди марҳилаи якум ё ки ба марҳилаи кассатсионӣ равон кунад.

4. Агар беасос қатъ кардани парвандаи ҷиноятӣ ё ғайриқонунӣ сабук намудани ҷазои маҳкумшуда дар вақти ба тариқи назоратӣ баррасӣ кардани парванда рӯй дода бошад, марҳилаи болоии назоратӣ ҳуқуқ дорад, ки таъинот ё ки қарори марҳилаи поёнии назоратино бекор кунад ва ҳукми суди марҳилаи якум ё таъиноти марҳилаи кассатсиониро бетағйир мононад. 5. Дар мавридҳое, ки аз рӯи парванда якчанд нафар судшаванда маҳкум ё сафед карда шуда бошанд, суд ҳуқуқ надорад ҳукм, таъинот ё қарорро дар ҳаққи он шахсони маҳкумшуда ё сафедкардашуда, ки нисбат ба онҳо эътироз баён карда нашудааст, бекор кунад, ба шарте, ки бекор кардани ҳукм, таъинот ё қарор вазъияти онҳоро бад мекарда бошад.

Моддаи 414. Хатмӣ будани дастурҳои суде, ки ба тариқи назоратӣ парвандаро баррасӣ кардааст

1. Дастурҳои суди марҳилаи назоратӣ дар вақти баррасии такрории ҳамин парванда барои судҳои поёний хатмӣ мебошанд.

2. Суде, ки парвандаро ба тариқи назоратӣ баррасӣ менамояд, ҳуқуқ надорад ҳолатҳоро, ки дар ҳукм муайян карда нашудаанд ё ки рад карда шуда буданд, муқаррар кунад ё ин ки исботшуда шуморад, ҳамчунин ҳуқуқ надорад, ки масъалаҳои исботшуда ё исботнашуда будани айбдорӣ, эътиборнокӣ ё бееътибории ин ё он далел ва бартарии баъзе далелҳоро назар ба дигарашон, татбиқ намудани ин ё он қонуни ҷиноятиро аз тарафи суди марҳилаи якум ва масъалаи ҷораи ҷазоро пешакӣ ҳал намояд.

3. Инчунин суд вақте ки парвандаро ба тариқи назоратӣ баррасӣ карда, таъиноти кассатсиониро бекор мекунад, ҳуқуқ надорад ҳулосаҳоро, ки марҳилаи кассатсионӣ мумкин аст дар вақти маротибаи дуюм баррасӣ кардани парванда барорад, пешгӯӣ намояд.

Моддаи 415. Мазмуни таъинот ё қарор

1. Қароре, ки ҳангоми баррасии парванда Раёсати Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раёсати суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, суди шаҳри Душанбе, ё худ таъиноте, ки коллегияи судӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ ё ин ки коллегияи ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба тариқи назорати баровардаанд, бояд ба талаботи моддаи 383 Кодекси мазкур мувофиқ бошад.

2. Таъинотро ҳамаи ҳайати суд, қарорро - раисиқунандаи маҷлиси Раёсат имзо мекунанд.

3. Таъинот ё қарори суд якҷоя бо эътироз ё шикоят ба парванда ҳамроҳ карда мешавад.

Моддаи 416. Баррасии парванда баъд аз бекор карда шудани ҳукми аввал ё таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ

1. Баъд аз бекор карда шудани ҳукми аввал ё таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ парвандаи ҷиноятӣ аз рӯи тартиби умумӣ баррасӣ мешавад.

2. Вазнин кардани ҷазо ё худ татбиқ кардани қонун оид ба ҷинояти вазнинтар дар вақти парвандаро аз нав баррасӣ кардани суди марҳилаи якум фақат ба шарте мумкин аст, ки ҳукм ба тариқи назоратӣ барои сабук будани ҷазо ё худ бинобар зарур будани татбиқ кардани қонун оид ба ҷинояти вазнинтар бекор карда шуда бошад.

БОБИ 43. АЗ НАВ САР КАРДАНИ ПЕШБУРДИ ПАРВАДАИ ҶИНОЯТӢ БИНОБАР ҲОЛАТҲОИ НАВ ОШКОРШУДА

Моддаи 417. Асосҳои аз нав сар кардани пешбурди парвандаи ҷиноятӣ

1. Ҳукм, таъиноти суд ва қарори судя, ки эътибори қонунӣ пайдо кардаанд, метавонанд бекор карда шаванд ва пешбурд аз рӯи парванда бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда аз нав сар карда шаванд.

2. Асосҳои аз нав сар кардани пешбурд аз рӯи парвандаи ҷиноятӣ бо сабаби ҳолатҳои нав ошкоршуда иборатанд аз:

- дидаю доништа нишондоди бардурӯғ додани ҷабрдида ё шохид, хулосаи коршинос, ҳамчунин қалбакӣ будани далелҳои шайъӣ, протоколҳои амалиҳои тафтишӣ ва суд ва дигар ҳуҷҷатҳо ё дидаю доништа бардурӯғ тарҷума кардан, ки боиси қабули ҳукм, таъинот ё қарори ғайриқонунӣ ё беасос шудаанд ва бо ҳукми эътибори қонунӣ пайдокардаи суд муқаррар шудаанд;

- аъмоли ҷинояткоронаи таҳқиқбаранда, муфаттиш ё прокурор, ки боиси қабули ҳукм, таъинот ё қарори ғайриқонунӣ ва беасос шудаанд ва бо ҳукми эътибори қонунӣ пайдокардаи суд муқаррар шудаанд;

- аъмоли ҷинояткоронаи судяҳо, ки ҳангоми баррасии парвандаи мазкур содир кардаанд ва бо ҳукми эътибори қонунӣ пайдокардаи суд муқаррар шудаанд;

- аз ҷониби суди конститусионӣ ҳилофи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф намудани қонуне, ки суд зимни баррасии парвандаи ҷиноятӣ мушаххас татбиқ намудааст (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 24.02.2017 № 1381*);

- ҳолатҳои дигаре, ки ба суд ҳангоми баровардани ҳукм, таъинот, ки худ ба худ ё якҷоя бо ҳолатҳои қаблан муқарраршуда дар бораи бегуноҳии маҳкумшуда ё дар хусуси аз тарафи ӯ содир шудани ҷинояти дигари дорои дараҷаи вазнин нисбат ба ҷинояте, ки барои он маҳкум шудааст ва ё оид ба гунаҳгор будани шахси сафедшуда ё шахсе, ки нисбат ба ӯ пешбурди парванда қатъ карда шудааст, шаҳодат медиҳанд ва онҳо дар натиҷаи санҷиш ва тафтиши бо тартиби пешбиниқардаи моддаи 419 Кодекси мазкур муқаррар ва дар хулосаи прокурор баён гардидаанд.

3. Ҳолатҳои дар сархатҳои якум - сеюми қисми 2 ҳамин модда зикршуда метавонанд ба ғайр аз ҳукм, таъиноти суд бо қарори судя, прокурор, муфаттиш ё таҳқиқбаранда оид ба қатъи парвандаи ҷиноятӣ бо сабаби гузаштани мӯҳлат, бинобар татбиқи санади авф ё бахшиши ҷазо, бо сабаби ғавти айбдоршаванда ё нарасидан ба синне, ки барои ба сифати айбдоршаванда ҷалб кардан мумкин аст, муқаррар карда шаванд.

Моддаи 418. Мӯҳлатҳои аз нав сар кардани пешбурд

1. Аз нав дида баромадани ҳукми айбдоркунанда бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда ба нафъи маҳкумшуда бо ҳеч гуна мӯҳлат маҳдуд карда намешавад.

2. Ғавти маҳкумшуда барои аз нав сар кардани муурофия бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда бо мақсади сафедкунии ӯ монеъ намегардад.

3. Аз нав дида баромадани ҳукми сафедкунӣ, таъинот, қарор доир ба қатъи парванда, ҳамчунин аз нав дида баромадани ҳукми айбдоркунӣ бо сабабҳои сабукии ҷазо ё зарурати нисбат ба маҳкумшуда татбиқ намудани қонун оид ба ҷинояти нисбатан вазнинтар танҳо дар давоми мӯҳлатҳои ба ҷавобгариҳои ҷиноятӣ кашидан, ки дар моддаи 75 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар шудаанд ва на дертар аз як сол аз рӯзи ошкор шудани ҳолатҳои нав мумкин аст.

4. Рӯзи ошкор шудани ҳолатҳои нав ҳисоб карда мешавад:

- рӯзи эътибори қонунӣ пайдо кардани қарори Суди конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳилофи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф намудани қонуне, ки суд зимни баррасии парвандаи ҷиноятӣ мушаххас татбиқ намудааст (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 24.02.2017 № 1381*);

- дар ҳолатҳои пешбиниқардаи сархатҳои якум-сеюми қисми 2 моддаи 417 Кодекси мазкур рӯзи эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукм (таъинот, қарор) нисбат ба шахсоне, ки дар додани нишондоди бардурӯғ, пешниҳоди далелҳои бардурӯғ, тарҷумаи нодуруст ё аъмоли ҷинояткоронае, ки ҳангоми таҳқиқ ё баррасии парванда содир шудаанд, гунаҳгоранд;

- дар ҳолати пешбиниқардаи сархати чоруми қисми 2 моддаи 417 Кодекси мазкур рӯзи аз тарафи прокурор имзо шудани хулосаи аз нав сар кардани пешбурд бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда.

Моддаи 419. Аз нав сар кардани пешбурд

1. Ҳуқуқи аз нав сар кардани пешбурд бинобар ошкор шудани ҳолатҳои нав ба прокурор тааллуқ дорад, ба истиснои ҳолати дар қисми 5 моддаи мазкур пешбинишуда.

2. Аризаҳои шахрвандон, хабарҳои шахсони мансабдори муассисаҳо ва ташкилоту корхонаҳо, ҳамчунин маълумоти дар чараёни таҳқиқ ва баррасии дигар парвандаҳои ҷиноятӣ ошкоршуда сабабҳои аз нав сар кардани пешбурд бинобар ошкор шудани ҳолатҳои нав мегарданд.

3. Агар дар ариза ё хабари воридгардида ба мавҷуд будани ҳукми суд, ки он вобаста ба ҳолатҳои дар сархатҳои якум-сеюми қисми 2 моддаи 417 Кодекси мазкур зикр ёфта бароварда шуда аст, ишорае бошад прокурор бо қарори худ пешбурдро бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда аз нав сар мекунад, санчиши дахлдор гузаронида, нусхаи ҳукм ва маълумотномаи судро оид ба эътибори қонунӣ пайдо кардани он талаб карда мегирад.

4. Агар дар ариза ё хабар ҳолатҳои дигари дар сархати чоруми қисми 2 моддаи 417 Кодекси мазкур зикр шуда бошанд, прокурор дар ҳадди салоҳияти худ дар бораи аз нав сар кардани пешбурд бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда қарор мебарорад ва ин ҳолатҳоро таҳқиқ мекунад ё дар ин бобат ба муфаттиш супориш медиҳад. Ҳангоми ҷунин таҳқиқи ҳолатҳои нав ошкоршуда бо риояи қоидаҳои Кодекси мазкур метавонанд пурсишҳо, муоинаҳо, экспертизаҳо, ёфта гирифтани ашё ва дигар амалҳои тафтишӣ анҷом дода шаванд.

5. Аз нав дида баромадани ҳукм, таъинот ё қарори суд бинобар ҳолатҳои ошкор гардидаи сархати чоруми қисми 1 моддаи 421 Кодекси мазкур бо пешниҳоди Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Раёсати Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мӯҳлати на дертар аз як моҳ аз лаҳзаи ворид шудани пешниҳод баррасӣ мегардад.

Моддаи 420. Амали прокурор баъди анҷоми таҳқиқ ё тафтиш

1. Баъди анҷом ёфтани таҳқиқ ё тафтиши ҳолатҳои нав ошкоршуда, дар сурати мавҷуд будани асосҳо барои аз нав сар кардани пешбурд аз рӯи парванда, прокурор парвандаро бо ҳулосаи худ, нусхаи ҳукм дар ҳолатҳои пешбиниамудаи сархатҳои якум-сеюми қисми 2 моддаи 417 Кодекси мазкур ва маводи таҳқиқ ба суди дахлдор мефиристад ва зимнан қисми 1 моддаи 417 Кодекси мазкурро ба асос мегирад.

2. Дар сурати мавҷуд набудани асосҳо барои аз нав сар кардани пешбурд аз рӯи парванда прокурор бо қарори далелноки худ пешбурди аз ҷониби ӯ бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда оғозгардидаро қатъ мегардонад.

3. Қарор дар бораи қатъ гардидани пешбурд ба маълумоти шахсони манфиатдор расонида, фаҳмонда мешавад, ки онҳо ҳуқуқ доранд нисбат ба қарор ба суд шикоят кунанд ва суд мутобиқи моддаи 413 Кодекси мазкур салоҳият дорад масъалаи аз нав сар кардани пешбурдро аз рӯи парвандаи мазкур бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда ҳал намояд.

Моддаи 421. Аз ҷониби суд ҳал намудани масъалаи аз нав сар кардани пешбурд аз рӯи парванда

1. Пешниҳоди Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё ҳулосаи прокурор доир ба зарурати аз нав сар кардани пешбурд аз рӯи парванда бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда бо тартиби зайл баррасӣ мегардад:

- дар бораи ҳукм, таъинот ва қарори суди ноҳия (шаҳр) аз ҷониби раёсати суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят ва шаҳри Душанбе;

- дар бораи ҳукм, таъинот ва қарори суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, суди шаҳри Душанбе, судҳои шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ аз ҷониби Коллегии судӣ оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (*Қонуни ҚТ аз 14.03.2014 № 1067*);

- дар бораи ҳукм, таъинот ва қарори Судҳои ҳарбии гарнизонҳо аз ҷониби Коллегии ҳарбии Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- дар бораи ҳукм, таъиноти дар марҳилаи аввал баровардашуда ва қарорҳои Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Раёсати Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

2. Баррасии қаблии парвандаи ҷиноятӣ ба тариқи кассатсионӣ ё назоратӣ ба баррасии он дар ҳамон марҳилаи судӣ ҷиҳати аз нав сар кардани пешбурд бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда монеъ намегардад.

3. Пешниҳоди Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё хулосаи прокурор дар бораи аз нав сар кардани пешбурд аз рӯи парванда бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда дар маҷлиси суд мувофиқи қоидаҳои муқаррарнамудаи моддаи 410 Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 422. Таъиноти (қарори) суде, ки пешниҳоди раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё хулосаи прокурорро баррасӣ мекунад

Суд пешниҳоди Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё хулосаи прокурорро дар бораи аз нав сар кардани пешбурд аз рӯи парванда бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда баррасӣ карда, яке аз таъиноти зеринро мебарорад:

- доир ба бекор кардани ҳукм, таъиноти суд ё қарори судя ва равон кардани парванда барои гузаронидани таҳқиқ ва тафтиши иловагӣ ё мурофияи нави судӣ;

- дар бораи бекор кардани ҳукм, таъинот ё қарори суд ва оид ба қатъи парванда, вақте ки таҳқиқ ва тафтиши иловагӣ ё мурофияи нави судӣ барои қабули қарори ниҳой аз рӯи парванда талаб карда намешавад;

- дар хусуси рад кардани пешниҳоди Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё хулосаи прокурор.

Моддаи 423. Пешбурди парванда баъди бекор кардани қарорҳои суд

Пешбурди тафтиш ва мурофияи судӣ аз рӯи парванда баъди бекор кардани қарорҳои суд оид ба он бинобар ҳолатҳои нав ошкоршуда, ҳамчунин шикоят кардан аз қарорҳои нав баровардаи суд ё эътироз намудан ба онҳо бо тартиби умумӣ анҷом дода мешавад.

ҲАСЛИ XI. ХУСУСИЯТҲОИ ПЕШБУРДИ ПАРВАНДАҲОИ ҶИНОЯТИИ КАТЕГОРИЯҲОИ АЛОҲИДА

БОБИ 44. ТАРТИБИ ПЕШБУРДИ ПАРВАНДАҲО ОИД БА ҶИНОЯТҲОИ НОБОЛИҒОН

Моддаи 424. Тартиби пешбурди парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои ноболиғон

1. Муқаррароти ҳамин боб дар бораи парванда марбут ба шахсе, ки дар лаҳзаи содир намудани ҷиноят ба ҳаҷдаҳсолагӣ нарасидааст, татбиқ мегардад.

2. Тартиби пешбурди парвандаҳо оид ба ҷиноятҳои содиркардаи ноболиғон бо қоидаҳои умумии Кодекси мазкур, инчунин бо назардошти моддаҳои ҳамин боб муайян карда мешавад.

Моддаи 425. Ҳолатҳое, ки бояд муқаррар карда шаванд

Ҳангоми гузаронидани тафтиши пешакӣ ва мурофияи судӣ аз рӯи парвандаҳои ҷиноятӣ нисбат ба ноболиғон дар баробари исботи ҳолатҳои дар моддаи 85 Кодекси мазкур зикршуда муайян кардан зарур аст:

- синну соли ноболиғ (сана, моҳ, соли таваллуд);

- шароити зиндагӣ ва таълиму тарбия, дараҷаи инкишофи ақлӣ, ирода ва рӯҳӣ, ҳислат ва миқдос, талабот ва завқу рағбат ва дигар ҳолатҳое, ки дар моддаи 25 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ гардидаанд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*);

- таъсири шахсони калонсол ва ноболиғони дигар.

Моддаи 426. Ба пешбурди алоҳида ҷудо кардани парвандаи ҷиноятӣ нисбат ба ноболиғ

Парванда нисбат ба ноболиғе, ки дар содир намудани ҷиноят якҷоя бо калонсолон иштирок кардааст, дар марҳилаи тафтиши пешакӣ ба тафтиши алоҳида ҷудо карда мешавад. Агар ба тафтиши алоҳида ҷудо кардани парванда нисбати ноболиғ барои таҳқиқи ҳамаҷониба ва ҳолисонаи ҳолатҳои парванда монеаи ҷиддӣ ба вуҷуд оварда тавонад, нисбат ба айбдоршавандаи ноболиғе, ки аз рӯи як парванда бо калонсолон ба ҷавобгарӣ кашида шудааст, бояд қоидаҳои ҳамин боб татбиқ карда шаванд.

Моддаи 427. Татбиқи чораҳои пешгирӣ ва дастгир намудан нисбат ба гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшавандаи ноболиғ

1. Ҳангоми татбиқи чораи пешгирӣ нисбат ба ноболиғ дар ҳар як ҳолат бояд имконияти интиҳоби чораи пешгирии дар моддаи 108 Кодекси мазкур пешбинишуда муҳокима гардад.

2. Дастгир намудани гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҳамчунин ба ҳабс гирифта ба сифати чораи пешгирӣ дар сурати мавҷуд будани асосҳои дар моддаҳои 92, 93, 101, 111 Кодекси мазкур зикршуда танҳо дар ҳолатҳои истисно ҳангоми содир намудани ҷинояти вазнин ва махсусан вазнин татбиқ шуда метавонанд.

3. Мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштани айбдоршавандаи ноболиғ ҳамчун чораи пешгирӣ дар давраи тафтиши пешакӣ бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 112 Кодекси мазкур метавонад ба муддати то шаш моҳ дароз карда шавад.

4. Дар бораи дастгир намудан, ба ҳабс гирифта ё дароз кардани мӯҳлати дар ҳабс нигоҳ доштани айбдоршавандаи ноболиғ ба намояндагони қонунӣ ӯ ҳабар дода мешавад.

Моддаи 428. Тартиби даъвати гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшавандаи ноболиғ

Гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшавандаи ноболиғе, ки дар ҳабс қарор надорад, ба воситаи падару модари ӯ ё намояндагони дигари қонунӣ вай ва агар ноболиғ дар муассисаи махсуси кӯдакон бошад ба воситаи маъмурияти ин муассиса ба назди муфаттиш ё ба суд даъват карда мешавад.

Моддаи 429. Пурсиши гумонбаршуда, айбдоршавандаи ноболиғ

Пурсиши гумонбаршуда, айбдоршавандаи ноболиғ наметавонад дар як рӯз бетанаффус зиёда аз ду соат ва дар маҷмӯъ бештар аз чор соат давом ёбад.

Моддаи 430. Иштироки омӯзгор ва равоншинос (психолог)

1. Ҳангоми пурсиши гумонбаршуда, айбдоршавандае, ки ба синни шонздаҳ нарасидааст, ҳамчунин ба ин син расидаасту ноқисулақл доништа шудааст, иштироки омӯзгор ва равоншинос ҳатмист. Омӯзгор ё равоншинос ҳангоми пурсиши гумонбаршуда, айбдоршавандаи калонтар аз шонздаҳсола бо салоҳдиди муфаттиш, прокурор ва ё бо дархости ҷимоякунанда иштирок мекунад.

2. Омӯзгор ва равоншинос ҳуқуқ доранд бо иҷозати муфаттиш ба гумонбаршуда, айбдоршаванда саволҳо диҳанд ва баъди ба охир расидани пурсиш бо протоколи пурсиш шинос шаванд ва доир ба дурустӣ ва пуррагии сабтҳои он мулоҳизаҷояшонро навишта диҳанд. Ин ҳуқуқро муфаттиш пеш аз пурсиши ноболиғ ба омӯзгор ё равоншинос мефаҳмонад. Дар ин бобат дар протоколи пурсиш сабт карда мешавад.

3. Иштироки омӯзгор ё равоншинос ҳангоми пурсиши судшавандаи ноболиғ дар суд бо қоидаҳои қисмҳои 1 ва 2 ҳамин модда муайян карда мешавад.

Моддаи 431. Иштироки намояндаи қонунӣ гумонбаршуда, айбдоршавандаи ноболиғ дар тафтиши пешакӣ

1. Намояндаи қонунӣ барои иштирок дар парванда бо қарори муфаттиш аз лаҳзаи пурсиши аввалини гумонбаршуда, айбдоршавандаи ноболиғ роҳ дода мешавад. Ҳангоми иҷозат додан барои иштирок дар парванда ба намояндаи қонунӣ ҳуқуқи дар қисми 2 ҳамин модда фаҳмонда мешавад.

2. Намояндаи қонунӣ ҳуқуқ дорад:

- донанд, ки ноболиғ бо кадом гуноҳ гумонбар ё айбдор карда мешавад;
- ҳангоми эълон кардани айб ҳозир бошад, дар вақти пурсиши ноболиғ, ҳамчунин бо иҷозати муфаттиш дар амалҳои дигари тафтишӣ, ки бо иштироки гумонбаршуда, айбдоршавандаи ноболиғ ва ҷимоятгари ӯ сурат мегиранд, иштирок намояд;
- бо протоколи амалҳои тафтишӣ, ки ӯ иштирок дошт, шинос шавад ва доир ба дуруст ва пуррагии сабтҳои он мулоҳизаҷояшро навишта диҳад;
- дархост ва раддия диҳад;
- оид ба амалҳо ва қарорҳои муфаттиш ва прокурор шикоят пешниҳод намояд;
- далелҳо пешниҳод кунад;
- баъди анҷоми тафтиш бо тамоми маводи парванда шинос шавад, аз он ҳама гуна маълумотро ба андозаи дилхоҳ нависад.

3. Баъди анҷоми тафтиш муфаттиш ҳуқуқ дорад дар бораи ба ноболиғ чиҳати шиносӣ пешниҳод накардани маводе, ки метавонанд ба ӯ таъсири манфӣ расонанд, қарор барорад ва бо ин мавод намояндаи қонунӣ ноболиғро шинос намояд.

4. Агар асосҳое мавҷуд бошанд, ки иштироки намояндаи қонунӣ ба манфиатҳои ноболиғ зарар мерасонад ё ба тафтиши ҳолисонаи парванда монеъ мешавад, намояндаи қонунӣ аз иштирок дар пешбурди парванда дур карда мешавад. Муфаттиш дар ин бобат қарори асоснок қабул мекунад. Барои иштирок дар парванда, мумкин аст ба намояндаи дигари қонунии ноболиғ иҷозат дода шавад.

Моддаи 432. Қатъ кардани парвандаи ҷиноятӣ бо истифодаи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тарбиявӣ

1. Агар дар ҷараёни тафтиши пешакӣ аз рӯи парванда оид ба ҷинояти начандон вазнин ё дараҷаи миёна муқаррар гардад, ки ноболиғ ин ҷиноятро бори аввал содир намудааст ва ислоҳи ӯ метавонад бе ба ҷавобгариҳои ҷиноятӣ кашидан имкон дошта бошад, прокурор, ҳамчунин муфаттиш бо ризои прокурор ҳуқуқ доранд, ки парвандаро дар ҳаққи ноболиғ бо татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тарбиявии дар қисми 2 моддаи 89 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда қатъ намоянд. Ин гуна қарор танҳо дар ҳолате қабул шуда метавонад, ки ба он айбдоршавандаи ноболиғ ва намояндаи қонунии ӯ розӣ бошанд. Нусхаи қарор дар бораи қатъи парванда нисбат ба ноболиғ бо татбиқи чораҳои зикршуда ба комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак фиристода мешавад.

2. Дар ҳолати аз тарафи ноболиғ мунтазам иҷро нагардидани талаботе, ки бо чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тарбиявии нисбат ба ӯ таъингардида пешбинӣ шудаанд, прокурор бо пешниҳоди комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак қарорро дар бораи қатъи парванда бекор мекунад ва он баъди ба охир расидани тафтиш мувофиқи қоидаҳои умумӣ бо фикри айбдоркунӣ ба суд фиристода мешавад. Чунин қарор метавонад то гузашти як сол аз рӯзи қабули қарор дар бораи қатъи парванда бароварда шавад.

Моддаи 433. Иштироки намояндаи қонунии судшавандаи ноболиғ дар муҳокимаи судӣ

1. Намояндагони қонунии судшавандаи ноболиғ бояд ба маҷлиси суд даъват карда шаванд. Онҳо ҳуқуқ доранд дар таҳқиқи далелҳо дар тафтиши судӣ иштирок намоянд, нишондод диҳанд, далелҳо пешниҳод кунанд, дархостҳо ва раддияҳо баён намоянд, доир ба амалҳо ва қарорҳои суд шикоят кунанд, дар маҷлиси суде, ки парвандаро бо тартиби кассатсионӣ баррасӣ мекунад, иштирок намоянд ва шикоятҳои худро шарҳ диҳанд. Ҳуқуқи мазкур бояд ба онҳо дар қисми тайёрии мурофиаи судӣ фаҳмонда шавад. Намояндагони қонунӣ дар толори маҷлиси суд дар давоми тамоми мурофиаи суд ҳозир мебошанд. Бо ризои намояндагони қонунӣ суд метавонад онҳоро ҳамчун шохид пурсиш намояд.

2. Намояндаи қонунӣ метавонад бо таъиноти (қарори) асосноки суд, судя агар асос мавҷуд бошад, ки амалҳои ӯ ба манфиатҳои судшавандаи ноболиғ зарар мерасонанд ё барои баррасии ҳолисонаи парванда монеа ба вучуд меоранд, аз ширкат дар мурофиаи суд дур карда шавад. Дар ин ҳолат ба мурофиаи суд намояндаи дигари қонунии судшавандаи ноболиғ роҳ дода мешавад.

3. Ҳозир нашудани намояндаи қонунии судшавандаи ноболиғ ба шарте, ки суд иштироки ӯро ҳатмӣ нашуморад, боиси боздоштани баррасии парванда намегардад.

4. Агар намояндаи қонунии судшавандаи ноболиғ барои иштирок дар парванда ҳамчун ғимоятгар ё ҷавобгари граждани чалб шуда бошад, ӯ дорои ҳуқуқ ва ўҳдадорихои иштирокчиёни зикршудаи мурофиа мегардад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

Моддаи 434. Аз толори маҷлиси суд берун кардани судшавандаи ноболиғ

1. Бо дархости ғимоятгар ё намояндаи қонунӣ ё пешниҳоди прокурор, инчунин бо ташаббуси худ суд ҳуқуқ дорад дар асоси ақидаҳои тарафҳо бо таъиноти худ дар муддати таҳқиқи ҳолатҳое, ки ба судшавандаи ноболиғ таъсири манфӣ расониданашон мумкин аст, ӯро аз толори маҷлиси суд берун кунанд.

2. Баъди баргашта овардани ноболиғ раисикунанда дар ҳаҷм ва андозаи зарурӣ ба ӯ мазмуни амалҳоеро, ки дар набудани ӯ доир гардидааст, хабар медиҳад ва ба ноболиғ имкон медиҳад, ки ба шахсони дар набудани ӯ пурсидашуда саволҳо диҳад.

Моддаи 435. Масъалаҳое, ки суд ҳангоми қабули ҳукм нисбат ба судшавандаи ноболиғ ҳал менамояд

1. Ҳангоми баровардани ҳукм дар ҳаққи судшавандаи ноболиғ суд ғайр аз масъалаҳои дар моддаи 335 Кодекси мазкур зикршуда вазифадор аст масъалаи шартан аз озодӣ маҳрум кардан, таъини ҷазое, ки ба маҳрум кардан аз озодӣ вобаста нест, ҳамчунин аз ҷазо озод карданро дар ҳолатҳои пешбиниамудаи моддаи 90 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳокима намояд.

2. Дар ҳолатҳои шартан аз озодӣ маҳрум кардан, таъини ҷораи ҷазое, ки бо маҳрум кардан аз озодӣ вобаста нест, дар муассисаи махсуси тарбиявӣ ё таъбаотию тарбиявӣ ҷойгир кардан ва ё татбиқи ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тарбиявӣ суд ба комиссия оид ба ҳуқуқи кудак дар ин бобат хабар медиҳад ва назорати рафтори маҳкумшударо ба зиммаи он мегузорад.

Моддаи 436. Бо татбиқи ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тарбиявӣ ноболиғро аз ҷавобгарии ҷиноятӣ озод кардани суд

Агар ҳангоми баррасии парванда оид ба ҷинояти начандон вазнин ё дараҷаи миёна эътироф гардад, ки ноболиғи ҷинояти мазкурро содиркарда метавонад бе татбиқи ҷораҳои ҷазои ҷиноятӣ ислоҳ шавад, суд ҳуқуқ дорад парвандаро қатъ намуда, нисбат ба ноболиғ ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тарбиявии дар қисми 2 моддаи 89 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишударо татбиқ намояд. Нусхаи қарор ба комиссия оид ба ҳуқуқи кудак ва прокурор фиристода мешавад.

Моддаи 437. Ноболиғро аз ҷазо озод кардани суд бо равои кардани ӯ ба муассисаи махсуси тарбиявӣ ё таъбаотию тарбиявӣ

1. Агар ҳангоми баррасии парвандаи ҷиноятӣ муайян карда шавад, ки ислоҳи ноболиғи бори аввал ҷинояти начандон вазнин ё дараҷаи миёна содирнамуда бо роҳи татбиқи ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тарбиявӣ ё таъбаотию тарбиявӣ имконпазир аст, суд ҳуқуқ дорад ҳукми айбдоркунанда бароварда, ӯро аз адои ҷазо озод намояд ва ба яке аз муассисаҳои махсуси тарбиявӣ ё таъбаотию тарбиявӣ равои кунад.

2. Дар муассисаи махсуси тарбиявӣ ё таъбаотию тарбиявӣ қарор доштани ноболиғ метавонад то ба синни балоғат расидан, ба шарте, ки бо сабаби ислоҳшавии ноболиғ ба татбиқи минбаъдаи ҷораҳои таъсиррасонии мазкур зарурат боқӣ намонад, қатъ карда шавад. Дароз кардани мӯҳлати дар муассисаҳои махсуси тарбиявӣ ё таъбаотию тарбиявӣ қарор доштани шахс пас аз расидан ба синни ҳаждаҳ танҳо то давраи хатми таҳсилоти умумӣ ё омодагии касбӣ иҷозат дода мешавад. Масъалаи қатъ намудан ё дароз кардани мӯҳлати дар муассисаи махсуси тарбиявӣ ё таъбаотию тарбиявӣ қарор доштани шахс бо пешниҳоди комиссия оид ба ҳуқуқи кудак судия суде, ки ҳукмро баровардааст ё суди маҳалли зисти маҳкумшудаи ноболиғ дар мӯҳлати даҳ шабонарӯз аз рӯзи ворид гардидани пешниҳод танҳо баррасӣ ва ҳал мекунад.

3. Ба маҷлиси суд маҳкумшудаи ноболиғ, намояндаи қонунии ӯ, ҳимоятгар, прокурор ва намояндаи комиссия оид ба ҳуқуқи кудак даъват карда мешаванд. Ҳозир нашудани шахсони мазкур монеи баррасии парванда намегардад.

4. Дар маҷлиси суд пешниҳоди комиссия оид ба ҳуқуқи кудак таҳқиқ ва ақидаҳои шахсони иштирокчиҳои парванда шунида мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

5. Аз натиҷаи баррасии парванда судия дар ҳонаи машваратӣ қарор қабул мекунад, ки он бояд дар маҷлиси суд эълон карда шавад.

6. Нусхаи қарор дар мӯҳлати панҷ шабонарӯз ба намояндаи қонунии маҳкумшудаи ноболиғ, комиссия оид ба ҳуқуқи кудак, прокурор ва суде, ки ҳукм баровардааст, фиристода мешавад.

7. Оид ба қарор шикоят ва эътироз кардан мумкин нест.

БОБИ 45. ПЕШБУРДИ ПАРВАНДАҲО ДОИР БА ТАТБИҚИ ҶОРАҲОИ МАҶБУРИИ ДОРОИ ХУСУСИЯТИ ТИББӢ

Моддаи 438. Асосҳои барои пешбурди парвандаҳо доир ба татбиқи ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ

1. Пешбурди парвандаҳо доир ба татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббии дар қисми 1 моддаи 97 Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда, нисбат ба шахсоне, ки дар ҳолати номукаллафӣ кирдори хавфноки ҷамъиятӣ содир намудаанд ё баъди содир кардани ҷиноят ба бемории рӯҳӣ гирифтोर шудаанд, ки таъин ё иҷрои ҷазоро ғайриимкон мегардонад, анҷом дода мешавад.

2. Чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ танҳо дар ҳолате таъин карда мешаванд, ки бемории рӯҳӣ барои ҳуди шахс ё шахсони дигар хавф дошта бошад ва ё хавфи аз тарафи ӯ расонида шудани зарари ҷиддии дигар мавҷуд бошад.

3. Пешбурди парвандаҳо доир ба татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ мутобиқи қоидаҳои умумии Кодекси мазкур ва бо дарназардошти муқаррароти ҳамин боб ба амал бароварда мешавад.

Моддаи 439. Ҳолатҳое, ки бояд исбот карда шаванд

Ҳангоми пешбурди тафтиши пешакӣ бояд ҳолатҳои зерин исбот карда шаванд:

- вақт, ҷой, тарз ва дигар ҳолатҳои кирдори содиршуда;
- аз тарафи шахс содир гардидани кирдоре, ки бо қонуни ҷиноятӣ манъ шудааст;
- хусусият ва андозаи зараре, ки дар натиҷаи кирдори содиршуда расидааст;
- рафтори шахс то содир кардани ҷиноят ва баъди он;
- қаблан гирифтори бемории рӯҳӣ будани шахс, дараҷа ва хусусияти бемории рӯҳӣ дар лаҳзаи содир кардани ҷиноят ва пешбурди тафтиши пешакӣ;
- хавфи бемории рӯҳӣ барои ҳуди шахс ё дигарон ва ё хавфи аз тарафи ӯ расонидани зарари дигари ҷиддӣ.

Моддаи 440. Дар муассисаи махсусгардонидашудани бемориҳои рӯҳӣ ҷойгир кардан

1. Ҳангоми муқаррар кардани воқеияти бемории рӯҳии шахсе, ки нисбат ба ӯ дар ҳабс нигоҳ доштан ҳамчун чораи пешгирӣ татбиқ шудааст, дар асоси дархости прокурор бо иҷозати суд ба муассисаи махсусгардонидашудае, ки барои нигоҳ доштани ҳабсшудагон мувофиқ гардонидашудааст, гузаронида мешавад.

2. Дар муассисаи бемориҳои рӯҳӣ ҷойгир намудани шахсе, ки ба ҳабс гирифта нашудааст, аз ҷониби суд иҷозат дода мешавад.

Моддаи 441. Ҷудо кардани парвандаи ҷиноятӣ

Ҳангоми тафтиши парвандаи ҷиноятӣ гурӯҳи ашхос муқаррар гардад, ки яке аз онҳо дар ҳолати номукаллафӣ ҷиноят содир кардааст ё баъди содир кардан ба бемории рӯҳӣ гирифтोर шудааст, парвандаи ҷиноятӣ нисбат ба ӯ барои тафтиши алоҳида ҷудо карда мешавад.

Моддаи 442. Ҳуқуқи шахсе, ки нисбат ба ӯ парванда оид ба татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ пеш бурда мешавад

Шахсе, ки нисбат ба ӯ парванда оид ба татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ пеш бурда мешавад, агар мувофиқи ҳулосаи экспертизаи судию равонпизишкӣ хусусият ва вазнинии бемории ӯ ба ин монанд нагардад, метавонад ҳуқуқҳои пешбинишудаи моддаи 47 Кодекси мазкурро истифода барад.

Моддаи 443. Иштироки намояндаи қонунӣ

1. Хешовандони наздики шахсе, ки нисбат ба ӯ парванда доир ба татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ пеш бурда мешавад, бо қарори муфаттиш ё прокурор ва ё таъиноти суд намояндаи қонунии шахси мазкур доништа мешавад ва барои иштирок дар парванда ҷалб карда мешавад.

2. Намояндаи қонунӣ ҳуқуқ дорад:

- донанд, ки шахсе, ки ӯ намояндагӣ мекунад, дар содир кардани кадом кирдори бо қонуни ҷиноятӣ манъшуда гунаҳгор доништа мешавад;
- дархост ва раддияҳо баён кунад;
- далелҳои пешниҳод намояд;
- бо иҷозати муфаттиш дар амалҳои тафтишӣ, ки бо дархости ӯ ё ҳимоякунанда гузаронида мешаванд, иштирок кунад;

- бо протоколҳои амалҳои тафтишӣ, ки дар онҳо иштирок кардааст, шинос шавад ва мулоҳизаҳои худро доир ба дуруст ва пуррагии сабти онҳо хаттӣ баён намояд;
- баъди ба охир расидани тафтиши пешакӣ бо тамоми маводи парванда шинос шавад, аз он ҳар гуна маълумотро ба ҳар андоза навишта гирад;
- нусхаи қарорро доир ба қатъи парванда ё ба суд барои татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ равон кардани парвандаро гирад;
- дар муҳофизати суд иштирок намояд;
- аз амалҳои муфаттиш, прокурор ва суд шикоят кунад;
- аз таъиноти суд шикоят пешниҳод намояд ва нусхаи қарорҳои шикоятшавандаро гирад;
- шикоятҳо ва эътирозҳои оид ба парванда овардашударо донад ва норозигии худро доир ба онҳо пешниҳод кунад;
- дар баррасии судии шикоятҳо ва эътирозҳо иштирок намояд.

3. Дар бораи ба намояндаи қонунӣ фаҳмондани ҳуқуқи ӯ дар протокол қайд карда мешавад.

Моддаи 444. Иштироки ҳимоятгар

1. Иштироки ҳимоятгар дар пешбурди парванда доир ба татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ аз лаҳзаи муқаррар шудани далели номукаллафӣ ё бемории рӯҳии шахсе, ки нисбат ба ӯ тафтиш гузаронида мешавад, агар ҳимоятгар пештар аз рӯи асосҳо дигар дар парванда иштирок накарда бошад, ҳатмист.

2. Ҳимоятгар аз лаҳзаи ба пешбурди парванда шомил шудан ба мулоқоти рӯбарӯ бо ҳимояшаванда ҳуқуқ дорад, ба шарте, ки вазъи саломатии ҳимояшаванда ба ин монев нагардад, ҳамчунин ҳуқуқ дорад аз ҳамаи ҳуқуқҳои дигаре, ки дар моддаи 53 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд, истифода барад (*Қонуни ҚТ аз 24.02.2017 № 1381*).

Моддаи 445. Анҷом додани тафтиши пешакӣ

1. Пас аз анҷом додани тафтиши пешакӣ муфаттиш яке аз қарорҳои зеринро қабул мекунад:

- дар бораи қатъи парванда-дар ҳолатҳои пешбиниамудай моддаи 27 ва сархати дуюми қисми 1 моддаи 234 Кодекси мазкур, ҳамчунин вақте ки бемориҳои рӯҳӣ ба ҳуди шахс ё шахсони дигар хавфнок нестанд ё имкони расонидани зарари дигари ҷиддӣ надоранд;

- дар бораи равон кардани парванда ба суд барои татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ.

2. Муфаттиш шахсоро, ки нисбат ба ӯ тафтиши пешакӣ гузаронида шудааст, ба шарте, ки ӯ бинобар вазъи рӯҳии худ дар амалҳои тафтишӣ иштирок карда тавонад, намояндаи қонунӣ ва ҳимоятгари ӯ, ҳамчунин ҷабридаро оид ба қатъи пешбурди парванда ё ба суд фиристодани парванда хабардор мекунад. Муфаттиш ҳуқуқи иштирокчиёни зикршудаи муҳофизаро дар хусуси шинос шудан бо маводи парванда мефаҳмонад ва хабар медиҳад, ки дар кучо ва кай онҳо ин ҳуқуқро истифода бурда метавонанд. Тартиби шинос шудан бо парванда, аризаҳо ва ҳалли дархост доир ба пурра намудани тафтиш дар асоси моддаҳои 240-243 Кодекси мазкур муайян карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

3. Қарори қатъи пешбурди парванда мувофиқи моддаи 235 Кодекси мазкур бароварда мешавад.

4. Дар қарор дар бораи ба суд равон кардани парванда барои татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ баён карда мешавад:

- ҳолатҳои дар моддаи 439 Кодекси мазкур зикрёфта ва далелҳои оид ба парванда муқарраршуда;
- асосҳо барои татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ;
- вазҳҳои ҳимоятгар ва дигар шахсон, ки асосҳои татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ мавриди баҳс қарор додаанд, ба шарте, ки изҳор шуда бошанд.

5. Замимаҳо ба қарори ба суд фиристодани парванда аз рӯи қоидаҳои моддаи 245 Кодекси мазкур тартиб дода мешаванд.

6. Муфаттиш парвандаро бо қарори ба суд равон кардан ба прокурор месупорад, ки ӯ парвандаро омӯхта, яке аз қарорҳои зеринро қабул мекунад:

- қарори муфаттишро тасдиқ карда, парвандаро ба суд равон мекунад;
- парвандаро ба муфаттиш барои гузаронидани тафтиши иловагӣ бармегардонад;
- парвандаро бо асосҳои, ки дар сарҳати якуми қисми 1 ҳамин модда зикр шудаанд, қатъ мекунад.

7. Нусхаи қарори ба суд равон кардани парванда барои татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ ба намояндаи қонунӣ супорида мешавад.

Моддаи 446. Таъин кардани маҷлиси суд

Баъди ба суд ворид гардидани парванда дар хусуси татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ судя баррасии онро дар маҷлиси суд мувофиқи қоидаҳои пешбиниамудай боби 31 Кодекси мазкур таъин мекунад.

Моддаи 447. Мухокимаи судӣ

1. Баррасии парванда доир ба татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ бо иштироки ҳатмии прокурор ва ҳимоятгар анҷом дода мешавад.

2. Тафтиши судӣ аз тарафи прокурор бо баёни далелҳои зарурати татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ нисбат ба шахсе, ки номуқаллаф доништа ё ба бемории рӯҳӣ гирифта шудааст, оғоз меёбад. Тафтиши далелҳо ва мувоҳидаҳои тарафҳо аз рӯи қоидаҳои дар Кодекси мазкур пешбинишуда сурат мегирад.

Моддаи 448. Масъалаҳои, ки аз тарафи суд ҳангоми қабули қарор оид ба парванда ҳал карда мешаванд

1. Дар қараёни муқаррари суд бояд масъалаҳои зерин тафтиш ва ҳал карда шаванд:

- оё кирдори бо қонуни ҷиноятӣ пешбинишуда вучуд дошт;
- оё шахсе, ки дар хусуси ӯ парванда баррасӣ мешавад, кирдорро содир кардааст;
- оё шахсе, ки дар ҳаққи ӯ парванда баррасӣ мешавад, кирдорро дар ҳолати номуқаллафӣ содир кардааст;
- оё шахси мазкур баъди содир кардани ҷиноят ба бемории рӯҳӣ гирифта шудааст, ки таъин ё иҷрои ҷазоро номумкин мегардонад;
- оё бемории рӯҳии шахс ба ҳуди ӯ ё шахсони дигар ҳавф дорад ва ё имкони расонидани зарари дигари ҷиддӣ ба онҳо мавҷуд аст;
- оё татбиқи чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ зарур аст ва маҳз кадоме аз онҳо.

2. Суд ҳамчунин масъалаҳои, ки дар сарҳатҳои даҳум, ёздаҳум ва сепздаҳуми қисми 1 моддаи 335 Кодекси мазкур зикр шудаанд, ҳал мекунад.

Моддаи 449. Қарори суд

1. Суд бо эътирофи исбот шудани ин ки ҷиноят аз тарафи шахси мазкур дар ҳолати номуқаллафӣ содир шудааст ё ин шахс баъди содир намудани ҷиноят ба бемории рӯҳӣ гирифта шудааст, ки таъин ё иҷрои ҷазоро номумкин гардонидаст, мутобиқи моддаҳои 24 ва 98 Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба озод кардани ин шахс аз ҷавобгарии ҷиноятӣ ё аз ҷазо ва дар бораи нисбат ба ӯ татбиқ кардани чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ ва маҳз кадом чора таъинот мебарорад.

2. Агар шахси дар қисми 1 ҳамин модда зикршуда мувофиқи вазъи рӯҳии худ ҳавфнок набошад ё аз тарафи ӯ кирдори начандон вазнин содир шуда бошад, суд доир ба қатъи пешбурди парванда ва дар хусуси татбиқ накардани чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ қарор мебарорад.

3. Агар суд эътироф намояд, ки иштироки шахси мазкур дар содир кардани кирдор исбот нашудааст, ҳамчунин дар сурати муқаррар намудани ҳолатҳои дар моддаҳои 27 ва 28 Кодекси мазкур пешбинишуда, суд доир ба қатъи пешбурди парванда аз рӯи асоси аз ҷониби он муқарраргардида, сарфи назар аз вучуд доштани беморӣ ё хусусияти бемории шахс қарор мебарорад.

4. Дар сурати қатъи пешбурди парванда бо асосҳои, ки дар қисмҳои 2 ва 3 ҳамин модда зикр шудаанд, нусхаи қарори суд дар муҳлати панҷ шабонарӯз ба мақомоти тандурустӣ ҷиҳати ҳалли масъалаи таъинот ё ба муассисаи равоиши таъминоти

ичтимой фиристодани шахсоне, ки ба ёрии равонпизишкӣ мӯҳточанд, фиристода мешавад.

5. Агар собит шуда бошад, ки бемории рӯҳии шахсе, ки нисбат ба ӯ парванда баррасӣ мешавад, муқаррар нашудааст ё бемории шахсе, ки ҷинойт содир кардааст, татбиқи чораҳои ҷазоро нисбат ба ӯ бартараф накунад, суд бо қарори худ парвандаро барои гузаронидани тафтиши иловагӣ бармегардонад.

6. Дар қарори суд масъалаҳое, ки дар моддаи 347 Кодекси мазкур зикр шудаанд, ҳал мегарданд.

Моддаи 450. Шикоят ва эътироз овардан ба таъиноти суд

Ба таъиноти суд ғимоятгар, ҷабрдида ва намоёндаи ӯ, намоёндаи қонунӣ ё ҳешованди наздики шахсе, ки нисбат ба ӯ парванда баррасӣ гардид, шикоят карда метавонанд, ҳамчунин прокурор метавонад бо тартиби кассатсионӣ мувофиқи қоидаҳои дар боби 38 Кодекси мазкур баёншуда эътироз оварад.

Моддаи 451. Тартиби дароз кардани мӯҳлат, тағйир додан ва қатъ намудани татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ

1. Суд бо пешниҳоди маъмурияти муассисае, ки ёрии равонпизишкӣ мерасонад ва ҳулоаи комиссияи равонпизишкӣ татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббиро қатъ менамояд, тағйир медиҳад ё мӯҳлати онро шаш моҳи дигар дароз мекунад.

2. Масъалаҳои қатъ намудан, тағйир додан ва ё дароз кардани мӯҳлати татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ аз тарафи суде, ки дар бораи татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ қарор баровардааст ё аз ҷониби суди маҳалли татбиқи ин чора дастаҷамъона баррасӣ карда мешаванд.

3. Суд дар бораи таъин кардани парванда барои дида баромадан дар маҷлиси суд ба намоёндаи қонунӣ шахсе, ки нисбат ба ӯ чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ татбиқ шудааст, маъмурияти муассисаи тиббӣ, ғимоятгар ва прокурор хабар медиҳад. Иштироки ғимоякунанда ва прокурор дар маҷлиси суд ҳатмӣ буда, ҳозир нашудани дигар шахсон монеи баррасии парванда намегардад.

4. Дар маҷлиси суд пешниҳоди муассисаи тиббӣ, фикри комиссияи равонпизишкӣ таҳқиқ карда, ақидаи иштирокчиёни маҷлис шунида мешавад. Агар ҳулоаи комиссияи равонпизишкӣ мавриди шубҳа қарор гирад, суд бо дархости шахсони дар маҷлис иштироккунанда ё бо ташаббуси худ метавонад экспертизаи судию равонпизишкӣ таъин намояд, ҳуҷҷатҳои иловагиро талаб карда гирад, ҳамчунин шахсоро, ки нисбат ба ӯ масъалаи қатъ намудан, тағйир додан ё дароз кардани мӯҳлати татбиқи чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ баррасӣ мегардад, ба шарте, ки ин қор аз рӯи вазъи рӯҳии ӯ имконпазир бошад, пурсиш намояд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*).

5. Суд чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббиро дар сурати ҷунин вазъи рӯҳии шахс, ки ба татбиқи чораи пештар таъиншуда зарурат боқӣ намонда бошад ё зарурати таъини чораи дигари дорои хусусияти тиббӣ ба миён ояд қатъ мегардонад ё тағйир медиҳад. Суд мӯҳлати табобати маҷбуриро дар сурати мавҷуд набудани асосҳо барои қатъ намудан ё тағйир додани чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ дароз мекунад.

6. Дар бораи қатъ намудан, тағйир додан ё дароз кардан, ҳамчунин дар бораи радди қатъ намудан, тағйир додан ё дароз кардани мӯҳлати татбиқи чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ суд дар ҳонаи машваратӣ таъинот мебарорад ва онро дар маҷлиси суд эълон мекунад.

Моддаи 452. Аз нав сар кардани парванда дар ҳаққи шахсе, ки нисбат ба ӯ чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ татбиқ шудааст

1. Агар шахсе, ки нисбат ба ӯ бинобар гирифтोर шуданаш ба бемории рӯҳӣ баъди содир кардани ҷинойт чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ татбиқ шудааст, аз ҷониби комиссияи равонпизишкӣ шифоёфта эътироф гардад, суд дар асоси ҳулоаи муассисаи тиббӣ бо тартиби пешбиниамудаи моддаи 400 Кодекси мазкур оид ба қатъи татбиқи чораи маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ таъинот мебарорад ва масъаларо доир ба

гузаронидани таҳқиқ ё тафтиши пешакӣ, чалби шахси мазкур ҳамчун айбдоршаванда ва бо тартиби умумӣ ба суд додани парвандаро ҳал мекунад.

2. Вақти дар муассисаи табобат гузаронида ба мӯҳлати адои ҷазо ҳисоб карда мешавад.

БОБИ 46. ПЕШБУРДИ СУРЪАТНОК

Моддаи 453. Тартиби пешбурди суръатнок

1. Ҳангоми мавҷуд будани аломатҳои ҷиноятҳои бо қисми 1 моддаи 111, қисми 1 моддаи 125, қисми 1 моддаи 126, қисми 1 моддаи 131, қисми 4 моддаи 195, қисми 4 моддаи 196, қисми 1 моддаи 230, қисми 1 моддаи 232, қисми 1 моддаи 234, қисми 1 моддаи 237, қисми 1 моддаи 247, қисми 1 моддаи 253, қисми 1 моддаи 254, қисми 1 моддаи 255, қисми 1 моддаи 294, моддаи 334 ва моддаи 339 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда, дар ҳолатҳои ки воқеияти ҷиноят аён асту шахси гумонбар барои содир кардани ҷиноят маълум ва ӯ дар содир кардани ҷиноят алоқаманд будани худро рад намекунад, мақомоти таҳқиқ дарҳол ба пешбурди суръатнок шурӯъ менамояд (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755, аз 29.01.2021 № 1755*).

2. Тартиби пешбурди суръатнок бо қоидаҳои умумии Кодекси мазкур, бо назардошти муқаррароти моддаҳои ҳамин боб муайян карда мешаванд.

3. Ҳангоми пешбурди суръатнок мақомоти таҳқиқ то оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ дар муддати ҳафт шабонарӯз аз шахси ҷиноят содиркарда, шохидон ва дигар шахсон дар бораи ҳолатҳои ҷинояти содиршуда баёноти мегирад, маълумотро дар бораи мавҷуд будан ё набудани доғи судии шахси ҷиноят содиркарда, маълумоти доир ба шахсият ва дигар маълумотҳоро, ки барои баррасии парванда дар маҷлиси суд аҳамият дорад, талаб менамояд.

4. Шахси ҷиноят содиркарда барои аз рӯи даъват ҳозир шудан ба мақомоти таҳқиқ ва суд, хабар додан аз тағйири ҷои истиқомат ӯҳдадор карда мешавад. Дар ҳолати ҳозир нашудан ба мақомоти таҳқиқ ё ба маҷлиси суд шахс маҷбуран оварда мешавад.

Моддаи 454. Мӯҳлати пешбурди суръатнок

Пешбурди суръатнок бояд на дертар аз даҳ шабонарӯз аз рӯзи ба мақомоти таҳқиқ ворид шудани ариза ё хабар дар бораи ҷиноят то ба прокурор фиристодани парванда тамом карда шавад.

Моддаи 455. Анҷом додани пешбурди суръатнок

1. Мақомоти таҳқиқ маводи ҷамъовардари бораи оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ ва ба суд равон кардани он кифоя эътироф карда, дар бораи оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ қарор қабул карда, онро ба пешбурди худ қабул мекунад, ва шахси ҷиноят содиркардари бо тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 221 -228 Кодекси мазкур ба сифати айбдоршаванда ҷалб менамояд, масъаларо дар бораи ҷораи пешгирӣ нисбат ба айбдоршаванда мутобиқи моддаҳои 101-111 Кодекси мазкур ҳал менамояд, ҳамчунин дар бораи эътироф намудани шахс ба сифати ҷабрдида, даъвогари граждани, ҷавобгари граждани қарор қабул мекунад.

2. Мақомоти таҳқиқ амалиёти дар қисми 1 ҳамин модда зикршударо иҷро намуда, аз рӯи асосҳо ва бо тартиби пешбиниамудаи моддаҳои 239-246 Кодекси мазкур муруфиаи суръатнокро ба анҷом мерасонад.

Моддаи 456. Амали прокурор оид ба парвандаи ҷиноятӣ

Ҳангоми аз мақоми таҳқиқ ворид шудани парвандаи ҷиноятӣ, ки бо тартиби пешбурди суръатнок анҷом дода шудааст, прокурор ё муовини ӯ вазифадоранд дар муддати на зиёда аз 24 соат парвандаро санҷида, бо асосҳо ва бо тартиби дар моддаҳои 247-250 Кодекси мазкур пешбинишуда дар бораи он қарор қабул намояд.

Моддаи 457. Пешбурди таҳқиқ

1. Таҳқиқи парвандаҳои ҷиноятӣ дар бораи ҷиноятҳои дар моддаи 453 Кодекси мазкур номбаркардашуда аз ҷониби мақомоти таҳқиқ аз рӯи қоидаҳои умумии Кодекси мазкур дар ҳолатҳои зерин анҷом дода мешавад:

- хангоми аз ҷониби сардори мақомоти таҳқиқ оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ, ба шарте, ки дар давоми ҳафт шабонарӯз муайян намудани ҳолатҳои муҳими содир шудани ҷиноят аз имкон берун бошад;

- хангоми аз ҷониби прокурор барои пешбурди таҳқиқ баргардонидани парвандаи ҷиноятӣ, ки бо тартиби пешбурди суръатнок анҷом дода шудааст;

- хангоми дар муддати се шабонарӯз аз имкон берун будани иҷрои амалҳои муҳофизатии дар моддаи 453 Кодекси мазкур пешбинишуда.

2. Дар ҳолатҳои пешбинишудаи Кодекси мазкур таҳқиқ бояд на дертар аз бист шабонарӯз аз рӯзи оғози парвандаи ҷиноятӣ ё баргардонидани он анҷом дода шавад.

Моддаи 458. Пешбурди тафтиши пешакӣ

1. Доир ба ҷиноятҳои дар моддаи 453 Кодекси мазкур пешбинишуда, ба шарте, ки онҳо аз ҷониби ноболиғон содир шуда бошанд, ҳамчунин дар бораи кирдори барои ҷамъият хавфнокӣ бо қонуни ҷиноятӣ пешбинишудаи номукаллафон ё шахсоне, ки баъди содир кардани ҷиноят ба касалии рӯҳӣ дучор шудаанд, тафтиши пешакӣ анҷом дода мешавад.

2. Тафтиши пешакӣ бояд на дертар аз як моҳ аз рӯзи оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ анҷом дода шавад.

Моддаи 459. Салоҳияти судя доир ба парвандаи ҷиноятӣ ба суд воридшуда

1. Доир ба парвандаи ҷиноятӣ аз прокурор ба суд воридшуда судя амалиёти тайёриро гузаронида, мутобиқи қоидаҳои боби 31 Кодекси мазкур қарор қабул менамояд.

2. Доир ба парвандаи ҷиноятӣ судя бояд на дертар аз панҷ шабонарӯз аз рӯзи ба суд ворид шудани он қарор қабул кунад.

Моддаи 460. Баррасии парвандаи ҷиноятӣ дар маҷлиси суд

Баррасии парвандаи ҷиноятӣ дар маҷлиси суд аз ҷониби судя мутобиқи қоидаҳои умумии муҳокимаи судӣ анҷом дода мешавад.

БОБИ 47. ПЕШБҮРД ОИД БА РҶЁНИДАНИ ЗАРАРЕ, КИ ДАР НАТИҶАИ АМАЛИ ҒАЙРИҚОНУНИИ СУД ВА МАҚОМОТИ АНҚОМДИҲАНДАИ ПЕШБҮРДИ ТОСУДӢ ДОИР БА ПАРВАНДАИ ҶИНОЯТӢ РАСИДААСТ

Моддаи 461. Асосҳо ва шартҳои ба вучуд омадани ҳуқуқ барои рӯёнидани товони зарар

1. Товони зараре, ки ба шахс дар натиҷаи ғайриқонунӣ дастгир кардан, дар ҳабс ва ҳабси хонагӣ нигоҳ доштан, муваққатан аз вазифа дур кардан, дар муассисаи тиббӣ ҷойгир кардан, маҳкум кардан, татбиқ намудани чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ расонида шудааст, аз тарафи давлат сарфи назар аз гуноҳи таҳқиқбаранда, мақомоти таҳқиқ, муфаттиш, прокурор ва суд пурра рӯёнида мешавад.

2. Ҳуқуқи рӯёнидани товони зарар дар ҳолатҳои зерин ба вучуд меояд:

- дар сурати озод намудани дастгиршуда ё ҳабсшуда бо сабаби тасдиқ нагардидани гумон дар содир кардани ҷиноят;

- қатъ намудани парвандаи ҷиноятӣ бо асосҳои дар сархатҳои якум ва дуҷуми қисми 1 моддаи 27 ва сархати дуҷуми қисми 1 моддаи 234 Кодекси мазкур пешбинишуда;

- баровардани ҳукми сафедкунанда;

- тағйир ёфтани бандубасти кирдор дар асоси он моддаи қонун, ки ҷинояти нисбатан сабуктарро бо таъини ҷазои нисбатан сабуктар мувофиқи ин модда ё аз ҳукм хориҷ кардани қисми айбдоркунӣ ва бо ин сабаб сабук кардани ҷазоро пешбинӣ менамояд;

- бекор карда шудани қарори ғайриқонунии суд доир ба татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ.

3. Дар ҳолати ғавти шаҳрванд ҳуқуқи рӯёнидани товони зарар бо тартиби муқарраршуда ба ворисони ӯ ва дар қисмати гирифтани нафақа ва кӯмакпулиҳое, ки пардохти онҳо боздошта шудааст, ба он аъзои оилаи ӯ мегузарад, ки ба доираи шахсони дар ҳолати ғавти сарпараст бо нафақаи вобаста ба гум кардани сарпараст таъминшаванда мансубанд.

4. Товони зарар дар ҳолате рӯёнида намешавад, ки шахрванд дар ҷараёни таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ва муҳофизати судӣ бо роҳи ҳудайбдоркунӣ барои ба миён омадани оқибатҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикршуда мусоидат карда бошад. Аммо ҳудайбдоркунӣ, ки дар натиҷаи нисбат ба шахрванд татбиқи гардидани зӯроварӣ, таҳдид ва дигар ҷораҳои ғайриқонунӣ ба вучуд омадааст, ба рӯёнидани товони зарар монета намегардад. Зимнан далели татбиқи ҷораҳои ғайриқонуни бояд аз тарафи мақомоти тафтишотӣ, прокурор ё суд муқаррар карда шаванд.

5. Қоидаҳои ҳамин модда ба ҳолатҳои дахл надоранд, ки ҷораҳои маҷбуркунии муҳофизатии нисбат ба шахс татбиқшуда ё ҳукми айбдоркунанда бекор карда ё бо сабаби қабули санади афв, гузаштани мӯҳлати даъво, нарасидани синну сол ё қабули қонуне, ки ҷавобгарии ҷиноятиро аз байн мебарад ё ҷазоро сабук мегардонад, тағйир дода шуда бошанд.

Моддаи 462. Товони зараре, ки бояд рӯёнида шавад

Дар сурати мавҷуд будани асосҳо ва шартҳои дар қисмҳои 1 ва 2 моддаи 464 Кодекси мазкур зикршуда, шахс ҳуқуқ дорад ба:

- рӯёнидани товони зарари молумулкӣ (маош, нафақа, кӯмакпулӣ ва маблағҳои дигаре, ки аз онҳо дар натиҷаи амалҳои ғайриқонунӣ, мусодирази ғайриқонунии молу мулк ё дар асоси ҳукмҳо ё қарорҳои суд ба ғайридавлат дохил кардани молу мулк маҳрум гаштааст, ҷаримаҳо ва хароҷоти муҳофизатӣ, ки барои иҷрои ҳукми ғайриқонунии суд ситонида шудаанд, маблағе, ки барои расонидани ёрии ҳуқуқӣ пардохта шудаанд ва хароҷоти дигар) (*Қонуни ҚТ аз 02.08.2011 № 755*);

- барҳам додани оқибатҳои зарари маънавӣ;

- барқарор намудани ҳуқуқҳои меҳнатӣ, нафақавӣ, манзилӣ ва ғайра.

Моддаи 463. Эътирофи ҳуқуқ ба рӯёнидани товони зарар

Суд, прокурор, муфаттиш, мақомоти таҳқиқ доир ба пурра ё қисман сафедкунии шахс қарор қабул карда, бояд ҳуқуқи ӯро оид ба рӯёнидани товони зарар эътироф намоянд. Нусхаи ҳукми сафедкунанда ё таъиноти (қарори) қатъ намудани парвандаи ҷиноятӣ, бекор кардан ё тағйир додани дигар қарорҳои ғайриқонунӣ ба шахси манфиатдор супорида ё тавассути почта фиристода мешавад. Ҳамзамон бо ин ба ӯ хабарнома бо фаҳмондани тартиби рӯёнидани товони зарари молумулкӣ ва барқарор намудани ҳуқуқи дигари ӯ фиристода мешавад.

Моддаи 464. Муайян кардани андозаи зарари молумулкӣ ва тартиби рӯёнидани товони он

1. Шахс ҳуқуқ дорад, дар давоми шаш моҳ аз лаҳзаи гирифтани нусхаи ҳуҷҷатҳои дар моддаи 463 Кодекси мазкур зикршуда бо хабарномаи тартиби рӯёнидани товони зарар, ба мақомоте, ки ҳукми сафедкунанда, оид ба қатъи парванда, бекор кардан ё тағйир додани қарорҳои дигари ғайриқонунӣ таъинот (қарор) баровардааст, бо талабнома рӯёнидани зарари молумулкӣ муқаррар намояд. Агар аз тарафи суди болоӣ парванда қатъ карда ё ҳукм тағйир дода шуда бошад, аризаи рӯёнидани товони зарар ба суде, ки ҳукм баровардааст, раво карда мешавад.

2. Судя, прокурор, муфаттиш, мақомоти таҳқиқ на дертар аз як моҳ баъд аз рӯзи ворид гардидани ариза андозаи зарарро муайян мекунанд ва дар ҳолатҳои зарурӣ аз мақомоти молия ва таъминоти иҷтимоӣ ҳисобу китобро дархост карда, дар бораи анҷом додани пардохтҳо доир ба рӯёнидани товони зарар қарор мебароранд.

3. Аризаи рӯёнидани товони зарари молумулкӣ аз тарафи судя бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 401 Кодекси мазкур ҳал карда мешавад.

4. Нусхаи тасдиқгардидаи қарор ба шахс ва дар ҳолати фавти ӯ ба шахсони дар қисми 3 моддаи 461 Кодекси мазкур зикршуда барои пешниҳод ба мақомоте, ки вазифадоранд пардохтро анҷом диҳанд, супорида ё фиристода мешавад.

Моддаи 465. Шикоят аз қарорҳои анҷом додани пардохтҳо

Моддаи 466. Бартараф кардани оқибати зарари маънавӣ ва зарарҳои дигар

3. Бо талаби шахс ва дар ҳолати ғавти ӯ бо талаби ҳешовандони ӯ судя, прокурор, муфаттиш, мақомоти таҳқиқ вазифадоранд, ки дар муддати то чордаҳ шабонарӯз доир ба бекор кардани қарорҳои ғайриқонунии мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ба ҷои қарор, таҳсил ё зисти ӯ ба тариқи хаттӣ хабар диҳанд.

2. Ба шахсоне, ки аз рутбаҳои ҳарбӣ ва унвонҳои дигар, дараҷаҳои таҳассусӣ, ҳамчунин ордену медалҳо маҳрум карда шудаанд, бо тартиби муқарраршуда рутбаю унвонҳо, дараҷаҳои таҳассусӣ барқарор карда, ордену медалҳои онҳо баргардонида мешаванд.

3. Дар сурати бо сабабҳои узрнок гузаштани муҳлатҳои зикршуда, ин муҳлатҳо бо аризаи шахсони манфиатдор метавонанд аз тарафи муфаттиш, прокурор ё суд барқарор карда шаванд.

**"ҚИСМИ IV. ҲАМКОРИИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ДАР СОҲАИ МУРОФИАИ
ЧИНОЯТӢ**

**ФАСЛИ XII. ҲАМКОРИИ СУДҲО, ПРОКУРОРҲО, МУФАТТИШОН ВА
МАҚОМОТИ ТАҲҚИҚ БО МАҚОМОТ ВА ШАХСОНИ МАНСАБДОРИ
ВАКОЛАТДОРИ ДАВЛАТҲОИ ХОРИҶИ**

**БОБИ 48. ҲАМКОРИИ СУДҲО, ПРОКУРОРҲО, МУФАТТИШОН ВА МАҚОМОТИ
ТАҲҚИҚ БО МАҚОМОТ ВА ШАХСОНИ МАНСАБДОРИ ДАХЛДОРИ
ДАВЛАТҲОИ ХОРИҶӢ ДАР ТАРТИБИ РАСОНИДАНИ ЁРИИ ҲУҚУҚӢ ОИД БА
ПАРВАНДАҲОИ ЧИНОЯТӢ**

Моддаи 470. Доираи ҳамкории байналмилалӣ дар соҳаи мурофиаи ҷиноятӣ

1. Ҳамкории байналмилалӣ дар соҳаи мурофиаи ҷиноятӣ бо мақсади расонидани ёрии ҳуқуқии мутақобила бо мақомоти ваколатдори давлатҳои хориҷие, ки барои иҷрои амалҳои алоҳидаи мурофиаӣ, супоридани ҳуҷҷатҳо, баамалбарории таъқиби ҷиноятӣ, супоридани шахс ва дар муҳлати муайяншуда бозпас гардонидани шахси муваққатан супоридашуда, шахси мубталои бемории рӯҳӣ, ки нисбаташ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, интиқоли транзитӣ ва супоридани муваққатии шахс, эътироф ва иҷрои санадҳои судӣ дар асоси шартномаҳои байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, ба амал бароварда мешавад.

2. Шаклҳои дигари ҳамкорӣ бо парвандаҳои ҷиноятӣ, ки дар Кодекси мазкур пешбинӣ нашудаанд, метавонанд бо созиши тарафҳо муқаррар гарданд.

Моддаи 471. Расонидани ёрии ҳуқуқӣ

1. Дар мавриди мавҷуд набудани шартномаи байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ёрии ҳуқуқӣ мумкин аст дар асоси дархости давлати хориҷӣ ва ё дархости мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси ҳамкории тарафҳо расонида шавад.

2. Мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба давлати хориҷӣ дар бораи расонидани ёрии ҳуқуқӣ дархост ирсол карда, ба давлати дархостшаванда дар шакли хаттӣ кафолат медиҳад, ки дар оянда дархости он тарафҳо дар бораи расонидани ёрии ҳуқуқӣ баррасӣ менамояд.

3. Мувофиқи шартҳои қисми 1 моддаи мазкур мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон дархости давлати хориҷиро, танҳо дар сурати мавҷуд будани кафолати хаттӣ тарафи дархосткунанда ҷиҳати дар оянда қабул ва баррасӣ намудани дархости Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси ҳамкории тарафҳо, баррасӣ менамояд.

4. Мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон зимни дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ ба давлати хориҷӣ дар асоси ҳамкории тарафҳо Кодекси мазкурро ба роҳбарӣ мегирад.

5. Дар мавриди мавҷуд набудани шартномаи байналмилалӣ бо давлати хориҷӣ мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқиро ба тарафи дархостшаванда бо роҳҳои дипломатӣ мефиристонанд.

Моддаи 472. Мақомоти марказӣ ва ваколатдор

1. Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон мақомоти марказӣ оид ба ҳамкории байналмилалӣ дар самти мурофиаи ҷиноятӣ буда, вобаста ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ ба мақомоти ваколатдори давлатҳои хориҷӣ муроҷиат намуда, инчунин дархостҳои мақомоти марказӣ ва ваколатдори давлатҳои хориҷиро баррасӣ менамояд.

2. Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун мақомоти марказӣ ба судҳои давлатҳои хориҷӣ бо дархостҳои судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ вобаста ба пешбурди мурофиаи судӣ муроҷиат намуда, дархостҳои дахлдори судҳои давлатҳои хориҷиро баррасӣ менамояд.

3. Мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон - Вазорати қорҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба парвандаҳои ҷиноятӣ дар пешбурдашон қарордошта бо дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ вобаста ба гузаронидани амалҳои мурофиаӣ, ки розигии прокурор ва иҷозати судро талаб наменамоянд, ба мақомоти ваколатдори давлатҳои хориҷӣ бевосита муроҷиат намуда, чунин дархостҳои мақомоти ваколатдори давлатҳои хориҷиро иҷро менамоянд.

4. Дархостҳои дигар оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ танҳо тавассути мақомоти марказӣ - Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол ва қабул карда мешаванд.

Моддаи 473. Дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ

1. Дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ аз ҷониби мақомоти ваколатдор дар асоси талаботи Кодекси мазкур ва ё шартномаи байналмилалӣ дахлдори Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиб дода мешавад.

2. Дархост ва ҳуҷҷатҳои ба он заимашаванда дар шакли хаттӣ дар бланкаи расмӣ, ки бо имзои роҳбари мақомоти ваколатдор ё шахсе, ки ўро иваз мекунад ва муҳри нишондор тасдиқ карда шудаанд, тартиб дода мешаванд.

3. Дархост ва ҳуҷҷатҳои ба он заимашаванда бо забони дар шартномаи байналмилалӣ дахлдори Ҷумҳурии Тоҷикистон муайяншуда ва дар сурати набудани он, бо забони давлати дархостшаванда ё дархосткунанда ё бо забони пазируфтаи тарафҳо тарҷума ва ирсол карда мешаванд.

4. Дархост аз ҷониби мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба давлати хориҷӣ тавассути почта, дар ҳолатҳои фаврӣ бо почтаи электронӣ, факс ё воситаи дигари алоқа фиристонида мешавад. Дар чунин ҳолат нусхаи аслии дархост тавассути почта на дертар аз панҷ шабонарӯз пас аз лаҳзаи ирсол тавассути почтаи электронӣ, факс ё воситаи дигари алоқа фиристонида мешавад.

5. Дар сурати рад кардан аз ирсоли дархост, ҳамаи мавод аз ҷониби мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақомоте, ки дархостро пешниҳод кардааст, бо дарҷ намудани камбудихое, ки бояд бартараф карда шаванд ё сабабҳои ғайриимкон будани ирсоли дархост, бозпас гардонида мешаванд.

6. Мақомоти марказӣ ва ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд дархости мақомоти ваколатдори давлатҳои хориҷӣ, ки тавассути почтаи электронӣ, факс ё воситаи дигари алоқа ворид шудаанд, мавриди баррасӣ қарор диҳанд. Иҷрои чунин дархост танҳо дар мавриди тасдиқ шудани ирсол ё супоридани нусхаи аслии дархост ба иҷро расонида мешавад. Маводи иҷрои дархост танҳо дар сурати аз ҷониби мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон гирифтани нусхаи аслии дархост ба мақомоти марказӣ ва ваколатдори давлати хориҷӣ фиристонида мешавад.

Моддаи 474. Ҳақиқӣ будани ҳуҷҷатҳо

1. Ҳуҷҷатҳои дар робита бо дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ пешниҳодшуда, ки аз ҷониби шахси расмӣ мақомоти ваколатдори тарафҳои дархосткунанда ва ё дархостшаванда тартиб дода шуда, бо муҳри мақомоти ваколатдор тасдиқ карда шудаанд, дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бе тасдиқи иловагӣ (легализатсия ё опостил) қабул карда мешаванд.

2. Вазъи муурофиявии иштирокчиёни пешбурди ҷиноятии дар давлати хориҷӣ амалишаванда ҳангоми иҷрои дархостҳои мақомоти ваколатдори давлатҳои хориҷӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муқарраркунии иловагӣ зарурат надорад.

Моддаи 475. Эътирофи далелҳои дар ҳудуди давлати хориҷӣ ба даст овардашуда

Далелҳои дар ҳудуди давлати хориҷӣ аз тарафи шахсони мансабдори он дар рафти иҷрои дархостҳо оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ ба даст овардашуда ва ё ба дархости ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсолшаванда оид ба амалӣ намудани таъқиби ҷиноятӣ дар асоси шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ё дар асоси принципи мутақобила заимашуда, ки бо тартиби муқарраргардида тасдиқ ва дода шудаанд, бо далелҳое, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба даст оварда шудаанд, эътибори якхелаи ҳуқуқӣ доранд.

Моддаи 476. Нигоҳ доштан ва супоридани далелҳои шайъӣ

1. Далелҳои шайъие, ки аз тарафи дархостшаванда бо тартиби иҷрои дархости мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон дода шудаанд, бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур нигоҳ дошта, пас аз анҷоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ ба тарафи дархостшаванда баргардонда мешаванд, агар нисбат ба онҳо ба мувофиқаи дигар нарасида бошад.

2. Ҳангоми ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ супоридани далелҳои шайъӣ бо тартиби иҷрои дархост, мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад аз талаби бозпас гардонидани онҳо ба Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи дархосткунанда пас аз анҷоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ даст кашад, агар дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон

зарурати истифодаи онҳо дар чараёни тафтиши пешакӣ ва муҳокимаи судӣ ба пешбурди парвандаи ҷиноятӣ дигар ё талаби қонунии шахси сеюм вобаста ба ҳуқуқ ба моликияти дахлдор ва ё нисбат ба он дар суд баҳс ҷой нашофта бошад.

Моддаи 477. Харочот вобаста ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ

1. Харочот вобаста ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳисоби маблағҳои бучетии барои таъмини мақомоти таҳқиқ, тафтишот, прокуратура, суд ё муассисаҳои дигари Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷудошуда, ки иҷроӣ дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ ба зиммаи онҳо вогузор шудааст, ба истисноӣ ҳолатҳои дар қисми 2 моддаи мазкур пешбинигардида, ба амал бароварда мешавад.

2. Агар дар санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад, хароҷоти зерин зимни иҷроӣ дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ аз ҳисоби тарафи дархосткунанда ба амал бароварда мешавад:

1) даъвати иштирокчиёни мурофияи ҷиноятӣ ба ҳудуди тарафи даъваткунанда, аз ҷумла ҳангоми супоридани муваққатӣ шахс;

2) гузаронидани экспертиза;

3) таъмини бехатарии иштирокчиёни мурофияи ҷиноятӣ;

4) истиродоти транзитии шахси супоридашуда тавассути ҳудуди давлати сеюм ба тарафи дархосткунанда.

БОБИ 49. РАСОНИДАНИ ЁРИИ ҲУҚУҚӢ

(Қонуни ҚТ аз 03.01.2014 № 2017)

Моддаи 478. Дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ

1. Дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ маълумоти зеринро дарбар мегирад:

1) номи мақомоте, ки дархостро мефиристад;

2) ном ва суроғи мақомоте, ки дархост ба он фиристода мешавад;

3) истинод ба шартномаи байналмилалӣ дахлдор ё риояи принсипи мутақобила;

4) парвандаи ҷиноятӣ, ки нисбат ба он дархост фиристода мешавад;

5) маълумоти мухтасар оид ба кирдори ҷиноятӣ, ки мавзуи пешбурди парвандаи ҷиноятӣ мебошад ва банду басти ҳуқуқии он бо зикри матни пурраи моддаҳои дахлдори Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар ҳолатҳои зарурӣ - маълумот дар бораи андозаи зарари расонидашуда;

6) маълумот дар бораи айби эълоншуда бо зикри матни пурраи моддаҳои дахлдори Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон;

7) маълумот дар бораи шахси дахлдор, аз ҷумла насаб, ном, номи падар (ҳангоми мавҷуд будан), вазъи мурофиявӣ, ҷойи зист ё будубош, шахрвандӣ, барои шахсони ҳуқуқӣ - ном ва маҳалли ҷойгиршавӣ, маълумоти дигар, ки метавонанд барои иҷроӣ дархост мусоидат намоянд, ҳамчунин алоқамандии ин шахс бо пешбурди парвандаи ҷиноятӣ;

8) баёни ҳолатҳои, ки бояд муайян карда шаванд, ҳамчунин номгӯӣ амалҳои тафтишотии дархостшаванда, ҳуччатҳо, далелҳои шайъӣ ва далелҳои дигар, инчунин асосноккунии ҳамбастагии онҳо бо пешбурди парвандаи ҷиноятӣ;

9) маълумот дар бораи шахсоне, ки иштироки онҳо ҳангоми иҷроӣ амалҳои мурофиявӣ зарур мебошад ва асосноккунии ҷунин зарурат.

2. Ба дархост оид ба пурсиши шахс ба сифати шоҳид, ҷабрдида, қоршинос (эксперт), гумонбаршуда ва айбдоршаванда иқтибоси аз тарафи мақомоти ваколатдор тасдиқшудаи моддаҳои Кодекси мазкур бо мақсади фаҳмондани ҳуқуқу уҳдадорӣҳои онҳо замима карда мешавад. Ба дархост инчунин номгӯӣ саволҳои, ки ба шахс дода мешаванд ё маълумоте, ки бояд аз шахс гирифта шаванд, замима карда мешаванд.

3. Ба дархост оид ба гузаронидани амалҳои мурофиявӣ, ки тибқи Кодекси мазкур барои гузаронидани онҳо розигии прокурор ё иҷозати суд зарур аст ва ё барои мусодираи молу мулк, нусхаи аслий ё нусхаи тасдиқшудаи қарори асоснокшудаи мақомоти ваколатдор оид ба гузаронидани онҳо замима карда мешавад.

Моддаи 479. Тартиби иҷроӣ дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ

1. Мақомоти пешбурди мурофияи ҷиноятӣ дархост оид ба расонидани ёрии ҳукукиро, ки мувофиқи қоидаҳои муқарраргардида ба онҳо супорида шудааст, аз рӯйи талаботи Кодекси мазкур иҷро мекунад.

2. Ҳангоми иҷрои дархост мумкин аст меъёрҳои қонунгузори давлати хориҷӣ истифода шаванд, агар ин дар шартномаи байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон бо он давлат басташуда пешбинӣ шуда бошад.

3. Агар иҷрои дархост дар бораи расонидани ёрии ҳукукӣ ғайриимкон бошад, мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуҷжатҳои воридшударо бо тартиби муқарраршуда ба мақомоти дархосткунанда бо нишон додани сабабҳои, ки ба иҷрои он монеа гардидаанд, бармегардонад.

Моддаи 480. Баррасии дархостҳо оид ба расонидани ёрии ҳукукӣ

1. Мақомоти марказӣ ва ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ба иҷрои дархост оид ба расонидани ёрии ҳукукӣ ваколатдор мебошанд, пас аз гирифтани дархост онро баррасӣ намуда, масъалаҳои зеринро муайян менамоянд:

1) имконияти иҷрои дархост бо дарназардошти меъёрҳои қонунгузори мурофиявии давлати хориҷӣ ва қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон;

2) имконияти иҷрои дархост дар ҳолати ҷой доштани монеа ба пешбурди таъҷиби ҷиноятӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;

3) мавҷуд будани асосҳои пешбиниамудай моддаи 482 Кодекси мазкур барои рад кардани иҷрои дархост;

4) зарур будани хароҷоти иловагӣ ё ғайриҷашмдошт барои иҷрои дархост.

2. Дар сурати имконпазир будани иҷрои дархост мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон дархостро иҷро менамояд ё онро барои иҷро ба мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи тобеияти тафтишотӣ мефиристад.

3. Дар доираи ваколатҳои худ прокурор ҳуқуқ дорад оид ба таъмини иҷрои пурра, ҳаматарафа ва саривақтии дархост оид ба расонидани ёрии ҳукукӣ дастур диҳад. Иҷрои дастури прокурор ба мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳатмӣ мебошад.

Моддаи 481. Махфияти маълумот ҳангоми расонидани ёрии ҳукукӣ

1. Бо хоҳиши тарафи дархосткунанда мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё мақомоти барои ҳамкорӣ ваколатдор ҳуқуқ дорад барои таъмини махфияти ҳолати гирифтани дархост оид ба расонидани ёрии ҳукукӣ, мазмун ва маълумоти зимни иҷрои он бадастомада, тадбирҳои иловагӣ андешад.

2. Дар ҳолати зарурӣ шартҳо ва муҳлатҳои нигоҳдории махфияти маълумоти зимни иҷрои дархост бадастомада мувофиқа карда мешаванд.

3. Ҳангоми супоридани маводҳо ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё мақомоти дигари ваколатдор метавонад нисбат ба истифодаи ҷунин маводҳо дар асоси Кодекси мазкур ва шартномаи байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳдудият муқаррар намояд.

4. Агар дар натиҷаи иҷрои дархост оид ба расонидани ёрии ҳукукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумоте гирифта шавад, ки дорои сирри давлатӣ бошад, онҳо ба тарафи дархосткунанда дар ҳолате метавонанд дода шаванд, ки ин маълумот ба манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ё давлати дигар, ки ба Ҷумҳурии Тоҷикистон онҳоро додааст, зарар нарасонад ва танҳо дар сурати мавҷуд будани шартнома дар хусуси Ҳимояи мутақобилаи иттилооти махфӣ ва мутобиқ ба талабот ва қоидаҳои дар онҳо пешбинишуда дода мешаванд.

Моддаи 482. Рад кардани иҷрои дархост оид ба расонидани ёрии ҳукукӣ

1. Дархости тарафи дархосткунанда оид ба расонидани ёрии ҳукукӣ метавонад дар ҳолатҳои пешбиниамудай шартномаи байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон рад карда шавад.

2. Дар сурати мавҷуд набудани шартномаи байналмилалӣ, иҷрои дархост бояд бо асосҳои зерин рад карда шавад, агар:

1) иҷрои дархост ба қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳолифат кунад ё ин ки ба соҳибхитӣ, амният, тартиботи ҷамъиятӣ ё манфиатҳои дигари Ҷумҳурии Тоҷикистон зарар расонад;

2) тарафи дархосткунанда ҳамкори мувофиқро дар ин самт таъмин накунад;

3) дархост кирдорро дар бар гирад, ки он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиноят ба ҳисоб наравад;

4) асосҳои қоғиз мавҷуд бошанд, ки дархост бо мақсади таъкиби ҷиноятӣ, маҳкумкунӣ ё ҷазо додани шахс аз рӯи баромади иҷтимоӣ, вазъи иҷтимоӣ, хизматӣ ва молумулкӣ, ҷинс, наҷод, миллат, забон, муносибат ба дин, ақида ва маҳалли зист ё бо дилхоҳ асосҳои дигар фиристода шуда бошад.

Моддаи 483. Хабар додани натиҷаи баррасии дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ

1. Дар сурати қонё гардонидани дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ, мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё мақомоте, ки барои амалӣ намудани ҳамкорӣ ваколатдор аст, супоридани ҳуҷҷатҳои зимни иҷрои дархост бадастомадаро ба тарафи дархосткунанда таъмин менамояд.

2. Дар сурати рад кардани дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё мақомоти ба ҳамкорӣ ваколатдор ба тарафи дархосткунанда оид ба сабабҳои рад кардан, инчунин шартҳои, ки дархост тақрибан баррасӣ шуда метавонад, хабар медиҳад ва дархостро бозпас мегадонад.

3. Дар сурати мавҷуд будани асосҳо барои рад намудани иҷрои дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ ё ба таъхир гузоштани иҷрои он мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё мақомоте, ки барои амалӣ намудани ҳамкорӣ ваколатдор аст, метавонад ба тарафи дархосткунанда тартиби иҷрои дархостро бо маҳдудиятҳои муайяншуда мувофиқа намояд. Агар тарафи дархосткунанда ба шартҳои муайяншуда розӣ бошад, дархост пас аз тарафи дархосткунанда таъмин намудани иҷрои ин шартҳо, қонё карда мешавад.

Моддаи 484. Иштироки намоёндагони мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ дар рафти иҷрои дархост

1. Дар ҳолатҳои пешбинишудаи Кодекси мазкур ва шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон намоёндагони мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ дар рафти иҷрои дархост танҳо бо иҷозати мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок карда метавонанд.

2. Намоёндагони мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ, ки тибқи талаботи Кодекси мазкур ба онҳо иҷозати иштирок дар рафти иҷрои дархост дода шудааст, ҳуқуқ надоранд дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон амалҳои мурофиавиро мустақилона анҷом диҳанд.

3. Шахсони дар қисми 1 моддаи мазкур зикршуда ҳуқуқ доранд ҳангоми пешбурди парванда иштирок намоёнд, ариза ё эродҳо пешниҳод кунанд, бо иҷозати таҳқиқбаранда, муфаттиш ва прокурор саволҳо диҳанд ва тавассути воситаҳои техникӣ рафти амалҳои тафтишотиро сабт намоёнд. Ҳангоми иштирок дар рафти гузаронидани амалҳои мурофиавӣ ҷунин намоёндагон бояд қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистонро риоя намоёнд.

Моддаи 485. Даъвати шахси берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қарордошта

1. Шахси берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қарордошта, барои гузаронидани амалҳои тафтишотӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо даъватнома дар асоси дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ даъват карда мешавад. Ҷунин шахс оид ба даъват шуданаш қаблан хабардор карда мешавад. Ба шахси даъватшуда, ғайр аз гумонбаршуда, айбдоршаванда, судшаванда ва маҳкумшуда, оид ба андоза ва тартиби пардохти хароҷот вобаста ба даъват хабар дода мешавад.

2. Шоҳид, ҷабрдида, даъвогари граҷданӣ, ҷавобгари граҷданӣ, намоёндаҳои онҳо, коршинос (эксперт), ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор доранд ва дар асоси дархост ҳозир шудаанд, новобаста аз шаҳрвандии худ, барои кирдор ё дар асоси ҳуқуқҳои, ки то убури Сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон содир шуданд ё ҷой доштанд, дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида намешаванд. Инчунин ин шахсон

барои нишондодашон ба сифати шоҳид, ҷабрдида ё барои хулосаҳо ба сифати эксперт вобаста ба парвандаи ҷиноятӣ, ки онҳо даъват карда шудаанд, ба ҷавобгарӣ кашида намешаванд.

3. Шаҳси даъватшуда кафолати дар моддаи мазкур пешбинишударо аз даст медиҳад, агар дар муҳлати понздаҳ шабонарӯз ё муҳлати дигар, ки шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян кардаанд, аз лаҳзаи гирифтани огоҳиномаи мақомоти дахлдор дар хусуси ҷой надоштани зарурати гузаронидани амалҳои тафтишотӣ бо иштироки ӯ ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистонро тарк накунад ё ба таври ихтиёрӣ баргардад. Ба ин муҳлат вақте, ки дар давоми он шахс бо сабабҳои ба ӯ вобаста набуда ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистонро тарк карда наметавонист, баҳисоб гирифта намешавад.

Моддаи 486. Супоридани муваққатӣи шахс, ки ба ҷавобгарӣи ҷиноятӣи кашида намешавад

1. Агар барои додани нишондод ё ин ки иштирок дар гузаронидани амалҳои дигари мурофиавӣ оид ба парвандаи ҷиноятӣ зарурати иштироки шахс, ки таҳти ҳабс қарор дорад ё ҷазои маҳрум сохтан аз озодиро дар ҳудуди давлати хориҷӣ адо мекунад ва бо парвандаи ҷиноятӣи мазкур ба ҷавобгарӣи кашида намешавад, мақомоти пешбарандаи мурофиаи ҷиноятӣ оид ба супоридани муваққатӣи шахси мазкур ба Прокуратураи генералӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дархост пешниҳод менамояд.

2. Дар ҳолати аз ҷониби дархостшаванда қонун ҳаридани дархост оид ба супоридани муваққатӣи шахс, ӯ пас аз гузаронидани амалҳои мурофиавӣ, ки барои иштирок дар онҳо супорида шуда буд, дар муҳлати бо давлати хориҷӣ мувофиқашуда бояд бозпас гардонида шавад.

3. Дар ҳолати қифоя набудани муҳлати мувофиқашудаи супоридани муваққатӣ, мақомоти пешбарандаи мурофиаи ҷиноятӣ бояд дар муҳлати на дертар аз бист шабонарӯз то ба охир расидани муҳлат ба мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон дархост оид ба дароз намудани ин муҳлатро барои мувофиқа бо давлати хориҷӣ пешниҳод намояд.

4. Қарори мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ оид ба таҳти ҳабс қарор додани шахс ё ин ки нисбат ба ӯ татбиқ намудани ҷазо дар намуди маҳрум сохтан аз озодӣ, барои таҳти ҳабс қарор додани шахсе, ки муваққатан ба Ҷумҳурии Тоҷикистон супорида шудааст, асос мешавад.

5. Муваққатан ба давлати хориҷӣ супоридани шахсе, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон адои ҷазо мекунад бо дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ бо риояи муқаррароти қисмҳои 1 ва 2 моддаи мазкур имкон дорад. Супоридани муваққатӣи шахс танҳо дар ҳолати мавҷуд будани розигии хаттӣи ин шахс ва розигии Прокурори генералӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ ба амал бароварда мешавад.

Моддаи 487. Гузаронидани амалҳои мурофиавӣ тавассути алоқаи видеоӣ

1. Амалҳои мурофиавӣ дар асоси дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ бо розигии мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон тавассути алоқаи видеоӣ дар ҳолатҳои зерин гузаронида мешаванд:

1) имконнопазир будани ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ ҳозир шудани шахсони даъватшуда;

2) таъмини амнияти шахсон;

3) асосҳои дигари дар шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда.

2. Сабти амалҳои мурофиавӣ тавассути алоқаи видеоӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори мурофиавӣи тарафи дархосткунанда гузаронида мешаванд, агар ин тартиб ба принципҳои қонунгузори мурофиавӣи ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон мухолифат надошта бошад.

3. Мақомоти ваколатдори тарафи дархосткунанда ҳангоми гузаронидани амалҳои мурофиавӣ тавассути алоқаи видеоӣ иштироки тарҷумонро бояд таъмин намояд.

4. Агар зимни гузаронидани амалҳои мурофиавӣ ҳолатҳои вайрон намудани тартиби дар қисми 2 моддаи мазкур зикршуда ошкор гарданд, мақомоте, ки амалҳои мурофиавиро

мегузаронад ба иштирокчиён оид ба ин ҳолатҳо хабар дода, чараёни онро то бартараф намудани камбудихои роҳдода, манъ менамояд. Амалҳои мурофиавӣ танҳо пас аз бо ҷониби дархосткунанда мувофиқа намудани тағйироти ба рафти амалиёт воридгардида идома дода мешаванд.

5. Протоколи амалҳои мурофиавӣ ва маҳфузнигоҳдорандаи иттилооти видеой ба мақомоти ваколатдори ҷониби дархосткунанда ирсол карда мешавад.

6. Аз рӯйи қоидаҳои пешбининамудаи моддаи мазкур амалҳои тафтишотӣ тавассути алоқаи видеой бо дархости мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешаванд.

Моддаи 488. Кофтуков, ҳабси молу мулк ва мусодири он

1. Дар асоси дархост оид ба расонидани ёрии ҳуқуқӣ мақомоти марказӣ ва ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон амалҳои мурофиавии дар Кодекси мазкур пешбинишударо бо мақсади ошкор ва ба ҳабс гирифтани молу мулк, маблағҳои пулӣ ва ашёҳои қимматбаҳои бо роҳҳои ҷиноят бадастомада, инчунин молу мулки ба гумонбаршуда, айбдоршаванда ё маҳкумшуда тааллуқдошта мегузаронанд.

2. Ҳангоми ҳабс гузоштан ба молу мулки дар қисми 1 ҳамин модда пешбинишуда, барои ҳифзи он то баровардани қарори ниҳии суд вобаста ба молу мулки мазкур тадбирҳои зарурӣ андешида шуда, дар ин хусус тарафи дархосткунанда огоҳ карда мешавад.

3. Бо дархости тарафи дархосткунанда молу мулки дарёфтгардида мумкин аст:

1) бо риояи талаботи Кодекси мазкур ба ҳабс гирифта шуда, ба мақомоти ваколатдори тарафи дархосткунанда ҳамчун далели шайъӣ бо парвандаи ҷиноятӣ ё барои баргардонидан ба соҳибмулк супорида шавад;

2) мусодира карда шавад, агар ин дар ҳукм ё қарори дигари эътибори қонунӣ пайдокардаи суди тарафи дархосткунанда пешбинӣ шуда бошад.

4. Молу мулке, ки ба он мутобиқи банди 1) қисми 3 моддаи мазкур ҳабс гузошта шудааст, ба тарафи дархосткунанда дода намешавад ё интиқоли он мумкин аст ба таъхир гузошта шавад ё муваққатан дода шавад, агар ин молу мулк барои мақсадҳои баррасии парвандаҳои граждани ё ҷиноятӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон зарур бошад ё бо асосҳои дигари пешбининамудаи қонун берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бароварданаш номумкин бошад.

5. Молу мулки тибқи банди 2) қисми 3 моддаи мазкур мусодиракардашуда, ба истиснои ҳолатҳои пешбининамудаи қисми 6 моддаи мазкур, ба ғоидаи Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад.

6. Бо мурочиати мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон суд метавонад дар бораи супоридани молу мулки тибқи банди 2) қисми 3 моддаи мазкур мусодирашуда ба тарафи дархосткунанда, инчунин оид ба супоридани арзиши пулии он қарор қабул кунад. Тартиби тақсими молу мулки мусодирашуда ё арзиши пулии онро шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим мекунанд.

Моддаи 489. Таъсис ва фаъолияти гурӯҳҳои муштаракӣ тафтишотӣ ва тафтишотӣ-оперативӣ

1. Гурӯҳҳои муштаракӣ тафтишотӣ ва тафтишотӣ-оперативӣ барои гузаронидани тафтиши пешакии ҷиноятҳое, ки дар ҳудуди якҷанд давлатҳо содир шудаанд ё ин ки манфиатҳои якҷанд давлатҳо поймол карда шудаанд, мумкин аст созмон дода шаванд.

2. Мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон дархостҳои мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои хориҷӣ оид ба таъсиси гурӯҳҳои муштаракӣ тафтишотӣ ва тафтишотӣ-оперативиро баррасӣ намуда, дар ин хусус қарор қабул менамояд.

3. Аъзои гурӯҳҳои муштаракӣ тафтишотӣ ва тафтишотӣ-оперативӣ байни ҳамдигар бевосита робита менамоянд, самтҳои асосии тафтишот ва гузаронидани амалҳои тафтишотиро мувофиқа мекунанд, табодули иттилоот анҷом медиҳанд. Фаъолияти онҳоро роҳбарони гурӯҳҳои муштаракӣ тафтишотӣ аз ҳар кадом тараф ё дар асоси мувофиқа бо

онҳо ташаббускори созмон додани гурӯҳҳои тафтишотӣ, тафтишотӣ-оперативӣ ё яке аз аъзои онҳо ҳамоҳанг менамоянд.

4. Амалҳои тафтишотӣ-оперативӣ ва амалҳои дигари мурофиавӣ аз ҷониби гурӯҳи муштаракӣ тафтишотӣ, гурӯҳи тафтишотӣ-оперативии он давлате иҷро мегарданд, ки дар ҳудуди он амалҳо бояд гузаронида шаванд.

Моддаи 490. Супоридани ҳуччатҳо

1. Бо дархост оид ба расонидани ёрии ҳукукӣ ҳуччатҳо ва қарорҳои ба ин дархост замимашуда ба шахсе, ки дар дархост нишон дода шудааст, тибқи тартиби муқаррарнамудаи моддаи мазкур супорида мешаванд.

2. Муфаттиш, мақомоти таҳқиқ, прокурор ё суд барои иҷрои дархост оид ба расонидани ёрии ҳукукӣ шахсро барои супоридани ҳуччатҳо даъват менамояд. Агар шахс бе сабабҳои узрнок ҳозир нашавад, тибқи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ба таври маҷбурӣ оварда мешавад.

3. Муфаттиш, таҳқиқбаранда, прокурор ё суд дар бораи супоридани ҳуччатҳо ба шахс бо нишон додани ҷой ва санаи супоридани онҳо протокол тартиб медиҳад. Протоколро шахсе, ки ба ӯ ҳуччатҳо супорида шудаанд, бо илова намудани ариза ё эродхояш, ки ҳангоми супоридани ҳуччатҳо изҳор кардааст, имзо мекунад. Дар ҳолатҳои пешбиниамудаи шартномаи байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санад тартиб дода мешавад, ки онро шахси қабулкунандаи ҳуччатҳо ва шахси супоранда имзо меkunанд.

4. Агар шахс аз гирифтани ҳуччатҳое, ки бояд супорида шаванд, саркашӣ кунад, дар ин бора дар протокол нишон дода мешавад. Дар ин ҳолат, ҳуччатҳои пешниҳодшуда супоридашуда ҳисобида шуда, он дар протокол қайд карда мешавад.

5. Агар ҳуччатҳои пешниҳодшаванда бо забони тоҷикӣ ё русӣ тарҷума надошта бошанд ва ба забоне тартиб дода шуда бошанд, ки шахси дар дархост нишондодашуда онро надорад, чунин шахс ҳукуқ дорад аз гирифтани ҳуччатҳо даст кашад. Дар ин ҳолат, супоридани ҳуччатҳо иҷронашуда ҳисобида мешавад.

Моддаи 491. Амалҳои мурофиавие, ки иҷозати махсусро талаб меkunанд

Агар барои иҷрои дархост гузаронидани амалҳои мурофиавӣ, ки розигии прокурор ё иҷозати судро талаб кунанд, чунин амалҳо танҳо дар сурати гирифтани иҷозати дахлдор бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур сурат мегиранд, ҳатто агар қонунгузори тарафи дархосткунанда инро пешбинӣ накарда бошад. Асосҳо барои ҳалли масъалаи иҷозат додани чунин амалҳои мурофиавӣ маводи дархости тарафи дархосткунанда мебошад.

БОБИ 50. ДАВОМ ДОДАНИ ТАЪҚИБИ ЧИНОЯТӢ

(Қонуни ҚТ аз 03.01.2014 № 2017)

Моддаи 492. Тартиб ва шартҳои супоридани пешбурди таъқиби чиноятӣ ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ

1. Дар сурати дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон чиноят содир намудани шахсе, ки пас аз содир кардани чиноят ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистонро тарк кардааст ва маҳалли будубоши ӯ дар давлати хориҷӣ муқаррар карда шудааст, мақомоти пешбурди таъқиби чиноятӣ оид ба равои кардани маводи парвандаи чиноятӣ ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ қарори асоснок бароварда, оид ба идома додани таъқиби чиноятӣ дархост омода менамояд. Маводи парвандаи чиноятӣ бо дархост оид ба идома додани таъқиби чиноятӣ барои ҳалли масъалаи равои кардани парвандаи чиноятӣ ба давлати хориҷӣ дар асоси шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ё ҳамкориҳои тарафҳо ба Прокуратураи генералӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристонида мешавад.

2. Парвандаи чиноятӣ дар сурати имконнопазир будани супоридани шахсе, ки бо парвандаи чиноятӣ бояд ба ҷавобгариҳои чиноятӣ кашида шавад ва ё аз супоридани ӯ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон рад шуда бошад, мумкин аст ба давлати хориҷӣ фиристонида шавад.

Моддаи 493. Мазмуни дархост оид ба амалӣ намудани таъқиби ҷиноятӣ ба давлати хориҷӣ

1. Дархост оид ба амалӣ намудани таъқиби ҷиноятӣ масъалаҳои зеринро дар бар мегирад:

- 1) номи мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ;
- 2) номи мақомоти пешбарандаи муруфиаи ҷиноятӣ;
- 3) истинод ба шартномаи байналмилалӣ, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирокчии он мебошад;
- 4) баёни кирдор, ки вобаста ба он дархост оид ба таъқиби ҷиноятӣ ирсол мегардад;
- 5) вақт, маҳал ва ҳолати содир шудани ҷиноят;
- 6) нишон додани андозаи зарари бо ҷиноят расонидашуда;
- 7) насаб, ном, номи падари (дар сурати мавҷуд будан) гумонбаршуда ё айбдоршаванда, сана ва ҷойи таваллуд, шаҳрвандӣ ва маълумоти дигар оид ба шахсияти ӯ.

2. Ба дархост оид ба таъқиби ҷиноятӣ чунин ҳуҷҷатҳо бояд замима карда шаванд:

- 1) маводи парвандаи ҷиноятӣ;
- 2) матни қонуни ҷиноятӣ, ки дар асоси он кирдор ҳамчун ҷиноят эътироф шудааст, инчунин матни санадҳои меъёрии ҳуқуқии дигар, ки ба парвандаи ҷиноятӣ иртибот доранд;
- 3) маълумот оид ба шаҳрвандии шахс.

3. Ҳар як саҳифаи ҳуҷҷатҳои дар парвандаи ҷиноятӣ, маҳфузбуда бояд бо муҳри нишондори мақомоти таъқиби ҷиноятӣ тасдиқ карда шаванд.

4. Якҷоя бо дархост оид ба таъқиби ҷиноятӣ, дар баробари ҳуҷҷатҳои муқарранамудаи қисми 2 моддаи мазкур, инчунин ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ метавонанд далелҳои шайъии мавҷуда низ фиристода шаванд.

5. Нусхаи маводи парвандаи ҷиноятӣ дар мақомоти ваколатдори пешбарандаи таҳқиқ ва тафтишоти пешакӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон нигоҳ дошта мешавад.

Моддаи 494. Тартиб ва шартҳои қабул намудани пешбурди таъқиби ҷиноятӣ аз давлати хориҷӣ

1. Дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ оид ба давом додани таъқиби ҷиноятӣ нисбат ба шахсе, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дошта, дар давлати хориҷӣ ҷиноят содир намудааст, аз тарафи Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ карда мешавад.

2. Қабули пешбурди таъқиби ҷиноятӣ аз мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ бо шартҳои зерин амалӣ карда мешавад:

1) шахсе, ки ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида мешавад, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад ва дар ҳудуди он қарор дошта бошад;

2) шахсе, ки ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида мешавад, шаҳрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд бошад ва дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дошта бошад, ки супоридани ӯ тибқи муқаррароти Кодекси мазкур ва ё шартномаҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон номумкин бошад ё супоридани ӯ рад карда шуда бошад;

3) агар давлати дархосткунанда кафолат дода бошад, ки пас аз баромадани ҳукм дар Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба ин шахс дар ҳудуди давлати дархосткунанда таъқиби ҷиноятӣ барои ҳамин ҷиноят сурат намегирад;

4) кирдоре, ки дар дархост дарҷ гардидааст, тибқи қонунгузориҳои ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиноят бошад.

3. Дар ҳолати қонун намудани дархост оид ба таъқиби ҷиноятӣ, Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур тафтиши пешакии онро ба мақомоти ваколатдори дахлдор супориш дода, дар ин хусус давлати дархосткунандаро огоҳ месозад.

Моддаи 495. Рад кардани қабули таъқиби парвандаи ҷиноятӣ

1. Таъқиби парвандаи ҷиноятӣ қабул карда намешавад, агар:

1) талаботи қисми 2 моддаи 494 Кодекси мазкур ё шартномаи байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон риоя нашуда бошад;

2) нисбат ба шахс вобаста ба ҳамин кирдор аз тарафи суди Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳукми сафедкунанда бароварда шуда бошад;

3) нисбат ба шахс вобаста ба ҳамин кирдор аз тарафи суди Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳукми айбдоркунанда бароварда шуда, ӯ ҷазоро адо кардааст ё адо карда истода бошад;

4) нисбат ба шахс вобаста ба ҳамин кирдор дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъқиби ҷиноятӣ қатъ карда шудааст ё бо татбиқи санадҳои авф ва бахшиши ҷазо ӯ аз ҷавобгарии ҷиноятӣ озод шуда бошад;

5) муҳлати ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидани шахс гузашта бошад.

2. Дар ҳолати рад кардани давом додани таъқиби ҷиноятӣ мавод аз тарафи мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ бо нишон додани асосҳои радкунӣ бозпас гардонида мешавад.

Моддаи 496. Дар ҳабс нигоҳ доштани шахс то ворид гардидани дархост оид ба амалӣ намудани таъқиби ҷиноятӣ

1. Бо дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ шахсе, ки нисбат ба ӯ дархост дар бораи таъқиби ҷиноятӣ пешниҳод карда мешавад, мумкин аст дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳабс гирифта шавад. Дар дархост бояд маълумот дар бораи қонунгузорӣ, ки шахс тибқи он ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида мешавад, бо нишон додани ҷазои пешбинишуда, истинод ба қарори ба ҳабс гирифтани ва оиди он, ки дархост дар бораи таъқиби ҷиноятӣ ба таври иловагӣ пешниҳод карда мешавад, дарҷ карда шаванд. Дархости мазкур ва қарори ҳабс то гирифтани дархост дар бораи таъқиби ҷиноятӣ метавонанд бо истифода аз воситаҳои техникии алоқа, бо фиристодани нусхаҳои аслии тавассути почта ё хаткашон фиристонида дода шаванд.

2. Ба ҳабс гирифтани шахс тибқи тартиб ва қоидаҳои пешбининамудаи моддаи 510 Кодекси мазкур амалӣ карда мешавад.

3. Шахсе, ки мутобиқи қисми 1 моддаи мазкур дар ҳабс нигоҳ дошта шудааст, агар дархост оид ба амаликунии таъқиби ҷиноятӣ дар давоми чил шабонарӯз аз рӯзи дастгиркунии ин шахс ворид нагардад, аз ҷониби прокурор аз ҳабс озод карда мешавад ва бетаъхир ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон хабар дода мешавад.

4. Дар ҳолати дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян кардани шахсияти шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар давлати хориҷӣ ҷинояти вазнин ва махсусан вазнин содир кардааст, мавод ё парвандаи ҷиноятӣ нисбат ба ӯ барои пешбурди таъқиби ҷиноятӣ аз давлати хориҷӣ дархост карда мешавад. Нисбат ба шахс пас аз ворид гардидани ҷавоб ба дархост, дар сурати мавҷуд будани асосҳои кофии пешбининамудаи Кодекси мазкур, метавонад парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шуда, ҷораи пешгирӣ татбиқ карда шавад. Дар ҳолати мавҷуд будани қарори шахси ваколатдори давлати хориҷӣ оид ба татбиқи ҷораи пешгирӣ, он иҷро карда мешавад.

Моддаи 497. Таъини ҷазо ва хабардиҳӣ

1. Ҷазое, ки аз тарафи суд таъин карда мешавад, агар тибқи шартномаҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад, аз ҳадди болоии ҷазо барои ҳамин ҷиноят, ки қонунгузори давлати дархосткунанда муқаррар намудааст, наметавонад зиёд бошад.

2. Оид ба қабули қарори қабулшуда бо парвандаи ҷиноятӣ ва ҳукми эътибори қонунӣ пайдокардаи суд ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ хабар дода мешавад. Дар асоси дархости давлате, ки пешбурди парвандаи ҷиноятиро супоридааст, нусхаи қарори ниҳой фиристода мешавад.

БОБИ 51. СУПОРИДАНИ ШАХС

(Қонуни ҚТ аз 03.01.2014 № 2017)

Моддаи 498. Равон кардани дархост оид ба супоридани шахс

1. Дархост оид ба супоридани шахс дар сурате равон карда мешавад, ки агар барои яке аз ҷинояти содирнамудаи ӯ ҷазо дар намуди маҳрум сохтан аз озодӣ ба муҳлати на кам аз як сол пешбинӣ шуда бошад ё муҳлати адонакардаи ҷазои шахси бо маҳрум сохтан аз озодӣ маҳкумшуда на кам аз шаш моҳро ташкил диҳад.

2. Дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ дар хусуси супоридани шахс танҳо дар сурати риояи талаботи қисми 1 моддаи мазкур метавонад мавриди баррасӣ қарор дода шавад.

3. Дархостҳо оид ба супоридани муваққатии шахс ва истирдоди транзитии шахс бо тартибе, ки барои дархости супоридани шахс пешбинӣ шудааст, ба амал бароварда мешавад.

Моддаи 499. Эълон кардани ҷустуҷӯи байнидавлатӣ ва байналмилалӣ бо мақсади супоридани шахс

1. Эълон кардани ҷустуҷӯи байнидавлатӣ ё байналмилалӣ шахси айбдоршаванда танҳо дар асоси хулосаи хаттии Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад.

2. Ҳангоми баррасии дархости мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи эълон намудани ҷустуҷӯи байнидавлатӣ ва байналмилалӣ Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳолати мавҷуд будани шартномаҳои байналмилалӣ бо давлате, ки айбдоршаванда эҳтимолан дар он қарор дорад, риоя гардидани принсипи мутақобила аз тарафи давлати хориҷӣ ҳангоми набудани шартномаи байналмилалӣ, эҳтимолияти воқеии супоридани шахс аз ҷониби он давлат, сатҳи муносибатҳои ҳуқуқии дучониба бо он давлат ва ҳолатҳои дигарро баррасӣ мекунад.

3. Дар ҳолати мавҷуд будани монеаҳо оид ба қонун намудани дархости мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи эълон намудани ҷустуҷӯи байнидавлатӣ ва байналмилалӣ, прокурор дар хулосаи хаттии худ ба мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба бартараф намудани камбудӣҳо тавсияҳо дода, пас аз бартараф намудани онҳо вобаста ба дархост қарор қабул менамояд.

Моддаи 500. Тартиби омода намудани ҳуҷҷатҳо ва равон кардани дархост дар бораи супоридани шахс

1. Бо тартиби пешбиниnamудаи Кодекси мазкур ва шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон барои супоридани шахсе, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиноят содир намуда, ҳудуди онро тарк кардааст, бо пешниҳод намудани ҳуҷҷатҳои зарурӣ ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат менамояд.

2. Дар ҳолати дастгир гардидани шахси дар ҷустуҷӯ қарордошта дар хориҷи кишвар, Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон маводро аз мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон талаб менамояд. Мақомоти ваколатдори давлатӣ уҳдадор аст, ки дар муҳлати панҷ шабонарӯз маводҳои зеринро дар шакли нусха пешниҳод намояд:

- 1) қарор дар бораи оғоз намудани парвандаи ҷиноятӣ;
- 2) қарор дар бораи интиҳоб намудани ҷораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани;
- 3) қарор дар бораи ба ҷавобгарӣ кашидан ба сифати айбдоршаванда;
- 4) ҳукми эътибори қонунӣ пайдокардаи суд бо пешниҳоди маълумотнома оид ба эътибори қонунӣ пайдо кардани он ва маълумотнома оид ба қисми адонакардаи ҷазо (дар ҳолати супоридани маҳкумшуда);
- 5) қарор дар бораи эълон намудани ҷустуҷӯ;
- 6) ҳуҷҷати муайянкунандаи шахсияти айбдоршаванда ё маҳкумшуда;
- 7) хулосаи мақомоти ваколатдор оид ба шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон будани айбдоршаванда ё маҳкумшуда;
- 8) қарори суд нисбат ба айбдоршаванда дар бораи ғоибона то шаш моҳ аз лаҳзаи дастгир шуданаш дароз кардани муҳлати ҳабси пешакӣ;

9) иқтибос аз Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои меъёрии ҳуқуқии дигар, ки ҷиноят будани қирдорро тасдиқ намуда, барои супоридани шахс заруранд, аз ҷумла муҳлатҳои ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан;

10) тарҷумаи ҳуҷҷатҳои болозикр бо забони аз тарафи мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон талабшуда;

11) ҳуҷҷатҳои дигар, ки шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ мекунанд ва онҳо дар ҳудуди давлати хориҷӣ, ки шахси дар ҷустуҷӯ буда дастгир ва ё муайян карда шудааст, эътибори ҳуқуқӣ доранд.

3. Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо тартибе, ки дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст, ба мақомоти дахлдори давлати хориҷӣ барои супоридани шахс дархост ирсол менамояд.

Моддаи 501. Ҳадди ҷавобгарии ҷиноятӣ шахси супоридашуда

1. Шахсе, ки аз тарафи давлати хориҷӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон супорида шудааст, бе розигии давлате, ки ӯро супоридааст, барои ҷинояти дигаре, ки ба супоридани ӯ вобаста нест, наметавонад ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида, ҷазо дода шавад, ҳамчунин ба давлати сеюм супорида шавад.

2. Қоидаҳои қисми 1 моддаи мазкур нисбат ба шахсе, ки пас аз супоридан ҷиноят содир кардааст, инчунин шахси супоридашуда то сӣ шабонарӯз пас аз ба охир расидани таъқиби ҷиноятӣ ва дар сурати маҳкумшавӣ то сӣ шабонарӯз пас аз адои пурраи ҷазо ё аз лаҳзаи озод шудан аз ҷазо ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистонро тарк накунад ва ихтиёран ба Ҷумҳурии Тоҷикистон баргардад, татбиқ намегарданд. Ин муҳлат ба вақте, ки дар давоми он шахс бо сабабҳои ба ӯ вобаста набуда ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистонро тарк карда наметавонад, дохил намешавад.

Моддаи 502. Супоридани шахс

1. Дар ҳолате, ки агар мавқуфгузории супоридани шахс боиси гузаштани муҳлати ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан, ҳаффи нобудшавии далелҳои ба даст овардашуда бо парвандаи ҷиноятӣ гардад ва ё ба тафтишоти ҷиноят зарар расонад, мумкин аст бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 498 Кодекси мазкур ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ оид ба супоридани муваққатӣ шахс дархост ирсол карда шавад.

2. Дар сурати қонеъ гардидани дархост оид ба супоридани муваққатӣ, шахси супоридашуда бояд дар муҳлати муайянгардида ба давлати супорида бозпас дода шавад.

3. Дар сурати зарурият мақомоти таҳқиқ ва тафтиши пешакӣ барои дароз намудани муҳлати супоридани муваққатӣ шахс ҳуҷҷатҳои заруриро омода намуда, на дертар аз бист шабонарӯз то анҷоми муҳлати супоридани муваққатӣ ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дархости асоснок бо зикри сабабҳои дароз намудани муҳлати супоридан пешниҳод менамояд.

4. Агар бораи супоридани шаҳрванди давлати хориҷӣ, ки барои ҷинояти дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон содирнамуда адои ҷазо мекунад, дархост ворид гардад, супоридани ӯ метавонад то ба охир расидани муҳлати ҷазо ё озод кардан аз ҷазо мувофиқи асосҳои қонунӣ ба таъхир гузошта шавад. Агар шаҳрванд ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида шуда бошад, муҳлати супоридани ӯ то баровардани ҳукм, ба охир расидани муҳлати ҷазо ё озод кардан аз ҷавобгарии ҷиноятӣ ё аз ҷазо, мувофиқи асосҳои қонунӣ мумкин аст ба таъхир гузошта шавад. Агар ба таъхир гузоштани муҳлати супоридани айбдоршаванда, судшаванда ё маҳкумшуда боиси гузаштани муҳлати таъқиби ҷиноятӣ гардад ё ба таҳқиқ ё тафтишоти ҷиноят ҳалал расонад, шахсро, ки супоридани ӯ дар асоси дархост зарур аст, ба давлати дархосткунанда муваққатан супоридан мумкин аст.

Моддаи 503. Хабар додан дар бораи натиҷаҳои муурофияи ҷиноятӣ нисбат ба шахси супоридашуда

Прокурори назоратбаранда дар бораи натиҷаҳои муурофияи ҷиноятӣ нисбат ба шахси супоридашуда ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои минбаъд вокиф намудани мақомоти ваколатдори тарафи дархосткарда хабар медиҳад.

Моддаи 504. Ҳисоб кардани муҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан

1. Оғози муҳлати ҳабс нисбат ба шахси супоридашуда ҳамчун чораи пешгирӣ аз лаҳзаи дастгир кардан дар ҳудуди давлати хориҷӣ ҳисоб карда мешавад.

2. Вақти дар ҳудуди давлати хориҷӣ дастгиркунӣ ва дар ҳабс будани шахси ба Ҷумҳурии Тоҷикистон супоридашуда, инчунин овардани ӯ хангоми баровардани ҳукм ба муҳлати умумии давраи дар ҳабс будан ҳисоб карда мешавад.

3. Муҳлати дар ҳабс нигоҳ доштани шахси муваққатан супоридашуда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муҳлати иҷрои ҷазои аз ҷониби суди Ҷумҳурии Тоҷикистон таъиншуда дохил намешавад, агар ин муҳлат хангоми адои ҷазои аз ҷониби суди давлати хориҷӣ таъиншуда ба инобат гирифта шуда бошад.

Моддаи 505. Дар ҳабс нигоҳ доштан хангоми овардани транзитӣ ва супоридани муваққатии шахс

Қарори мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ дар бораи дар ҳабс нигоҳ доштани шахс ё ҳукми суд дар бораи таъин кардани ҷазо дар намуди маҳрум сохтан аз озодӣ барои дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳабс нигоҳ доштани шахсоне асос мешавад, ки:

- 1) тавассути ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври транзит оварда шудаанд;
- 2) ба Ҷумҳурии Тоҷикистон муваққатан супорида шудаанд.

Моддаи 506. Қарор дар бораи дархости супоридани шахс

1. Пас аз омӯختани маводи санҷиш оид ба супоридан Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ дар бораи супоридани шахс ё рад кардани супоридан ба давлати хориҷӣ қарор қабул мекунад. Дар мавриди аз якчанд давлатҳо мавҷуд будани дархост оид ба супоридани як шахс, масъалаи ба кадом давлат супоридани ӯ аз ҷониби Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ дар шакли қарор қабул карда мешавад.

2. Дар бораи қарори худ Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ ва шахсе, ки нисбат ба ӯ қарор қабул шудааст ва ҳимоятгари ӯ хабар медиҳад.

3. Дар сурати қабули қарор дар бораи супоридани шахс нусхаи қарор дар муҳлати на дертар аз се шабонарӯз ба ин шахс супорида шуда, ҳуқуқи шикоят кардан аз болои қарори мазкур ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон фаҳмонда дода мешавад.

4. Қарор дар бораи супоридани шахс пас аз ба охир расидани муҳлати шикояти он иҷро карда мешавад. Дар сурати шикоят кардан аз болои қарор, супоридани шахс то эътибори қонунӣ пайдо кардани қарори судияи Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода намешавад.

5. Дар сурати даст кашидан аз супоридани шахс ба давлати хориҷӣ, бо асосҳое, ки таъкиби ҷиноятиро истисно намеkunанд, Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ ба таъкиби ҷиноятӣ нисбат ба ин шахс ба мақомоти тафтишотӣ супориш медиҳад.

Моддаи 507. Ҳуқуқҳои шахсе, ки супоридани ӯ дархост карда мешавад

1. Шахсе, ки нисбат ба ӯ масъалаи супоридан ба давлати хориҷӣ баррасӣ мешавад, ҳуқуқ дорад:

- 1) донанд, ки барои содир намудани кадом ҷиноят дархости супоридани ӯ ворид шудааст;
- 2) ҳимоятгар дошта бошад ва бо шартҳои нигоҳ доштани махфияти мулоқот бо ӯ вохӯрад, дар ҳузури ҳимоятгар пурсида шавад;
- 3) хангоми дастгир кардан ҳешовандони наздик, аъзои оила ё шахсони дигарро дар бораи дастгир кардан ва ҷойи будубоши худ огоҳ намояд;
- 4) дар баррасии масъалаҳои вобаста ба ҳабс гирифтани ва дархости супоридани ӯ дар суд иштирок намояд;
- 5) бо дархости супоридан шинос шавад;
- 6) аз болои қарорҳои ба ҳабс гирифтани, татбиқи ҳабс оид ба супоридани ва қонён кардани дархости супоридани шикоят кунад;

7) дар маҷлиси судӣ фикри худро оид ба дархости супоридан изҳор кунад.

2. Агар шахсе, ки нисбат ба ӯ масъалаи супоридан баррасӣ мешавад, шахрванди хориҷӣ бошад ва дар ҳабс қарор дошта бошад, ҳуқуқ дорад бо намояндаи намояндагии дипломатӣ ё консулгарии давлати худ мулоқот намояд.

Моддаи 508. Хусусиятҳои дастгир кардани шахсе, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиноят содир кардааст

1. Дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон дастгиркунии шахсе, ки аз тарафи давлати хориҷӣ барои содир намудани ҷиноят мавриди ҷустуҷӯ қарор дорад, аз ҷониби шахсони мансабдори мақомоти ҳифзи ҳуқуқ тибқи тартиби муқаррарнамудаи моддаи 92 Кодекси мазкур амалӣ карда мешавад. Дар бораи дастгир кардани ҷунин шахс ба прокурори назоратбаранда ғавран хабар дода мешавад.

2. Дар давоми 72 соат шахсияти дастгиршуда, шахрвандии ӯ бояд муқаррар карда шавад. Аз ташаббускори ҷустуҷӯ оид ба ҳолатҳои кирдори содиршуда, матни моддае, ки тибқи он ин кирдор ҷиноят эътироф шудааст, қарори мақомоти ваколатдор дар бораи ба ҳабс гирифтани ӯ ва эълони ҷустуҷӯ маълумот дархост карда мешавад, инчунин тасдиқи зарурати ба ҳабс гирифтани шахс бояд гирифта шавад.

3. Дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ дар бораи ба ҳабс гирифтани шахс пеш аз изҳори талаб дар бораи супоридан метавонад тавассути почта, телеграф, телекс, факс ва намудҳои дигари алоқа фиристода шавад.

4. Шахси дастгиршуда ғавран озод карда мешавад, агар:

1) дар давоми 72 соат аз лаҳзаи дастгиркунии ӯро барои баррасии дархост дар бораи муваққатан ба ҳабси гирифтани ӯ нисбат ба ӯ татбиқи ҳабс оид ба супоридан ба назди судя ҳозир накарда бошанд;

2) ҳолатҳои дар моддаи 511 Кодекси мазкур пешбинишуда муқаррар карда шаванд, ки дар асоси он супоридан иҷро карда намешавад.

Моддаи 509. Муваққатан дар ҳабс нигоҳ доштани шахс

1. Пас аз омӯختани маводи пешниҳодшуда ва ҷой доштани асосҳои қофӣ дар бораи он, ки дастгиршуда шахсест, ки нисбатан ҷустуҷӯ эълон карда шудааст, дар сурати мавҷуд набудани асосҳои дар моддаи 511 Кодекси мазкур пешбинишуда, прокурор 12 соат пеш аз ба охир расидани муҳлати 72 соати дар ҳабс нигоҳ доштани шахс ба суд оид ба татбиқи муваққатан дар ҳабс нигоҳ доштан ба муҳлати чил рӯз аз лаҳзаи дастгир намудан ё муҳлати муқаррарнамудаи шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои супоридани ӯ дархост пешниҳод менамояд.

2. Мақомоти ваколатдори давлатии шахсро дастгирнамуда ба прокурор ҳуҷҷатҳои зеринро пешниҳод менамояд:

1) протоколи дастгиркунии шахс;

2) ҳуҷҷатҳое, ки дорои маълумот дар бораи содир намудани ҷиноят аз тарафи шахс дар ҳудуди давлати хориҷӣ ва интиҳоби ҷораи пешгирӣ нисбат ба ӯ аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ мебошанд;

3) ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи шахсияти дастгиршуда.

3. Судя на дертар аз 72 соат аз лаҳзаи дастгир кардани шахс дархостро баррасӣ намуда, дар бораи муваққатан дар ҳабс нигоҳ доштан ё рад кардани муваққатан дар ҳабс нигоҳ доштан қарор мебарорад.

4. Дар сурати аз ҷониби суд баровардани қарор дар бораи рад кардани муваққатан дар ҳабс нигоҳ доштан, прокурор ғавран шахси боздоштшударо озод намуда, аз қарори қабулнамудааш ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон хабар медиҳад.

5. Прокурор ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷие, ки дархост оид ба супоридан фиристонидааст ё мефиристад, дар бораи муваққатан дар ҳабс нигоҳ доштани шахс хабар медиҳад.

6. Маъмурияти ҷойҳои дар ҳабс нигоҳ доштан на дертар аз даҳ рӯз то ба охир расидани муҳлати ҳабси ҷунин шахс вазифадор аст, ки прокурорро дар ин бора огоҳ созад.

7. Шахсе, ки нисбат ба ӯ муваққатан дар ҳабс нигоҳ доштан татбиқ шудааст, дар ҳолатҳои зерин аз ҷониби прокурор озод карда мешавад, агар:

1) дар давоми чил шабонарӯз тарафи дархосткунанда дар бораи супоридани шахс дархост нафиристонида бошад;

2) дар давоми чил шабонарӯз ҳабс барои супоридан татбиқ нашуда бошад;

3) ҳолатҳои ошкор шуданд, ки имконияти супориданро истисно мекунад.

8. Агар дархости супоридан дертар ворид шуда бошад, озод кардани шахс барои ӯ дархости такрорӣ ба суд дар бораи ба ҳабс гирифтани ӯ ва супоридан тибқи талаботи Кодекси мазкур монеа эҷод намекунад.

9. Дар сурати ворид шудани дархости супоридани шахс то ба охир расидани муҳлати муваққатан дар ҳабс нигоҳ доштан, қарори судя дар бораи муваққатан дар ҳабс нигоҳ доштан аз лаҳзаи қабули қарор оид ба татбиқи ҳабс барои супоридан нисбат ба шахс безътибор доништа мешавад.

Моддаи 510. Ҳабс барои супоридан

1. Пас аз гирифтани дархости супоридани шахси дар ҷустуҷӯ қарордошта тавассути почта, телеграф, телекс, факс ва воситаи дигари алоқа аз тарафи дархосткунанда, прокурор ба суди ҷойи нигоҳдории шахс дар бораи татбиқи ҳабси шахс бо мақсади супоридан дархост пешниҳод менамояд.

2. Яқоя бо дархост ба баррасии судя ҳуҷҷатҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

1) нусхаи дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ дар бораи супоридани шахс, ки аз ҷониби мақомоти марказии Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст;

2) ҳуҷҷат дар бораи шаҳрвандии шахс;

3) маводи мавҷуда вобаста ба санҷиш оид ба супоридан.

3. Судя дархостро баррасӣ намуда, дар бораи татбиқи ҳабс барои супоридан ё рад кардани он барои супоридан қарор қабул мекунад.

4. Ҳангоми баррасии дархост, судя мансубияти шаҳрвандии шахси дар ҷустуҷӯбударо санҷида, масъалаи ҷиноят будани кирдоре, ки вобаста ба он супоридан талаб карда шудааст ва таъин намудани ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ барои содир намудани онро, бидуни таҳқиқи масъалаи мавҷуд будани гуноҳ ва қонунӣ будани қарорҳои муҳофизатии аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ пешниҳодшуда, муайян мекунад.

5. Шикоят ва аз нав дида баромадани қарори судя бо дархости прокурор бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур сурат мегирад.

6. Дар сурати баровардани қарор дар бораи рад кардани татбиқи ҳабс барои супоридан, судя ҳамзамон дар бораи дар ҳабс нигоҳ доштани шахси таҳти ҷустуҷӯ қарордошта дар давраи баррасии парванда бо дархости прокурор дар Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, шаҳри Душанбе, судҳои ҳарбии гарнизонҳо, шаҳр ва ноҳия ё Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор қабул мекунад.

7. Ҳабс барои супоридан нисбат ба шахси супоридашаванда ба муҳлати дувоздаҳ моҳ аз лаҳзаи дастгир кардан ва нисбат ба шахсе, ки иҷрои ҳукми судро талаб кардааст, на бештар аз муҳлате, ки ӯ дар давлати дархосткунанда маҳкум шудааст, татбиқ карда мешавад.

8. Маъмурияти ҷойҳои дар ҳабс нигоҳ доштан на дертар аз даҳ рӯз пеш аз ба охир расидани муҳлати ҳабси шахсе, ки ба ӯ ҳабс барои супоридан татбиқ шудааст, уҳдадор аст, ки прокурорро дар ин бора огоҳ созад.

9. Дар сурати ба охир расидани муҳлати дувоздаҳ моҳи ҳабс барои супоридан пас аз қабули қарор дар бораи супоридани шахс, муҳлати дар ҳабс нигоҳ доштани шахси супоридашаванда то супоридани воқеии ӯ ба давлати хориҷӣ мумкин аст аз тарафи судя бо дархости прокурор дар доираи муҳлати ниҳии аз озодӣ маҳрум сохтан, ки дар санксияи қонуни ҷиноятии давлати хориҷӣ пешбинӣ шудааст, дар чунин ҳолатҳо дароз карда шавад:

1) ташкили интиқоли шахси супоридашуда ба ҳудуди давлати дархосткунанда;

2) баррасии шикояти шахси супоридашуда аз болои қарори Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ дар бораи супоридани ӯ.

10. Озод намудани шахсе, ки ба ӯ ҳаёс барои супоридан татбиқ карда шудааст, дар асоси қарори прокурор, аз ҷумла пас аз гузаштани муҳлати дар моддаи мазкур пешбинишуда, агар супоридан дар ин муҳлат сурат нагирифта бошад, ба амал бароварда шуда, дар ин хусус фавран ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон хабар дода мешавад.

11. Озод намудани шахс аз ҳаёс барои супоридан ҷиҳати татбиқи тақрори он бо мақсади супоридани воқеии шахс ба давлати хориҷӣ барои иҷрои қарор дар бораи супоридан монеа намешавад, агар дар шартномаи байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нагардида бошад.

Моддаи 511 Рад кардани супоридани шахс

1. Супоридани шахс дар ҳолатҳои зерин рад карда мешавад, агар:

1) шахс шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад;

2) агар асос ҷой дошта бошад, ки шахсе, ки нисбатан дархости супоридан ворид шудааст, мумкин аст дар тарафи дархосткунанда мавриди таҳдиди шиканча қарор гирад, ё ин ки ба саломатӣ, ҳаёт ва озодии ӯ аз рӯйи аломатҳои наҷодӣ, динӣ, миллат, шаҳрвандӣ, тааллуқ будан ба гурӯҳи муайяни иҷтимоӣ ё ин ки ақидаи сиёсӣ хатар таҳдид намояд, ба ғайр аз ҳолатҳои дар шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда;

3) кирдоре, ки вобаста ба он супоридани шахс дархост шудааст, мувофиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон танҳо бо тартиби айбдоркунии хусусӣ сурат мегирад, агар дар шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад;

4) мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ дар асоси дархости Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон маводи иловагӣ ё пешниҳоди дигар, ки бе онҳо баррасии супоридани шахс ғайриимкон аст, накарда бошад;

5) супоридани шахс ба уҳдадорҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва манфиатҳои он муҳолифат намояд;

6) асосҳои дигар, ки дар шартномаи байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон мавҷуданд;

7) ба шахс дар Ҷумҳурии Тоҷикистон паноҳгоҳи сиёсӣ дода шуда бошад;

8) кирдоре, ки дархости супоридан ба он асос ёфтааст, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун ҷиноят эътироф нагардида бошад;

9) нисбат ба шахс аллакай барои ҳамон ҷиноят ҳукме бароварда шуда бошад, ки он эътибори қонунӣ пайдо кардааст ё пешбурди тафтиши парванда қатъ карда шуда бошад;

10) мувофиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон бо сабаби гузаштани муҳлати ба ҷавобгари ҷиноятӣ кашидан ё аз рӯйи асоси дигари қонунӣ оғози парвандаи ҷиноятӣ ва иҷрои ҳукм ғайриимкон бошад.

11) ҷинояте, ки барои он супоридан дархост шудааст, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷазои маҳрум сохтан аз озодиро пешбинӣ накарда бошад.

2. Супоридани шахс мумкин аст рад карда шавад, агар ҷинояте, ки вобаста ба он супоридани шахс дархост карда шудааст, дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ё аз ҳудуди он берун ба муқобили манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон содир шуда бошад.

Моддаи 512. Супоридани шахсони дорои душаҳрвандӣ

1. Супоридани шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дорои шаҳрвандии давлати дигар мебошад, дар асоси шартномаи тарафҳо амалӣ карда мешавад.

2. Тартиби супоридани шахсони дорои душаҳрвандӣ бо қоидаҳои моддаҳои 498-516 Кодекси мазкур муайян карда мешавад.

Моддаи 513. Тартиби шикоят овардан аз болои қарор дар бораи супоридани шахс

1. Аз болои қарори Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ дар бораи супоридани шахс аз тарафи шахсе, ки нисбатан қарор баромадааст ё ҳимоятгари ӯ

дар муҳлати даҳ шабонарӯз аз лаҳзаи гирифтани нусхаи қарор ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон шикоят овардан мумкин аст.

2. Маъмурияти ҷойи дар ҳабс нигоҳ доштани шахс, дар сурати гирифтани шикояти шахсе, ки нисбаташ қарор дар бораи супоридан қабул шудааст, дар муҳлати 24 соат онро ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристонида, дар ин хусус ба Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон хабар медиҳад.

3. Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муовинони ӯ дар муҳлати даҳ шабонарӯз аз лаҳзаи ворид шудани огоҳнома оид ба қарори шикоятшуда дар бораи супоридани шахс маводе, ки асоснок ва қонунӣ будани қарори қабулшударо тасдиқ менамояд, ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол менамояд.

4. Санчиши қонунӣ ва асоснок будани қарор дар бораи супоридани шахс дар муҳлати понздаҳ шабонарӯз аз рӯзи гирифтани шикоят аз ҷониби судьяи Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар маҷлиси ошкорои судӣ бо иштироки прокурор, шахсе, ки нисбаташ қарор дар бораи супоридан қабул карда шудааст ва ҳимоятгари ӯ ба амал бароварда мешавад. Дар ҳолатҳои истисноӣ ин муҳлатро дароз кардан мумкин аст.

5. Дар оғози маҷлис раисикунанда дар хусуси кадом шикоят баррасӣ мешавад эълон намуда, ҳуқуқ, уҳдадориҳо ва ҷавобгариҳои шахсони иштироккунадаро мефаҳмонад. Сипас муроҷиаткунанда ва ё ҳимоятгари ӯ шикояти худро асоснок менамояд, пас суҳан ба прокурор дода мешавад.

6. Дар ҷараёни баррасии судӣ судьяи Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи гунаҳгор будани шахсро, ки нисбаташ қарор дар бораи супоридан қабул шудааст, мавриди баррасӣ қарор намода, қонунӣ будани қарори мурофиавии қабулнамудаи мақомоти ваколатдори давлати хориҷиро мавриди санчиш қарор намедиҳад. Санчиш дар масъалаи мувофиқ будани қарор дар бораи супоридани шахс ба қонунгузорӣ ва шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳдуд мешавад.

7. Дар натиҷаи санчиш Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз ин қарорҳоро қабул менамояд:

1) оид ба ғайриқонунӣ ва беасос эътироф намудани қарори супоридани шахс ва бекор кардани он;

2) дар бораи беқаноат гузоштани шикоят;

3) оид ба боздоштани қарори супоридани шахс то баррасии масъалаҳое, ки барои қабули қарор аҳамияти ҷиддӣ доранд, дар як вақт дароз намудани муҳлати дар ҳабс нигоҳ доштан ба муҳлати на кам аз як моҳ.

8. Қарори Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ғайриқонунӣ ва беасос эътироф намудани қарори супоридани шахс ва бекор кардани он ё беқаноат мондани шикоят аз лаҳзаи эълон кардан эътибори қонунӣ пайдо мекунад.

9. Озод намудани шахсе, ки нисбаташ Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дар бораи ғайриқонунӣ ва беасос эътироф намудани супоридан ё бекор кардани онро қабул кардааст, бо тартиби муайянкардаи қисми 10 моддаи 510 Кодекси мазкур амалӣ карда мешавад.

Моддаи 514. Ба таъхир гузоштани супоридани шахс ба давлати хориҷӣ

1. Пас аз қабули қарор дар бораи супоридани шахс Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муовинони ӯ метавонанд супоридани шахсро ба давлати хориҷӣ дар ҳолатҳои зерин ба таъхир гузоранд:

1) шахсе, ки нисбаташ қарор дар бораи супоридан қабул шудааст, ба ҷавобгариҳои ҷиноятӣ кашида шудааст ё барои кирдори ҷиноятии дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон содир намудааш адои ҷазо дорад то ба анҷом расидани тафтиши пешакӣ ва баррасии судӣ, иҷрои ҷазо ё озод шудан аз иҷрои ҷазо бо ягон асосҳои қонунӣ;

2) шахсе, ки нисбаташ қарор дар бораи супоридан қабул шудааст, ба бемории вазнин мубтало буда, бинобар вазъи саломатӣ супоридани ӯ бе расонидани зарар ба саломатиаш то шифо ёфтани ӯ ғайриимкон аст.

2. Дар мавриди мавҷуд набудани асосҳо минбаъд ба таъхир гузоштани супоридани шахсони дар қисми 1 ин модда пешбинишуда, нисбат ба шахси супоридашаванда ҳабс барои супоридан бо тартиби муайяннамудаи Кодекси мазкур татбиқ карда мешавад.

3. Агар дар давраи батаъхиргузорӣ ҳолате пайдо шавад, ки ба супоридани шахс монеа шавад, Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ ҳуқуқ доранд қарори қабулнамуда дар бораи супориданро аз нав баррасӣ намоянд.

4. Дар ҳолате, ки агар батаъхиргузорию супоридан ба гузаштани муҳлати таъқиби ҷиноятӣ ё расонидани зарар ба тафтиши ҷиноят дар давлати хориҷӣ мусоидат намояд, шахсе, ки супориданаш дархост шудааст, мумкин аст ба вақти муайян дода шавад.

5. Шахсе, ки ба вақти муайян дода шудааст бояд пас аз гузаронидани амалҳои муҳофизатӣ бо парвандаи ҷиноятӣ, ки вобаста ба он супорида шуда буд, на дертар аз навад шабонарӯз аз рӯзи додани шахс баргардонида шавад. Бо мувофиқаи тарафҳо ин муҳлат мумкин аст дароз карда шавад, вале на зиёда аз муҳлати иҷронашудаи ҷазое, ки барои содир кардани ҷиноят дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин карда шудааст.

Моддаи 515. Иҷрои қарор дар бораи супоридани шахс

1. Маъмурияти ҷойҳои ҳабси пешакӣ пас аз гирифтани қарори Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ дар бораи супоридан уҳдадор аст дар муҳлати сӣ шабонарӯз шахсро ба мақомоти дахлдори давлати хориҷӣ супорида, аз натиҷааш ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон хабар диҳад.

2. Дар вақти додани шахси супоридашуда ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ оид ба муҳлати дар ҳабс будани ӯ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумот дода мешавад.

Моддаи 516. Интиқоли транзитӣ

1. Дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ оид ба интиқоли транзитии шахси аз тарафи давлати сеюм ба ин мақомот супоридашуда тавассути ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҳамон тартибе, ки барои дархост оид ба супоридан муайян шудааст, баррасӣ карда мешавад.

2. Зимни баррасии дархостҳои мақомоти ваколатдори давлатҳои хориҷӣ дар бораи интиқоли транзитӣ танҳо ҳолатҳое, ки дар моддаи 511 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд, мавриди санҷиш қарор дода мешавад.

3. Тарзи интиқоли транзитӣ аз ҷониби Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ дар мувофиқа бо муассисаи дахлдор муайян карда мешавад.

БОБИ 52. ЭЪТИРОФ ВА ИҶРОИ ҲУҚМҲО, ҚАРОРҲОИ СУДҲОИ ДАВЛАТҲОИ ХОРИҶӢ

(Қонуни ҚТ аз 03.01.2014 № 2017)

Моддаи 517. Эътироф ва иҷрои ҳукмҳо, қарорҳои судҳои давлатҳои хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳукмҳо, қарорҳои судҳои давлатҳои хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мумкин аст дар ҳолатҳои зерин эътироф ва иҷро карда шаванд:

1) ҳангоми қабули шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар давлати хориҷӣ ба ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ маҳкум карда шудааст;

2) ҳангоми қабули шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар ҳолати номукаллафӣ дар ҳудуди давлати хориҷӣ кирдори ба ҷамъият хавфнок содир намуда, нисбаташ қарори суди давлати хориҷӣ оид ба татбиқи ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббӣ барои табobati маҷбурий қабул карда шудааст;

3) нисбат ба шахсе, ки ба Ҷумҳурии Тоҷикистон супорида шудааст, аз ҷониби суди давлати хориҷӣ маҳкум карда шуда, ҷазо иҷро нашудааст;

4) нисбат ба шахсе, ки аз ҷониби суди давлати хориҷӣ маҳкум карда шуда, супоридани ӯ аз тарафи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба давлати хориҷӣ рад карда шудааст;

5) ҳолатҳои дигаре, ки дар шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд.

2. Қарор дар бораи эътироф ва иҷрои ҳукми суди давлати хориҷӣ вобаста ба даъвои гражданин бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси муурофиавии гражданин Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 518. Асосҳои супоридани маҳкумшуда барои адои минбаъдаи ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ ё шахси гирифтори бемориҳои рӯҳӣ барои табobati маҷбурӣ ба давлате, ки шаҳрванди он мебошад

Дар асоси шартномаи байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон бо давлати дахлдори хориҷӣ ё созиши байни Прокуратураи генералӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақомоти ваколатдор, шахсони мансабдори давлати хориҷӣ, ки дар асоси ҳамкории тарафҳо ба даст омадааст, шахсони зерин ба давлати шаҳрвандии онҳо дода мешаванд:

1) шаҳрвандони хориҷие, ки аз ҷониби суди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маҳрум сохтан аз озодӣ маҳкум карда шудаанд, инчунин шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз ҷониби суди давлати хориҷӣ ба маҳрум сохтан аз озодӣ маҳкум карда шудаанд, барои адои минбаъдаи ҷазо;

2) шаҳрвандони хориҷие, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар ҳудуди давлати хориҷӣ дар ҳолати номуқаллафӣ кирдори ба ҷамъият хавфнок содир кардаанд ё пас аз содир намудани кирдори ҷиноятӣ ба бемориҳои рӯҳӣ гирифтोर шуда, нисбаташон қарори суд дар бораи татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта қабул карда шудааст, минбаъд барои табobati маҷбурӣ гузаронида мешаванд.

Моддаи 519. Шартҳои супоридани маҳкумшуда ё шахсе, ки ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд

1. Супоридани шаҳрвандони хориҷии дар моддаи 518 Кодекси мазкур пешбинишуда то иҷрои ҷазо дар намуди маҳрум сохтан аз озодӣ ё ба охир расидани табobati маҷбурӣ ба давлати шаҳрвандии онҳо дар асоси мууроҷиати маҳкумшуда ё шахси нисбаташ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқкардашуда, намояндагони қонунӣ ё ҳешовандони наздики онҳо, инчунин бо дархости мақомоти ваколатдори давлати хориҷии дахлдор бо розигии маҳкумшуда ё шахси нисбаташ чораҳои маҷбурии хусусияти тиббидошта татбиқкардашуда ва дар сурати озодона изҳор карда натавонишани иродаи худ - бо розигии намояндаи қонунии онҳо, иҷозат дода мешавад.

2. Супоридани шаҳрвандони хориҷии дар моддаи 518 Кодекси мазкур пешбинишуда танҳо пас аз эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукм ё қарори суд бо қарори Прокурори генералӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ё яке аз муовинони ӯ амалӣ карда мешавад.

Моддаи 520. Тартиби ҳалли масъалаи супоридани маҳкумшуда ё шахсе, ки нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд

1. Агар маҳкумшуда шаҳрванди давлати хориҷӣ бошад, муассисаи низомӣ иҷрои ҷазои ҷиноятӣ ба маҳкумшуда ҳуқуқи ўро оид ба мууроҷиат намудан ба Прокуратураи генералӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ё мақомоти ваколатдори давлате, ки ӯ шаҳрванди он аст, дар бораи супоридан барои адои минбаъдаи ҷазо бо асос ва тартиби пешбиниамудаи Кодекси мазкур мефаҳмонад.

2. Прокурори генералӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон пас аз омӯختан ва санҷидани мавод дар мавриди дуруст барасмият даровардан ва мавҷуд будани асосҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур ё шартномаи байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи супоридани шаҳрвандони хориҷии дар моддаи 518 Кодекси мазкур пешбинишуда қарор қабул мекунад ва дар ин ҳусус ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ, ки ташаббускори масъалаи супоридан аст, хабар дода мешавад.

3. Пас аз гирифтани маълумот аз мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ дар бораи розӣ будан оид ба қабули маҳкумшуда барои адои минбаъдаи ҷазо ё шахсе, ки нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, Прокуратураи генералӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақомоти низомӣ иҷрои ҷазои ҷиноятӣ дар бораи ҷой,

вақт, тартиб ва ташкили супоридани ин шахс аз муассисаи низоми иҷроӣ чазо ё муассисаи тиббии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки таъбири маҷбури мегирад, ба давлати хориҷӣ, супориш медиҳад.

4. Супоридани шахрвандони хориҷие, ки дар моддаи 518 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд, онҳоро аз ҳуқуқи дархост дар бораи шартан пеш аз муҳлат озод кардан, иваз кардани қисми адоишудаи чазо ба чазои сабуктар, татбиқи санади авф, бахшиши чазо, инчунин қатъ намудан ё тағйир додани татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, маҳрум намекунад. Ҳама ҳуҷҷатҳо ё маълумоте, ки барои баррасии ин масъала дар Ҷумҳурии Тоҷикистон заруранд, метавонад аз мақомоти ваколатдори давлати иҷроӣ ҳукм ё иҷроӣ таъбири маҷбури тавассути Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дархост карда шаванд.

Моддаи 521. Хабар додан дар бораи тағйир додан ё бекор кардани ҳукми суд, қатъ намудан ё тағйир додани татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта нисбат ба шахрванди ба давлати хориҷӣ супоридашуда

1. Ҳангоми тағйир додан ё бекор кардани ҳукми суди Ҷумҳурии Тоҷикистон, қатъ намудан ё тағйир додани татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта аз ҷониби суди Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба шахрвандони хориҷии дар моддаи 518 Кодекси мазкур пешбинишуда, ки барои адои чазо ё иҷроӣ таъбири маҷбури дар давлати хориҷӣ супорида шудаанд, инчунин татбиқи санади авф ё бахшиши чазои маҳкумшудагон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон нусхаи қарори дахлдорро ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ мефиристад.

2. Агар ҳукм бекор карда шуда, муҳокимаи нави судӣ таъин карда шавад, ҳуҷҷатҳои дигари барои ин зарурӣ ҳамазамон фиристода мешаванд.

Моддаи 522. Рад кардани супоридани маҳкумшуда ё шахси нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқкардашуда ба давлати хориҷӣ

1. Супоридани шахрвандони хориҷие, ки дар моддаи 518 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд, дар ҳолатҳои зерин рад карда мешавад, агар:

1) кирдоре, ки шахс барои он маҳкум карда шудааст ё нисбатан чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, мутобиқи қонунгузори давлате, ки маҳкумшуда ё шахсе, ки нисбатан чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, шахрванди он аст, кирдори ҷиноятӣ эътироф карда намешавад;

2) дар бораи супоридани маҳкумшуда ё шахсе, ки нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, бо шартҳои пешбининамудаи шартномаи байналмилалӣ созиш ба даст наомада бошад;

3) агар супоридани маҳкумшуда ё шахсе, ки нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, метавонад ба манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон зарар расонад;

4) маҳкумшуда ё шахсе, ки нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷойи истиқомати доимӣ дошта бошад;

5) бо сабаби махсусан вазнин ва ба ҷамъият хавфнок будани кирдори ҷиноятии содиршуда;

6) кирдори ҷиноятии содиршуда ба манфиатҳои миллӣ ва амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳалал расонад ё таъсири зиёди ҷамъиятиро ба миён оварда бошад;

7) агар шахси супоридашаванда шахрванди давлати иҷрокунандаи минбаъдаи ҳукм набошад.

2. Илова ба асосҳои пешбининамудаи банди 1) қисми 1 моддаи мазкур, супоридани шахрванди хориҷӣ, ки аз ҷониби суди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маҳрум сохтан аз озодӣ маҳкум шудааст, мумкин аст дар ҳолатҳои зерин рад карда шавад:

1) ичро кардани чазо дар давлати хориҷӣ бо сабаби ба охир расидани муҳлати ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан ё бо асосҳои дигари пешбиниамудаи қонунгузори ин давлат имконнопазир бошад;

2) дар лаҳзаи гирифтани дархост дар бораи супоридани маҳкумшуда муҳлати адонашудаи чазо камтар аз шаш моҳро ташкил диҳад;

3) аз маҳкумшуда ё давлати хориҷӣ оид ба таъмини иҷрои ҳукм дар қисми иҷроӣ даъвои граждани ва талофӣ намудани зарари моддии расонидашуда кафолат гирифта нашуда бошад.

3. Илова ба асосҳои пешбиниамудаи банди 1) қисми 1 моддаи мазкур, ҳангоми супоридани шаҳрванди хориҷие, ки дар ҳолати номукаллафӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон кирдори ба ҷамъият хавфнок содир карда, нисбат ба ӯ қарори суди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта қабул карда шудаанд, дар ҳолатҳои зерин мумкин аст рад карда шавад:

1) агар қонунгузори давлати хориҷӣ чунин чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидоштаро пешбинӣ накарда бошад;

2) давлати хориҷӣ имконияти таъмин намудани табobati зарурӣ ва чораҳои дахлдори амниятиро надошта бошад.

4. Пеш аз қабули қарор дар бораи супоридани маҳкумшуда барои адои чазо ба давлати хориҷӣ, мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ бояд кафолат диҳад, ки маҳкумшуда мавриди шиканча ва намудҳои дигари муносибатҳои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф қарор дода намешавад.

Моддаи 523. Баррасии дархост дар бораи қабули шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои адои минбаъдаи чазо ё табobati маҷбурий, инчунин эътироф ва иҷрои ҳукм ё қарори суди давлати хориҷӣ

1. Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар моддаи 518 Кодекси мазкур нишон дода шудаанд, намояндагони қонунӣ ё ҳешовандони наздики онҳо, инчунин мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ бо розигии маҳкумшуда ё шахсе, ки нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд ва дар сурати қобилият надоштани ӯ ба изҳори озодаи иродаи худ - бо розигии намояндаи қонунӣ ӯ, метавонанд ба Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дархост дар бораи аз тарафи маҳкумшуда адо намудани чазо ё табobati маҷбурий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат намоянд.

2. Мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ метавонанд ба Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дархост дар бораи эътироф ва иҷрои ҳукм ё қарори суди давлати хориҷӣ нисбат ба шахсоне, ки дар бандҳои 3) ва 4) қисми 1 моддаи 517 Кодекси мазкур зикр шудаанд, муроҷиат намоянд.

3. Пас аз ворид шудани дархост ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи супоридани шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон барои адои минбаъдаи чазо ё табobati маҷбурий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар моддаи 518 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд ва тасдиқи шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон будани маҳкумшуда, Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ ҳуҷҷатҳои заруриро барои моҳиятан ҳал кардани масъала дархост менамояд.

4. Дар сурати қонун кардани дархостҳои дар қисмҳои 1 ва 2 моддаи мазкур пешбинишуда, Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи эътирофи иҷроӣ ҳукм ё қарори суди давлати хориҷӣ ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод мефиристад.

Моддаи 524. Тартиби аз тарафи суд баррасӣ намудани масъалаҳо оид ба иҷрои ҳукм ё қарори суди давлати хориҷӣ

1. Пешниҳоди Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи судя дар муруфияи судӣ, бе иштироки маҳкумшуда ё шахсе, ки нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, дар муҳлати як моҳ баррасӣ мешавад.

2. Дар қарори судя дар бораи иҷрои ҳукм ё қарори суди давлати хориҷӣ бояд инҳо дарҷ карда шаванд:

1) номи суди давлати хориҷӣ, вақт ва макони иҷрои ҳукм ё қарор дар бораи татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта;

2) маълумот дар бораи ҷойи охири истиқомати маҳкумшуда ё шахси нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурий татбиқкардашуда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҷойи қор ва намуди машғулият то маҳкум шудан ё татбиқи чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта;

3) бандубасти кирдори ҷиноятӣ, ки дар содир намудани он шахс гунаҳкор дониста шудааст ва дар асоси кадом қонуни ҷиноятӣ ӯ маҳкум карда шудааст ё нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд;

4) қонуни ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ҷавобгариро барои содир намудани кирдори ҷиноятӣ аз тарафи маҳкумшуда ё шахси нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, муайян мекунад;

5) намуд ва муҳлати ҷазо (асосӣ ва иловагӣ), муҳлати оғоз ва анҷоми ҷазое, ки маҳкумшуда бояд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон адо намояд, намуди муассисаи ислоҳӣ, тартиби рӯёнидани товони зарар аз рӯйи даъво, намуди чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта, ки нисбат ба шахси дар таъбаоти маҷбурий қарордошта, татбиқ мешаванд.

3. Агар мувофиқи қонунгузори ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои содир намудани ҷиноят муҳлати ҳадди болоии ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ аз ҷазои бо ҳукми суди давлати хориҷӣ таъиншуда камтар бошад, судя ҳадди болоии ҷазои маҳрум сохтан аз озодиро, ки барои содир намудани он дар Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст, таъин менамояд. Агар маҳрум сохтан аз озодӣ ба сифати ҷазо пешбинӣ нашуда бошад, судя намуди дигари ҷазоро дар ҳадди муайянкардаи Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки барои содир намудани ин кирдори ҷиноятӣ муқаррар намудааст ва ба ҷазои таъиннамудаи ҳукми суди давлати хориҷӣ бештар мувофиқ аст, таъин мекунад.

4. Агар ҳукм вобаста ба ду ва ё якчанд кирдоре бошад, ки на ҳамаи онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиноят эътироф мешаванд, судя кадом қисми ҷазои таъиннамудаи ҳукми суди давлати хориҷиро, ки ба кирдори ҷиноятӣ мансубанд, муайян менамояд.

5. Ҳангоми баррасии масъалаи иҷрои ҷазо, дар сурати мавҷуд будани дарҳости дахлдор, суд метавонад ҳамзамон ҳалли масъалаи иҷрои ҳукми суди давлати хориҷӣ дар қисми даъвои граждани ва рӯёнидани хароҷоти муқаррабиро ҳал намояд.

6. Суд дар як вақт ҳолати татбиқ шудани санадҳои авфи дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қабулшуда нисбат ба шахсони дар моддаи 518 Кодекси мазкур пешбинишударо мавриди баррасӣ қарор медиҳад.

7. Дар сурати бекор кардан ё тағйир додани ҳукм ё қарори суди давлати хориҷӣ ё татбиқи санади авф ё бахшиши ҷазо дар давлати хориҷӣ ё дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, нисбат ба маҳкумшуда ё шахсе, ки дар таъбаоти маҷбурий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорад, масъалаҳои аз нав баррасӣ намудани ҳукм ё қарори суд, инчунин татбиқи санади авф ё бахшиши ҷазо мувофиқи қоидаҳои моддаи мазкур ҳал карда мешаванд.

8. Агар ҳангоми баррасии пешниҳоди Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон суд ба ҳулоса ояд, ки кирдоре, ки шахс барои он маҳкум карда шудааст ё нисбат ба ӯ чораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта татбиқ карда шудаанд, тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиноят намебошад ё иҷрои ҳукм ва қарори суди давлати хориҷӣ бинобар гузаштани муҳлати ба ҷавобгари ҷиноятӣ кашидан инчунин бо асосҳои дигари пешбинидамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ё шартномаи байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ғайриимкон аст, он ба рад намудан аз эътирофи ҳукм ё қарори суди давлати хориҷӣ қарор мебарорад.

9. Аз болои қарори суд тибқи тартиб ва муҳлатҳои дар Кодекси мазкур барои баррасии қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи суд муқарраршуда шикоят ё эътироз овардан мумкин аст.

Моддаи 525. Иҷрои минбаъдаи адои ҷазо ӯ табобати маҷбурӣ нисбат ба маҳкумшудагон, ки ба Ҷумҳурии Тоҷикистон супорида шудаанд

1. Пас аз қонеъ намудани дархост дар бораи қабул намудани маҳкумшудагон, ки шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд, барои адои ҷазо ӯ табобати маҷбурӣ ва гирифтани розигии мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ барои супоридан, Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақомоти низоми иҷрои ҷазои ҷиноятӣ оид ба мувофиқасозии ҷой, вақт, тартиб ва ташкили додани ин шахсон ба муассисаҳои ислоҳии низоми иҷрои ҷазои ҷиноятӣ ӯ муассисаҳои тиббӣ, ки табобати маҷбуриро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба амал мебароранд, супориш медиҳад.

2. Иҷрои ҷазо ӯ анҷом додани табобати маҷбурӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба шаҳрвандони қабулнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар моддаи 518 Кодекси мазкур дарҷ шудаанд, тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба амал бароварда мешавад.

3. Нисбат ба шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар моддаи 518 Кодекси мазкур дарҷ шудаанд, шартан пеш аз муҳлат озод намудан, татбиқи санади авф ӯ бахшиши ҷазо, қатъ намудан ӯ тағйир додани ҷораҳои маҷбурии дорои хусусияти тиббидошта бо тартиби пешбиниnamудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба амал бароварда мешаванд.

4. Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақомоти ваколатдори давлати хориҷӣ, ки суди он ҳукм баровардааст, оид ба ҳолат ва натиҷаи иҷрои ҷазо ӯ табобати маҷбурӣ дар ҳолатҳои зерин хабар медиҳад:

1) ҳангоми ба охир расидани иҷрои ҷазо ӯ табобати маҷбурӣ мувофиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон;

2) фавт ӯ фирор намудани шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар моддаи 518 Кодекси мазкур зикр шудаанд (*Қонуни ҚТ аз 03.01.2024 № 2017*).